

Si quis procuracionem facultatum suarum curiali...

In filiis decurionum retinendis, priorum praeceptorum decreta sublimitas tua custodiat...

Templo senatorij ordinis, patris originem vnusquisque sequatur...

Quotienscumque se ex rescriptis nostris aliquid impetrasse contendunt...

Ne quis officialium poenae specie atque estimatione curiae deatur...

Curiales qui sese privilegio domus nostrae defendi posse crediderint...

Quilibet principalium, vel decurionum, si vel decessorum pecuniae publicae...

Decurio fortunam, quam nascendo meruit, suffragiis atque ambitione non mutet...

Minilque sibi licitum sciant, quod suae non subiectum est potestati...

siat sciat se decem libris auri esse multandum...

Omnes, qui curiali obstricti sanguine diuersis se officiorum privilegia...

Nvllus solius matris sanguinis vinculis illegitur: quia mulierum infirmitas nunquam huiusmodi functionibus...

Ad subeunda patris munera, dignissimi meritis & facultatibus curiales...

Nominatum forma vacillare non debet, si omnes, qui albo curiae derinentur...

Curiales, qui honorariam adepti sunt consuetudinem...

In successione curialium decernimus, ut etiam si patres decesserint...

Omnes, qui quolibet modo curiae iure debentur, cuiuscumque superstitionis sint...

Omnes omnino curiales in originalibus ac debitis perpetuo curiae perseverent...

Vaniis prouisum fuerat congruae emendationis occursum...

Qui spontaneis hypomnemato graphi munificis suis exhortationibus...

redire maluerint: sciant post emensum annum interpellatis prouinciarum moderatoribus...

Vis tam inueniri iniquus arbiter reru potest, qui in vrbibus magnifico statu praeditus...

Vnumvrum impunet no liceat extolleere potesta-tem fasciis...

Generali lege sancimus, ut si quis sum decurio-rem curiae vindicare maluerit...

SI quis decurio, aut subiectus curiae ausus fuerit...

Alexandriis principalibus, eisi aduocatione fungantur...

Vinque summates ordinis Alexandrini a corporalibus iniuriis...

Vm, qui triginta annos in Alexandria civitate ciuilibus...

Qui post peractam illustrem administrationem, vel ad huc in ea...

Qui spontaneis hypomnemato graphi munificis suis exhortationibus...

voluntatem, ut faciat fundio, quam nullus indubitae ad memoratum iudicem...

Nvllus, qui nexu generis curiae teneatur obnoxius, per substitutionem...

Neque Dorotheum virum illustrem, & totam eius substantiam...

SI ille, qui ex filia decurionis Antiochenae plerididit...

Quotiens viri clarissimi iubeamus, fortunam supped curiali...

Ne minem ex his qui obnoxij curiae constituti ab initio...

euat: sed obligatos cum liberis suis quandocumque progenitis & facultatibus suis, post administrationem depositam, curia commodatibus inseruire: nisi forte aliis priuilegiis super hoc legibus cognitis muniantur. Na alia vniuersa legitima vel ex constitutionibus data priuilegia, integra volumus illibataque seruari. Ne tamen indulti honoris inane nomen retinere videantur dignitatum titulis potiantur, per substitutos suorum periculo facultatum curialibus muneribus respondententes: habeantque integra illibataque priuilegia dignitatis. Ebi vero qui prefatas dignitates ante iactum nostri imperij, consecuti sunt: cum facultatibus suis, & post eam dignitatem progenitis filijs, a curialibus nexibus vel onere decernimus liberari. Hos autem qui quocumque tempore patrij vel consules, aut consulares facti sunt, aut in posterum fuerint, aut magistri militum, vel prefati pratorio Orientis vel Illyrici, vel vrbis administrationem in actu positi quandoque gesserunt, aut postea gesserint, omnimodo cum facultatibus suis, & post eam dignitatem progenitis filijs, a curiarum nexibus vel onere decernimus liberari.

65. Imp. Anastasius A.

Diuz memorie Zenonis sacratissimam constitutionem, quae de curialibus post certas excessus administrationes seu dignitates conditionis nexu liberandis lata est, in hac tantummodo parte durimus corrigendam, qua cauetur eos etiam qui ante eandem constitutionem, ab initio tamen eiusdem diuz recordationis Zenonis imperij, comites priuatarum reru nostrae vel piissimae Augustae partis, seu comites sacratum largitionum, vel comites domesticorum, quae hores, aut magistri officiorum licet ad actu administrationis gerendam prouedi sunt, minimae curialium munerum laqueos ob hoc euitare, sed obligatos cum liberis suis quandocumque progenitis, & facultatibus suis, post administrationem depositam curiae commodatibus inseruire: nisi forte aliis priuilegiis super hoc legibus cognitis muniantur. His etenim qui memoratas administrationes, vel vnam ex his peregerunt, necnon liberis & rebz eorum, beneficium quod ante per illustrem administrationem peractam eis acquisitum est, intactum illibatumque iubemus seruari: ut relaxatione conditionis, & munerum curialium, per anteriores principales dispositiones sibi concessa, tam ipsi quam liberi eorum post huiusmodi administrationem adeptam procreati, vna cum proprijs substantijs potiantur, & si contigerit eos post diuz memorie Zenonis constitutionem, siue per se, siue substitutos suos curiae competentia munera subiisse: eadem videlicet constitutione diuz memorie Zenonis ex die quo promulgata est, suas vires obtinere: cum conueniat leges futuris regulas imponere, non praeteritis calumnias excitare.

66. Imp. Iustinianus A. Demostheni praefecto pratorio.

Curialibus consortijs consulentes, censemus vt ne como sibi blandiantur, & non certis modis sese liberum esse existimet: sed pro nostra forma tantummodo sciat posse libertatem sibi curialibus competere conditionis: omnibus anterioribus modis quos non comprehendit praesens sanctio, ex praesenti die antiquandis. Si quis igitur vel summum patriciatum honorem fuerit consecutus, siue in solis consulatus honorarij aut ordinarij fuerit ampliat, vt vel consularis efficiatur: seu praefectorum pratorio insulas susceperit gubernandas: vel vrbicariam (in ipso tamen actu) meuerit praefecturam, necnon magistri militum officium pererendum susceperit: is gaudeas se huiusmodi conditionis esse exorrem, & liberum cum suis facultatibus suaque posteritate, quam postquam meruerit dignitatem vel actum gesserit, ediderit: anterioribus illis in condit. one pristina remansuris, tam praefectorum quae horeis quam vrbis elegationis (sicut) sicuti patris

ni: tam praefectorum quae Orientalibus & Illyricianis praesident sedibus, quam vrbicariae, nexibus curiae liberantur, cum ad sicuti patronatum peruenierint, vobis cum substantijs & liberis suis, quos vel ante habuerint, vel postquam ad eundem gradum prouedi sunt. Viri etiam clarissimi principes agentium in rebus, curiae libertatem ex antiquis legibus consecuti sunt, & viri spectabiles proximi sacri serinij nostrae memoriae, & sacrarum epistolatum, necnon sacri serinij libellorum, sacrarumque cognitionum & dispositionum cum substantijs suis, & liberis quos post emensa stipendia susceperant, hoc etiam nos corroborantes iuritu laborum quos multo, longos prolixoque tempore pertulerunt, intactam illibatumque conferuamus, vt hi omnes forma curiali liberentur cum sua substantia, suaque sobole, secundum ea quae praediximus. Ex quo autem sequente progenitos antea, nullius futuri sicuti patroni liberis concedimus liberandos: vt ne quod summis apicibus dignitatum non est concessum, hoc alij sibi audeant vindicare, sed progeniti filij antequam sicuti patronatum peruenierint, in conditione pristina remaneant, alijs autem modis quam his quos sigillatim enumerauimus, siue legibus antiquis comprehensi sunt (quales erant is, quem ex tribus maribus concessum ante fuerat patri maximo fenauit sociare) siue comprehensi anterioribus scitis non fuerant, liberationem comperere euidam curialibus fortuna nullo patitur modo: sed siue pragmatica sanctio super hoc processit, siue sententia eminentissimae praefecturae, siue alius modus quicunque ex cogitatus est: ea omnia penitus vacuari, & pro insectis haberi, & curialia corpora suis reddi ciuitatibus, & substantias eorum subiacere, nala exculatione eis penitus competente.

SI SERVVS AVT LIBERTVS AD decurionatum aspirauerit,

Tit. xxxiii.

1. Imp. Diocletianus & Maximianus AA. & cc. Saturnino.

Si libertus vel ius aureorum annulorum adeptus non est, vel natalibus suis non restitutus: praesens prouinciae non tantum curiae participare non permittat, sed iuxta legis severitatem congruenti poena vlciscatur.

3. Idem Augusti, Orizina.

Praesens prouinciae si eum qui adilitate fungitur, seruum tuum esse cognouerit: si quidem no ignarum conditionis suae ad adilitatem aspirasse perpexerit, ob violatam seruili macula curiae dignitatem congruenti poena adficiet. Si vero quum opinione publica mater eius pro libera haberetur, ex decurione procreatus, ad capessendum honorem errore lapsus processit, dominio tuo eum subiugabit.

DE PRAEDII DECVRIONVM SINE decreto non alienandis,

Tit. xxxiiii.

1. Imp. Valens, Theod. & Arcad. Augusti Cynegio PP.

Si quis decurionum vel rustica praedia vel vrbana venditor necessitate coactus addicit, interpellet iudicem copotentem, omnemque causam sigillatim quibus strangulatur, exponat: & ita demum distrahenda possessiois facultate accipiat, si alienationis necessitate probauerit. Infirmam, veditio enim, si hae fuerit forma se-

neglecta, ita enim fiet, vt nec immoderatus venditor, nec emptor, cuiuscumque sit conditionis, inueniatur iniustus, denique nihiliter postmodum quo venditor vel circumuentum se insidius, vel oppressum potentia comparatoris queri debeat quandoquidem sub fide auctorum & de necessitate distrahentis, & de voluntate patuerit comparantis. Quod si quis contra veritatem oculis molitionibus per suppositas fraudo personas, cuiuscumque locum tamen ei decurio distrahentis, comparator exiterit: sciat se pretio quod dedit, esse priuandus: & locum quem comparauit, cum fructibus esse restituendum. Dat. vi. kal. D. cemb. Constantinopoli, Honorio NB. P. & Eudocio Coss.

2. Imp. Theod. & Valens AA. Florentino PP.

Ne venditio rei hereditariae curiae acquisita, aut debitoris hereditarij qui soluerit, liberatio aliter administranda est, nisi apud acta totius vel maioris partis ordinis intercedente decreto, in eundem contractum vel dissolventis obligationis causa probeatur. Ita enim & id quod ex ea redigitur, ad praediorum iubemus comparationem expendique rationem redditus omnes (sicut dictum est) eiusdem curiae publicis muneribus quae solutio egere constituerit, iustissime seruabuntur: ex consensu omnium, & maxime dictorum, vel idonea fideiussione oblata conductoribus eligendis.

3. Imp. Zeno A. Sebastiano praef. praef.

Curiales vendere quidem res immobiles vel mancipia rustica prohibemus sine interpositione decreti, donationes vero vel permutationes vel quoscumque alios etiam sine decreto permittimus celebrare contractus: quoniam & sacra constitutiones quae super hoc a retro principibus laze sunt, in plurimis suis partibus de pretio non reddibendo locum sunt: vt ex hoc aperitissimam detur intelligi, solum venditionis decurionum siue decreto interdictionem fuisse contractum, cum tamen venditio intercedente (vt dictum est) decreto agitur: nullum eos, vel qui ab his comparant, dispensum cuiuscumque nome personae, vel causae vel thetralis liberalitatis nomine (quod frequenter fieri dicitur) sustinere decernimus: nec ex tabella decretum recitari, sed curialium vel maioris partis curiae relatione currunt, siue vlla malignitatis referentium, vel damno contractum, vna ad confirmandam emptionem competentis iudicis proferri sententiam. **

QUANDO ET QUIBUS

quarta pars debetur ex honis decurionum, & de modo distributionis eorum,

Tit. xxxv.

1. Imp. Theod. & Valens AA.

Si decurionum consortio sit alienus, qui curiale successit: competentis eidem iuris, siue ex alio, siue ex parte herede sit, honorarium possessor: partem quartam iure optimo a curia peti decernimus. Dat. v. id. iun. CP. Felice & Tauro Coss.

2. Idem AA. Apollonio P. P.

Memimus super emissa lege dinali, portio nem quartam de facultatibus curialium latimunerum implentium, ex qualibet nouissima voluntate, vel ab intestato eorum, ad quem que (praeterquam si ad filios curiales) deferatur, curialium depuasse corporibus, sed nulli tanquam corumpendi totius patrimonij & sine capta, emissaque rei sibi particulam vindicant, a teo totas distrahant facultates,

vt dum participibus reliatum opum nocere cupiunt, sua quoque iura praecipitent, quorum nimiram licentiam prouida dispositione refranctes, ipsi quidem curialibus occupandi sua auctoritate res mortui, copiam denegamus: haeres autem ad quem ab intestato vel ex postrema voluntate directis vel fideicommissariis verbis decurrit hereditas, omne patrimonium quod reliatum est, in partes quatuor diuidi procurat: vt rebus totis in fortium casam deductis, vel curiae quadrantis, vel heredi aut fideicommissario per vniuersitatem (vdotantis electio ex foris felicitate contingat. ita scilicet & praefati successores & curia praemissis rerum dominij liberabuntur incommodo. Naturale quippe vitium est negligi quod communiter possidetur: vt que se nihil habere, qui non totum habeat, arbitretur, denique suam quoque partem corrumpti patiat, dum inuidet alienae. Sed vbi quarta pars bonorum mortui curiae debet offerri: immobiles quidem res, quae nec latere facile possunt, nec cuiquam (si diuulgentur) officium, sub aspectu etiam curialium restitui diuidique concedimus. mobiles autem res, vel se momentes, vel instrumenta, vel si quid aliud etiam in huiusmodi iura consistat, in medium proferri diuulgatque non patimur, sed iuratis successoribus cum apud se diligenter existauerint quae quantique sint pretij facultates, cred. oportet decernimus. Quid enim tam durum tamque inhumanum est, quam publicatione pompae rerum familiarium, & pauperatis detegi viliorem, & inuidiae exponere diuitias? In exigendis vero debitis, si pretium quod pro quarta parte actiuium curiae competit, successores praestare noluerint: cautionibus iurata fide prolatas in medium, vniuscuique a debitoribus conuenientem sibi exigat portio nem, Aequae ex diuerso res alienum, si cui defunctus fuerat obligatus, tam iudem successores quam curia pro sua sorte restituta compellantur. Quod si scire disti successores sacramentum sibi crediderint excusandum: tunc vero ad similitudinem rerum immobilium diligentior curialibus omnium rerum indago praehibetur, scilicet vt vniuersis mortui facultatibus in aperto propositis, vel estimatio rerum vel diuisio sub praesentia curialium celebretur. In omnibus autem casibus vbi quarta pars curiae competit, transactiones interpositas firmas illibatasque manere decernimus.

Ad filiorum vero curialium vel nepotum, & pronepotum, scilicet decurionum similitudinem, ad quos integras opes peruenire censuimus filiam, quinetiam nepem, proneptemve, principali eiusdem ciuitatis vnde pater, aut, vel proauis oritur, nuptam, rerum vel ab intestato vel ex dispositione vltimae voluntatis quae sitarum, integrum nullaque parte minutum dominium habere sancimus. Quod si post parentum obitum inueniantur innuptae vel viduae: in impuberibus quidem post transactam pubertatem, in alijs vero quae pubertatem exceperint, vel etiam in viduis post mortem parentis triennium dumtaxat volumus expectari: vt interea quarta portio suspensa, aut apud eam, si in matrimonio curialis eiusdem ciuitatis fuerit collocata, perpetuo iure permaneat: vel si intra id tempus alienum ab eadem curia sortitur maritum, penitusve nupta non fuerit, memorata pars totius substantiae curiae cum triennij tam vrbano rum quam rusticorum praediorum, dumtaxat fructibus addicatur: ita tamen, vt & optionis conditio in offerendis rebus quartae partis vel dodrantis & sctramenti tam quantitate quam de estimatio rerum mobilium, deque actionibus inferendis vel excipiendis (sicut in extraneis personis dictum est) ratio consequatur. Sed & si mater mortui vel autij tempore quo filius neposve mortui in coniugio eiuudem ciuitatis curialis inuenta fuerit: ne ipsas quidem patitur quartae portiois subire iacturam. Extraneum quinetiam heredem propinquitate quidem iure discretum, curiae tamen eiusdem ciuitatis obnoxium supra dictae portiois dispendio liberamus. Dat. vi. idus Martij, Constantinop. Diocore

& Eudoxio Conf.

3. Imp. Iustinianus A. Mennz pref. przt.

I quis curialibus muneribus obnoxius, vno forte vel pluribus filiis vel filiabus derelictis, filio quidem vel filiis substantia suae partem uniuersam dereliquerit, eam tamen quae excludere eos ab inofficiosa querela potest, alius autem suam substantiam dereliquit, ut ex hac patrimonij distributione apud filium quidem vel filios curiales minima pars substantiae remaneat, totum autem curiale munus masculis imineat, siue filij sint, siue nepotes vel pronepotes, curiali tamen conditioni obnoxij, facimus huiusmodi iniquitatem rescari: & non minus quartam portionem in masculos posse testatorem transmitti: siue vnus est filius, siue plures: nulla deminutione ex permissioe sororum eis faciendam: ut non solum corporibus, sed etiam substantiis laborantes, possint curiale habere consortium. Ad hoc facimus, si quis curialis, filiabus pluribus derelictis, ab hac luce fuerit substractus, quarum vna curiali eiusdem nuptiae derelictis: alii filiabus que ad huiusmodi vota non migraverint, vel extraneis in reliquam partem hereditibus derelictis: non videri curiae ex sententia legis Theodosianae ad Apollonij scriptis satisfactis: sed omnino quartam partem patrimonij curia consequatur: siue vni filiae que curiali bus nuptiis copulata sit, deputanda est, siue ex aliis hereditibus colligenda: filia proculdubio, que curiali nuptis, immuni ab huiusmodi quartae ratione seruanda: cum per maritum eius quantum ad ipsius personam curiae sit satisfactum, & hoc obseruari non solum sit vltimo elogo condito testator curialis decesserit: sed etiam si interitum diem suum obierit. Sed & si quid munus quarta parte fuerit, vel minime derelictum: hoc modis omnibus filio curiali vel filiae que aupta est eiusdem ciuitatis decurionis: ex substantia patris curialis modis omnibus, vel deputari, vel ad imperi: nullo obseculo curiae opponendo, si secundum praedictam legem filius, nepos, pronepos pater, autis proauus curiali morienti fuerint derelicti, qui nexibus curialibus ex quacunque vel dignitate vel occasione fuerint absoluti. In hoc, n. Theodosianae legi aperissime volumus esse derogatum. Et generaliter desinimus: ex omni causa neque masculos liberos, neque filias copulatas matrimonio curialis, minus quarta parentis substantiae habere: vel non extantibus filiis vel filiabus, sed aliis hereditibus, ipsam curiam secundum anteriores leges quartae curialis morientis habere solatium, Dat. Kal. Ian. C. P. Iustiniano A. II. Conf.

DE IMPO NENDA LVC RATIVA DESCRIPTIONE,

TI. XXXV.

1. Imp. Theod. & Valent. Augusti ad Apollonij. praefatum pratorio.

Descriptionis onere filiarum quatuor, quas ex lucrativis iugationibus tantum non humanis, vel animalium censibus, neque mobilibus rebus habemus iudicari: & si curiales non sint, maiores ac posteros liberamus: ut si pater, autis, proauus, filio, nepote, pronepote, vel filiae, nepiti, pronepiti (nec interest nuptiae filij curialibus necne) postrema voluntate, vel inter vivos etiam donatione quicquam de suis opibus largiatur, memoratae distributionis cesset iudicio. Equae ex diuerso, si posteriores ad maiores praedicta sibi consanguinitate deuinctos praefatis titulis suas conferant facultates: nullius occasione grauiamini huiusmodi liberalitas accedat. In tantum enim necessarii sibi coniunctisque personis, sub liberalitatis appellatione verbum naturale perfoluitur. Cuius auctoritate

item iuris pariter valere facimus etiam si ab interato succedant sibi praefati generis ordine sociati. Ex his enim successibus maxime debiti potius solutio quam muneris obligatio comprobatur: quae non largientibus etiam dominis ipsa propinquitate serue deseruntur. Ceteri vero licet quadam inter se cognatione iungantur: nunquam tamen curiale praedium sine praedicto onere lucrabuntur, nisi si forte, cum lucro res cesserit, eiusdem ciuitatis ordinis sit obstruendus: qui licet inter extraneos numeretur, vacuum tamen ea functione quod datum est, consequatur. Nam cum personae conditio non mutetur: nec res quidem statum conuenit immutari. Lucrativus verus res eas tantum volumus appellari, & quae a praedictae descriptionis grauiamine excipere, quae hereditatis, legati, fideicommissi iure, mortis causa donationis, vel cuiuslibet postremae voluntatis arbitrio ad quem quam delabuntur. Inter vivos etiam donatio simplici liberalitate concessa, lucrativus donatio simplici liberalitate concessa, lucrativus maribus & nomen & facinam. Si vero vel soer futurus, filij vel nepotis vel pronepitis sponte a finitatis coeunda causa dohaerit: vel patris etiam filiam vel neptem vel pronepitem curiali seu extraneo nubentem dotauerit: licet casus euentus, res eius cui data est, veritate ad lucrum: nec inter lucrativus numerabitur, nec descriptionis oneri subiacet. Nec enim iuris optimi est matrimonium, cum tot tantisque suis difficultatibus opprimatur, aduentitius etiam cumulare ponderibus. Res vero quae memoratis causis lucrativae semel nomen exordiumque sortita est, licet ab eo, qui susceperat, ad alterum emptiois vel cuiuscuque contractus iure migraverit, cum praedicta descriptionis grauiamine proculdubio transferretur: ut vel sciens sibi impulerit, qui accepit onerata: vel si ignorauerit, quod interest consequatur. Contraque si cuiuslibet contractus exordio lucrativum nomen euaserit: & si postea lueri titulo in dominium alicuius ceciderit, facinam memoratae descriptionis effugiet. Nulla enim in huiusmodi causis consuetudine intercedit occasio, cum ad primordium tituli posterior quoque, formaeque euentus: nisi forte res decurionis quae ad eum: cuiuslibet mercimonij iure, peruenierit, ad alterum fuerit postrema eius voluntate vel ab instantio vel inter vivos donatione translata. tunc enim quia semel in personam cecidit principali: veterum titulum nequaquam ratione perspicua conditionem & onus merebitur lucrativae. Dat. vii. Id. Mart. Constantine. Dioscoro, & Eudoxio vv. CC. Conf.

DE PRÆBENDO SALARIO.

TI. XXXVI.

1. Imp. Constantinus A. an Marcellinum. Cor. post alia

Nvlli salarium tribuatur ex iuribus reipublicae: nisi ei qui iuvenibus nobis specialiter fuerit consecutus. Dat. v. Non. Octob. Constantinop. Lincnio & Catullino Conf.

DE CURIALIS RELICTA CIVITATE RUS HABITARE MALUERIT,

Tit. XXXVII.

1. Imp. Arcad. & Honor. AA. Eutychiano PP. post alia

Curiales omnes iubemus interminatione mone-ri, ne ciuitates fugiant aut deserant rus habitandi causa: secundum quem ciuitati praefecerint, scientes sicut esse sociandum: eoque rure se curiales, cuius causa impio se patriam spirando, d. monstrauerint. Dat. xviii. Kalend. Ian. Constantino, & Arcad. IIII. & Honorib. III. AA. Conf.

EM V.

DE MVNICIPIBVS ET

originariis, TIT. XXXVIII.

1. Imp. Alexander A. Siluano.

Cum te Biblium originem, incolam autem apud Berytios esse: proponas: meritis apud vrasque ciuitates muneribus fungi compelleris.

2. Imp. Gordianus A. Frontoni.

Si, ut proponis, ea quae ex causa fideicommissi de manumissis, ab ea libertate iustum fuerit consecuta: quae originem ex provincia Aquitania ducebatur: quoque eius conditionis, eiusque ciuitatis ubi obinet, vnde quae te manumissis, fuit. Eorum enim conditioem sequi ex causa fideicommissi manumissos pridem placuit, qui libertatem praeterierint, non qui dari rogauerint.

3. Imp. Philippus A. Patrolo.

Filios apud originem patris, non in materna ciuitate, ubi ibi nati sint (si modo non domiciliis retineantur): ad honores seu munera posse compelli, explorati iuris est.

4. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. Secundo.

Origine propria neminem posse voluntate sua Oximi, manifestum est.

5. Imp. Constantinus A. ad Maximum vic. vrbis.

Si quis cum ex maiore vel ex minore ciuitate originem ducit: eandem ciuitate student, ad alienam se ciuitatem incolam occasione contulerit, & super hoc vel preces dare tentauerit, vel qualibet fraude niti, ut originem propriae ciuitatis eludat: duram ciuitatum decurionum onera sustineat, in vna voluntatis, & in vna originis gratia. PP. viii. Kal. Ian. Paulino & Iuliano Conf.

DE INCOLIS ET VBI QVIS DOMICILIUM HABERE VIDETUR, & DE HIS QUI AUDIORUM CAUSA IN ALICUA CIUITATE DEGNAT,

TI. XXXIX.

1. Imp. Antoninus A. Paulo.

Non tibi obest, si cum incola esses, aliquo munus suscepisti: modo si antequam ad alios honores voceris, domiciliu transiisti.

2. Imp. Alexander A. Crispo.

Nec ipsi qui auditorum causa aliquo loco morantur, domiciliu ibi habere creduntur, nisi x. an. transiitis eo loco sedes sibi constituerint: secundum epistolam diui Hadriani: nec pater, qui propter filium studentem frequenter ad eum comeat. Sed si aliis rationibus domiciliu in splendissima ciuitate Laodicorum habere probatus fuerit: mendacium, quo minus muneribus fungaris, non proderit.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Alexandro.

Verum, eos qui in territorio alienius ciuitatis commorantur, vel in colas ad subeunda munera, vel ad capiendos honores non adstringi.

4. Idem AA. & CC. Alexandro.

Cum neque originariis, neque incolae vos esse memoratis: ob solam domus vel possessionis, licet ex substantia decurionis acquisita, sit, causam, publici iuris auctoritas muneribus subiugari vos non sine.

5. Idem Augusti & CC. Maximo.

Si in patria vxoris tuae, vel qualibet alia domiciliu defixisti: incolatus iure vltro te eiusdem ciuitatis muneribus obligasti.

6. Idem Augusti & CC. Marcellino.

Priviligio speciali ciuitatis non interueniente, tamen originis ratione, ac domiciliij voluntate, ad munera ciuitatis quemque vocari certissimum est.

7. Idem Augusti & CC. Aurelio.

Quae quidem origo, manumissis, allestio, vel adoptio: incolae veri (sicut & diuus Hadrianus edicto suo manifestissime declarauit) domiciliu

facit. Et in eodem loco singulos habere domiciliu non ambigitur, ubi quis laetam, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit, vnde rursus non sit discessurus si nihil auocet: vnde cum profectus est, peregrinari videtur: quod si rediit, peregrinari iam destitit.

8. Imp. Valens Theod. & Arcad. AAA. ad Senatum.

Senatores in sacratissima vrbe domiciliu dignitatis habere videntur. Dat. kal. Mart. Valent. A. & Neoterio Conf.

9. Imp. Valens Theod. & Arcad. AAA. Martiano comiti Orientis.

Mulieres honore maritorum erigimus, & esse nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus. Sin autem minoris ordinis virum postea sortitae fuerint: prioris dignitate priuatae, posterioris mariti sequentur conditionem & domiciliu mutamus. Dat. IIII. Kal. Februar. CP. Arcadio II. & Rufino Conf.

DE MVNERIBVS ET HONORIBVS non continuandis inter patrem & filium, & de interuallis,

TI. XL.

1. Imp. Severus & Antoninus Augusti Septimio Zenoni.

Sicut honores & munera cum pater & filius decuriones sunt, in eadem domo continuari non oportet: ita vacationum concessa tempora, non aliis prodelle possunt, quam his qui ad eosdem vel alios honores, eademque vel alia munera denuq vocantur. Pro infante vero filio, quem decurionem esse voluisti, quantum fidem tuam in posterum ultrinxeis, tamen onera sustinere non cogemur: cum ad ea tantum, quae mandari possunt, voluntatem dedisse videaris.

2. Imp. Gordianus A. Cyrillo.

Ab honoribus ad honores eodem quinquenni datur vocatio, trienniij vero ad alios legatione autem perfundis, bienniij vacatio concessa est.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. Augusti Crispe.

Interualla temporum quae in vobis persona locum habent, fratribus (licet communia possideant bona) minime prodelle, frequenter constitutum est. Sanè his missis, qui necdum functi muneribus, ad haec idonei constituti vocari debent, vbi ad obsequium ciuiliu munus repererit paruisse interitum, interpellentur, praefes provinciae prouidebit.

DE MVNERIBVS PATRI-

TI. XLI.

1. Imp. Antoninus A. Filio.

Ciuitalia munera per ordinem pro modo fortunarum sustinenda sunt.

2. Idem Augusti Materno.

Munera quae patrimonij publicae utilitatis gratia indicantur, ab omnibus subeunda sunt.

3. Imp. Alexander A. Astilio.

Qui immunitatem munerum publicorum consecuti sunt, onera patrimoniorum sustinere debent in quibus causis & hospites recipendi sunt.

4. Imp. Valer. & Gallien Augusti Neroni.

Non videtur abhorreere a ratione sententia quae praefes provinciae equos curiales alere, non personarum, sed patrimonij esse decreuit: & tamen si iniqua esset, omissa a te appellationis auxilio necessarib permanet.

5. Imp. Carus, Carinus, & Numerianus AAA. Antepisti.

Neque tempore aeratis, neque numero liberorum a muneribus quae patrimoniorum sunt, excusationum, quis habere potest.

AAA 4

Professio & desiderium tuum inter se discrepant, nam cum philosophum te esse proponas vinceres avaritia & rapacitati: & onera quae patrimonio tuo iniunguntur, si solus recusare conaris: quod frustra te facere, ceterorum exemplo poteris edoceri.

Etiam minores aetate patrimoniorum muneribus subiugari solent. Unde intelligis te frustra plenam immunitatem desiderare: cum munera quae impensas exigunt, subire te necesse sit.

Nec protosaxae vel sacerdotij, vel decaptoz munerum corporalia sunt: sed tantum patrimonij esse non ambigitur.

Patrimoniorum munera mulieres etiam sustinere debent.

Quantum ad extraordinarias indictiones pertinet, praesidibus significamus, ut omnes possessores, ceterisque sciant conuocari debere, quandoquidem ea patrimonij munera esse constet, quae merito ab omnibus agnosci debent, quo facilius obsequiis publicis pareatur.

DE QUAEADMODUM CIVILIA MUNERA INDICUNTUR.

Curatorum ad cogendas angarias creatum appellacionem interposuisse proponas, praes provinciae si alterius curae te esse animadvertit, ad alieni corporis munera vocari non sinitur: quia eius patris oneribus respondere debes, cui te attributum esse commemoras.

Munera honoribus sanctos, ad minores devocari non oportere rationis est.

Curiae munera si aliorum civium copia est, qui obsequiis civilibus fungi possunt, praes provinciae devocari te non permittit.

Ultra modum sumptuum te muneribus civilibus gravari leuoris alius, praes provinciae non patietur, sed aequalitatem, tam iuris quam censurae memor, circa ordinem custodiet.

DE HIS QUI SPONTE PVBLICA MUNERA SUBEUNT.

Veterani, qui cum possent se tueri immunitate a his concessa, decuriones se fieri in patria sua maluerunt: redire ad excusationem quam reliquerunt, non possunt nisi certa lege & pacto seruanda immunitatis, vel partem eius honoris agnouerint.

Publici muneris vacationem habent si aliquid honoris excepto decurionatu sponte susceperint: id quod patris suae villitibus cesserit, vel glorie cupiditate paullisper ius publicum relaxauerit: competens privilegium non amittit.

Qui conditioni non obnoxii curiali, quemlibet honorem, vel munus voluntate propria in quacumque gesserit ciuitate, nullum praedictum circa fortunam suam statumque sustineat: sed iam ipse, quam liberi eius, & qui ex his in posterum procreandi sunt, ab omni huiusmodi nexu cum suis facultatibus liberi alienique perueniant: haec tamen, ut si aliqua supeditio volenti-

bus eis fuerit iniuncta, ex qua necesse sit eos aliquid accipere quod ex data sibi pecunia in reliquis apud eos mansisse consistit: solventes, sine ulla molestia, vel conditionis suae formidine discedant. Si quis vero ex his omnia decurionum munera, vel functiones, vel honores nulla imminente necessitate, sed sua sponte peregerit: cum pro sua liberalitate patrem ciuitatis in qua voluntarius municeps apparebit, si hoc liberit ei, fieri constituique hac lege decernimus. Dat. v. id. Nouembr. CP. Basillico & Armerico Coss.

Etiam hi, qui nostra procurasse monstrantur, muneribus civilibus, quae dignitati eorum congruunt, fungi debent. Pars adorum, & Maxim. AA. & CC. Nudis Firmo & Apollinario & ceteris principalibus Antio. hensem adstantibus Sabino dixit, & cetera Diocletiano dixit. Ceteris dignitatibus data a nobis indulgentia est munerum civilium & personalium, id est his qui aut ex protectoribus sunt, aut ex praepositis, hi ergo ad munera personalia aut civilia non vocabuntur. Ita tamen, ut nec occasione quartae portiois bonorum huiusmodi decurionis, quicumque successores eius aliquam inquietudinem patiantur: vix libera eius substantia omni curiali grauiamine conseruanda: & si quid defunctus vel ex administratione curialium munerum, vel ex quarta portione ad eandem curiam, semel vel saepius deuoluta, vel ex alia quacumque causa eidem curiae debuisset probetur, hoc idem successores curialibus reddere minime dubitent: illis scilicet quae super naturalibus filiis, quos naturalis pater sub hac lege curiae dedit, vel postea dederit, vel legitimos tam ex testamento quam ab intestato successores habeat, non solum veteribus legibus, sed etiam nostris sanctionibus disposita sunt, praesenti lege excipiendis: ut non ipsi tantum filij naturales, sed etiam ex his procreandi mares paternam sequantur fortunam, vel maribus liberis minime sustentibus, quarta pars substantiae mortui curiae deputetur.

DE HIS QUI A PRINCIPE VACACIONEM ACCEPTUR.

Nullus vacationem temporalem curialis accipiat, nisi id forte veris ac probatis causis adnotatio nostra concesserit. Dat. prid. Non. Iunij, CP. Theodos. & Abundantio Coss.

DE VACATIONE PVBLICI MUNERIS.

Muneris publici vacationem ea continere, quae non lege, non senatusconsulto, non constitutionibus principum iniunguntur, merito responsum est: ad quam formam iuris pertinens si ceperis ad munera extraordinaria a magistratibus devocari, appellacione interposita poteris apud praesidem iuris rationibus protegi.

DE DECRETIS DECVRIONVM super immunitate quibusdam concedenda.

Exceptis, qui liberalium studiorum antistites sunt, & qui medendi cura funguntur, decurionum decreto immunitas nemini tribui potest.

Ordinis ambigua decreta sacris constitutionibus improbantur.

DE EXCVSATIONIBVS MUNERVM.

Etiam hi, qui nostra procurasse monstrantur, muneribus civilibus, quae dignitati eorum congruunt, fungi debent.

Partes adorum, & Maxim. AA. & CC. Nudis Firmo & Apollinario & ceteris principalibus Antio. hensem adstantibus Sabino dixit, & cetera Diocletiano dixit.

Ceteris dignitatibus data a nobis indulgentia est munerum civilium & personalium, id est his qui aut ex protectoribus sunt, aut ex praepositis, hi ergo ad munera personalia aut civilia non vocabuntur.

Ita tamen, ut nec occasione quartae portiois bonorum huiusmodi decurionis, quicumque successores eius aliquam inquietudinem patiantur: vix libera eius substantia omni curiali grauiamine conseruanda: & si quid defunctus vel ex administratione curialium munerum, vel ex quarta portione ad eandem curiam, semel vel saepius deuoluta, vel ex alia quacumque causa eidem curiae debuisset probetur, hoc idem successores curialibus reddere minime dubitent: illis scilicet quae super naturalibus filiis, quos naturalis pater sub hac lege curiae dedit, vel postea dederit, vel legitimos tam ex testamento quam ab intestato successores habeat, non solum veteribus legibus, sed etiam nostris sanctionibus disposita sunt, praesenti lege excipiendis: ut non ipsi tantum filij naturales, sed etiam ex his procreandi mares paternam sequantur fortunam, vel maribus liberis minime sustentibus, quarta pars substantiae mortui curiae deputetur.

Hydraulz munerum civilium immunitatem sibi iure concessam approbare minime possunt.

Procuratores absentium, reipublicae causa, munerum civilium vacationem non habent.

Enatoribus immunitas ob hanc professionem solum nullo iure concessa probari potest.

Negotiantes vestiariis, lineaceis, purpurariis, & particiaris, qui deuotioni nostrae deseruiunt, visum est secundum veterem consuetudinem ab omni munere immunes esse.

Placet nullum omnino iudicem de cetero provincialibus inferendum aliquid indicare, ut ex tandem, sedulo curatorum studio pensentur, quae canonis instituti forma complectitur, vel nostra clementia decernit inferenda, vel delegatione solenniter sanciente, vel epistolis praecedentibus, sed si quid vergere forsitan ceperit, referri ad celsitudinem tuam statimimus, & auctoritatem te fieri, & eo persoluto referri ad scientiam nostram, ut nobis iuventibus roboretur. Si quis autem usurpatoria temeritate amplius aliquid fuerit conatus exigere, obnoxius quadrupli repetitione teneatur, quae seueritas iustitiae ad ordinariorum iudicium officiorumque terrorem debet excurrere: ut si eorum vel gratiosa coniuuentia, vel ignobili dissimulatione temeritas admissit curialis, eos quoque damni supplicis poena castiget. Dat. Kal. April. Mediolani, Constantio A. IX. & Iuliano Coss.

Illud conuenit praecaveri, ne quis hanc, quae personalis est functio, pretio putet esse taxandam. Dat. Kalen. Decemb. Treueris, Valentiniano & Valente Coss.

Privatze rei nostrae privilegij permanentibus, nihil extra ordinem praedia iure perpetuo consignata sustineant: neque adiectis saepius, ac praeter primum delegationis canonem postulatis sufficiantur impendij: quando quidem neque avaricio canonis sub privilegio estimato, aliquid ex ea iuventibus nobis praebitionum diversitate decuitur.

& pari cum ceteris estimari forte non conueni, quos praeter annuarias functiones estimata perpetua praebitionum praerogativa nexuerunt. PP. Carbagine, Idib. April. post consulatum Syagrii & Eucherij.

Os qui cum honore comitum, nomine magistrorum memoriae praefuerit, vel epistolis, vel libellistis eos qui ibidem peragendis signandisque responsis nostrae mansuetudinis obsecundant: omnium civilium munerum fieri iubemus exoner. igitur qui ex eo gradu palatio nostro adhaerent, adesse sibi competentia privilegia gloriorentur: qui vero superioribus dignitatibus creuerint, nihil minus eius loci privilegia praesto sibi fuisse laetentur. Leda. III. Kalen. Septembr. Capuz, Antonio & Syagrio Coss.

Maximam cultuina dignitatum consistoriani quoque comites, notarij etiam nostri, & tubicularij omnes, atque excubicularij, ab omnibus sordidulis muneribus vindicentur, ceteros quem palatina vel militari intra palatium praerogativa munitos, ita denum privilegium simile contineat, si prioribus statutis se ad huiusmodi exemptionem docuerint pertinere: ut non singulis indulta personis, sed in commune dignitati vel corpori huiusmodi beneficia decaentur fuisse concessa, circa rhetores atque grammaticos eruditionis vtriusque vetusto more durante. Sordidorum vero munerum talis exceptio sit, ut patrimonij dignitatum superius digestarum, neque efficiendi pollicis cura mandetur, aut panis excoctio, aut obsequium pisci ini, nec paraueridorum huiusmodi iuris, aut parangariarum praebitione mandetur, exceptis his quibus ex more Rheticus limes includitur, vel expeditionis Illyricae pro necessitate vel tempore utilitas adiuuatur. Operarum quoque artificum diuersorum, excoctio etiam calcis obsequia, nulla de talibus adiumenta possentur. Materiam lignorum atque tabulata exceptorum vitorum patrimonium non praebent, carbonis quoque, nisi eum quem monera solentiter, vel fabricatio secundum veterem morem possit arduum, ab huiusmodi viris praebitione desistat. Publicis vel sacris aedibus construendis atque reparandis, capitallis, atque remonis necessitas nulla mandetur legatis atque adlectis sumptus possessio huiusmodi privilegij munita non conferat. huc tamen his patrimonij praes, quae dignitatem proprio videntur nomine possidere, eos etiam qui simili honore functi sunt, generali praerogativa a praebitione sordidorum munerum vindicamus. Dat. Id. Decemb. Antonio & Syagrio Coss.

Sordidorum munerum excusatio delata, personis, ad heredem successorumve transire non potest. Neque enim potest esse perpetuum, quod non rebus, sed personis contemplatione dignitatis atque militis indulgentiae nos constat. Dat. xvij. Kalen. Maij, Mediolani. Arcad. A. I. & Baudone Coss.

Neotherium.

Am legem, quam de extraordinariis sordidisque muneribus, expressis vocabulis functionum, & insignibus dignitatum, sine ulla ambagum praerogativa, ita circa eos, in quos nostra munera redundarunt, esse praecipuum seruandam, ut illud beneficii non quando militauerint, sed quando vixerint, persuantur. Dat. xi. Cal. April. Mediol. Tariano & Symmacho Coss.

Evidenter atque absolute iubemus, ne fundi ad patrimonium nostrum pertinentes, seu condictionis titulo, seu perpetuo iure teneantur, atque

leg. 1a. codice de decretis de
-num.
hinc ont l'adiposition de cette loi
les exemplaires accordés par les couraux
sont nuls. il n'y a qu'un seul qui puisse en
ascender.

pectatorum nomine. Vnam quoque domum habeant liberam onere suscipiendorum militum...

DE LIBERTINIS,

TIT. LVI.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC.

Conditio libertinitatis de muneribus civilibus tribuere non potest excusationem, nec in ea qui deim ciuitate ubi domicilium libertinus habet.

DE INFAMIBVS,

TIT. LVII.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA.

Infames personae licet nullis honoribus qui inter dignitatem hominibus deferri solent, uti possunt...

DE REIS POSTVLATIS,

TIT. LVIII.

1. Imp. Alex. A.

Reos criminis postulatos, si quos honores appetere non debere antequam purgauerint innocentiam suam...

DE HIS, QUI IN EXILIUM

TIT. LIX.

1. Imp. M. Antoninus A. Diogeni.

Quibus posthac ordini suo, vel aduocationi ad tempus interdicatur, post impletum temporis spatium non prorogabitur infamia.

Ad tempus exulare decurio iustus, & impleto tempore regressus, pristinam quidem recipit dignitatem...

DE FILIIS FAMILIAS, ET QVEM

TIT. LX.

1. Imp. Severus & Antoninus AA.

Patrem emancipato filio consentientem ad decurionatum, non teneri, dubij iuris non est. tunc enim consentiendo pater ad decurionatum, obligatur...

Si quod extraordinarium consilium postuletur, cum vel ad nos est mittenda legatio, vel nostrae sedi aliquid intimandum...

Si hi qui cum patre ad profectionem vocati sunt, etiam nunc in patria potestate constituti sunt, ab huiusmodi necessitatibus liberentur...

DE PERICULO SVCCES-

TIT. LXI.

Si de proprio suo patrimonio muneris editionem suo nomine pater tuus reprobavit, ideoque etiam sacerdotem te creati imperavit...

DE MVLTIBVS IN QVO

TIT. LXII.

Am quae aliunde oriunda, alibi nupta est: si non in urbe Roma maritus eius consistat, non apud originem suam, sed apud incolatum mariti ad honores seu munera quae personis cohaerent...

DE LEGATIONIBVS,

TIT. LXIII.

Pater etiam incolonium liberorum legationibus publicis liberatur.

Quem vos proprio nomine sumptus ob defensionem publicam susceperitis, id quod ad proprias erogationes collega vester acceperit, non vobis reddere heredes eius oportet...

Transmarina legatione apud nos perfunctis, constitutum est biennij vacationem munerum civilium & honorum habere...

Universi omnino ex comitibus, vel ex praesidibus qui suffragio perceperint dignitates, civilibus oneribus muneribusque teneantur adstricti...

Si quod extraordinarium consilium postuletur, cum vel ad nos est mittenda legatio, vel nostrae sedi aliquid intimandum...

poscatur, vobis agnoscere atque explorare permittitur: ut sint examini tui, quae ex his auxilio tuo proventus implenda sint...

Quotiens ab Alexandria civitate legatio destinatur, universos curiales praecipimus, qui intra urbem consistunt, si non aegritudine vel alia excusabile necessitate impediuntur...

DE EXCVSATIONIBVS ARTIFICVM

TIT. LXIII.

Artifices artium breui subditio comprehensarum, per singulas civitates morantes ab universis muneribus vacare praecipimus...

Architecti, medici, pictores, statuarij, marmorarij, leuicarij, seu arcarij, clauicarij, quadrigarij, vel quadrigarij, quos Graeco vocabulo τεχνιται appellant...

Mechanicos, geometras, & architectos, qui divisiones partium omnium, inestronasque servas, mensurasque & instituta opera fabricacionibus strungunt...

DE POTIORIBVS AD MVNERA

TIT. LXV.

Si ipse vocatus ad munera civilia potiozem alium nominandum putaveris, age causam tuam.

SI PROPTER INIMICITIAS

TIT. LXVI.

Si propter inimicitias ad munera civilia creatus es, hanc tibi nominationem non nocere, praesertim aequitas facientium & publicae utilitatis interfit...

DE SVMPTVVM RECVPERATIONE,

TIT. LXVII.

Quotiens ab Alexandria civitate legatio destinatur, universos curiales praecipimus...

Muneribus civilibus non fungeris quae personae mandantur, si quinque filios incolomes habeas...

SI POST CREATIONEM QVMS

TIT. LXVIII.

Ante diem subeundi honoris atque muneris praeter tuas defunctus est, conueniri eo nomine heredes eius non oportere praeses provinciae minimè ambiget.

DE TABVLARIIS, SCRIBIS, LOGO-

TIT. LXIX.

Vlli omnino ex tabulariis vel scribis vel logographis, eorumque filiis, in quocumque officio militanti, sed ex omnibus officiis, necnò etiam si intra nostrum palatium militent...

Quicumque decurionum sponte se censuali ministerio mancipaverit, conditionem habeat quae ipse elegerit...

Generali lege sancimus, ut sine solidis provinciis singulis civitatibus necessarij fuerint tabularij: liberi homines ordinentur...

Boetho, logistas medogramateos, logographos, dialektas, quae vocabula publicis dicuntur subiacere necessitatibus...

Boetho, logistas medogramateos, logographos, dialektas, quae vocabula publicis dicuntur subiacere necessitatibus...

Boetho, logistas medogramateos, logographos, dialektas, quae vocabula publicis dicuntur subiacere necessitatibus...

DE SVSCEPTORIBVS, PRAEPOSITIS,

TIT. LXX.

Susceptores publicos absque omni mora aurum censensus suscipere: ne quis per hanc occasionem sumptus facere compellatur...

Quod autem susceperis, iudice culus intaceat, si quis per hanc occasionem sumptus facere compellatur...

negligente violauerint, et ipsius iudicis facultatibus...

1. Imp. Valens & Valens Augusti, ad Secundum...

Una in ieteras leges nominatores susceptorum, & eorum...

3. Imp. Valentinus & Valens AA. ad Mamertinum...

Susceptores noui, non modò presentis anni debent...

4. Idem Augusti, ad Florentinum Com. S. L.

Neminem susceptionis munere fundum ad idem munus...

5. Idem AA. ad Germanianum Comitem S. L.

6. Imp. Valentinus, Valens, & Gratianus Augusti, Probo...

Frumenta quæ horreis inferuntur, pro illationis modo...

7. Imp. Gratianus, Valens, & Theodosius Augusti, Haue Hypani...

Du minimè penes ipsos susceptores maneat facta collatio...

8. Idem Augusti Cynegio præfeco prætorio.

Exactores vel susceptores in celeberrimo cætu curæ...

9. Imp. Valens, Theod. & Arcad. Augusti, Cynegio P. P.

Modos zneos vel apideos cum sextariis atque ponderibus...

competentem esse subiturum, & submotis quæ contra...

10. Idem Augusti, Cynegio PP.

Susceptores presentibus defensoribus & modum iugationis...

11. Imp. Arcad. & Honor. Augusti, Benigno Vicario...

Securitates semel publicatas & gestis lectas vini susceptoribus...

12. Idem Augusti, Pompeiano.

Qualiquis susceptor, vel à tabulario fraudis admissum...

13. Idem Augusti, Lucio comiti Sacrarum largitionum.

Dos tabularios, seu numerarios, & susceptores totidem...

14. Imp. Honor. & Theod. Augusti, Eucharis.

Humilioribus officiis, aut extraordinariis oneribus occupari...

15. Imp. Theod. & Valens Augusti Volusiano P. P. post alia.

Argentum quodcumque à possessore confertur, arcarius vel susceptor accipiat...

DE PONDERATORIBUS, ET AVRI ILLATIONE, TIT. LXXI.

1. Imp.

2. Imp. Constantinus A. ad Eufraxium Rationalem...

Argentum quod inferitur à collarioribus, si quis vel solidos...

3. Imp. Theodosius A. ad Mamertium P. P.

Quotiens de qualitate solidorum orta fuerit dubitatio...

DE AVRI PVBLICI PERSECUTORIBUS, TIT. LXXII.

1. Imp. Honorius & Theod. Augusti Anthemio PP.

Veri persecutores partem nulla præmissa, vel alio modo...

DE HIS QVAE EX PVBLICA COLLATIONE ILLATA SINT, NON VSRUPANDIS, TIT. LXXIII.

1. Imp. Constantinus A.

Nvillus iudicum quod à republica ex collatione susceperit...

2. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. Augusti Haue Lampadi K. N.

Nvillus penitus ex eo quod refertur in conditis,

CODICIS DOMINI IVSTINIANI, SACRATISSIMI PRINCIPIS, repetita prælectionis.

LIBER VNDECIMVS.

DE NAVICVLARIIS SEV NAVICLERIS PVBLICIS SPECIES TRANSPORTANTIBUS, & de tollenda iustralis auri collatione.

TIT. I.

REMITTIT omnibus prorsus collationem auri, argenti, exceptis civitatibus...

NE quis, quod sit relictus auri atque argenti collatione...

vel in arca conuocatur, ad quemlibet titulum usurpet...

3. Imp. Arcad. & Honor. Augusti Meffale P. P. post alia.

Sciant iudices nihil sibi ex privata rei canonice vel ex eo...

DE AVRO CORONARIO, TIT. LXXIIII.

1. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. Augusti Cynegio PP.

Ad collationem auri coronarij placuit neminem absque...

DE IRENARCHIS, TIT. LXXV.

1. Imp. Honor. & Theod. Augusti Anthemio P. P. Irenarchæ...

DE ARGENTII PRETIO, QVO THESAURIS INFERTUR, TIT. LXXVI.

1. Imp. Arcad. & Honor. Augusti Eutythiano præfeco prætorio.

Ybemus, vt pro argenti summa quam quis thesauris fuerat...

dam alioquin supradicta poena imminet, 3. Imp. Constantinus A. & Iulianus Cæs.

Nvillam vim oportet naucleros sustinere delegatas species...

4. Imp. Arcad. & Honor. AA. Eulebio P. P. Comperimus naucleros susceptas species...

5. Idem Augusti Flautano P. V. Ab his qui in naucleros prædas egerunt, volumus...

6. Imp. *Honor. & Theod. AA.* Anhemio PP.
 Vm nauarchorum coetus circiter provincias Orientis inopia nauium titubaret, & inuelligandae classis obreuitate infularum recessus obiret, & nauigandi opportunitate transacta iudiciorum indignatio sine transuersionis expectaretur effectus merito celsitudo tua praefecto Augustali & insularum praefide conuentis, ciuitatis Alexandrinae & Carpatiae classis summates, & nonnullos alios naucleros eius professionis adduxit, ut onus frumentarii comectus, qui per Orientales nauarchos ex Alexandrinae ciuitatis conditis consueuerat ad sacratissimam urbem transferri, in suam fideam susceptum, ad eadem augustissimae urbis horrea comportarent, salariis pro mercedula praestitis ex tributariae pensionationis immunitate, vel ex eo quod vocatur *ἰαχῆρος*, necnon etiam alii, quae cognitionis limauit examen. Dat. xiiii. kalen. Febr. Honorio viii. & Theod. iiii. AA. Confl.

7. *Idem AA.* Anthemio PP.
 Vi fiscales species suscepit deportandas, si recta nauigatione contempta, littora deuia secatas, eas auertendo distraxerit: capitali poena plectetur. Dat. xiiii. kalen. Augusti, Constantinop. Honor. viii. & Theod. iiii. AA. Confl.

8. *Idem Augusti* Faustino PP. post alia.
 Videtes, qui in partibus dioeceseos suae onusta nauigia, cum prosperior status inuitas, sub praetextu hyemis immorari permiserint, vna cum municipibus & corporatis eiusdem loci fortunarum proprietarum feriantur dispendiis. naucleri praeterea poenam deportationis excipiant, si aliquid fraudis eos admisisse fuerit reuelatum. Datum xviii. kalen. Septembris. Raucen. Varana V. C. Confl.

DE PRAEDIIS ET OMNIBVS REBUS NAUICULARIORUM,

TIT. II.

1. Imp. *Valentin. & Valens.* Augusti ad Aurelianum PP. anno.

Domum etiam mansuetudinis nostrae in his quae nauiculario nomine obnoxia sunt, agnoscere praecipimus debitam functionem. Dat. iii. kal. Octobr. Lupicino & Iouino Confl.

2. *Idem Augusti & Gratiani A.* Achilioni Proconf. Africæ.

In his quae nauicularij vendunt (quoniam intercepte contractum emendi vendendique fas prohibet) emptor, nauicularij functionem pro modo portationis comparatæ subeat. Res enim oneri addita est, non persona mercatoris. Neque nauicularium subemus fieri eum qui aliquid comparauit: sed eam partem quae empti est, pro suo modo ac ratione esse munificam. nec enim totum patrimonium ad functionem nauiculariam occupandum erit, quod habuit qui rei exiguae mercator accessit: sed illa portio quae ab initio nauicularij fuit, ad pensionem huiusmodi functionis sola tenenda est: residuo patrimonio, quod ab hoc vinculo liberum est, otioso & immuni seruando: domus vero quarum cultu decus urbium potius quam fructus acquiritur, ubi à nauicularijs uentus, pro tanto modo ad hanc pensionem obligari placet, quantum habebant emolumentum cum pecunia mutuaerit. ubi uero spatium loci & exiguitas nullam habuerit pensionem, aut extructio cuius est ardua difficilisque molitio, aut decus sumptuosum, aut (ut est plerumque liberale institutum) habitationem quis suam urbis ornamento adiecerit, nolumus munificentiam quae postea addita est, improbam licitationem estimationis excipere: sed uentus potius loci species & pensio cogitur, quam cultus hodiernus qui per inuulgiam hominis animosi accessit. Dat. iiii. Non. Aug. post consul. Gratiani A. iiii. & Equitij V. C.

3. Imp. *Arcad. & Honor. AA.* Medala PP.
 Hi qui fundos nauicularij functioni adscriptos à nauicularijs acciperent quolibet ad se titulo transeuntes, secundum agri opinionem quae antiquitus habebatur adscripta, nauiculariam functionem suscipere, cogantur: neque eas conditiones sibi existiment profuturas, quas venditor minus idoneus in se recepit imposte mentis arbitrio: hac tamen pacto seruata, ut si ad minus idoneum fuerit translata possessio, etiam auctores transcripti praedij teneantur obnoxij, si que hoc in promptu, ut damnis fiscalibus primitus ab idoneis consulatur. Dat. xiiii. kalen. Mar. Mediol. Theodoro V. C. Confl.

DE NAVIBVS NON EXCVSANDIS TIT. III.

1. Imp. *Arcad. & Honor.* Augusti Longiniano PP.
 Multi naues suas, diuersorum nominibus & titulis tuentur: cui fraudi obuiantes praecipimus, ut si quis ad euitationem publicae necessitatis titulum crederit opponendum, sciat nauem esse sic sociandam. Nam ut priuatos quosque non prohibemus habere nauigia, ita fraudi locum esse non sinimus: cum omnes in commune, si necessitas exegerit, conueniat uilitatibus publicis obedire, & subiectionem sine dignitatis privilegio celebrare. Dat. iiii. Id. Ian. Raucen. Arcad. A. vii. & Probo Confl.

2. Imp. *Theod. & Valens. AA.* Florentio PP.
 Inuenimus nullam nauem ultra duorum milium amodiorum capacem, ante felicem embolam, uel publicarium specierum transuersionem, aut priuilegio dignitatis, aut religionis intuitu, aut praerogativa personae, publicis uilitatibus excusari posse subtraham: nec si caeleste contra proferatur oraculum, siue adnotatio sit, siue diuina pragmatica sanctio prouidentissimae legis regulas oppugnare debeat. Quod etiam in omnibus causis cupimus obseruari, ut generaliter si quid eiusmodi contra ius uel uilitatem publicam, in quolibet negotio proferatur, non ualeat. quidquid enim in fraudem istius legis quolibet modo fuerit attentatum, id nauigij quod excusatur publicatione corrigimus.

NE QUID ONERI PVBLCO IMONATUR, TIT. IIIII.

1. Imp. *Arcad. & Honor.* Augusti Rufino PP.
 Oneri publico sarcina priuata nequis imponatur, nec audeat portitores frumenti ad suscipiendum onus aliqua necessitate compelleret. Hoc enim factum atque commissum, non in dispendium solum, atque naufragij damnum tenebitur obligatus, uerum etiam publicae coercionis experietur vigorem. Dat. v. Id. Ian. Constantinop. Olybrio & Probrino Confl.

DE NAVFRAGIIS, TIT. V.

1. Imp. *Constantinus A.*
 Si quando naufragio, nauis expulsa fuerit ad istum, uel si quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, si quis se se non interponat. Quod enim ius habet fisco in aliena calamitate, ut de re tam luuosa compendium sedetur?
 2. Imp. *Valens, Valens, & Gratian. AAA.* ad Modestum PP.
 Si quis nauicularius naufragium se sustinuisse adfirmit, prouinciae iudicem, eius uidelicet in qua res agitur, adire festinet, ac probet apud eum testibus euentum, relatioque etiam ad sublimissimam referatur praefectura, ita ut intra anni spatium ueritate reuelata, coepetens dispositio procedat. Quod si per negligentiā praefectus anni spatium fortasse elapsum,

per vacuas setaque interpellationes emenso anno placuit non admitti. Dat. PP. Beriti. Non. Iun. Modesto & Arimtheo Confl.

3. Imp. *Gratian, Valentin. & Theod. AAA.* nauicularijs Afri. Sal.

Quotiens obruta uel submersa fluctibus nauis, examen adhibetur competentis iudicis, duorum uel trium nauatarum quaestione habita, ceteri ab huiusmodi nexu liberentur. quid est enim quod non abunde intra praefinitum numerum solers quaestor inueniat? Circa magistrorum nauium quibus est scientia plenior immoretur: qui si fatali sorte defuerint, in alios inquisitio transferatur. Sanè si uicinos uolentia tempestatibus obruerit ueritas lateat, à liberis nauatarum siue magistrorum intra iudicia constitutis super eorum quaeratur interitum quos nauicularius naufragio perisse contendit. Susceptionis autem necessitas ex kal. April. in diem kalendiarum Octobris mensura seruabitur. Dat. viii. Idus Feb. Treuer. Gratiano uel Theodosio. AA. Confl.

4. Imp. *Valentin. Theod. & Arcad.* Augusti Tatiano PP.

Pro his quae semel à collatoribus illata, naufragijs perierint, nolumus nobis aliquam cum possessoribus siue senatoribus siue priuatis sint, communionem esse, uel aliquod periculi ad eos redundare. Dat. xv. kalen. Aug. Constantinop. Tatiano & Symmacho Confl.

5. Imp. *Honor. & Theod.* Augusti nauicularijs per Africam, post alia.

De submersis nauibus decernimus, ut leuato uelo istae causae cognoscantur, & si quisquam de talibus negotijs aliquid accepisse detegitur: iudex apud quem constituerit, his conuenientibus qui nudentur, pro qualitatibus personarum multandi, remouendi, proscibendi que habeat potestatem. Si uero casuarum talium cognitores libelli datione uel plenaria interpellatione commoti intra biennium has causas audire neglexerint, & hoc fuerit tempus elapsum: praedictum necesse eatenus cognitori, ut nauiculario propter uictum iudicis absolutum, mediam oneris eius partem, propter cuius probandam amissionem legitimo dumtaxat tempore cognitio petebatur, iudex cogatur inferre: residuum uero officium eius exsoluat. Dat. xvi. Cal. April. Raucen. Honor. viiii. & Theod. v. AA. Confl.

6. *Idem Augusti.*

Si per naufragiorum quae contigerint casibus, uisitatio more habita quaestione, si quis calculus modulationis dicatur tempestate maris deperisse: sub eae sedis audicione nequaquam feratur acceptus: sed hae dispendij iactura, in omne nauclerorum concilium pro rata scilicet contingentis muneris deferatur.

DE METALLARIIS, ET METALLIIS, & procuratoribus metallorum.

TIT. VI.

1. Imp. *Valens, & Valens Augusti* ad Cresconium. Com. metallorum.

Perpensa deliberatione duximus sciendum, ut quicumque metallorum exercitium uelit assuet, in labore proprio & sibi & reipublicae commoda comparet. Itaque si qui sponte conduxerint, eos laudabilitas tua octonous scrupulis in balluca quae Graecè *χρυσάμμος* appellatur, cogat exsoluere. quidquid autem amplius colligere potuerint, fisco potissimum distrahant, quo competentia ex largitionibus nostris pretia suscipiant. Dat. iiii. Id. Decemb. Parisi. Valentiniano & Valente AA. Confl.

2. *Idem Augusti* ad Germanium Com. S. L.

8 metallicum canonem, in quo propria conuetudo retinenda est, quatuordecim uncias balluce pro singulis libris constat inferri. Dat. vi. Id. Ianuar. Romæ, Lupicino & Iouiano Confl.

3. Imp. *Gratian, Valens, & Theodosius AAA.* Floro P. P.

Quanti qui per priuatorum loca saxorum uenam laboriosis effossionibus persequuntur, decimas fisco, decimas etiam domino representent: cetero modo propriis suis desiderijs vindicando. Dat. iiii. Kal. Septemb. Constantinop. Antonio & Syagrii Confl.

4. *Idem AAA.*

Quo procuratores metallorum intra Macedoniam, Daciam, mediterraneam Mysiam seu Dardaniam, soliti ex curialibus ordinari, per quos solentis profigatur exactio, simulato hostili metu, huic necessitati subtraxerint, ad implendum munus retrahantur: & nulli deinceps licentia lateatur prius indebitas expetere dignitates, quam subeundam praurationem fidei solertique deuotione compleuerint.

5. Imp. *Valens Theod. & Arcad.* Augusti Romulo Com. S. L.

Per annos singulos septem per hominem scrupulorum largitionibus inferantur ab aurilegulis non solum in Pontica dioecesi, uerum etiam in Asiana. Dat. xi. Cal. Mart. Constantinop. Arcad. A. iiii. & Rufino Confl.

6. Imp. *Theod. Arcad. & Honor. AAA.* Paterno.

Quosdam operta humo esse saxa dicentes, id agere cognouimus, ut defossis in altum cuniculis, alienarum aedium fundamenta labefacerent. qua de re si quando huiusmodi marmora sub aedificijs lateant dicantur perquirendi eadem copia denegentur. Dat. xvii. Calen. April. Constantinop. Theod. A. iiii. & Abundantio Confl.

7. Imp. *Theod. A.* Maximino Com. S. L.

Metallarij siue metallarum, qui quae ea regione deserta ex qua uidentur oriundi uel oriundae, ad externam migrauerint: indubitanter sine ulla temporis praescriptione ad propriae originis iter perirent, uel cum sua sobole reuocentur, etiam quos domus nostrae secreta retineant. Sciant autem nullum exinde praedictum fisco esse generandum, etiam si quis ex his quem metallicum esse constituerit, priuatis censibus suum nomen indiderit. Dat. v. Id. Iul. Constantinop. Viatore V. C. Confl.

DE MVRILEGLIS ET GYNÆCIAARIIS, & procuratoribus gynæcij, & de monetaariis, & Ballagariis.

TIT. VII.

1. Imp. *Constantinus A.* ad Bithynos.

Monetarios in sua semper conditione durare oportet: nec dignitatis cuiuscumque priuilegio ab huiusmodi condicio liberari. Dat. xii. Cal. Aug. Gallicano & Ballo Confl.

2. *Idem A.* ad Felicem procuratorem rei priuatae.

Baphij & gynæcij, per quos & priuata nostra substantia tenuatur, & species gynæcij confectae corumpuntur, in baphijs etiam admixta temeratio nezum adducit inquinatae alluionis: suffragijs abstineant, per quae memoratas administrationes adipsentur: uel si contra hoc fecerint, gladio feriatur.

3. Imp. *Valentin. & Valens AA.* ad Germanum Consularem.

Ingenue mulieres, quae se gynæciariis sociauerint, si conuentu denuntiatione solenni splendorem generis contuberniorum uilitatque praesere noluerint, suorum maritorum conditione tequeantur.

1. l. iiii. Kal. Jul. Med. Valentiniano & Valente AA. Conf.

4. l. iiii. AA. ad Auxonium P. P. Quid ad praesens remedium pertinet, quintum animal battagariis pro reparatione praebatur. Dat. d. Decemb. Marcianop. Valentiniano & Valente AA. Conf.

5. l. iiii. Valens, Valens, & Gratian. AAA. ad Filematium Com. S. L.

6. l. iiii. Valens, Valens, & Gratian. AAA. ad Eucherium. Vi aliquem ex familiaribus gynaeziorum, vel linteatorum, vel lymphariorum, monetariorum, vel murilegularum, vel aliorum similium ad diuinas largitiones nexu sanguinis pertinentium, voluerit posthac de suo collegio liberari: non quousque nec facili in locum proprium, sed iuxta triumpfalibus absolutio, substituant: sed eo quod omnibus idoneis modis sub ipsis quodammodo amplissimae sedis obtutibus approbauerint: ita tamen, ut is qui ab huiusmodi conditione iuxta formam caelitus datam beneficio principali fuerit absolutus, vniuersi generis sui prolapiam in functione memorati corporis permanentem, cum omnibus eius qui absolutus rebus obnoxium largitionibus sacris futuram esse non dubitet. Datum vii. Calendas Mart. Constantinopol. DD. NN. Theodosio iiii. & Valentiniano ii. AA. Conf.

7. l. iiii. AAA. ad Hesperium P. P.

8. l. iiii. AAA. Trifolio Com. S. L. Aeternam fixam legem, ne vnquam hastagariis militiam vel suam delere liceat, vel aliam aliquam eam impleuerint, surreptitia imperatione eentare. Dat. viiii. Kal. Aug. Heracliz, Richomere & Clearcho Conf.

9. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

10. l. iiii. Arcadius, Honorius & Theodosius AAA. Philometori Com. S. L.

11. l. iiii. Theodosius A. & Valens. Czf. Maximino Com. S. L.

12. l. iiii. AA. ad Auxonium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

13. l. iiii. Valens, Valens, & Gratian. AAA. ad Principium P. P.

14. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

15. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

16. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

17. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

18. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

19. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

20. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

21. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

22. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

23. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

24. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

25. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

26. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

27. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

28. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

29. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

30. l. iiii. AAA. ad Principium P. P. Si quis nauiculam functioni muricis & legendis cocchylitis deputaram ausus fuerit usurpare, duorum librarum auri illatione teneatur. Datum v. Calend. Octob. Aquil. Ars. A. & Bautoe Conf.

12. l. iiii. AA. Czf. Maximino Com. S. L.

13. l. iiii. AA. Acacio Com. S. L.

14. l. iiii. AA. ad Principium P. P.

15. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

16. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

17. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

18. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

19. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

20. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

21. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

22. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

23. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

24. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

25. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

26. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

27. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

28. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

29. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

30. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

31. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

32. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

33. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

34. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

35. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

36. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

37. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

38. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

39. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

40. l. iiii. AAA. ad Principium P. P.

3. l. iiii. Theod. Arcad. & Honor. Augusti.

4. l. iiii. Theod. A. Maximino Com. S. L.

5. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

6. l. iiii. Leo & Anthemius AA. Eusebio mag. off.

7. l. iiii. Anastasius A. Eusebio mag. off.

8. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

9. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

10. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

11. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

12. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

13. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

14. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

15. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

16. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

17. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

18. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

19. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

20. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

21. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

22. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

23. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

24. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

25. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

26. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

27. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

28. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

29. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

30. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

31. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

1. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

2. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

3. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

4. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

5. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

6. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

7. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

8. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

9. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

10. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

11. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

12. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

13. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

14. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

15. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

16. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

17. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

18. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

19. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

20. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

21. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

22. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

23. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

24. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

25. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

26. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

27. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

28. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

29. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

30. l. iiii. Theod. & Valens. Augusti Apollonio comiti sacrarum largitionum.

opus iubemus, ut nihil omnino refragationis oria- tur, modo ut debiti ponderis sint, & speciei probz: scituris vniuersis, qui aliter fecerint, haud leuiter in se vindicandum.

2. *Idem* Augusti, ad Iulianum P.P.

Pro imminutione quz in estimatione solidi forte tractatur, omnium quoque pretia specierum de- crescere oportet.

3. *Impp. Grat. Valens. & Theod.* Augusti.

Vniuersis auctoritas tua proposito edicto com- moneat obryzatorum omnium solidorum vni- forme pretium postulare: capitali scilicet supplicio puniendo, qui vel iussa nostrz maiestatis auaritie ce- citate contempserit, vel aternales vultus, dum frau- dibus audet, duxerit violare.

NULLI LICERE IN FRENIS ET equestribus sellis & in balteis margaritis & smaragdis & hyacinthos aptare, & de artificibus palatinis.

Tit. XI.

1. *Imp. Leo A. Leontico.*

Nulli profus liceat in frenis & equestribus sel- lis, vel in balteis tuis margaritis & hyacinthos aptare posthac, vel inferere. alius aut geminis frena & equestris sellas & balteos suos priuatos exornare permittimus, de cucurnis vero omnem profus qua- tumcumque gemmarum habitum precipimus sub- traheri, fibulis quoque in chlamydis his vtiuntur, quz solo auro & arte pretiosz sunt. Si quis autem contra interdium pietatis mez fecerit: sciat se con- tinuo quinquaginta libris auri esse multandum. Nul- li preterea priuatorum liceat (exceptis scilicet orna- mentis matronalibus, & tam muliebrum quam viri- lium annulorum habitibus) aliquid ex auro & gemmis, quod ad cultum & ornamentum imperatorum per- tinet, facere: neque illud sub hoc colore & pretextu preparare, quod velit clementiz principali velut ali- quod munus offerre. pietas enim mea huiusmodi dona non expetit, neque regium sibi offerri a priua- tis cultum requirit. Sanz si quis posthac aliquid co- gra venientibus huiusmodi sanctionis effecerit, & offeren- da clementiz mez ornamenta quz vltibus regis de- putata sunt, auro geminisque decorata, ausus fuerit preparare: ceatim librarum auri condemnatione letat se esse ferendum: capitali quoque subdendum esse supplicio: Ornamenta enim regia intra aulam aeneam fieri a palatinis artificibus debent: non passim in priuatis domibus vel officinis parari. Vnde sum- ma seueritate sancimus, ut quod in cultu ornatumque nostro sacrum & adomabile est, id facere temeritas priuata non audeat. Si quis sane contra vetitu tranquillitatis mez aliquid fecerit definitam superius nullam ab his per officia palatinorum exigi, & fac- eris largitionibus nostris iubemus inferri.

DE CLASSICIS, Tit. XII.

1. *Impp. Valentin. & Valens* Augusti An- tonio P.P.

Classem Seleucenam aliaque vniuersas ad officiu quod magnitudini tuz obsequitur, volumus per- tinere: ut classicorum numerus ex incensis, vel ac- crescentibus compleatur: & Seleucena ad auxilium purgandi Orientis aliaque necessitates comiti Ori- entis deputetur. Dat. Indictione XII.

DE CVRIALIBVS VRBIS ROMÆ, Tit. XIII.

1. *Impp. Valentin. Theod. & Arcad.* Augusti, ad Trifolium P.P.

Si quis decuriam de aufereodis privilegii pur- garet, licet pulandum, intelligat se curiz interpel-

lare debere iucem. Dat. x. kal. Feb. Med. Tima- sio & Promoto Conf.

2. *Impp. Arcadius, Honor. & Theod.* Augusti Ex- perantio, Iulio, & ceteris decurialibus.

Leges decuriales tam a superioribus principibus, quam a diuo parente nostro conditas, nostra au- thoritate firmamus. Singulos itaque iudices scire vo- lumus, neque huic collegio iniuriis corporalibus tentet notam auerere, neque ab his commodis que rationibus approbantur, audeat separare. hinc enim collegio volumus antiquam privilegiorum prazoga- tiam seruari. Dat. viii. Id. Iul. Romz, Honor. O. A. VI. & Aristeneto Conf.

DE PRIVILEGIIS CORPORATO- rum vrbs Romz, Tit. XIII.

1. *Impp. Honor. & Theod.* Augusti, ad Aly- pium P.V.

Nulli sit liberum, nulli permittum, ut noui as- si- quid vrbs incolz in vrbe sustineant: sed in ho- norem aternz vrbs corporatis indulta suffragia va- lere precipimus. Cura autem rectorum promine- rum, corporati vrbs Romz, qui in peregrina trans- gressi sunt, redire cogantur: ut seruire possint suo do- mibus quas impoluit antiqua solennitas. Dat. Prid. Id. Iul. Aquil. Tatiano & Symmacho Conf.

DE PISTORIBVS, Tit. XV.

1. *Imp. Leo A. Viuiano.*

Qicumque ex mancipis comitis horreorum, di- gnitatem & officium vel ambitione, vel gratia, vel pecunia, seu quolibet alio modo posthac fuerit adsequutus: exortus dignitate, quam contra interdium nostrz serenitatis adeptus est, multatus etiam viginti libris auri, ad antiquum denuo consortium collegiumque reuocetur: omne etiam speciale bene- ficium, quocumque modo contra hanc sanctionem fuerit impetratum, penitus conuiescat.

DE SVARIIS, ET SVSCEPTORIBVS vini, & ceteris corporatis, Tit. XVI.

1. *Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad.* Augusti ad Albinum P.V.

Porcinariz vrbs aternz, cum per uigilem laborena populi Romani commodis exhibeant: fordibus semper muneribus liberentur. Datum viii. Calend. Septemb. Romz, Timasio & Promoto Conf.

2. *Impp. Arcad. & Honor.* Augusti, Florentio P.P.

Qicumque ex corporibus suariorum, siue exci- piendz necessitate litiis adstrictus, siue infestis: voluntate spontanea prouocatus, iudicium voluerit experiri: fori vrbsi auditorium praztulerit. Dat. xviii. Cal. Feb. Romz, Basio & Philippo Conf.

DE COLLEGIATIS, ET CHAR- topatis, & nummulariis, Tit. XVII.

1. *Impp. Theod. & Valentinianus* Au- gusti, Cyro P.V.

Qui sub pretextu decanorum seu collegatoru, cum id munus non impleant, aliis se muneribus conantur subtrahere, eorum fraudibus credimus esse obbiandum, ne quis sub specie muneris, quod mi- nus exequitur, alterius muneris oneribus releuetur: ne argentarioru vel nummulariorum munera decli- nentur ab his qui dici tantummodo collegiati vel de-

cani festinant. Ideoque si quis eorum sub nude appellati- nis velamine collegium se vel decanum appellat: sciat pro se alium subrogandum, qui praz- dicto muneri sufficiens approbetur: subrogatione videlicet memoratorum, vel eorum qui moriuntur, primatum eius qui subrogatur, admittit iudicio. Quod autz supra numeru qui in cautis breuibus continetur, nemo se quolibet patrocino, vel cuiuslibet adsumpta potentia debeat excusare, hoc nostrz serenitatis censere, & tuz sublimitatis, tuique officij cautius obseruare. Hoc inter omnes a qua lance seruari precipimus: nullo diuine domus patrocino, nulla sacrosanctarum ecclesiarum reuerentia, nullo qualibet vel cuiuslibet potentia se excusante. Sed ne tantu circa munera releuanda supplicibus con- sul- tisse noscatur: illud etiam dicendum obseruan- dumque esse censemus, ut chara venditio, quz de prouinciis ad corporatos supplicium per inuouatio- nem translata est, primz constitutionis terminis concludatur, hoc est, quod in initio dispositionis constitutum est, id in posterum nulla addita noua- tione seruetur.

DE STUDIIS LIBERALIBVS vrbs Romz, & Constan- tinopolitanz, Tit. XVIII.

1. *Impp. Theod. & Valens.* A.A.P.V.

Vniuersos qui vlturpantes sibi nomina magistro- rum, in publicis magistracionibus cellulisque collectos vndeumque discipulos circueferre cen- suerunt, ab ostentatione vulgariz precipimus a- moueri: ita ut si quis eorum post emissos diuine sanctionis affatus, quz prohibemus, atque damna- mus iterum forte tentauerit, non solum eius quam meretur infamiz notam subeat, verum etiam pel- lendu se ex ipsa vbi versatur illicite vrbe cognat- ear. Illos vero qui intra plurimum domos eadem exercere primatum audia consueuerunt, si ipsis tan- tummodo discipulis vacare maluerint, quos intra parietes domesticos docent, nulla huiusmodi inter- minatione prohibemus. Si autem ex eorum nu- mero fuerint, qui videntur intra Capitolij audito- rium constituti: hi omnibus modis priuatorum z- dium audia sibi interdita esse cognoscant: scituri, quod si aduersus celestia statuta facientes deprehensi fuerint, nil penitus ex illis privilegiis consequantur. quz his, qui in Capitolio tantummodo docere praz- cepti sunt, merito deseruntur. Habeat igitur audito- rium specialiter nostrum in his primu, quos Ro- manz eloquentiz doctrina commendat, oratores qualem tres numero, grammaticos vero decem. In his etiam qui facundia granitatis pollere noscuntur, quinque numero sint sophistz, & grammatici quz decem. Et quoniam non his artibus tantum ado- lescentiam gloriosam optamus institui: profundioris quoque scientiz atque doctrinz memoratis magi- stris sociamus auctores. Vnum igitur adiungi cre- tis volumus, qui philosophiz arcana timetur: duos quoque qui iuris ac legum voluntates pandant: ita ut vnicuique loca specialiter deputata assignari fa- ciat tua sublimitas: ne discipuli sibi inuicem possint obstrepere, vel magistri: neve linguarum confusio permixta, vel vocum, aures quorundam aut mentes a studio literarum auertat. Dat. vi. Cal. Mart. Con- stantinop. Theodosio A. XI. & Valentiniano Conf.

DE HONORATORVM VE- hicularis, Tit. XIX.

1. *Impp. Gratian. Valens. & Theod.* A.A.A. Nebridio P.V.

Omarz honorati, seu ciuiliu seu militarium ve- hicularis dignitatis suaz, id est carraz, in vrbe

sacratissimi nominis semper vtiuntur. Dat. vi. Cal. Feb. Constantinop. Honor. N. P. & Euodio Conf.

DE PRIVILEGIIS VRBIS CON- stantinopolitanz, Tit. XX.

1. *Impp. Honor. & Theod.* A.A.

Vrbis Constantinopolitana non solum iuris Italia- ci, sed etiam ipsius Romz veteris prazrogatiuz letetur.

DE METROPOLI BERYTO, Tit. XXI.

1. *Impp. Theod. & Valentin.* A.A.

Propter multas iuraque causas metropolitano nomine ac dignitate ciuitatem Berytum decer- nimus exornandam, iam suis virtutibus coronaram. Igitur hzc quoque metropolitana habeat dignita- tem. Tyro nihil de iure suo derogetur. Si illa mater prouinciuz maiorum nostrorum beneficium: hzc no- strz & vtrazque dignitate simili perfruatur.

DE CANONE FRUMENTARIO vrbs Romz, Tit. XXII.

1. *Impp. Valens, Valens & Grat.* Augusti ad Iulianum PP. annonz.

Nautici apud prazfidum aut magistratum as- se- nescantur incorruptas species suscepisse, co- rumque apud quos deponitur ista restatio, prazsens aspectus probet nihil in his esse vitij: quod eo tem- pore quo ad sacre vrbs portum peruenit, prazfectu- ram ingier obseruare preceptum est. Dat. xviii. Kal. Iul. Remis, Gratiano A. I. & Dagalaifo Conf.

1. *Impp. Arcad. & Honor.* Augusti ad Senatum.

Siquid frumenti vel hordei vrbicarij canonis re- missione indultum est speciali beneficio: contra commodum publicum rescripta elicta non valeant. Dat. xvii. Kal. Maij, Med. Cezario & Attico Conf.

3. *Idem* Augusti Messalz P.P.

Neminem patimur in mutando canone vrbs Ro- miz nostrz clementiz beneficium postulare, sed etiam ea rescripta quz quoquo modo potuerint im- petrari, suscipi non sinimus. eos vero qui contra hzc fecerint, in duplum retinendos esse decernimus, vicia- rios, quinciam ceteros iudices (nisi deinceps ab v- surpatione vrbicarij canonis abstineant) deportatio- nis pena detineri: primates officiorum capitali sup- plicio subiugari perpetua auctoritate sancimus.

DE FRUMENTO VRBIS Constantinopolitanz, Tit. XXIII.

1. *Impp. Honor. & Theod.* Augusti Vrso P.V.

Nulli ne diuine quidem domui nostrz frumentum de horreis publicis pro annona penitus prazbea- tur: sed integer canon mancipibus consignetur, anno- na in pane cocto domibus exhibenda. ita enim debet canon ab inclytz memoriz Constantino prazstitus, necnon a diuo pietatis mez auro Theodosio auctus, expendi: quoniam crescit inopia, si frumenta quz pro annona tribuuntur, ad vsus alios deputata cognoscantur. cogentur enim de publico sibi emere, quz alii vendere potuissent. Datum x. Calend. Augusti, Con- stantinop. Theodoro A. VII. & Palladio Conf.

2. *Impp. Theod. & Valentinianus* Augusti Leontio P.V.

Ari statua quantitas ad coemptionem frum- entariam perpetuo sit dedicata: nec liceat cuiquam

post administrationem vrbicariae potestatis percipiam, aliquid ex eadem summa minuire, vel ad quoscunq; alios vsus conuertere: sed sub gestorum testificatione certum fiat, & quod mancibus mutui nomine datum est, & quod ab iisdem sit excepta omni concessione soluendum. eum autem qui hanc formam ausus fuerit inquinare, quantitatem ip qua suam calliditatem exercuerit, in duplum redhibere iubemus: & quic quid ex praedicta ratione accreuerit ad cumulum eiusdem auri quantitatis & frumentarij tituli firmiter redundare: legisque huius tenorem aeneis tabulis incidi, Datum v. Kalend. Decem. b. Constantinop. Ariobindo & Aspare Coss.

DE ANNONIS CIVILIBVS, TIT. XXXIII.

1. Imppp. Theodosius, Arcadius, & Honorius. AAA. Proculo P.V.

ANNOAE publicae non tam titulis dignitatum, quam singulorum virorum meritis attributas diuisi Constantini liberalitate satis claruit. Ideoque nihil ex his scholarum nomine viudicetur: sed pro vniuersi cuiusque merito, quae sunt concessa, feruentur, ut quicumque perceptarum annonarum emolumenta vel in heredes proprios iure sanguinis transfererent, vel in extraneos distractionis titulo transferissent: maneat quod gestorum est, vel hereditatis merito, vel alienationis arbitrio. Datum vii. Calend. Jul. Constantinop. Arcadio A. II. & Rufino. Coss.

2. Imppp. Theod. Arcad. & Honorius Augusti.

Centum viginti quinque modios frumenti, praeter solitum canonem, per singulos dies de praesenti sexta indictione ex die Cal. Ianuarij nomine parapegetumatis de horreis publicis huius aemae vrbis iusta nostrae pietatis liberalitate tribuimus, datis sacris apicibus ad sublimissimam quoque per Orientem praefecturam, quibus indestitit modum nostrae donationis agnoscere, & incunctanter praebere quae iustissimae: quam modulationem iugiter & in perpetuum ciuibus nostris debere conferri, vltura in zeum hac lege sancimus.

DE MENDICANTIBVS VALIDIS, TIT. XXV.

1. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. Augusti ad Severum P.V.

VNDIS quos in publicum quos sum incerta mendicitas vocauerit, inspectis, exploretur in singulis & integritas corporum, & robur annorum: atque inertibus & absque vlla debilitate miserandis necessitas inferatur, ut eorum quidem quos tenet conditio seruilis, proditor studiosus & diligens dominum consequatur: eorum vero quos natalium sola libertas huiusmodi lenitudinem prodiderit, ac probauerit salua dominis in eorum actione, qui vel latebram forte fugitiuis, vel mendicitatis subeundae consilium praestiterunt. Dat. xii. Cal. Jul. Patruj, Antonio & Syagrio Coss.

DE NAVTIS TYBERINIS, TIT. XXVI.

1. Imp. Valent. & Valens Augusti ad Simmachum P.V.

VI nauem Tyberinam habere fuerit offensus: onus reipublicae necessarium agnoscat. Quodcumque igitur nauigium in aluco Tyberis indueatur, competentibus & soluis obsequiis mancipetur: ita ut nullius dignitas aut privilegium ab hoc officio vindicetur. Datum vii. Id. Q. Rob. Altinis dno & Varroniano Coss.

DE FRUMENTO ALEXANDRINO, TIT. XXVII.

1. Imp. Honor. & Theod. Augusti Anthemio P.P. IN estimatione frumenti quod ciuitatem Alexandriam conuehitur, quicquid de crithologia & Zygostrafij munere, & pro nauclerorum tuenda si bstantia eminentia tua disposuit, roboramus: atque ut curialibus praeda auferatur occasio, iubemus eos ad huiusmodi sollicitudinem affectandam nraquam accedere, sed designata officia tuis prouisionibus exornata, sollicitudinem praedictam implere. Dat. v. Cal. Ieb. Constantinop. Hon. ix. & Theod. v. AA. Coss.

2. Imp. Theodosius & Valentinianus Augusti Isidoro P.P.

DURNOS centum & decem modios alimonis Alexandriniae ciuitatis addi decernimus: ut nemini prius eo quod nunc vsque percipit: & perischochoregiz nomen penitus amputetur, & tesserz designantur, & no Arz pietatis nomine censentur. Dat. Prid. Non. Constantinop. Isidoro & Senatore Coss.

DE ALEXANDRIAE PRIMATIENSIS, TIT. XXVIII.

1. Imp. Theod. & Valent. Augusti Isidoro P.P.

OPERATOS ciuitatis Alexandriniae, repurgandi suminis onere liberamus: & pro tenore dispositionis tuae quadringentos solidos ex dinummo redigantur: in prouincis vero praesentibus omnibus seu plurima parte tam curialium quam honoratorum & possessorum ciuitatis ad quam res praedictae pertinent, propositis sacrosanctis scripturis sigillatim vniquemque eorum qui conuenierint, iubemus sententiam quam putet vtilem patriae suae designare: ut ita demum decreti recitatione in prouinciali iudicio interueniente, emptor competentem possit habere cautela. Hos autem venditionum contractus, siue iam completi fuerint, siue postea inuendi fuerint, stabiles esse censemus.

DE IVRE REIPUBLICAE, TIT. XXIX.

1. Imp. Antoninus A.

SI quid aduersus reipublicam indestitit in ea specie in qua neque defensionis creati fuerint, neque ut crearentur placuit, statutum est: actionibus eius nihil est praedictum.

2. Idem A. Phorodio & aliis.

AN reipublica, in cuius locum successistis, idem quia satisfecisse debito vos proponitis, ius pignoris in eo fundo habeat, apud suum iudicem quaeritur. si enim neque beneficio sibi concessio id ius nata est, neque specialiter in obligatione pignoris sibi profectus: eius non separatur a ceteris creditoribus qui habent personalem actionem.

3. Imp. Alexander A.

REPUBLICAM, ut pupillam, extra ordinem iuuarum moris est.

4. Imp. Diocletianus & Maximianus AA.

SI secundum legem ciuitatis reipublica cuius meministi, ruina collapsis aedificiis tuis distaxit a ream: nihil contra huius legis tenorem rector prouinciae fieri patietur.

DE ADMINISTRATIONE rerum publicarum, TIT. XXX.

1. Imp. Philippus A. Crescentiae.

VNDUM veditalem, si suis quibusque temporibus debita quantitates inferantur, inuino possessore auferri non posse manifestum est.

2. Imp. Dioclet. & Maximian. Augusti & CC.

CONTRA eos qui reipublicam administrantes, per officij necessitatem sub conditione reliqui fideicommissi satis accipere debuerunt: quanti reipublicae interest satis non esse acceptum, dirigendam esse actionem perspiciatis.

DE VENDENDIS REBUS, TIT. XXXI.

1. Imp. Antoninus A.

SI licet

SI sine vlla conditione praedia vendente reipublica comparati perfecta venditione, nulla ratione veteris ne adiectione facta auferri tibi dominium possit. Tempora enim adiectionibus praestituta, ad causam fieri pertinent: nisi si qua ciuitas propria legem habeat.

2. Imp. Valerian. & Gallien. Augusti.

QVAMVIS in remeum conductioni factae publicae praedij videtur auferri, non tamen ad ditamenti specie oportet fidem locationis infringi: praesertim, cum tantum iam temporis ex eo tractu decessisse proponas.

3. Imp. Les A.

SI quae hereditatis, vel legati, seu fideicommissi, aut locationis titulo domus, aut annona ciuiles, aut quilibet aedificia vel mancipia ad ius inclyt vrbis, vel alterius cuiuslibet ciuitatis peruenierint: super his licet ciuitatis venditionis pro suo commodo inire contractum: ut summa pretij exinde coacta, ad renouanda siue restauranda publica monia dispensata proficiat. Indefessa vero cura proficientes, ne quis aduersus ciuitatum commodum quidquam moliri possit incommodi, sed sine vlla fraude seu nundinatione vel collusio seu conuenientia huiusmodi venditiones procedant: hoc etiam in posterum obseruandum esse censemus, ut si quidem ad hanc inclytam vrbem domum vel ciuiles annonas, aut alia quilibet aedificia vel mancipia pertinentia contigerit venundari: non aliter nisi imperiali auctoritate vendantur: in prouincis vero praesentibus omnibus seu plurima parte tam curialium quam honoratorum & possessorum ciuitatis ad quam res praedictae pertinent, propositis sacrosanctis scripturis sigillatim vniquemque eorum qui conuenierint, iubemus sententiam quam putet vtilem patriae suae designare: ut ita demum decreti recitatione in prouinciali iudicio interueniente, emptor competentem possit habere cautela. Hos autem venditionum contractus, siue iam completi fuerint, siue postea inuendi fuerint, stabiles esse censemus.

DE DEBITORIBVS CIVITATVM, TIT. XXXII.

1. Imp. Antoninus A.

NON prius debitorum reipublicae honorem in reipublica subire, quam id quod debere contulerit, conuentus exsoluerit: tam meis quam diuorum principum constitutionibus declaratur.

2. Imp. Constantinus A. Verino S.

APUD eos quos superstitibus integris facultatibus esse periderit, vel quorum heredes incolumia retinent patrimonium, sortis reipublicae perseruare debeant: tamen, ut annuas vsuras suis quibusque temporibus exoluant, cum simul & reipublicae vtile sit retinere idoneos debitores: & ipsis sit commodum, cumulum debiti minime nutrire. Et quia nefas est, obnoxii corporibus alienatis, circumferri ciuitates: placuit, si quis debitor reipublicae ciuitatis quippiam ex eo patrimonio quod habuit cum pecunia reipublicae sumeret, donauerit, vel distaxerit, vel qualibet in alium ratione conulerit: qualitate rei alienatae perspecta, atque omnibus debitoris facultatibus consideratis quas habuit cum ei pecunia crederetur, pro rata ab eo qui ex debitoris facultatibus aliquis detinet, ex sorte atque vsuris postulari. Itaque quoties minus idoneum deprehenditur eius patrimonium, cuius nomen ciuitatis alicui inuenitur obnoxium: iudex omni diligentia & sollicitudine debeat inquirere ad quos ex qualibet conditione transferint debitoris facultates: ut singuli aequa estimatione habitata, pro rata rerum quas possident, conueniantur, personalem actionem contra eum habituri debitorum, qui ipsi soluentibus liberatur. Ab eo au-

tem, a quo constat fortunam suarum partem maximam recessisse, etiam reliquam portionem quae apud eum resederit, transferri ad idoneum oportebit. Quod si quispiam debitor reipublicae ciuitatis, sisco nostro locum fecerit: emptores qui a sisco nostro comparauerint, manifestum est, secundum ius vetus, & rescripta diuorum principum constitutionisque nostras nullam debere molestiam sustinere. Quod si quis debitor non comparuerit, vel certe omnia sua ita consumpserit, ut nemo aliquam rem ex eius bonis possideat: id debitor conuenit ad dispendium reipublicae pertinere: ideoque cura patris ciuitatis apud idoneos, vel dominos rusticorum praediorum pecunia collocanda est. PP. III. Kalend. Febr. Volusiano & Anniano Coss.

DE PERICULO NOMINATORVM, TIT. XXXIII.

1. Imp. Gordianus A.

HI qui a te collega tuo magistratus creati sunt: etiam si maxime fideiussores non exegeris, tamen si per id tempus quo magistratus honoris deponebatur, soluendo fuerint: periculo vos creationis non fecerunt obnoxios: ex eo quod casu aliquo patrimonium eorum mutilatum sit: cum cessationi suae id debeant imputare, damnaque reipublicae, si qua ob culpam eorum passa est, sarcire: qui cum nomine publico eos conuenire potuissent, id facere superederunt.

2. Imp. Philippus A. & Philippus Cael.

SI successoris tui successor non idoneum loci sui magistratum denominauerit, administrationis eius periculum ad tuam personam spectare nequaquam potest. etenim nominati successoris duntaxat quisque periculum suscipere compellitur: nec ad nominatoris nominatorem manus iure porrigi possunt.

DE PERICULO EORVM QVI pro magistratibus interueniunt, TIT. XXXIIII.

1. Imp. Antoninus A.

FIDEIUSORES magistratum in his quae ad reipublicae administrationem pertinent, teneri, non in his quae ob culpam vel delictum eius tenentur, tam mihi quam duo Severo patri meo placuit.

QVO QVISQVE ORDINE conueniatur, TIT. XXXV.

1. Imp. Antoninus A.

ET si duobus simul cura pecuniae ciuitatis non tamen separatis portionibus, mandetur: singulis non pro virili portione, sed in solidum reipublicae obligantur, cum autem de indemnitate ciuitatis eius quaeritur: prius eius bona qui administravit, ac mox si satisfieri non poterit, collegae conueniantur, vox tamen qui heredes vnius ex curatoribus extitit: damno, si quod post mortem eius dolo vel culpa collegarum accessit, onerari, non est rationis.

2. Imp. Gordianus A.

QVOTIENS duobus non separatim, sed pro iudicio quo munus iniungitur, & ita ut vniquisque eorum periculo soliditatis videatur obstruenda manus ad nominatorem priusquam vtrique qui id munus administrauerunt, solenniter fuerint excusati, nulla ratione porrigi possunt, si vero separatim portionibus ad munus nominati sunt: prius pro portione conueniantur qui id munus administrauerunt: item fideiussores eorum. Si nec ab his quidem indemnitas fuerit seruata, tunc demum creatorem: ac si nec is quidem iusticiat, nouissimae participem mucrii conueniri debere praesens non ignorat.

3. Imppp. Carus, Carinus, & Numerianus AAA. Theod. sio.

SI ita duumiri creati estis hoc expresso ut mutuo periculo tenemini: in dubium non venit vicariis damnis vos esse obstrictos: cum in magistratibus prius nominatores conveniendos esse (hoc quod in persona nostra custodiri consideratis) constitutum est.

4. Imp. Dioclet. & Maxim. Augusti Dionii.

UM te & collegam tuum magistratus vestri tempore publicum scenus collocasse proponas, nec potuisse debitum a quibusdam reipublice restitutum paratus sis pro te id quod solus gessisti, reipublice satisfacere: consequens est reipublice, si separati actus vestri contractus fuerint, successores collegae tui vel rerum eius possessores prius ob personam eius congreri: & si solida indemnitas reipublice servata non fuerit, nominatores eius interpellare: ac postremo loco si quid ex nomine collegae tui defuerit, ob culpam nexum te interpellare, priores enim nominatores veluti fideiussores placuit obstringi.

NE QVIS LIBER INVITVS adum reipublice gerere cogatur.

TIT. XXXVI.

1. Imp. Alexander A. Vrbico.

SI ut proponis, decreto ordinis ad libertatem ductus erion debere te invitum, adum reipublice administrare, curator reipublice non ignorat: praesertim cum serui huiusmodi officia administrare debeant.

2. Imp. Dioclet. & Maxim. Augusti.

SI cum ingenuus esses, ad actum gerendum a reipublica compelleris auxilium praesidis, & iuris praesidia, prout usus exigebat, implorare potuisti.

SYMPTVS IN VNCTI MVNERIS ad omnes collegas pertinere.

TIT. XXXVII.

1. Imp. Maximianus A.

UM ad munus exhibendarum angariarum cum callis creatus, a confortibus muneris sollicitudine deferta, solum te fundum esse proponas: sumptuum detrimenta si qua acciderint, collatione eorum quos munus oportuerat participare, provisione praesidis diuidentur. quod si etiam a te obsequium derelictum esse cognoverit: quid censuram publicam congruit, non ignorat.

DE HIS QUI EX OFFICIO QVOD administrarunt, conveniuntur.

TIT. XXXVIII.

1. Imp. M. Antoninus A.

FOENORIS reipublice, quod non tua culpa perditum esse apparuerit: sufficit fortis damnnum non etiam usurarum eius sustinere.

DE SOLUTIONIBVS ET LIBERATIONIBVS DEBITORVM cluitatis.

TIT. XXXIX.

1. Imp. Alexander A. Quatuorviris & decurionibus Fabretanorum.

CAUTIONES seruatorum publicorum ita demum firmam securitatem debitoribus praestant, si curatorum assignantium, vel eorum quibus exigendi ius est, auctoritate subnixae sunt. Cum autem is qui exsoluisse dicitur, solum scripturam actoris suscipiens pecuniam promittat: ea tantum despectio consequitur admitti, si quod exsolutum est, rationi reipublice profecisse doceatur. Sanq. curator vestre: si

fraude serui constiterit effectum ut intersperantur a curatore illarum a debitoribus quantitates: de periculo eius, quod eo modo deest, restituet.

DE SPECTACVLIS ET SCENICIS, & lenonibus.

TIT. XL.

1. Imppp. Valens, Grat. & Valens. AAA. ad Hesperium proconsulem Africæ.

NON invidemus, sed potius cohortamur amplectenda felicitis populi Rudia, gymnici ut agones, spectacula reformentur. Verumtamen cum primates viri, populi studiis ac voluptatibus grati esse cupiant: promptius permittimus ut integra voluntas sit, quæ volentium celebratur impensis. Dat. vi. Id. Mart. Treuer. Valente v. & Valentiniano AA. Coss.

2. Imppp. Gratian. Valens. & Theod. AAA. ad Valerianum P.V.

EOS qui agitando munus exercent, illustris auctoritas tua, nullis præter Circense certamen adfici nouerit oportere supplicis. Dat. viii. Idus Maij, Eucherio & Syagrius Coss.

3. Idem Augusti ad Valerianum.

QUISquis equos quos vel serenitas nostra, vel ordinarij consules tribuunt voluptatibus, ad commodum compendijque priuatum abduxerit: vnus libræ auri condemnatione multetur. Datum viii. Kal. Maij, Treu. Eucherio & Syagrius Coss.

4. Imppp. Theod. Acad. & Honor. Augusti Rufino P.P.

SI qua in publicis porticibus, vel in his capitatum locis in quibus nostræ solent imagines consecrari, pictura pantomimum velle humili, & rugosis sinibus agitatore, aut vilem offerat historionem: illico reuocatur, neque vnquam posthac liceat in loco honesto inhonesta adnotare personam: in aditu vero circi, vel in theatri profectis, ut collocentur, non vetamus. Datum iii. Kal. Iul. Hieracleæ, Arcad. A. III. & Honor. A. II. Coss.

5. Imp. Honor. & Theod. Augusti Anhemio P.P.

EMO iudicum ex quacumque ciuitate in aliud oppidum vel ex provincie solo equos curules, aurigas bestias, historiones, ciues tenet tradere: ne dum popularibus plausibus intemperanter feruunt, & publicarum rerum satum fatigent, & festiuitatem impediunt in cunctis oppidis celebrandam: ita ut si quis hanc violauerit iurisdictionem, poena teneatur ea quæ legum violatores persequitur. Datum viii. Id. Aug. Constantinoj, Honorio viii. & Theodosio iii. Augusti Coss.

6. Imp. Theod. & Valens. Augusti Florentio P.P.

LENONES patres & dominos, qui suis filiabus vel ancillis peccandi necessitate imponunt: nec iure serui dominij, nec tanti criminis patimur libertate gaudere. Igitur tali placet eos indignatione subduci, ne potestatis iure serui valeant, neque quid eis ita possit acquiri: sed ancillis filiabusque, si velint, conductiue pro paupertate personis, quas fors damnauit humilior, episcoporum liceat, iudicum etiam, defensorumque implorato suffragio, omni miseriarum necessitate absolui: ita ut si insistendum eis lenones esse crediderint: vel peccandi ingerant necessitatem inuitis, amittant non solum eam quam habuerint potestatem, sed proscripti, poenæ mancipentur exilij, metallis addicendi publicis: quæ minor poena est, quam si praescripto lenonis cogatur qui spiam coitionis sordes ferre, quas nolit. Datum xi. Kal. Maij, Felice & Taurino Coss.

NE quis deinceps lenocinium exerceat, & nullus reditus inde largitionibus inferatur, nullus ancillam ingenuamve prostituat, alioquin humilior sit.

LIOR qui id fecerit, coercitus metalli & exilij poena damnabitur: honestior bona & militiam ac dignitatem amittet. His quoque abstineant thymelicum. Quod si ancilla prostituta sit, ut gratuito vindicetur, ab omnibus viris aut staminis, clericis aut monachis. Et vti hæc obseruent magistratus tam minores quam maiores & officia eorum, & corporis & xx. librarum imminente poena.

DE EXPENSIS LV DORVM publicorum.

TIT. XLII.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. Augusti.

UM praesidem provincie impensas quæ in certaminis editione erogabantur, ad refectorem murorum transtulisse dicas: & quod salubriter deriuatum est, non reuocabitur: & solenne certaminis spectaculum post restitutam murorum fabricam, iuxta veteris consuetudinis legem celebrabitur. Ita enim & tutelæ ciuitatis instructæ murorum praesidio, prouidebitur: & instaurandi agonis voluptas confirmatis his quæ ad securitatis cautionem spectant, insecuti temporis circuitione representabitur.

DE AQV AEDVCTV.

TIT. XLIII.

1. Imp. Constantinus A. ad Maximilianum Consularem.

AQUARUM possessores, per quorum fines formatum meatus transeunt, ab extraordinariis oneribus volumus esse immunes: ut eorum opera aquarum ductus foribus oppleti, mudentur: nec ad aliud superinductæ rei onus iisdem possessorebus attendimus: ne circa alios occupati, perurgium formarum facere non curent, quod si negligenter, amissione possessionum multabuntur. nam sicut praedium eius obtinebit, cuius negligentia perniciosem formam congerit. Præterea scire eos oportet, per quorum prædia aqueductus commeat, ut dextra levæque ex ipsis formis quindecim pedibus intermissis arbores habeant: obseruante officio iudicis, ut si quo tempore pullulauerint, excidantur: ne earum radices fabricam formæ corrumpant. Dat. xv. Kal. Iun. Gallicano & Symmacho Coss.

2. Imppp. Valens, Theod. & Acad. Augusti Paneratio P.V.

SI quis de cætero vetiti furoris audacia florentissimæ vrbs commoda voluerit mutilare, aquam ad suum fundum ex aqueductu publico deriuando: sciat eundem fundum fiscalis tituli praescriptione signatum, priuatis rebus nostris aggregandum. Dat. viii. Constantinoj, Timasio & Promoto Coss.

3. Idem Augusti Albino P.V. Romæ.

EOS quia aquæ copiam vel olim vel nunc per nostram indulta meruerunt, usum aut ex castellanis, aut ex ipsis formis iubeamus elicere, neque eorum sicutularum quas matricas vocant, curium ac soliditatem autentare, vel ab ipso aqueductu trahere. Quod si quis aliter fecerit: non solum id quod prius iure beneficij fuerat consecutus, amittet: verum pro conditione quoque personæ seuerissima poena plectetur. Dat. v. Cal. Septemb. Rom. Timasio & Promoto Coss. & PP. iiii. Kal. Iun. Constantinoj, Olybrio & Probino Coss.

4. Imp. Acad. & Honor. Augusti Asterio Com. Orientis.

Vsum aquæ veterem, longoque dominio constitutum, singulis ciuibus manere censemus, nec villa nouatione turbari: ita tamen, ut quantitatem

singuli quam veteri licentia percipiunt, more usque in presentem diem perdurante percipiant: mansura poena in eos qui ad irrigationes agrorum, vel hororum delicias, furtiuis aquarum meatibus abutuntur. Dat. Kal. Nouemb. Caesario & Attico Coss.

5. Imp. Theod. & Valens Cyro P.P.

SI quis per diuinam liberalitatem meruerit ius aquæ: non viris clarissimis rectoribus prouinciarum, sed tunc præcellentissimæ sedis caelestes apices intinere debent: condemnatione contra illum qui preces moderatoribus insinuare conatur, quinquaginta librarum auri, & contra vniuersos administratores qui rescriptum per surreptionem elicitum suscipere moluntur, proponenda: apparitoribus nihilominus eorundem virorum clarissimorum prouincie moderatorum, animaduersionibus pro vigore tui culminis subiugandis: & amplissima tua sede dispositura, quid in publicis thermis: quid in nymphæis pro abundantia ciuium conueniat deputari: quid si personis, quibus nostra serenitas indulset, ex aqua superficiali debeat impartiri.

6. Idem Augusti Cyro P.P.

OMNIS seruitus aquarum aqueductus Hadriae, siue domorum, siue possessionum, siue suburbanorum, siue balnearum, vel per diuinos affectus intimatos in quolibet iudicio, vel per usurpationem imperitos, penitus exprobreter. malum etenim praesidium aqueductus nostri palatij, publicarum thermarum ac nymphæorum commoditatibus inferre, & decernimus hanc dispositionem modis omnibus in posterum seruari: nemini licentia tribuenda, ab eodem aqueductu precibus oblati vsum aquæ petere, vel eum audere perforare: scientibus his qui qualibet ratione putauerint ad huiusmodi molimen accedere, vel officio ausus fuerit intruere) vel minus instructis precibus parere, centena pondus auri multæ nomine fiscalibus rationibus se esse illaturos. Super his sancimus sulcum publicum aquarum nullis intra decem pedes arboribus coartari: sed ex utroque latere decempedale spatium integrum illibatumque seruari. Præterea de plumbeis fistulis ducentibus ad thermas, quæ Achilleæ nuncupantur, quas prouidentia tua magnificentia factas fuisse cognouimus, eandem formam seruari censemus. etenim memoratas fistulas thermis tantum & nymphæis, quibus eminentia tua deputauerit, volumus inferuire: facultate præhenda tunc sublimitatis apparitoribus, circumuendi sine formidine domus, suburbana, balnea, ad requirendum ne qua deceptio vel suppressio vel insidie contra publicam utilitatem a quoquam penitus attententur.

7. Idem Augusti Eutychno præfecto præ.

AD reparationem aqueductuum huius alme vrbs omnia veltigalia quæ colligi possunt ex vniuersis scalis huius inclite vrbs, & ex operariis qui Cyziceni dicuntur, ad refectorem eiusdem aqueductus procedere, illo videlicet obseruando, ut nemo eorum qui ius aquæ possident, quamcumque descriptionem sustineat, nam execrabile videtur domos huius alme vrbs aquam habere venalem.

8. Imp. Zeno A. ad Amantium P.V.

Hæc lege sancimus, ut si quis amplissimam præfecturam gubernans, aurum aqueductui deputatum, ad alterum quodlibet opus non aqueductibus, vel aquæ publicæ competens, extruendum, vel curandum putauerit conuertendum: de suis facultatibus eandem summam aqueductus titulo repensare cogatur. Separatus vero arcarius aurum aqueductus suscipiat gloriosissimorum consuluum liberalitate, vel ex aliis titulis ad aquas publicas pertinentibus collectum, vel postea colligendum.

9. Idem A. Poratio.

Diligenter inuestigari decernimus qui publicis ab initio fontes, vel cum essent ab initio font-

tes priuati, postquam publico vsum prebuerunt, ad priuatorum vsum conuersi sunt, siue sacris apicibus per surreptionem impetratis, ac multo amplius si auctoritate illicita, nec appetito colore sacri oraculi huiusmodi aliquid pertentatum fuisse dignoscitur: ut ius suum regis ciuitati restitatur: & quod publicum fuit aliquando, minime sit priuatum, sed ad communes vsus recurrat: sacris oraculis vel pragmaticis sanctionibus aduersus commoditatem vrbis quibusdam impertitis, iure cassandis, nec longi temporis prescriptione, ad circumscribenda ciuitatis iura profutura.

10. Idem Augustus Pontio.

Decernimus, ne quid a quacumque persona, qualibet dignitate praedita contra minuscularios aquaeductus vel fontes publicos qui ad aqueductus confluunt, pertententur. Sed & si quis clam vel palam auctoritate confusus, de iisdem paragogiis, vel fontibus aquam traduxerit, vel clandestinis insidiis forte surrepserit, publicis aqueductibus eam restituere compellatur. Hac etiam praecipimus, ne in posterum a quolibet iuxta eosdem aqueductus plantari qualescumque arbores possint, ne ex stirpibus labefactentur parietes aqueductuum: quod antiquis etiam constitutionibus interdictum esse dignoscitur: scientibus vniuersis, quod in posterum super huiusmodi commissis suburbanum, vel praedium, vel balneum, vel aquaeductus, vel hortus, ad cuius vsum aqua publica fuerit deriuata, vel si quid ex his iuxta aqueductum positum ad eum pertinet qui plantauit arbores aqueductibus noxias, ad quemcumque pertineat locum, vel hominem, vel domum, proserptionis titulo subiacebit, & sibi iuribus vindicetur: nulli super huiusmodi poena nec per sacros apices venia tribuenda. Vniuersos autem aquarios, vel aquarum custodes, quos hydrophylacas nominant, qui omnium aqueductuum huius regis vrbis custodes deputati sunt, singulis manibus eorum felici nomine pietatis nostrae impresso signari decernimus: ut huiusmodi adnotatione manifesti sint omnibus, nec a procuratoribus domorum, vel quolibet alio ad vsus alios auellantur, vel angariarum vel operarum nomine teneantur. Quod si quem ex hisdem aquariis mori contigerit, eum nihilominus qui in locum defuncti surrogatur, signo eodem notari praecipimus, ut militum quodammodo sociati, ex-cubitis atque custodiis iaculenter inhareant: nec muneribus aliis occupentur.

11. Imp. Anastasius A. Scruo PP.

Quinam dispositionem ab inclitae recordationis principe Theodosio super his qui aquam sibi de publicis aqueductibus seu fontibus praebere desiderant, promulgatam, hac etiam lege in sua firmitate durare sancimus: quatenus nemo vel in hac sacratissima ciuitate, vel in prouinciis sine diuini apicibus de sacro epistularum scrinio more solito edendis, & iudicio tunc celsitudinis, vel aliis quorum interest, intimatis vel intimandis, aquam de publico aqueductu seu fonte trahere permittatur: his quicumque nostra iussa violauerint, seu violare conseruerint, denarum librarum auri condemnatione, aliisque grauissima indignatione feriendis.

DE GLADIATORIBVS PENITUS TOLLENDIS,

TIT. XLIII.

1. Imp. Constantinus A. Maximo P.P.

Cruentia spectacula in otio ciuili & domestica quiete non placent: quapropter omnino gladiatores esse prohibemus. PP. Beryti, Calend. Octobr. Paulino & Iuliano Consi.

DE VENATIONE FERARVM,

TIT. XLIII.

1. Imp. Honorius & Theodosius AA. Mauriano Com. Domestico & vices agra. Magistr. nulli.

Occidentorum leonum cunctis facimus potestatem, neque aliquam finimus quemquam caelum formidare. Bestias autem quae ad comitatum ab omnibus limitum ducibus transmittuntur, non plus quam septem diebus intra singulas ciuitates detineri praecipimus: violatoribus eorum quinque libras auri sibi iuribus illaturis. Dat. xlii. Cal. Iul. Constantio & Constante vv. CC. Consi. & Dat. v. Kalend. Octobr. Constantino. DN. Honor. A. xi. & Constantino ii. v. C. Consi.

DE MAIUMA,

TIT. XLV.

1. Imp. Arcadius & Honor. AA. Cezario P.P.

Lementis nostrae placuit, ut maium prouincialibus latitia reddatur: ita tamen, ut seruetur honestas, & verecundia castis moribus perseueret. Dat. vii. Cal. Maij, Constantino. Arcad. iiii. & Honor. iii. AA. Consi.

VI ARMORVM VSVS IN SCIO

principe interdictus sit,

TIT. XLVI.

1. Imp. Valens & Valens AA. ad Bulephorum Consi. Campaniae.

Nulli prorsus nobis infensis atque inconsultis iuorumlibet armorum mouendorum copia tribuatur. Dat. iiii. Non. Octobr. Altini, diuo Iouiano & Varroniano Consi.

DE AGRICOLIS ET CENSITIS,

TIT. XLVII.

1. Imp. Constantinus A. ad Aemilianum P.P.

Nullamqum factionibus vel colligendis frugibus insistentes agricolae ad extraordinaria onera trahantur: cum prouidentis sit, opportuno tempore his necessitatibus satisfacere.

2. Imp. Constantinus A. ad Dulcitium Consi. AEmiliae.

Si quis praedium vendere voluerit, vel donare: retinere sibi transferendos ad alia loca colonos priuata pactioe non possit. Qui enim colonos velles credunt: aut cum praediis eos tenere debent, aut profuturos aliis derelinquere, si ipsi praedium sibi prodesse desperant. Datum iiii. Kal. Maij, Mediol. Constantio A. ix. & Iuliano C. ii. Consi.

3. Imp. Valens & Valens AA. Fauentio Vic. Italiae.

Visquis ex desertis agris veluti vagos seruos liberalitate nostra fuerit consecutus pro fiscalibus pensionibus ad integram terrae professionem, ex qua videlicet serui manare videntur, habeatur obnoxius, id etiam circa eos obseruari volumus, qui ex huiusmodi fundis seruos ad possessiones suas transfere permiserint. Dat. prid. Cal. August. Med. Valentin. & Valente AA. Consi.

4. Idem AA. ad Modestinum.

Hil penes quos fundorum dominia sunt, pro his colonis originalibus quos in locis eisdem censitos esse constabit, vel per se vel per exactores proprios recepta compulsionis sollicitudine, implenda munia functionis agnoscant, sanè quibus terrarum erit quantalacumque possessio, qui in suis conscripti locis proprio nomine libris censualibus detinentur: ab huiusmodi praecipit

Præcepti communione discernimus. eos enim conuenit propriis commissis mediocritati, annonariis functionibus sub solito exaetore agnoscere. Dat. Kal. Maij, Constantino. Gratiano A. & Dagalaifo Consi.

5. Idem AA. ad Oricum PP.

Omni praediorum id quod terra praestat, accipiant: pecuniam non requirant, quam rustici optare non audent: nisi consuetudopraedij hoc exigat.

6. Idem VA. & Gratianus A. ad Germanianum.

Mnes omnino fugitios adscriptitios, colonos vel inquilinos, siue vilo sexus, muneris, conditionisque discrimine, ad antiquos tenentes, vbi censiti atque educati natiue sunt, prouinciis praesidentes redire compellant.

7. Idem AA. ad Maximum.

Quemadmodum originarios absque terra, ita rusticos censitosque seruos vendi omnifariam non licebit. Neque vero commento fraudis id vsur per legis illud, quod in originariis saepe est aditatum, ut parua portioe terrae empori, tradita, omnis integri fundi cultura dilimatur: sed cum soliditas fundorum vel certa portio ad vnumquemque perueniat, tamen quoque serui & originarij transcant, quantum ad superiores dominos & possessores vel in soliditate vel in parte manerunt: & emptor pretium quod dederit, amissum existimet: nihilominus venditori ad repetendos seruos cum agnatione eorum vindicatione concessa. & si aliqua denique ex causa dissimulauerit legis vrsurper beneficium, atque sit sub hac taciturnitate decesserit: hereditibus eius & contra, heredes emptoris vindicationem damus, longi temporis prescriptione submoti. Male fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra legum interdicta mercatur.

8. Idem AA. ad Probum.

Mnes profugi in alieno laebras collocantes, cum emolumentis tributariis, salua tamen moderatione, reuocentur: scilicet ut si hi homines apud quos reperiuntur, alienos esse nouerant fugitios, & profugis in lucrum suum vsi sunt, hoc est, siue excoluerunt agros fructibus dominis profuturos, siue aliqua ab huiusmodi iniuncta nouerunt, nec mercedem laboris debitam consecuti sunt: ab illis tributa quae publicis perierunt sumptionibus, exigantur. Ceterum si occultato eo profugis, quod alieni esse videntur, quasi sui arbitrij ac liberi apud aliquem se collocauerunt, aut excolentes terras, partem fructuum pro solo debitam dominis praestiterunt, cetera proprio peculio seruantes, vel quibuscumque operis impensis mercedem placitam consequuti sunt: ab ipsis profugis quae priuatum iam esse contractum. Si qui vero inter agricolas (ut assole) ex quibuscumque commercii huiusmodi hominibus esse inueniuntur debitorum: coram paribus consuetis iudex ab obnoxiiis quod debetur, exoptat.

9. Idem AA. ad Populum.

Immunitates specialiter datae, & iugatio, & capitatio libris publicis, & ciuitatum aut prouinciarum exactariis sine aliqua probatione factae penes fruenter ereptae in functionem pristinam redeant. Datum vii. Non. Mart. Mediol. Merobaudae ii. & Saturnino Consi.

10. Idem AA. Cynegio P.P.

Um antea per singulos viros, per binas vero mulieres, capitis norma sit censa: nunc binis ac ternis viris, nullis autem quaternis vniuis pendendi capitis tributum est. Quocirca sublimitas tua huiusmodi census per Comanenensium & Arriatenensium & Armeniz secundae, Amasenorum Helenopontis, & Diocetariensium Cappadozie secundae vrbes, alubris ac temperatae peraguationis modum moue

mentis publicis iubebit anngdi.

11. Imp. Arcadius & Honorius AA. Originarios colonos nullis priuilegiis, nulla dignitate, nulla census auctoritate excusari praecipimus: sed amputatis omnibus, quae aliquoties per gratiam sunt elicta, domino vel fundo esse reddendos.

12. Idem AA. Florentino.

Seruos vel tributarios, vel inquilinos ad dominos suos volumus, remanere. Nam cum metu damni deterritus vnusquisque, eum quem incognitum habuerit, a se ex perit propulsare: voluntas sciendi seruis non erit. Nemo enim dominum suum deserit, sciens nusquam sibi latendi locum esse derelictum: sed aut cognitum sibi ingenium vnusquisque suscipiet: aut eum, qui se liberum esse simulauerit, a se submouebit metuens, quae statuta sunt, obnoxius fieri. Si quis igitur ex memoratis fugitiuis apud quemlibet fuerit reperiendus, duodecim libras argenti filco nostro inferat detentator: ipsi autem cuius fuerit, praeter eundem fugitiuum, alterum etiam eiusdem estimationis inferre decernimus.

13. Idem AA. Vincentio P.P.

Es finimus, ut inter inquilinos colonosve (quorum), quantum ad originem pertinet vindicandam, indistincta eademque penè videtur esse conditio, licet sit discrimen in nomine suscepti liberi, vel vtroque vel neutro parente censito statum paternae conditionis agnoscant.

Illud etiam seruandum est, ut si quando viri quis fundi idè dominus de possessione referat cultoribus, ad eam coloniam, quae laborabat tenuitate, colonos transtulerit, iidemque fundi ad diuersorum iura dominorum qualibet sorte transferantur: neque quidem facta translatio, sed ita, ut praedij eius dominus, a quo coloni probantur fuisse traducti, transtatorum agnatorum restituat.

14. Idem AA. Vincentio P.P. Galliarum post alia.

Si coloni, quos bona fide quisque possidet, ad alios fugerit vno transeunt, necessitatem propriam conditionis declinare tentauerint: bonae fidei possessori primum oportet celeri reformatione succurri: & tunc causam originis & proprietatis agitari. Dat. iiii. Id. Iul. Mediolani, Stilichone & Anthemio Consi.

15. Imp. Honorius & Theodosius AA.

Olenos, nunquam fiscalium nomine debitorum cullius ex: toris pulset intentio: quos ita glebis inhazere praecipimus, ut nec puncto quidem temporis debeant ampleri.

16. Idem AA. Palladio.

Mulier, quae fuisse originaria docebitur, si cuiuscumque liberi hominis sequuta consortium, in vribus, vel in quibuscumque locis vitura consisterit: eius omnem solum solum secundum vetera consuetudine conueniet reuocari.

17. Idem AA. Ioanni PP.

Per colonum praedij dicitur possessioni, inuito vel inficio domino, imponi non posse, & iure & legum auctoritate declaratur.

18. Imp. Anastasius.

Agricolae alij quidem sunt adscriptitij, & eorum peculia dominis compemunt: alij vero tempore annorum triginta coloni sunt liberi manentes cum rebus suis, & ij etiam coguntur terram colere & canonem praestare. Hoc & domino & agricolis vitillius est.

19. Imp. Theod. & Valent. Augusti Probo PP.

Colonos nulli ratione ad vllum quamuis humilioris militiz locum finimus admitti: sed nec apparitores magistriz potestatis, censibus adscripto probari concedimus: quia in hac parte & dominorum iuri, & publicae consilium liqueat.

20. Imp. Iustinianus A. Demostheni PP.
 Libus imponentes celeritatem, sancimus, si quan-
 do coloni, cuiuscunque conditionis, contra domi-
 nos terrarum declamaverint, super hoc ipso habitantes,
 vitum in terrarum dominus est, necne ipsi coloni do-
 minium suarum terrarum possident: (eos tamen dicimus,
 qui non ex longo prolixoque tempore, vel longin-
 qua, & inueterata redituum susceptione sufficienter in-
 habent cautelam: in quibus ne contradicendi qui-
 dem licentia colonis relinquatur, longi temporis pre-
 scriptione, vel redituum frequentissima consequen-
 tia, colonorum impetum excludente) talem esse su-
 per redituum vel publicarum functionum presta-
 tione formam censemus, ut si tales coloni quales
 praediximus, idoneum fideiussores totius summae
 quae ab his dependit, praestiterint, quod omnes redi-
 tus sine ulla prostratione, si melior causa do-
 minorum iudicetur, eis restituant, & talis fideiusso-
 per triennium accipiatur, eoque impleto iterum re-
 monetur: coloni in medio nullo modo super reditu-
 bus a dominis inquietentur.

1. Si autem hoc coloni minime facere vo-
 luerint vel potuerint: tunc eisdem reditus per offi-
 cium iudicis anni, exigantur per solita tempora in qua
 etiam dominis dependebat, & deponantur in aede f. cra,
 vel in *aeque prole* civitatis sub qua possessio sita
 est: vel si localis ecclesia ad susceptionem pecuniarum
 idonea non sit, in metropolitana ecclesia remaneant
 cum omni cautela: & post plenissimam definitionem
 vel dominis dentur, vel colonis restituantur.

2. Si autem reditus non in auro, sed in spe-
 citibus inferuntur vel in totum, vel in partem: ite-
 rum per officium iudicis fructus vendantur, & pretia
 eorum secundum praedictum modum deponantur.

3. Haec de reditibus desinentes, ad publicas tran-
 sferamus functiones. Et si quidem coloni more solito
 eas dependebant, ipsi maneat in pristina consuetu-
 dine, nullo praedictio dominis generando, qui etiam
 quiescentibus colonis, & non contradicentibus, ad
 publicam tributarias functiones minime inferebant.
 Sin autem moris erat dominos totam summam ac-
 cipere, & ex ea partem quidem in publicas vertere
 functiones, partem autem in suos reditus habere:
 tunc si quidem fideiussores a colonis datur, eundem fi-
 deiussores dominis, sine praedictio litis tantam sum-
 mam in ferre, quantum tributa publica faciunt, ut a
 dominis publicis rationibus persolvatur: nullo ex
 hoc colonis praedictio generando, super reditibus
 eorum, dominis, fideiussores fiant contenti.

4. Si autem fideiussores cessante ad seque-
 strationem res veniant, & pecuniae deponantur: ex
 eorum summa tantam iudices separare, quanta ad
 publicas sufficiat functiones: & eam dispositionem
 dominum accipere: quatenus ipse eam persolvens,
 publicas accipiat securitates: reliqua quantitate, que
 in reditus puros remanet, in iuro collocanda, & lris
 terminum exspectante, nullo praedictio siue colonis
 siue dominis ex huiusmodi fideiussores, vel si que-
 stratione, vel publicarum functionum solutione ge-
 nerando: sed omni causa in suspensio manente, donec
 iudicialis sententia, quae de toto negotio procedit,
 omnem rem aperiat, & ostendat quis dominus terrae
 constitutus est, & ad quem publicarum functionum
 securitas debet in posterum fieri, seu reditus perue-
 nire, vel permanere. Recitata sepe in novo consi-
 storio, palatii Iustiniani. Dat. xv. Kalend. Octobr.
 Chalcedone, Decio v. c. Coss.

21. Idem A. ad Senatam.

NE diutius dubitetur, si quis ex adscriptitia & li-
 bero, vel ex adscriptitia & seruo, vel adscriptio
 & ancilla fuerit editus, cuius status sit, vel quae peior
 fortuna sit, verumne adscriptitia, an seruilis: sancimus
 ea quidem quae in anterioribus legibus cautae sunt
 pro tali prognie quae ex mulieribus adscriptitiis &
 viris libris progenita sit, in seruo statu relinquere: sic

si adscriptitia proles ex tali copulatione procreata,
 si quis autem vel ex seruo & adscriptitia, vel ab ancil-
 la & adscriptio fuerit editus, matris suae ventrem
 sequatur: & talis sit conditionis, qualis & genitrix
 fuit, siue ancilla, siue adscriptitia: quod habentis in
 liberis tantum & seruis observabatur. Quae enim
 differentia inter seruos & adscriptitos intelligatur,
 cum uterque in domini sui potestate sit, & possit
 seruum cum peculio manumittere, & adscri-
 ptitium cum terra domino suo expellere?

22. Idem A. Iuliano PP.

UM scimus nostram iura nolle praedictio ge-
 nerare cuiquam circa conditionem, neque ex
 confessionibus, neque ex scriptura, nisi etiam ex aliis
 argumentis: aliquid accesserit incrementum: sancimus
 solum confessionem vel aliam quancunque
 scripturam ad hoc minime sufficere, nec ad scrip-
 titiam conditionem cuiquam iulere, sed debere hu-
 iusmodi scripturae aliquid advenire adiutorium:
 quatenus vel ex publicis censibus adscriptio, vel aliis
 legitimis modis talis scriptura adiuvetur. melius e-
 tenim est in huiusmodi difficultatibus, ex pluribus
 capitulis conditiones ostendere, & non solum confessionibus,
 neque scripturis homines fore liberos ad deteriorem
 de rali fore una. Sin autem est scriptura, & post scriptura
 ram confessio seu depositio (siue vi & necessitate tam-
 en) interuenerit (quidem si conditionale instrum-
 entum, vel aliam chartulam in qua subscripta &
 interuenerit & inter acta deponit se colonum siue
 adscriptitium? tunc ex vtroque genere obligatio-
 nis, id est tam scripturae, quam confessionis vel de-
 positionis, talem eum esse credendum, qualem se &
 scripsit, & inter acta deposuit.

1. Illud quoque non inelegerat dubitaba-
 tur, si coloni filius per triginta annorum curricula,
 vel forsitan per quadraginta seu ampliora ad huc vi-
 uente patre, & agriculturam peragente, ipse in libera
 conuersatione morabatur, & dominus terrae quia
 per patrem ei satis fiebat, non etiam praesentiam eius
 exigebat: an post obitum patris, vel postquam forte
 inuitis existeret, & ruri non idoneus, potest excusa-
 ti filius longinqua libertate abutendo: & quod per
 multos annos neque agrum coluit, neque aliquid
 colonarij operis celebravit, cum non possit dora-
 nus inculcari propter suam desidiam, cui per patrem
 eius omne quod voluerat, accedebat, in omnibus ita
 que huiusmodi speciebus satis acerbum nobis vide-
 tur, domino praedictio colonorum absentia, qui ru-
 re nati, & postea absentes, per suos vel patres, vel
 fratres, vel cognatos, agriculturam peragant: cum
 enim pars quo dammodo corporis eius per cognatio-
 nem in fundo remanebat, non videtur neque abesse,
 neque peregrinari, neque in libertate morari. Ma-
 neat itaque domino ius inconcussum, & donec eius
 vel antiquitas vel posteritas vel cognatio in agrum
 remanet, ipse videatur ibi resedisse.

23. Idem A. Iozanni PP.

UM satis inhumanum est, terram quae ab initio
 adscriptitis habebat, suis quodammodo mem-
 bris destrandari, & colonis in aliis terris demoran-
 tes, dominos terrarum maxime damnis afficere conse-
 mus, quemadmodum in curialium conditione no-
 mo ex temporali cursu liberatur: ita nec adscri-
 ptitiae conditioni suppositus, ex annalibus curri-
 culis quantacumque emanauerint, vel quacumque
 prolixa negotiatione aliquis sibi vindicet liberta-
 tem: sed remaneat adscriptitius, & inhaerent terrae. &
 si se placuerit, vel separare se conatus fuerit, secun-
 dum exemplum serui fugati si se dimittit in huius-
 furari intelligatur: & si suppositus una cum o-

mi sobole sua (cisi in alia terra eam fecerit) hu-
 iusmodi fortuna, & capitali illatione: nulla liberatio-
 ne ei penitus competere. 1. Cum autem Anastasia
 na lex homines qui per triginta annos colonaria de-
 centis sunt conditione, voluerit liberos quidem per-
 manere, non autem habere facultatem terra dereli-
 qua in alia loca migrare: ex hoc quarebatur, si etiam
 liberi eorum cuiuscumque sexus, licet non per tri-
 ginta annos fuerint in fundis vel vicis, deberent co-
 lonaria esse conditionis, aut tantummodo genitor
 eorum, qui per triginta annos huiusmodi conditio-
 ni obligatus esset: sancimus liberos colonorum esse
 quidem in perpetuum secundum praefatam legem
 liberos, & nulla deteriori conditione praegravari: no-
 nitem habere licentiam relicto suo rure ad aliud
 migrare: sed semper terrae inhaerent, quam semel
 colendam patres eorum susceperunt. Caveant autem
 possessionum dominum, in quibus tale coloni consti-
 tutum sunt, aliquam inuentionem vel violentiam eis
 iactare, si enim hoc approbatum fuerit, & per iudicem
 pronuntiatum: ipse pronuntius moderato in qua ali-
 quid tale fuerit perpetratum, omnino provideat &
 licentiam (si qua subiecta est) eis restituit, & sic ve-
 terem consuetudinem in reditibus praestandis eis ob-
 seruare, nulla nec tunc licentia concedenda colonis
 fundum ubi commoratur, relinquere. & hoc tam in
 ipsis coloni, quam in sobole eorum, qualiscumque
 sexus vel etatis sit, facimus, ut & ipsa semel in fun-
 do nata, remaneat in possessione sub eisdem modis
 eisdemque conditionibus sub quibus etiam genito-
 res eius manere in alienis fundis definitimus.
 2. Memini autem licet vel adscriptitium vel co-
 lonum alienum scienti prudentique in sum rus sus-
 cipere: sed & si bona fide eum susceperit, postea au-
 tem repererit eum alienum esse constitutum, admo-
 nente domino vel ipsius adscriptitij, vel terrae, & hoc
 faciente per se vel per procuratorem suum, hunc re-
 stituere eum cum omni peculio & sobole suo, & si
 hoc facere superederit: omnis quidem temporis quo
 apud eum retinuit, & publicas functiones huc
 terrenas siue annales pro eo inferre compellatur: cu-
 ra & provisione sua eminentissimae praefecturae, qua
 praefectus provinciae, coartetur autem sic ad restitu-
 tionem eius secundum veteres constitutiones, & pen-
 nas in eis insertas.

24. Idem A. Iozanni praefecto praetorio.

SI qui adscriptitiae conditionis constituti, mulieres
 liberas quacumque mente aut quacumque machina-
 tione, siue scientibus siue ignorantibus dominis sibi
 uxores coniunxerunt vel coniunxerint: in sua libertate
 permanere, tam eas, quam prole, quae ex his cogno-
 scitur procreata, sancimus, illo procul dubio obser-
 uando, ut si ex libero marito & adscriptitia uxore
 partus fuerit editus, si maternae conditionis macula,
 & non paternae sequatur libertatem, sed ne adscri-
 ptitij putent sibi impunitum esse tale conamen, quod
 maxime verendum est, ne liberarum mulierum nu-
 ptis ab his excogitatis paulatim huiusmodi hominum
 conditio decrescat: sancimus, si quid tale fuerit ab ad-
 scriptio perpetratum, habere liberam potestatem domini
 eius, siue per se, siue per praefectum provinciae: talis ho-
 minem moderata corrigere castigatione, & abstrahere
 a tali muliere, quod si neglexerit, sciat in suum
 damnium huiusmodi desidiam reuerturam.

DE CAPITATIONE CIVIVM

censibus eximenda,

TIT. XLVIII.

1. Imp. Constantinus ad Eusebium v. P. Praefidem
 Lyciae & Pamphili.

PLEBS urbana (sicut in Orienta) bus quoque pro-
 vincias observatur) mig. ne. g. censibus pro capi-

tatione sua conveniatur: sed iuxta hanc iussionem
 nostram imminuis habeatur. Datum Kal. lun. Con-
 stantino A. r. r. & Licinio i. i. Coss.

IN QVIBVS CAVSIS COLONI
 censiti dominos accusare possint

TIT. XLIX.

1. Imp. Constantinus A. ad Maximum vicem
 Orientis.

QUISquis colonus plus a domino exigitur quam
 ante constitutum, & quam in anterioribus tem-
 poribus exatum est: adeat iudicem, cuius primum
 poterit habere praesentiam, & facinus comprobet: ut
 ille qui conuincitur amplius postulare, quam acci-
 pere consuevit, hoc facere in posterum prohibea-
 tur, prius reddito, quod super additione perpetrata noscitur
 extorsisse.

2. Imp. Arcadius & Honorius Augusti, Nebridio,
 comiti Africae.

COLONI censibus dantaxat adscripti, senti ab his
 liberi sunt, quibus eos tributa subiectos non faci-
 unt: ita his quibus annuis functionibus & debitis
 conditionibus obnoxij sunt, penes est ut quae iam dediti
 servitudine videantur, quo minus est ferendum ut
 eos audeant licet pulsare, a quibus ipsos, ut pote domi-
 nis, una cum possessionibus distrahi posse non dubium
 est, quum de exco. licentiam submovemus: ne quis
 audent domini nomine in iudicio lacessere: cuius ius si
 si, iudicem omnia esse cognoscant. Cum enim sa-
 pientissime decretum sit, ne quid de peculio suo cuiquam
 colonorum ignorante domino praedictio aut vendere,
 aut alio modo alienare liceat: quemadmodum con-
 tra eius personam a quo poterit iure consistere, quae
 nec propria quidem leges sui iuris habere voluerunt,
 & acquirendi tantum, non etiam trans-
 ferendi potestate permittit, domino & acquire-
 re & habere voluerunt: Sed ut in causis civilibus hu-
 iusmodi hominum generi aduersus dominos vel pa-
 tronos aditum inucludimus, & vorem negamus
 (exceptis super actionibus in quibus retro principes
 facultatem eis super hoc interpellandi praebuerint)
 ita in criminum accusatione quae publica est, non
 admittitur eis propter suam suorumque iniuriam ex-
 periundi licentia.

DE COLONIS PALAESTINIS.

TIT. L.

1. Imp. Valentinianus, Theodosius & Arcadius,
 Augusti, Cynegio P. P.

UM per alias provincias quae subiacent nostrae
 serenitatis imperio, lex a maioribus constituta,
 colonos quodam aternitatis iure detineat, ita ut il-
 lis non liceat ex his locis quorum fructus releuantur,
 abscedere, nec ea deserere, quae semel colenda susce-
 perunt, neque id Palaestinae provinciae possessoribus
 suffragetur: sancimus ut etiam per Palaestinam nul-
 lus omnino colonorum suo iure velut vagus ac li-
 ber exulet, sed exemplo aliarum provinciarum ita
 domino fundi teneatur, ut sine poena suscipiens non
 possit abscedere: addito eo, ut possessionis dominus
 reuocandi eius plena tribuatur auctoritas.

DE COLONIS THRACENSIBVS,

TIT. LI.

1. Imp. Theodosius & Valens Augusti.

PER vniuersam diocesim Thraciarum sublato in
 perpetuum humanae capitationis censu, iugiter
 tantum terrena soluantur. Et ne forte colonis tributa
 rix sortis nexibus absolutis, vagandi, & quolibet
 recedendi facultas permittatur, ipsi quidem

originario iure teneantur: & licet conditione videatur ingenui, serui tamen terrae ipsius cui nati sunt, existunt: nec recedendi quod velint, aut permittendi loca habeant facultatem, sed possessores eorum iure utantur & patroni sollicitudine, & domini potestate. Si quis vero alienum colonum suscipiendum ac teneudum crediderit: duas auri libras ei cogatur exolvere, cuius agros transfuga cultore vacauerit: ita ut eundem cum omni peculio suo & agnatione restituat.

DE COLONIS ILLYRICIANIS,

Tit. LVII.

1. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. Augusti.

Colonos, in quibusque per Illyricum, vicinisque regiones, abeundi rure in quo eos originis agnationisque merito certum est immorari licentiam habere non posse censemus. Inscruiant teris non tributario nexu, sed nomine & titulo colonorum: ita ut si abscesserint, & ad alium transferint: renocati, vinculis poenaeque subdantur: maneatque eos poena, qui alienum & incognitum recipiendum esse duxerint: tam in redhibitione operarum, & damni quod locis quae deseruerant, si factum est: quam multa, cuius modum in auctoritate iudicis collocamus: ita ut etiam dominus fundi in quo alienus fuisse monstrabitur, pro qualitate peccati coercionem subire cogatur: nec sit ignorantiae locus, cum ad criminis rationem solum illud sufficiat, quod incognitum sibi tenuit. Seruum etiam in memoratis regionibus si quis receperit, ignorantiae excusatione sublata, quadrupli poena teneatur, operarum praeterea compediti, damnisque praestitis. In libertis etiam quos pari usurpatione susceperit, is modus sit, quae circa liberos colonos duximus retinendum.

VT NEMO AD SVVM PATROCINIUM SUSCIPIAT RUSTICANOS, VEL VICOS EORUM,

Tit. LVIII.

1. Imppp. Leo & Anthem. Augusti Nicoftrato P.P.

Si quis post hanc nostram auctoritatem, in fraudem circumscriptionemque publicae functionis, ad patrocinium cuiuscumque conditionis consulerit: id quod huius rei gratia periturum sub praetextu donationis, vel veltionis, seu condictionis, aut cuiuslibet alterius contractus: nulla habeat firmitate: tabellionibus qui talia instrumenta conscribere aucti sunt, bonorum praescriptione plestendis, qui tam scietes aucti fuerint huiusmodi instrumenta conscribere: vicis etiam vel possessionibus ad patrocinia consuegentium, publico vindicandis. Haec autem personae quae contra publicam utilitatem in clientelam suscepisse collatores detegere fuerint: nobiliores quidem centum auri librarum condemnationem subire cogentur: mediocres vero fortunae, facultatum suarum amissione plestentur: eadem poena multandis etiam his qui intercedentes ministerium suum huiusmodi nefariis actibus improba mente praebuerint. Quam formam ex eo quidem tempore, quod sacra constitutio à diuinae memorie Martiano promulgata continet, id est in Thracia quidem dioecesi ab hinc annis triginta, hoc est à consulatu Aetij secundo, & Sigisbuldi: in Orientali vero, & Aegyptiaca, & Pontica, & Asiana dioecesi, viginti sex: hoc est, à consulatu Cyri valere, atque executioni mandari praecipimus. Datum Kal. Sept. Anthemio A. r. Confule.

NE quis vicani patrocinium polliceatur, vel agricolae in clientelam suscipiant redditum alterius: vel lucrum promissione recepta, & ut qui licet non serua-

uerit, supradictis poenis maiori que commotioni subiacet. Praeterea ut vicani si serui sint, dominis castigari reddantur: si liberi, xx. libris multentur, & verberari vna cum decem prioribus vicis in perpetuum religentur, dum modo sciens omnibus secesserint. j. Imp. Iustinianus Augustus.

SI cuiuslibet tributarius iunxerit sibi tributariam uxorem, vel e contrario si cuiuslibet ancilla seruum se iunxerit alieno, tam tributarii quam serui filios, matrum sequi conditionem, eandemque more genitricum suarum dominis subditos esse censemus.

NE RVSTICANI AD VLLVM NEQUI SEQUI DEVEANTUR,

Tit. LVIII.

1. Imppp. Diocl. & Maxim. Augusti, & cc.

NE quis ex rusticana plebe, quae extra muros posita capitulationem suam detulit, & annonam congruam praestaret, ad vllud aliud obsequium deuectur: neque à rationi nostro mularum fiscalium vel equorum ministerium subire cogatur. Sine die & consule.

2. Imppp. Valent. & Valens Augusti ad Probum P. P. Illyrici.

SI qui eorum qui prouinciarum rectoribus obsequuntur, qui quae in diuersis agunt officii principatus, & qui sub quocumque praetextu publici ministerii possunt esse terribiles, rusticano cuiuspiam necessitate obsequij quasi mancipia sui iuris imponant, aut seruum eius vel forte bonem in vsus proprios necessitate quo conuerterint: ablati omnibus facultatibus, perpetuo subiugentur exilio: & nihilo minus rusticanum, qui se in eiusdem opera sponte propria detulisse desponderit, par poenae severitudo corstringatur. Dat. prid. Kal. Octob. Agrippino, Valentiniano & Valente Coss.

NON LICERE HABITATORIBVS METROCOMIZ LOCA SUA AD EXTRANEUM TRANSFERRE,

Tit. LV.

1. Imppp. Leo & Anthemio Augusti Nicoftrato P.P.

IN illis quae metrocomiz communivocabulo nuncupantur, hoc adiciendum necessarium nostram putauit humanitas, ut nulli extraneo illic quoquo modo possidendi licentia tribuatur: sed si quis ex huiusmodi vicariis loca sui iuris aliena voluerit, non licere ei nisi ad habitatorem adscriptum eiusdem metrocomiz, per qualemcumque contractum terrarum suarum dominium possessionemque transferre: sciente persona extranea, quod si contra vetitum se hinc negotio immiscere, vel illic possidere tentauerit: quicumque contractus initus fuerit, carebit effectu: & contractus soluto, si quid praestitutum est, hoc tantum reddetur. Dat. Kal. Sept. Anthemio A. r. Conf.

VT NVLLVS EX VICANEIS PRO ALIIS VICANORUM DEBITIS TENEATUR,

Tit. LVI.

1. Imp. Zeno Augustus.

GRAue est non solum legibus, verum etiam aequitate naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari. Idcirco huiusmodi iniquitates circa omnes vicaneas perpetrari modis omnibus prohibemus.

DE CENSIBVS, ET CENSITORIBVS, & PERQUATORIBVS, ET INSPECTORIBVS,

Tit. LVII.

1. Imp. Constantino Augustus ad populum.

Quoquidam

Quoniam tabularij ciuitatum per collusionem potentiores faciemus ad inferiores transferunt: iubemus, ut quisquis se grauiorem probauerit, suam tantum praestitam professionem agnoscat. Dat. xv. Kalen. Febr. Romae, Constantino A. r. & Licinio Coss.

2. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. Augusti Eutropio P.P.

Quisquis vitem succiderit, aut feracium ramorum scetus vetererit, quod declinet fidem censuum, & meuiatur callidam paupertatis ingenium: mox detectus, competentem indignationi subiiciatur: illo videlicet euitante calumniam, qui forte detegitur laborasse pro copia, ac pro reparandis agrorum scetibus, non sterilitatem aut inopiam procurasse. Datum prid. Non. Iun. Constantinop. Eucherio & Sygrio Coss.

3. Idem AA Cynegio PP.

SI perquatore misso aliquis aut procuratorem suum retraxerit, aut colouum per contumaciam retractionis fugauerit: ad eum censuum modum, quem vel eo vel procuratore illius absente perquator apposerit, nostrae sanctionis auctoritate tenebitur. Dat. vi. Kalen. April. Constantinop. N. P. & Eudlio Coss.

4. Imppp. Arcad. Theod. & Honor. Augusti Rufino PP.

Omne territorium censetur, quotiens defectorum leuamen exposcitur: ut iustitia atque erema his, quae culta vel optima sunt, componatur. Dat. iij. Non. April. Constantinop. Theodosio A. r. & Abundantio Coss.

5. Idem AA Rufino P.P.

VI grauius se esse à perquatoribus conqueruntur, & iniusto oneri impares esse proclamant, competitionis habeant facultatem: ut quid remissum gratia, quidque interceptum fuerit fraude contineant, & ex eo leuamen accipiant, quod per deformia & criminosa commercia sibi impositum esse deplorant, ut aliis demeretur: quod intra annum post codicum oblationem, quo videbitur, de iniusto onere conueratur, & iniquitatem perquatoris accuset, ac praestitam gratiam habita compensatione conuincat: ut quod ei fuerat superfluum, ille cognoscat, quem debitae functionis fraus clandestina subtraxerat. Etenim autem eo tempore adio denegabitur, exceptis minoribus, qui fuerint indolenti: his etiam qui abfuerint reipublicae causa: qui tamen ex eo tempore quae sunt statuta custodiant, ex quo ad agenda habuerint facultatem. Dat. iij. Kalen. Decemb. Constantinop. D. N. Theodosio A. r. & Abundantio v. c. Coss.

6. Imppp. Arcad. & Honor. Augusti Eusebio P.P.

PERquatores ac discussores si incurrerint culpam negligentiae, vel gratiae, non solum bonorum iacturam, verum etiam annonarum in quadruplum multam subire debebunt: ea vero quae in damnum prouincialium fuerint acceptae conuicti, in quadruplum cogentur exolvere. Dat. iij. Kalen. April. Mediol. Arcadio & Honorio iij. AA. Coss.

7. Imppp. Honor. & Theod. Augusti Sebastio Com primi ordinis.

APud eum possessio firma permaneat, cui eam à perquatore semel traditam fuisse constiterit: reliqua vero temporis antea à nouo domino sic eum postulare non patimur, ne alterius culpa alter incipiat subiacere dispendio. Si quis vero priuatus aut obligatus sibi possessionem, quae deserta vique nunc permansit, aut ex aliquo titulo debere sibi iure confirmat: allegationes suas sine mora vel per se vel per aliam personam legibus ordinatam manifestare debet: ita ut si requisitis ratione suadente ad petitorum fuerit tradenda possessio: is qui à per-

quatore eam susceperit, rei melioratae susceptis subleuetur expensis. Verum ne sub specie litis donationes semel constitutae turbentur, sex mensium spatium censemus debere seruari: intra quod is qui putat sibi rem probabili ratione competere, debitas exerceat actiones. Quod si tempus adscriptum silentio fuerit interueniente transactum: nullam penitus repetendi volumus esse principium. Quod si quis ex eo tempore, quod perquator praedicti alicui addidit, de suo iure vel per se vel per homines suos non crediderit actitandum, sex mensium curriculum uoluit in perpetuum conuictat. Data pridie Id. Mart. Rau. Honorio xi. & Constantio ii. Coss.

DE OMNI AGRO DESERTO ET quando steriles fertilibus imponatur.

TIT. LVIII.

1. Imp. Constantinus A.

VM diuus Aurelianus pater noster ciuitatum Cordines pro desertis possessionibus iusserit conueniri, & pro his fundis qui inuenire dominos non potuerunt, quos praeciperamus earundem possessionum triennij immunitate percepta de solennibus satisfacere: seruato hoc tenore praecipimus, ut si constiterit ad suscipiendas easdem possessiones ordines minus idoneos esse, eorumdem agrorum opera possessionibus & territorijs adiudicentur accepta.

2. Idem A.

SI quis ab emphyteuticario seu patrimoniali possessore priuati iuris quippiam comparauerit, cuius substantia alias possessiones sustentare consueuerat, & successis quasi quarundam virium neruis reliqua labuntur: earum possessionum onera subiturus est, quae peces distractorum inopem inuitiles permanebunt. Dat. viij. Id. Decembr. Theodosio Feliciano & Tit. Coss.

3. Imppp. Valentin. & Valens AA ad Mameritium P.P.

VICumque deserta praedia meruerint sub certa immunitate, ad possessionem impetratorum non prius sinatur accedere, quam vel fideiussoribus idoneis periculo curialium datis: vel fundis patrimonij sui maxime utilibus obligatis, idonea cautione firmauerint susceperim à se possessionem nullo detrimento publico relinquendam.

4. Idem Augusti, & Gratiani A. ad Crescentium Vic. Afric.

HERedes scripti etiam pro minus idoneis fundis fiscale onus cogantur agnoscere: vel si renuendum hereditati putent, cedant his omnibus rebus, quae ex hisdem bonis quocumque titulo & iure perceperint. Dat. iij. Id. Iul. Comtionaci, Gratiano & Probo Coss.

5. Imppp. Valenti. & Theod. Augusti.

VI vitia reipublicae loca possident, permixtionis facta etiam deserta suscipiant, ut si earum partium grauentur accessu, quae antea per fastidium reliquerunt, cedant aliis curialibus, qui vtraque hac conditione retineant, ut praestatione salua cum desertis & culta possideant, sublata à paucis, quos iniquum est electa retinere: cum municipes grauaturs sit pars relicta.

6. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. Nebridio Comiti R.P.

Quisquis conductor fuerit inuentus possessor fundi fertis: qui ex publico vel temporum iure descendit, huic ager iungatur inutilior. quod si contra id relinquantur exstitimauerit, alius possessor sub eadem praestatione quaxatur: vel si voluntarius qui sit conductor non inueniatur, tunc ad possessores antiquos, id est decuriones, vel quoslibet alios loca iuris praedicti adiunctis inutilibus reuertantur: idoneis fideiussoribus praestitis. Dat. xv. Kalen. Febr. CP. Merobauda ii. & Saturnino Coss.

7. Idem Augusti.

VICumque desertum fundum patrimoniale

exercuerit, & fertilem idoneumque præterit, salvo patrimoniali canone, perpetuo ac privato iure defendat, & velut domesticum & auita successione quæritum sibi habeat, suisque relinquat, neque cum aut promulgatione rescripti, aut reuerentia sacre adnotationis quisquam à fructu impensi operis excludat. Ceterum eos qui opimas ac fertiles possident terras, aut etiam nunc sibi existimant eligendas, pro deferta scilicet portione summam debiti præsentis iubemus implere. Illos etiam, qui emphyteuticario nomine, nec ad plenum idoneas, nec omnibus modis vacuas detinent, sic ex illis quoque quæ præsidio indigent, iustam ac debitam quantitatem debere suscipere, ut indulto temporis spatio, post biennium decretum canonem solvendum esse meminerint. Nemo tamen qualibet merito & potestatis obediencia submoueat, quo minus ad diaconatus vicem defetas possessiones patrimonialis iuris accipiat, earum tributa & canonem solvatur: illud speciali obseruatione procurans: ut primo vicinas, & in eodem territorio fortuitur de hinc si neque finitimas, tunc demum etiam longius possit: sed in quantum fieri valet, pro interiecto spatio sibi meti coherentes, pro modo & æquitate suscipiat, ut id consensu omnium fiat, quod omnibus profuturum est.

8. Imppp. Valens, Theod. & Arcad. Augusti.
 Quidam agros domino cessante desertos vel longè positos, vel in finitimis, ad priuatum pariter publicè quoque compendium excolere festinat: voluntari suæ nostrum nouerit adesse responsum: ita tamen, ut si vacanti ac destituto solo nouus cultor infederit, ac vetus dominus intra biennium eadem ad situm ipsi voluerit reuocare, restituitur primitus quæ expensa conspexerit, facultatem loci proprii consequatur. Nam si biennij fuerit tempus ementium, omnibus possessionibus & dominij carebit iure, qui siluit.

9. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. Rufino P.P.
 Quidam fundos patrimoniales iure priuato canone saluo susceperunt: hæc omnes sine vilius exceptione personæ propositam sibi intelligant optionem, ut aut ea loca quibus minor est soli fecunditas, cum his ex quibus fructus vberes capiunt, suscipere & tenere non abnuant: aut si eorum refugiant sterilitatem, opimioribus cedant. Datum VIII. Id. Nouembr. Tyro, Arcadio III. & Honorio II. AA. Coll.

10. Imppp. Arcad. & Honor. AA. Eutychiano P.P.
 Quidam per potentiam fundos opimos ac fertiles occupauerunt: cum quaestuosos vberibusque pro rata portione suscipiant in fecundos ex eadem substantia.

11. Ibidem Augusti Hadriano P.P.
 Locorum domini intra sex menses edictis vocatis, reuertantur, quid si aduerint, & propria teneant, & ea quæ ex præterito contraxerint debita, reddere cogantur. Sin vero se impares esse earum rerum tributa propria consentent absentia, nec adesse voluerint: penes eos qui hæc susceperint: & certum quem tributorum canonem promittunt, proprietatis possessionis inemerata permaneat: ut postquam ea exoluerint, sciant sibi inquietudinem submouendam, nec subreptione cuiusquam competitionis loca quæ tenuerint, auferenda: quibus etiam illud indulsumus, ut ex eo tempore ex quo primum loca de quibus agitur, ceperint possidere, tributa possantur.

12. Imppp. Honor. & Theod. Augusti Seleuco P.P.

Ac definitione sancimus, nullum possessorem neque municipem prædium pro alienis debitis vel destitutionibus esse retinendum: neque eorum prædiorum despectione prægrauari, quæ ex iisdem bonisque retinentur, nequaquam esse moustran-

tur: ne viliis præteritis atque commentis exactio inuolentur. Datum prid. Kalend. Febr. Raven. Honor. VIII. & Theod. V. AA. Coll.

13. Ibidem Augusti ad Probum.
 Omnium prædiorum adores ac domini requiruntur: quorum si vitio probatur debita fuisse contracta, in absoluto esse ut debeat dominium commutari.

14. Ibidem Augusti Aureliano P.P.
 Vra & possessiones quas curiales quolibet pacto publicitatis apud acta prouincialia desiderii iuris vel reliquerint, vel possidere alios permiserint: penes eos qui eas excoierunt, & functiones publicas cognouit, firmiter perdurabunt, nullam habentibus curialibus copiam repetendi.

15. Ibidem Augusti Sebasto com. pr. ord.

Si quis deferta prædia quæ naualem sustinet functionem, & in desertis nunc vsque remanent, superæquationis iure perceperit: meliore conditione in omnibus titulis conuenit ea releuari, ut grauis fors nauis esse non possit pro ea quæ referent portuancularum aliis fuerit dispendiis liberata.

16. Ibidem Augusti Hermocrati P.P.
 Si quis auctoritate nostri nominis de fundis patrimonialibus fertiles sub certi canonis pollicitatione susceperit, firmiter cum volumus possidere: sub eiusdem tamen canonis solutione quem nostræ maiestatis auctoritas per annos singulos solvendum esse præscripsit: nullamque eos descriptionem, siue adfectionem, aut inuouationem in posterum sustinerent: quoniam nimis absurdum esse, eos qui nobis hortantibus fundos inopes atque egenos, magno labore impenso, aut exhausto patrimonio vix fortè meliorare potuerunt, vitio dec: pro, inopinatum onus suscipere: illudque velut quadam circumuentione depolci, quod si se daturos præscripsent, fundos minime suscipere aut etiam colere paterebantur.

17. Imp. Theod. A.
 Iubemus neminem curialem pro alieni territorij debitis detineri, sed tantum municipem pro gleba propria conueniri. Dat. v. kalen. Maij, Raven. post Conf. Felicis & Tauri vv. CC.

DE FVNDIS LIMITOPHIS, ET TERRIS, & PALUDIBUS, & PASCUIS, & LIMITANEIS, VEL CASTELLORUM.

1. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Licinm. P.P.

Tiberianus ad possibilitatem singulorum quorumque locorum intuens, statuit certas possessiones quæ ad limitem frumenta conueherent. Quocirca generali lege sancimus, Tiberiani dispositionem oportere obseruari: amouentes quicquid vel potentia cuiuscumque elicit, vel furiosa deprecatio: addentesque nihilominus, in futurum nulli licere aduersus vtilem vetustatem, & præsentem legem nostram importuna & respuenda respoerre.

2. Imppp. Honor. & Theod. AA.
 Quicumque castellorum loca quocumque titulo possident, cedant ac deserant: quia his tantum fas est possidere castellorum territoria, quibus adscripta sunt, & de quibus iudicauit antiquitas. quod si vltieris, vel priuata conditionis quispiam in his locis vel non castellanis miles fuerit detentator inueniatur: capitali sententia cum publicatione bonorum plectetur.

3. Imppp. Valens, & Theod. AA.
 Gros limitaneos vniuersos cum paludibus & omnique iure, quos ex prisca dispositione limitanei milites ab omni munere vacuos ipsi curare pro suo compendio, atque arate conuenerant, & si in suo prædij

presenti coluntur, ab his firmiter ac sine vilo conuentionis grauamine detineri: & si ab aliis possidentur (cuiuslibet spatij temporis præscriptione cessante) ab vniuersis detentatoribus vindicandos, iisdem militibus sine vilo profus (sicut antiquitus statutum est) collationis onere volumus assignari: in his etiam contra eos qui præceptionibus nostris obuiam venire tentauerint, proscritionis pena valitura. Nam si quis fortè (quod minime audere debuerat) emptiois titulo, memoratis iuris possidet prædia: competenti ei actio contra venditorem intra se seruabitur. Dat. prid. Id. Sept. Constantinop. Maximo II. & Patricio Coll.

DE PASCVIS PVBLICIS, ET PRIVATIS.

TIT. LX.

1. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. P.P.
 Cum nulla ratio sit, cur in pascuis saltibus rei priuatae pensio debet amplari, nequaquam pro libidine ordinum augmenta facienda sunt. Et enim idcirco grauiorem pensionem imponi ab ordinibus accepimus, ut animalia ex rebus priuatis nostris à locorum pascuis arceantur: quod fieri non oportere diu memoris Iulianus prærogata iustione constituit. Quare excellens auctoritas tua conuentis prouinciarum rectoribus, non eam licitationis necessitatem patitur inferri, quam repentinam faciunt ciuitates: sed eam manere decernit, quam statuit antiquitas.

2. Imppp. Arcad. & Honor. AA. ad Simplicium magist. mil.

Insignis auctoritas tua hæc conditione à publicis pascuis ac amoenis pascuis animalia militum prohiberi præcipiat, ut vniuersis cognoscant, de emolumentis eorum, cuique officij facultatibus, duodecim libras auri sicut commodis exhibendas, si quisquam post hæc memorata præca multare tentauerit: non cuiusmodi decernenda pena, si etiam priuato Antiochenorum fuerint deuoluta: ita tamen, ut sine lesione prouincialium prouideant curiales quo pacto animalium militarium pascuis cõsuetur.

3. Imppp. Honor. & Theod. AA.

Præca prouincialium nostrorum, & præcipue rei priuatae nostræ, perniciosum vel periculosum est militum molestia fatigari. Ideoque lege ad simplicianam præfecturam promulgata, censemus, ne hoc deinceps vsurpetur: super quate vniuersos quorum interest, conuenire tua magnificencia non moretur: neque permittat possessores vel colonos pratorum gratia qualibet importunitate vexari.

DE FVNDIS PATRIMONIALIBUS, & SALUENTIBUS, & EMPHYTEUTICIS, & EORUM CONDUCTORIBUS.

TIT. LXI.

1. Imp. Constantinus A.
 Si quis fundos emphyteutici iuris salua lege fisco citra iudicis auctoritatem donauerit, donationes firmæ sint, dummodo suis quibusque temporibus ea, quæ fisco pensanda sunt, repræsentare cogatur.

2. Ibidem Augustus ad Dracontium.
 Patrimonialis fundi pensitacionem seu aurariam seu frumentariam intra tempus omisam minorum dominio non nocere præcipimus, nec ad fraudem iuris eorum accedere, si quod solenniter debetur, pauld serius inferatur: ita tamen, ut permaneat substantia paruulorum, iudex tuorem vel curatorem per quem differtur illatio, negligentia suæ & deserti officij penas exigit, & damna depolare compellat.

3. Imppp. Valentinianus & Valens Augusti
 Quicumque possessiones ex emphyteutico iure susceperint, ea ad refundendam vitæ occasione non

possunt, qua afferant desertas esse cepisse, tamen rescripta per obreptionem meruerint. sed nec auclli eas ab his posse, nec si licitatio ab alio fuerit promissa: sed eis in perpetuum apud eos qui eas susceperint, & eorum posteritatem remanere, nec si super hoc rescriptum fuerit aduersus eos impetratum.

4. Imppp. Valens, Gratian. & Valens Augusti ad Florentium.

Vndi patrimoniales & qui ex emphyteutico iure ad domum nostram diuersis generibus deuoluti sunt, sic eis qui eos poposcerint, cedunt, ut commissi metus esse non possint. Neque enim magis commodamus nostra, quam tradimus ex iure dominij ita tamen, ut ea, quæ in nostra possessione positi præstiterint, & in posterum soluant.

5. Imppp. Gratian. & Valens Augusti.

Sequitur prioribus colonis vel emphyteuticis adhibitum patrimoniale fundum à peræquatore, vel censitore susceperint: perpetuo eundem, atque inconculso iure possideant, nec quisquam secundus petitor accedat.

6. Imppp. Gratian. Valens, & Theod. AAA.

Hi quibus patrimoniales possessiones per Asiam & Ponticam diocesium: vel à nobis, vel à diuis partibus nostris sacra largitate donatæ sunt, inconculsa possideant, atque ad suos posteros transmittant: quod quidem non solum in hereditibus, sed etiam in contractibus omni generis volumus custodiri.

7. Ibidem AAA. Cynegio P.P.

Quicumque ad emphyteusim fundorum patrimonialium vel reipublicæ iussu nostri numinis veneritis si redundantia fortunatum idoneus fuerit ad restituenda quæ desertis fortè possessionibus requirentur, patrimonium suum publicis implicet nexibus. Si verò minor facultatibus probabitur, dactis fideiussoribus idoneis ad emphyteusim accedat: sciens his quos talium rerum cura sollicitat, in se negligentia damna, si luliusmodi cautio defuerit, esse vertenda.

8. Ibidem AAA. Nedarcho.

Omnes fundi patrimoniales per Mesopotamiam & Osdrochenam prouincias, quos constar diuorum retro principum sanctionibus limiti deputatos, salua pristinum sine vilius adfectionis reuocentur oblatulo, præbituri omnia quæ antea impendente necessitatibus limitis præberi consueuerant: ita ut nulli penitus ausiantur, qui aut rescripto aut adnotatione dominium vel emphyteusim vel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint.

9. Imppp. Arcad. & Honor. Augusti.

Vniuersi cognoscant nihil priuato iure, salvo canone, fundis amptis cum patrimonialibus esse commune: ita ut ad eos nunquam patrimonialium fundorum peræquator accedat: graui multa feriendo eo, qui statuta nostræ clementiæ ausus fuerit temerare.

10. Ibidem AA. Eutychiano præf. præf.

Vndos patrimoniales eos dimittaxat, qui saluo canone iure priuato nostra liberalitate concessi sunt, cum his patrimonialibus qti in conditione propria constituti sunt, illustri auctoritas tua iubeat exæquari: ita ut releuato onere rei quod imminet fatigatis, translatio in eos qui integris viribus florent, & adscriptio tributorum, æqua lance diuidatur.

11. Imppp. Honor. & Theod. Augusti.

Vs emphyteutici prædij, quod sine obligationis vinculo retentatum est iudicio nostro, immutabile perdurare præcipimus, possessionem autem, quæ sine obligatione speciali fuerit vitiosa, vetustate temporis nolimus adiudari.

12. Imppp. Theod. & Valens Augusti.

Possessores, vel emphyteuticarii patrimoniales, qui fundus minimè nunc vsque comparauerunt, eodem largitatis modo nequaquam ad eorum comparationem vigeantur: sed tanquam pretiis dependentis, sic eis, nostri numinis beneficio potantur: ut quod iuris alter inferendo pretium consecutus est, hoc nostra liberalitate prædictus emphyteuticarius habeat. Illud quoque ius, in quibus coluit prædicti, quod aut ex successione, aut ex comparatione priuata, aut nostri numinis liberalitate, aut quocunque modo possedit, sciat illibatum inemertatumque seruari: licentia eis concedenda etiam libertates mancipiis ex fundis patrimonialibus atque emphyteuticariis, cum fundorum sint domini, præstare.

13. Idem Augusti ad Florentium P.P.
Nvllam iam in posterum licere præcipimus patrimonialibus seu limitrophis vel saluiculis fundis, qui per tractum Orientis possiti sunt, ad ius transferre priuatum: siue dempto siue saluo canone iuris fundorum immutatio postuletur: legis temeratores quinquaginta librarum auri pena coercerentur: tam videlicet petitorum, quam officium quod petitionem concedit admitti: licet adnotatio nostra vel diuina pragmatica contra veterem profectur.

14. Imp. Anastasius A.
Itemus omnes qui in quacunque diocesi aut quacunque provincia vel quolibet saltu vel ciuitate fundos patrimoniales vel templorum, aut agonotheticos, seu releuatorum iugorum, vel cuiuscunque iuris per quadraginta iugiter annos (possessione scilicet non solum eorum qui nunc detinent, verum etiam eorum qui antea possederant, computanda) ex quocunque titulo, vel etiam sine titulo hæcenus possederunt, vel postea per memoratum quadraginta annorum spatium possederint, nullam penitus super dominio memoratorum omnium fundorum vel locorum, vel domorum à publico actionem vel molestiam aut quamlibet inquietudinem formidare, sed impositum canonem pro qualitate iuris, cuius prædita sunt vel loca, per singulos annos soluentes, pro certo habeant suum esse quod possident, vel postea possederint: ita ut omnibus ad excludendam omnem quolibet modo ex publico mouendam questionem, nuda ex quocunque titulo, vel etiam sine titulo corporalis quadraginta annorum iugis possessionis exceptio possit sufficere: hoc etiam adiciendo, ut illi quoque qui adempto canone huiusmodi fundos ab initio principaliter iustitiam detos sibi fuisse confirmant: si per quadraginta annos adempti canonis beneficium iugiter possederint: nec canonem cuius ademptionem quadraginta (sicut dictum est) annorum post se testatur, possint penitus profigari: eo quod nostræ pietati placuit in vtroque casu: id est tam saluo, quam adempto canone, possessorum nostrorum iura in eo statu in quo per quadraginta annos (sicut dictum est) iugiter manserunt, absque vlla inuocatione durare.

DE MANCIPIIS ET COLONIS patrimonialibus, saluiculis, & emphyteuticorum fundorum.

TIT. LXII.

1. Imp. Constantinus A.

Emphyteuticarii grauant coloni, agros præter consuetudinem vsurpantes, quos nullis culturis erudierunt: cum solennitas id eos auctoritate permittat, quod eorum labore vel oliuetis est institutum, vel vineis. Sed & irriguis fontium aquas vsurpare conantur, quarum fructus solis emphyteuticariis debentur. Ideoque placuit, ut deinceps aquarum iura potestatisque penes emphyteuticarios permanerent: tantumque ex eis coloni impertiantur, quantum culturis eorum agrorum sufficere manifestum est, quos ipsi colunt, pro modo autem superduos ir-

rigationis, quam ultra culturas suas vsurparint emphyteuticariis possessoribus pensiones accessio- nisque præstant.

2. Imp. Valen. Gratian. & Valens. Augusti.

Libertates quas mancipiis ex fundis patrimonialibus atque emphyteuticis, qui fundorum non sunt domini, præstiterint, rationales huius præcepti auctoritate rescindant.

3. Imp. Grat. Valen. & Theod. Augusti.

Cogouimus à nonnullis qui patrimonialibus fidos meruerunt, colonos antiquissimos perturbari, atque in eorum locum vel seruos proprios, vel alios colonos surrogari. Edicti itaque huius auctoritate sancimus, eos qui deinceps aliquid huiusmodi crediderint autentandum, hisdem possessionibus esse priuandos.

4. Idem Augusti Cynegio præfecto prætorio.

Super patrimonialium refectione fundorum dudum nostris editi legibus constitutum, ut hi qui eos colentes, solum eorum venterant: nunc ad alia se loca dirigentes, nunc ad militiam conuolantes, ad auitas conditiones, & propria iura renouentur. Ceterum eos qui castrensis stipendii omnia quietam meruerunt, iam veterani constituti, nequaquam placet tela in vsum vomeris ligonisque conuolere.

DE FUGITIVIS COLONIS PATRIMONIALIBUS, SALUICULIS, & EMPHYTEUTICIS.

TIT. LXIII.

1. Imp. Valentin. Theod. & Arcad. Augusti.

Quicumque paruuli ex municipiis vel colonis patrimonialibus vel saluiculis, quorum tamen aut ac patres implicati huiusmodi functionibus fuerint, conuentione militaris officij ad stipendium castrense vel officia diuersa transferant: ad munera patriæ, vel ad agrorum cultus conueniendibus, tribuunt, ac præpositis reuocentur, neque his stipendia data possint.

2. Idem Augusti Cynegio præfecto prætorio.

Quisquis colonum patrimonialium aut sollicitatione susceperit, aut occultatione celauerit: non solum ipsum restituere, sed etiam libram auri penam nomine inferre cogatur. PP. VIII. Kalend. Nouembr. Constantino P. Honorio N. P. & Eudodio Conf.

3. Imp. Honorio & Theod. Augusti.

Cuiuscunque adnotationis, vel oraculi dudum impetrati, vel postea elicendi auctoritate submota: omnes quos patrimonialium agrorum vinculis fortuna tenet adscriptos, sub quibuslibet gradibus militantes, ad provinciarum moderatores iudicium illico sub idonea intercessione mittentur.

DE COLLATIONE FVNDORVM patrimonialium, & emphyteuticorum.

TIT. LXIII.

1. Imp. Constantinus Augustus.

Emphyteuticarii possessores qui mansuetudinis nostræ beneficio ad extraordinaria minimè deuocantur munera: sicut ceteri provinciales, obsequium suum itineribus munificentis impendant. Nulla enim ratione debent ab hoc quod in commune omnibus profuturum est, se iungi.

2. Idem Augustus ad Ouinium.

Patrimoniales fundos extraordinariis oneribus vel medicæ aut tertie portione obsequiis fatigari non conuenit, cum eisdem & auri speciem, & frumenti plurimum modum conset persolvere: ita ut qui violare statuta tentauerit, puniatur. PP. VI. Kalend. Septembr. Kartagini, Constantino A. & Iovinio Coas.

3. Imp.

3. Imp. Iulianus Augustus.

Omnes qui patrimoniales fundos sine communiter siue ex asse retinent, pro his conueniendi sunt ad vniuersorum munerum ad eosdem fundos pertinentium pro rata portione vel in solidum fundationes, sicut vnumquemque priuatorum necessitas publica pensionationis adstringit. Dat. v. Cal. Apr. Martiano & Neuita Conf.

4. Imp. Valen. & Valens Augusti.

Placuit ut emphyteuticorum fundorum patrimonialiumque possessores, qui voluerint tempore, & quantum habuerint pensionis paratum: dummodo non amplius quam in tribus per singulos annos vicibus, officio rationalis adsignent: ac de suscepto ab eodem securitate eodem die pro more percipiunt: modo ut intra Ianuariarum iduum diem omnis summa rationibus publicis inferatur, grauisimæ penæ subdendo officio, si cuiquam quolibet anni tempore (dummodo nequaquam numerum ternæ illationis excedit) solutionem facere gesserit: negauerit susceptionis officium: vel si moram fecerit in chirographo securitatis edendo: super quo possessor, aut procurator, vel magistratus, aut quicumque in locis fuerint qui consensuerunt actorum habent potestatem, conueniat contestari: & de officij insolentia conset, in quo excoecanda vindicta est: & his possit esse consultum.

5. Imp. Arcad. & Honor. Augusti.

Per omnes provincias patrimonialium fundorum ab ordinariis iudicibus canon exigatur: & quicquid exactum fuerit, dirigatur. Sciant verò memorati iudices nihil sibi ex priuata rei canone, vel ex eo quod ex hisdem titulis contigerit, ad necesse sitates alias transferendum: nisi maluerint grauisima seuitate eorum licentiam coerceri.

DE FVNDIS REI PRIVATÆ, ET saluibus diuinae domus.

TIT. LXV.

1. Imp. Constantinus A.

Vniuersi cognoscant has possessiones quas de fisco nostro comparauerunt, seu comparant, nullo à nobis iure retrahi, sed propria firmitate iustas, etiam ad posteros suos dominij perpetui durabilitate dimitti.

2. Imp. Valentin. & Valen.

Hi quos commoditas priuata rei prædiorum ad hæc postulanda sollicitat, adeant tunc dignationis officium, & modum suæ liberationis indicent per libellos: certumque habeant quod vnaquaque villa eum eo onere vel forma cui nunc habetur obnoxia, ad noui domini iura emigrabit: ut si qui ad adierit sumptus cura vel solertia, quicquid mancipiorum vel pecoris accreuerit, capitationis aut canonis augmenta non patiantur, sed solis dominis hereditibusque dominorum sit cessura felicitas. Si quis autem in annis singulis non soluerit debitum ex re ipsius: quod in reliquis remansisse clauerit, sine aliquibus depedere cogatur induciis. Sanè si quem postea minus idoneum factum esse constet, nec ita ut expedit, rationem reddere pensionis: res quas ex nostris rebus acceperat, ad alium idoneum iure quo sancimus, transferentur: nec tamen decoctoris cuiusque reliquii, qui nouus accedit, onerabitur.

3. Imp. Grat. & Valens Augusti.

Quicumque possessionem rei priuatae nostræ acceperit suo nomine, vel iure perpetuo, & vel titulo conductus et crediderit esse tradendam, qui pensare vilitatem patrimonij nostri soluendo non valeatis pro eo quem succedaneum surrogauit, perpetuæ solutioni statuat obnoxius.

4. Idem ad Orebium.

Vniuersi fundi templorum, ad rationalium rei priuatae sollicitudinem curamque pertineant: & ab his annis etiam solutionibus postulat: pe-

culiari (ut semper fuit) studio defendantur.

5. Idem ad Nebridium.

Vsus aquæ, quæ fundorum nostrorum vtilitati bus seruiat, plurimorum dicitur vsurpatione sublati: idque procuratorum conuentionia vel dissimulatione perfectum, ut agrorum fertilitas destituta, nullus fructus cultoribus præstet. Quia igitur factis iniustum est statum ageris ante patrimonij aridæ sitis molestia fatigari, ad meatus pristinos vniuersum aquæ motum, tempbris præscriptione submota, præcipimus reuocari.

6. Imp. Arcadini.

Eum qui collegio, vel curiæ, vel burgis, ceterisque corporibus per xxx. ann. sine interpellatione feruiteritres dominice, vel intentio priuata non inquietabij, si colonatus vel inquilinatus questionem mouere tentauerit: sed in curia vel in corpore in quo seruierit, romanear. Dat. III. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano Conf.

7. Imp. Theod. & Valen. Augusti, ad Eudorium.

Nemo dempto canone ad comparationem dominice possessionis accedat. Quod si quis in posterum ad interdicitum contractum accesserit, eum volumus pretia perdere perpetuo: nec expensarum, vel melioratæ rei fructum exactioni compensationem opponere, nec temporis sibi met contra nostra commoda præscriptione exceptio venustatis auxilio blandiri: palatinum etiam officium si quoquo modo contractus eiusmodi fuerit celebratus, vel si talem petitionem instruxerit, quinquaginta pondi auri penam nomine inferre priuato nostræ mansuetudinis ærare: nulla liberalitate nostræ clementiæ, nulla sanatione contra tanta rei priuatae commoda valitura: licet adnotatio, vel diuina pragmatica sit, quæ contra veteri canonem vendere concedat, vel penam palatino remittat officio. Dat. XIII. Kal. Iun. Constantino P. Anatholio v. c. Conf.

DE FVNDIS ET SALTIBVS rei dominicæ.

TIT. LXVI.

1. Imp. Valen. Theod. & Arcad. Augusti.

Si quis ouium vel equarum greges in saltu rei dominicæ alienis immiserit: si illico vindicetur. Quod si venalis procuratorum conuentionia vel id deinceps tenetur, admittit: eos grauisimo iubemus supplicio subiacere.

2. Imp. Arcad. & Honor. Augusti ad Paulinum comitem dominicæ rei.

Si qua loca ad sacrum dominium pertinentia cuiuslibet temeritas occupauerit, secundum veteris census fidem in sua iura retrahantur: rescriptis per obreptionem impetratis, & præscriptione longi temporis, & noui census præiudiciis in hac causa submouendis. Neque enim aut præcatio colorata, aut incubatio diuina, aut nouella professio, proprietatis nostræ privilegium abolere poterunt. Dat. v. Kal. Apr. CP. Arcadio III. & Honorio III. AA. Conf.

DE AGRICOLIS ET MANCIPIIS dominicis, vel fiscalibus rei publicæ vel priuatae.

TIT. LXVII.

1. Imp. Constantinus Augustus.

Nvllus omnino originalis colonus rei priuatae nostræ, ad aliquos honores vel quolibet alia cuiusmodi munera deuocetur. Non enim ciuitatum ordinibus, & ceteris, ex quibus pro multitudine heri nominationes oportet, per omnia florentibus, ad hæc superiora prædicia inuoluta nominatione descendunt.

485

2. Idem Augustus Ianuario P.P. Colonos nostros, qui priuati sunt, vel ad ratiocinia gerenda, vel ad colendos agros indonesi, reuera hi iubemus, ac tantum colendis nostris rebus addici: quin etiam in posterum obseruari ne quis eorum rem priuatam cuiusquam gerendam, aut aliquid administrandum suscipiat.

3. Idem Augustus ad Equitum magistrum equitum & peditum. Serui atque coloni, & eorum filij, vel nepotes, vel quicumque de suis ac possessionibus nostris ciuiculo ad officia conuolauerint diuersa, reddantur, etiam si armatae habuerint sacramenta militum. Nos enim etiam eos discipuli iubemus, ac reddi, qui proceptorum fuerint nomine adepti.

4. Imp. Gratianus Valentinianus & Theodosius Augusti ad Florum. Ex ingenuo & colonis ancillisque nostris natos Enatas, origini ex qua matres eorum sunt, facies deputari.

5. Imp. Valentinianus Theodosius & Arcadius Augusti. Dominicos colonos neque ad descriptionem patitur deuocari, neque extraordinariis pati functiones: maxime cum aduersus consuetudinem memoratis onera dicantur inferri.

6. Imp. Theodosius & Valentinianus Augusti. Notens alicui colonorum agrum priuati patrimonij nostri placuerit uenundari: non, ynus tantum, qui forte consortibus suis grauis ac molestus existat, sed alij quoque duo vel plures ex simili origine ac iure uenientes, in supradicta emptione, sociari.

DE PRAEDIIS TAMIACIS, ET DE his qui ex colonis dominicis ab hisque liberis conditionis procreantur.

Tit. LXXVII.

1. Imp. Zeno Augustus Chiserotij P.P. Si liber colonus vel colona libera tamiace vel tamiace matrimonij iure copuletur: filij vel filiae ex huiusmodi conubertio procreati vel praecreati, colonis dominicis adnectuntur, si autem adscriptitij vel seruis alienis colonam, vel ancillam dominicam ducat in uxorem, vel adscriptitiam vel ancillam colono vel seruo nubat dominico, ex huiusmodi coniunctio nibus nati sunt liberi: veterum legum ius tenere sancimus.

2. Idem Sebastiano P.P. Meminimus pragmaticam sanctionem iussisse fundos tamiaci iuris in prouinciis positos, nec non etiam possessiones Gonaticae salutis sub certa forma (saluo scilicet canone, & tributariis collationibus) huiusmodi praediis impositis, uolentibus distrahi, quatenus quicquid ex pretijs memoratorum fundorum possit reuolui, publico inferatur. Sed licet per eandem sanctionem huiusmodi uenditionum contractibus plenissima delata sit cautio, attamen perpetuae emptionis securitati consulentes, huius etiam perpetuae constitutionis auctoritate muniri eosdem emptores praecipimus.

DE DIVERSIS PRAEDIIS VRBANIS & rusticis templorum & ciuitatum, & omni reuolui ciuili.

Tit. LXXIX.

1. Imp. Iulianus A. Attico. Pro rebus quas nonnulli in solo reipublice ex truxerunt, placitam praestare pensionem cogantur.

2. Idem A. Secundo P.P. Amphylia, etiam ciuitates & quaecumque alia, quicquid sibi acquirant, id firmiter habeant.

3. Imp. Arcadius & Honorius Augusti. Restaurationi moenium publicorum terram portionem eius canonis qui ex locis fundis reipublice sumus praestacione confertur, certum est fa-

tis posse sufficere. Dat. III. Non. Jul. Med. Olybrio & Probino Cons.

4. Idem AA.

5. Imp. Valentinianus A. Si qui ex titulo donationis vel emptionis, siue ex alio quolibet titulo possessiones, vel domus, vel ergasteria iuris diuinitatis, quae huius iuris esse uere probantur, cuiuslibet ciuitatis, & praecipue huius aeternae uirbi, cui maiorem debemus fauorem, tam ciuili (ut dictum est) iuris, quam etiam agnoscitricas possessiones, a Consulatu Ausonij & Olybrii, dempto ciuili canone acceptantibus impositum eis canonem iuxta hunc publicum monumentum ciuilitatis ad quam eadem res pertinuerint, praebere iubemus. Nam si priuati iuris debita non parum denegari, multo magis praebenda sunt ciuitatibus, quae iure debentur: cum sufficiat possessoribus, quod apud eos dominium in perpetuum ex nostra liberalitate permaneat. Si quae tamen possessiones iuris ciuili canonem priuatis largitionibus in praesenti praebent, uel nunquam adeptum, uel postea impositum: ad hanc iustitiam non pertinebunt, sed priuato ratio canonem quem nunc agnoscunt, inferre ex more debentur, dominio firmiter apud eos successoresque eorum & detentores pari modo permanente. Dat. xv. Kal. Feb. Constantino, Martiano A. Cof.

5. Imp. Valentinianus A.

6. Imp. Zeno A. Haec in perpetuum ualitura lege sancimus Nicetium ciuitati, seu habitatoribus eius tam ius exactionis XL solidorum annui canonis ciuili redditis ad suam patriam pertinentibus, & possessoribus, id est Callimacho & Eliburno, nec non Emperio & Veratorio cum Epotio eorum sub territorio Apantiae ciuitatis constitutis, ex nuper lapsa tertia indictione cum ipsa restituit: quam si quid ex quo sancto Martiani diuinae memoriae lata est, ad eundem ciuitatis praedictum gestum est, inferri, & quod ex eadem praesensione ciuitatibus delatum, interea qualibet occasione minutum est, ex auctoritate constitutionis nostrae serenitatis eisdem ciuitatibus redhiberit: ut nec iudiciali auctoritate, nec imperiale scriptum, quacumque uidelicet adiectione munitum, saepe dicta generalis legis uires possit infringere. Quod si quis aliter fecerit, poena graui plectetur.

6. Imp. Zeno A.

DE LOCATIONE PRAEDIORVM ciuilium vel fiscalium, siue templorum, siue rei priuatae, uel dominicae.

Tit. LXX.

1. Imp. Gratianus Theodosius & Arcadius AAA. Dui patris nostri aperta praecipione cauetur, fundos ex re priuata nostra ita tradi perpetuaris, ut periculo collocantium officiorumque tradantur. Neque enim quicquam potest ex deuotionis plenitudine uacillare, si apparitione iudiciali & fundi idoneis attributi sunt, & inde fiscalis indemnitas idonea fide iussione est iugitata, quorum si alterum uel utrumque neglectum est: quae ex hoc titulo perhantio canonica desideratur, ex officiorum facultatibus feruetur.

2. Idem AAA. Nibrio. Fvndi reipublice ab his qui nec titulo conductionis eos detinent, quique meliores cultu patrocinante reddiderint: nec nostrarum quidem sanctionum (si forte quispian per se reptionem meruerit) nutibus auferantur iuxta legem veterem: semel tantum licentia faciendae adiectionis indulta.

reptionem meruerit) nutibus auferantur iuxta legem veterem: semel tantum licentia faciendae adiectionis indulta.

1. Imp. Honorius & Theodosius AA.

Loca omnia fundi reipublice, propositis prius licentia editis, dehinc ubi in eorum canonis modum contententium augmentum successerint, ut extendi uelut, aut superari alterius oblatione non possint: perpetuaris conductoribus locentur.

4. Idem AA. Mineruo Comiti R.P.

Congruit equitati, ut veteres possessores fundorum publicorum nouis conductoribus praerantur, si facta per alios augmenta suscipiant.

5. Imp. Theodosius & Valentinianus AA.

Praedia domus nostrae si semel iure perpetuo, uel nostra praecipione, uel auctoritate illustris uiri comitis ararij priuati, apud aliquem fuerint uel iam dudum sint collata, ad alium transferri perpetuarium non oportet. Aperte enim definitum hoc edito, ut a perpetuario nunquam possessio transferatur, etiam si alteri eam imperator uel exoratus uel sponte donauerit, siue adoratione, siue pragmatice: cui si forte contra perpetuarium uir illustris comes priuatarum rerum dum allegabitur, acquiescet: & de proprio ipse centum libras auri, & alias centum sibi iuribus palatiuum inferre cogatur officium. nec tamen post allegationem habeat huiusmodi iustitiam firmam, sed nec locabitur alteri, licet ingent superari uideatur augmento possessio. Iure igitur perpetuo publici contractus firmitate perpetuaris securus sit: & intelligat neque a se, neque a posteris suis, uel his ad quos ea res uel successione uel donatione, siue uenditione, uel quolibet titulo peruenerit, esse retrahendam. Sanctum quia non ex omni parte excludenda est largitas principalis, rem diuinae domus suae imperator, si uelit, donabit ei qui eam possidet, iure perpetuo: siue ipse iam meruerit, siue cuiuslibet tituli iure successerit: videtur enim suam concedere pensionem: non alteri nocere liberalitas, quae possidentem iure perpetuo dominum uult uocari. Sanctum si quis non perpetuo iure, sed ad tempus locatam, ab illustri uiro comite rerum priuatarum possessionem uidetur adeptus: non erit obstaculo principali largitati, si uoluerit in alterum donatione transferre, quod ad definitum tempus alter forte conduxit. Si uero pro tali praedio ab altero conductore offeratur augmentum, sit in arbitrio conductoris prioris cui res ad tempus locata est, ut si ipse, quod alter adiecit, obtulerit, maneat penes eum temporalis illa conductio. Si uero idem hanc ipsam re aliquando meruerit iure perpetuo possidere: habebit & ipse superius expressam perpetuam firmitatem.

DE CONDUCTORIBVS ET procuratoribus siue actoribus, praediorum fiscalium domus augustae.

Tit. LXXI.

1. Imp. Theodosius & Valentinianus Augusti P.P.

Conductores homines uel Augustissimae domus nostrae quocumque de causa ad domum regiam pertinente aliquid quaestionis emeruerit: non aliter quam ex legum ordine (quibus similiter omne hominum genus tenetur) uel excipiant uel inserant actiones: nec aliorum litigatorum negotio intercedant: nec sententiam indicantium aut illicito patrocinij sui fomite iura conuincant: nulliue excusationis suae turbulentum ministerium audeant commodare: non priuatis se negotiis, non publicis miscant: nec quiescentem domum delatio uilla solliciter: ne eos inconstituta pertinacia sero perueniat. Grauior enim poena constituenda est in hos qui nostri iuris sunt, & nostra debent custodire mandata Dat. prid. Non. Mart. Rauea. Theod. XII. & Valentiniano II. AA. Cons.

QVIBVS AD CONDVCTIONEM praediorum fiscalium accedere non licet.

Tit. LXXII.

1. Imp. Arcadius & Honorius AA. Nestorio Comiti R.P.

Nvllus palatinorum qui in officio rei nostrae priuatae militat, conditionis nomine uel se se uel per quamlibet personam possessionem huiusmodi conducendam habeat facultatem: cum neque militi, neque curiali hoc faciendum permittimus. Dat. vi. Kal. Aug. Vincencio & Fruuitta Cons.

DE COLLATIONE FVNDORVM fiscalium, uel rei priuatae, uel dominicae, uel ciuilitatis, uel templi.

Tit. LXXIII.

1. Imp. Arcadius & Honorius AA. Ordinariorum iudicum officijs, nec non ipsis rectoribus prouinciarum, auctores, siue conductores dominicos conueniendi licentiam damus: ita tamen, ut rationalibus priuatae rei ad exigenda fiscalia debita immincant.

2. Idem Augusti Messalae P.P.

Palatinos qui a uiro illustri comite rerum priuatarum cum publicis literis designantur ad commotionem iudicis, quo facilius ex praediis rei nostrae conferantur debite pensiones, cum summa degere praecipimus disciplina: de quorum nominibus, si temere uersati fuerint, ad sublimitatem tuam referri per ordinarios iudices oportebit, ut in eos seuerissime vindicetur.

3. Idem AA. Theodosius A. Petronio P.P.

Omnia praedia tam ea quae in re priuata olim detineantur, quam illa quae ex praescriptorum bonis ad fiscum sunt deuoluta: ex tunc ab huiusmodi priuilegiis & excusationibus submouentur, ut omnes species annonarias, cursumque etiam debitas, atque integram opinionem sciant esse soluendam.

DE PRIVILEGIIS DOMVS AVGVSTAE uel rei priuatae, & quarum collationum excusationem habent.

Tit. LXXIII.

1. Imp. Constantinus A. ad Italicum. Priuatae possessiones nostras ab uniuersis muneribus sordidis placet immunes esse: neque earum conductores, neque colonos ad extraordinaria munera uel superindictiones aliquas conueniri. Dat. vii. Kal. Feb. Bononiz, Placido & Remulo Cons.

2. Imp. Valentinianus A.

Rem priuatae nostrae, leuandorum prouinciarum causa canonice necessitates ea conditione qua cunctos volumus sustinere, sed excessit occasio iussionem: quandoquidem non locis solitis frumenta quae sunt ex diuersis salibus conueheada, trahantur, sed easque porrentur, quod graue atque damnosum est prolehere. Proinde spectabilis sinceritas tua remanentes in iisdem locis implere faciat proprias functiones quibus antea frumenta praebant.

3. Imp. Honorius & Theodosius Augusti.

Pro tyronibus in corporibus postularis preta eorum ferri ex fundis perpetuaris nostrae rei priuatae praecipimus.

4. Idem Augusti Asclepiodoto praefecto praetorio.

Asit ut nos instructione uiae publicae, & rationum Aratarumque operis, ut his maiorum principum C C C.

dedicatis, inter sordida nomina numerantur. igitur ad instructiones reparatione que itinerum pontium...

5. Imp. Theod. & Valent. AA. Flauiano P. P. Excepto patrimonio pietatis nostrae, cuius quidem...

DE GREGE DOMINICO, TIT. LXXV.

1. Imp. Arcad. & Honor. AA. Cesario praefecto praetorio. Repostis edictis sublimis magnificentiae tuae...

DE PALATIIS ET DOMIBVS, TIT. LXXVI.

CODICIS DOMINI IVSTINIANI, SACRATISSIMI PRINCIPIS ex repetita praedictione,

LIBER DVODECIMVS.

DE DIGNITATIBVS, TIT. I.

1. Imp. Alexander A. Severin. I ut proponitis, & auium consularum, & patrem praetorium virum habuistis...

2. Imp. Constant. Augustus Volusiano P. P. Neque famosis & notatis, & quos scelus aut vitae...

3. Idem ad Nuphidum P. P. Maior dignitas nulli debet circa prioris dignitatis...

4. Imp. Constantius & Constant. AA. Philippo. Senatorum substantias, quas in diuersis locis & prouinciis possident...

5. Idem ad Clearchum. Nemo praefectus vrbis citra praerceptionem vel scientiam nostrae vlli muneris subiugiet...

6. Idem Orphico. Ne quis ex vltimis negotiatoribus, vel monetariis abiectione officii, vel deformibus ministris...

1. Imp. Theod. & Valent. AA. Ioanni comiti rerum priuatorum. Consecratis nobis aedes, id est iaclyta palatia...

DE CVPRESSIS EX LVCO DAPHNENSIS vel Perseis per Aegyptum non excidendis vel vendendis, TIT. LXXVII.

1. Imp. Arcad. & Honor. AA. Si quis Daphnensis luci in Syria, vel Perseis in Aegypto arbores comparauerit...

2. Imp. Theodosius & Valentinianus AA. Eudoxio P. P. Omnes iudices cuiuscunque dignitatis sciunt posthac absque permissu magnitudinis tuae...

riis, vel stationariis, omnique officiorum fece, diuersisque partibus turpibus lucris...

7. Idem ad Senatam. Quoniam diuersi iudices nonnulla opera in quibusdam existimant vrbibus extruenda...

8. Imp. Iulianus Sallustio P. P. Vs senatorum, & auctoritatem eius ordinis in quo eos quosque ipsos numeramus...

9. Idem Iulianus. Libertorum filios adipisci clarissimam dignitatem non prohibemus.

10. Imp. Valens, Grat. Valent. Augusti ad Gracchum P. P. Severam indagacionem per tormenta querendi a clarissimo homine submouemus.

11. Idem AAA. ad Procopium. Senator, vel alius clarissimus priuatus habeat filios, editos quippe antequam susciperet dignitatem...

11. Imp. Gratian. Valent. & Theod. Augusti Neotherio PP. Iudices, qui se furis & sceleribus fuerint...

13. Imp. Valent. Theod. & Arcad. Augusti Martiano comiti Orientis. Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus...

14. Imp. Theod. & Valent. AA. Basio P. P. Praecipimus, ut senatori in qualibet prouincia constituto, nullam habeant iudices iniungendi...

15. Idem Augusti & Arcadius A. Apollonio P. P. Clarissimis vel spectabilibus vniuersis ad genitale solum...

16. Idem Augusti & Arcadius A. Apollonio P. P. Si grauius vllum facinus admittatur, nocente persona extra carceralem custodiam...

17. Imp. Honor. & Theod. AA. Arcadio P. P. Quotiens ex priuata cuiuscunque interpellacione ciuili vel criminali viro illustres conueniendi...

18. Imp. Anastasius A. Eusebio magistro officiorum. Iubemus, saluo honore qui per reuocationem factam...

19. Imp. Arcad. & Honor. AA. Tatiano P. P. De praetoribus et honoribus praeturae, & collatione, & glebae, & folij, & septem solidorum funatio...

20. Imp. Arcad. & Honor. AA. Tatiano P. P. Nemo ex clarissimis & spectabilibus qui in prouinciis degunt, ad praefecturam postea deubocetur...

21. Imp. Valent. & Marcianus AA. Apollonio Dom. vel com. & consuli. Ordinem consulatus ad antiquam reduximus...

22. Imp. Zenon A. Nemo ad sublimem patriciatum honorem (quod ceteris omnibus antepositum) ascendere liceat...

23. Imp. Zenon A. Nemo ad sublimem patriciatum honorem (quod ceteris omnibus antepositum) ascendere liceat...

24. Imp. Zenon A. Nemo ad sublimem patriciatum honorem (quod ceteris omnibus antepositum) ascendere liceat...

Nemo ex clarissimis & spectabilibus qui in prouinciis degunt, ad praefecturam postea deubocetur...

2. Idem AAA. ad Senatam. Glebam vel sollem, siue vij. solidorum functionem, siue quamlibet huiusmodi collationem...

DE CONSULIBVS ET NON SPARGENDIS ab his pecuniis, & de praefectis, & magistris militum, & patriciis, TIT. III.

1. Imp. Theod. & Valent. AA. ad Senatam vrbis Constantinopolitanae.

Antiquus statutum est, consularibus viris ceteros quidem honoratos ipsius trabe summate, pares vero insulis...

2. Imp. Valent. & Marcianus AA. Apollonio Dom. vel com. & consuli.

Ordinem consulatus ad antiquam reduximus, ianctorem, ut sellam nostri honoris merito, non rapiendi studio...

3. Imp. Zenon A.

Nemo ad sublimem patriciatum honorem (quod ceteris omnibus antepositum) ascendere liceat, nisi prius aut consulatus honore potitur...

4. Idem A. Sebastiano P.P.
Sancimus viros excellentissimos consularibus
 Somaibus qui iam facti sunt, vel postea fuerint,
 procedendi quoque & re ipsa per annum gerendi
 consulatus, imperato videlicet principali iudicio,
 legitimam tribus facultatem: ita ut perfecta quam
 meruerint processione, non nouum aliquid, vel
 quod nondum habeant, adipisci: sed consulatus ius,
 quod semel eis consularis detulerat processio, ite-
 rasse beneficio videantur: & in adoranda nostra
 purpura, vel in consequendis cunctis consulum
 honoribus & priuilegiis ex anteriore tempore
 prouectionis ordinem sibi met nouerint vindican-
 dum. Hoc etiam obseruando, ut huiusmodi consul-
 nec centum libras auri aquarumque huius incly-
 te ciuitatis pro tenore sacre constitutionis prae-
 bendas, quas cum esset consularis, praestiterat, con-
 sul postea creatus persoluere denuo compellatur.

5. Imp. Iulianus August. Iohanni P.P.
Sancimus, viros excellos patricios, quos in hu-
 iusmodi dignitatis apicem Augusta maiestas re-
 gulerit, illico ab imperialibus codicillis praestitis
 patresfamilias effici, ac potestate liberari paterna:
 ne videantur, qui a nobis loco patris honorantur,
 alieno iuri esse subiecti: (quis enim patitur pa-
 trem quidem posse per emancipationis modum
 suis nexibus filium relaxare: imperatoriam autem
 celsitudinem non valere eum quem sibi patrem
 elegerit, ab aliena eximere potestate?) ne si con-
 trarium approbetur per quamcumque machina-
 tionem, imperialis maiestas minui videatur. Et
 hoc quidem raris contingere satis certum est: ne-
 mo enim facile respexit filiumfamilias in patri-
 ciatu honorem prouectum, quemadmodum in
 consularibus haec res visitata est: sed ne quid in par-
 te temporis tale eueniat, & sine legibus inuenia-
 tur, ideo haec nobis visa sunt facienda.

DE PRAEFECTIS PRAETORIO,
 siue vrbis, & magistris militum in dignita-
 tibus ex quaerendis.

TIT. IIII.
1. Imp. Valens, Valens, & Gratianus Augusti ad
Ampelium P.P.

Praefectum vrbis, & praefectum praetorio, & ma-
 gistros equitum ac peditum, indiscretis duci-
 bus dignitatis: vique adeo videlicet, ut cum ad
 priuatam secesserint vitam, eum locum velimus
 esse potiorum, qui alios promotionis tempore, &
 codicillorum ademptione praecesserint. Dat. III. Non.
 Jul. Nasonaci. Accep. III. Non. Septemb. Modesto &
 Arinthico Coss.

2. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. Augusti
 Restituto P.V.

Quisquis magistrum equitum peditumque
 susceperit, & gesserit ante captam a quoquam
 praefecturam: is cum priuatus erit, & hono-
 rem deposuerit, ex praefectis, qui prouecti fuerint,
 praeferatur. Sit igitur sedes prioris ante prouectis,
 locus conspectior, decernendi loquendique facul-
 tas antiquior, cui est splendor adepti magistratus
 vetustior. Dat. VIII. Kal. Jul. Theod. Gratiano v.
 & Theod. AA. Coss.

DE PRAEPOSITIS SACRI CUBICULI,
 & de omnibus cubiculariis, &
 priuilegiis eorum.

TIT. V.
1. Imp. Honor. & Theod. Augusti Florentio
 P.V.

Sacri cubiculi praepositi ea dignitate fungantur
 qua sunt praediti qui eminentissimam praetor-
 rianam vel vrbanam meruerint praefecturam, aut
 certe militarem magistrum potestatem: ita ut sit
 inter eos post depositas administrationes nulla
 discretio, siue nostrae scripturae adoratarij milit-

tantur imperium, siue pro suo arbitrio solennes
 festiuitates, & catus, vel salutationes, vel quilibet
 alia officia frequentent: ut in sedibus & in concessis
 eis ordo seruatur, quem ordo prouectionis ostendit:
 deris: sub habitu videlicet ipsi consuetor: cum ma-
 nifeste decretum sit eum esse potiorum, qui pra-
 cesserit: vel illum subsequi, quem recentius proba-
 uerit examen. Dat. VIII. Id. Nou. CP. Honorio XII. &
 Theod. AA. Coss.

2. Imp. Theod. & Valens Augusti Pro-
culo P.P.

Hac nostrae mansuetudinis aeterna lege sanc-
 tus, ut omnes cubicularij qui de nostro cubi-
 culo exeunt, antequam primum locum obtineant
 (excepto castrensium & comite domorum) his priu-
 legiis praeruantur, si id est ut neque possessiones
 eorum angustas, siue perangarias, vel etiam para-
 ueredos in posterum dispositione tui culminis, vel
 alius calumnia dare cogantur, ne sordidis ad-
 huc muneribus, deus ministerij, quod militando
 videbantur adepti, otij tempore & quietis amit-
 tant. domos quoque eorum vel in hac sacratissi-
 ma vrbe, vel in qualibet alia posita ciuitate, ab
 omni hospitum cuiuslibet dignitatis iniquitudine
 vindicamus: prouinciarum rectoribus, eorumque
 apparitoribus denarium librarum auri dispendio
 ferendis, si mansuetudinis nostrae statuta distimula-
 re, & ex aliqua parte violare tentauerint.

3. Imp. Leo & Anthemius AA. Iohanni comiti
 & magistro officiorum.

Cubicularios tam sacri cubiculi mei, quam ve-
 nerabilis Augusti, quos vtroque certum est ob-
 sequi occupatos, & aulicis generalibus inhxren-
 tes, diuersa iudicia obire non possent: obseruatio-
 ne aliorum tribunalium liberamus, ut in sublimi-
 tatis solummodo tua iudicio propositas aduersus
 se excipiant adiones.

4. Imp. Leo Augustus Pusco P.P.

Item omnes qui vel iam in sacrum cubicu-
 lum cuiuspiam liberalitate donati, aliove titu-
 lo dati vel dandi, principalibus obsequiis inhæ-
 rere vel ante meruerunt, vel postea meruerint, li-
 cet nulla interueniente scriptura, nulla consecutio-
 ne gestorum, postquam deuotissimis cubiculariis
 fuerint sociati: ad conditionem libertatis ingenui-
 tatisque rapiantur, raptique videantur. hoc non
 solum circa superstitios, sed etiam circa mortuos
 volumus custodiri. Nam cum hoc priuilegium vi-
 deatur principalis esse proprium maiestatis, ut non
 famulorum, sicut priuatae conditionis homines,
 sed liberorum honestis vtrius obsequiis: per ini-
 quum eos duntaxat pari fortunae deterioris incom-
 moda: sed testamenta quidem ad similitudinem
 aliorum qui ingenuitatis infulis decorantur, pro
 sua liceat eis condere voluntate: intestatorum vero
 nemo dubitet facultates, utpote sine legitimis suc-
 cessoribus defunctorum, hinc iuribus vindicari. Et
 haec omnia tunc diligenti obseruatione volumus
 custodiri, cum sponte, suaque voluntate quis de-
 derit eunuchum sacri cubiculi ministeriis adha-
 surum. Si vero quidam fuerit violenter extortus,
 aut inuito domino vel ignaro intra sacrum ausus
 sit militare cubiculum: liceat domino destinatum
 sacra ex lege cubiculariis interpellare iudicium:
 & eum quem probauerit nolente se vel inficio sa-
 crum penetrasse cubiculum, ut suum famulum
 cum peculio consequatur. Sed & sicut iuris imple-
 randi praesidij facultatem denegari non conuenit:
 ita nec calumniandi viam patimur diutius esse
 patefactam. Ideoque tempus quinquennij praefini-
 mus, intra quod contra eum suas debeant exercere
 quaestiones: ut si medio tempore mouere distulerint,
 ulterius eis tamquam in suum famulum
 vindicandi, vel eius ut serui peculium, vel bona
 quasi liberti, copia denegetur. Hæc omnia quæ
 super deuotissimis cubiculariis sancimus, etiam ad
 cubicularias, quæ a domino in sacrum cubiculum
 datae vel dandæ sunt, superstitios atque mortuos
 extendi

extendi propagarique decernimus.
5. Imp. Anastasius Augustus Eusebio magistro
officiorum.

Item duobus viris illustribus praepositis v-
 riuque sacri cubiculi, tam nostrae pietatis,
 quam serenissimae nostrae coniugis, qui post fini-
 tam militiam senatorio fuerint consortio sociati,
 licere quotiens ad aspiciendos agros suos, vel ob
 aliam causam proficisci voluerint, cingulo vtrius-
 cum hoc ad implendum eorum desiderium, & ad
 nullius laxonem respicere videatur.

DE QAESTORIBVS ET MAGI-
STRIS OFFICIORVM, & comitibus sacratum largi-
tionum, & rei priuatae.

TIT. VI.

1. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. AA.
 Restituto P.V.

Qui ex quaesturae honore, aut officiali magiste-
 rio, aut comitatu vtriusque patri nostri, ato-
 nito splendore vigerunt: acclamatione excipian-
 tur solita, nec praetereantur ut incogniti.

DE PRIMICERIO ET SECVN-
dicerio, & notariis.

TIT. VII.

1. Idem Imp. Eutropio P.P.

Precipua est nostrae pietatis intentio circa no-
 tariorum nomina: atque ideo si vnaquam huius
 ordinis viri laborem quiete mutauerint, vel abie-
 cerint, vel senectute posuerint, seu cum alia digni-
 tate posthac qualibet vti sunt, non omittant prio-
 ris vocabulum militis, sed compendium sequentis
 honoris adsumant: & si quis ex officio vel praeci-
 puz sublimitatis tuz temerario adfensu in discul-
 siones, per quaestiones, aliam denique villam rem
 iniquitator extiterit: officium suum nouerit vel le-
 uis culpae offensione detecta, grauis multa discrimi-
 mine fatigandum: & numerariorum corpus extin-
 cto iniuriz auctore minuenum.

2. Imp. Zeno Augustus * magistro offi-
ciorum.

Praeclaram nobilemque militiam spectabilem
 tribunorum notariorum, qui gloriosus obsequiis
 non nihil reipublice commoditatis afferunt & de-
 coris, diuersis beneficiorum titulis munitendam
 credimus & augendam. nam biennales metas viro
 spectabili pro tempore primicerio agendis nume-
 ris duximus statuendas. Hos autem tribunos, qui
 suis negotiis occupati, minime sacrum palatium
 curauerint frequentandum: nisi intra annale spa-
 tium reuertantur, quamuis commeatus iura praetendat,
 pro absentia quidem vnus anni, vnus
 gradus: si vero duobus annis absuerint, duorum: si
 tribus, triu: si quatuor, similiter quatuor graduum
 subire iacturam: his qui inferiores eis fuerint,
 postpositis. Qui vero per quinquennium inte-
 grum se praesentare cessauerint: exemptos matricu-
 la, tantum nomine tribunorum, non vero ordine
 perpotiri: his in hunc modum dispositis, vacatio-
 nem census, discussionis, per quaestiones, & cuiuslibet
 alterius rei habituros. Illud praecipue prouisionem
 nostram sagitare perspeximus, ne per ambicionem,
 vel gratiam, aut cuiuslibet occasionis
 obtentu, vel laborum seu sollicitudinum specie, pu-
 blicorum cuiquam liceat aliquando graduum se-
 riam conturbare, & temporum ratione calcata, du-
 dum militibus anteferris: & que longis proli-
 xisque stipendiis defensa iam pollicetur senectus,
 gratiosa festinatione surripere: hoc etiam adicien-
 dorum primicerius post depositam publicam nume-
 rorum sollicitudinem, si ipsam gesserit admini-
 strationem, cuius consequitur dignitatem, magistris

officiorum pro antiqua consuetudine infulas for-
 tiatur, omnibus vacantibus, quamuis tempore pra-
 cedentibus, praerponendus.

VT DIGNITATVM ORDO
 seruetur,

TIT. VIII.

1. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. Augusti
 ad Praetextatum P.V.

Si quis indebitum sibi locum usurpauerit, nulla
 se ignorantia defendat: sitque plane sacrilegij
 reus, qui diuina praecpta neglexerit. Dat. XIII.
 Kalend. Iun. Mediolani, Richomere & Clearcho
 Coss.

2. Imp. Theod. & Valens AA. Cyro P.P.

Omnes priuilegia dignitatum hoc ordine ser-
 uanda cognoscant, ut primo loco habeantur
 hi qui in actu positi, illustres peregerint admini-
 strationes: secundo veniant vacantes, qui praesentes
 in comitatu illustris dignitatis cingulum merue-
 rint: tertium vero ordinem eorum prospiciamus,
 quibus absentibus cingulum illustris mittitur dig-
 nitatis: quartum honorariorum, qui praesentes a
 nostro numine sine cingulo codicillos tantum hono-
 rariæ dignitatis adepti sunt: quintum, eorum
 quibus absentibus similiter sine cingulo mittun-
 tur illustris insignia dignitatis. Sed administrato-
 res quidem etiam comites rei priuatae vacantibus
 omnibus honorariis anteponi censemus. Vacantes
 autem post administratores venientes, non omnes
 iam omnibus honorariis credimus praerponendo:
 sed eos vacantes illis honorariis, qui similem ade-
 pti sunt dignitatem: ut praefectorius quaestorius,
 non quaestorius praefectorio praeratur: parique
 modo quaestorius quaestorio: non vacans comes the-
 saurorum, vel comes rei priuatae, honorario qua-
 estorio, vel magistro officiorum praeratur. Et inter
 administratores illos etiam numerari decernimus,
 quibus illustribus in sacro nostro consistorio cin-
 ctis aliquid ordinariæ dignitatis vel ante commi-
 ssimus, vel postea committimus peragendum: verbij
 gratia si vacanti magistro militum belli cura
 committatur. Cur enim aut vir magnificus Germa-
 nus magister militum vacans appelletur, cui bel-
 lum contra hostes mandauimus: aut cur excellen-
 tissimus Pentadius non egisse dicatur praefecturam
 cuius illustribus cunctis dispositionibus vice praetor-
 ianae praefecturae miles in expeditione copia
 commeatum abundauit?

DE MAGISTRIS SACRORVM
 scriniorum,

TIT. IX.

1. Imp. Theod. & Valens Augusti Zoilo
 P.P. Orientis.

Viris spectabilibus magistris omnium factorum
 scriniorum, nostrae beneuolentiae liberalitas
 tribuenda est, qui nostrae quodammodo adfide-
 maiestati videntur: ideoque post depositum etiam
 officium ab omni indictionis onere seu ciuiliu
 seu militarium iudicium prorsus immunes esse
 praecipimus: ut nec amplissima quidem sedetui
 culminis eis vlla molestia super suscipiendo quo-
 libet grauatine priuato vel publico penitus in-
 iungatur. Hoc beneficium ad proximis etiam sa-
 crorum scriniorum, & ex proximis volumus propa-
 gari: quinquaginta librarum auri officio tui cul-
 minis condemnatione multando, si quid aduersus
 statuta elementis, nostra innovari concesserit. Dat.
 v. Kal. Mart. Theod. A. xviii, & Albino Coss.

DE COMITIBVS CONSI-
storianis,
TIT. X.

1. Imp. *Aradius & Hunsine* Augusti Se-
uerino P. V.

Eos qui tranquillitatis nostrae consistorij dici
comites meruerunt, spectabilibus proconsuli-
bus aequari generaliter decernimus.

2. Imp. *Anastasio A. Eusebio* magistro
officiorum.

Viros spectabiles comites consistorianos, & con-
iuges & liberos, quinque tam seruos eorum atque
colonos iisdem priuilegiis, tam intentiones ab
aliis proponendas excipiendo, quam suas contra
alios exercendo, perstrui, quibus viri clarissimi
principes scholae agentium in rebus, per sacram
pragmaticam sanctionem diuini memorij Zeno-
nis vtuntur.

DE COMITIBVS ET TRIBV-
nis scholarum,
TIT. XI.

1. Imp. *Honor. & Theod. AA.* Prisciano P. V.

Repositos ac tribunos scholarum, qui in-
quietudinis epulis adhibentur, & adorandi
principis facultatem antiquitus meruerunt: inter
quos comites etiam sacri stabuli, & cura palatii
numerantur) si primi ordinis comitiuam cum
praepositura meruerint, & casu ad altiora non pe-
uenerint: deposito sacramento inter eos qui comi-
tes Aegypti vel Ponticae dioceseos fuerint (quo-
rum pars dignitas est) haberi praecipimus: alios, qui
honore comitiuae regimem fuerint nati, absolutos
nullius, inter eos qui duces fuerint provinciarum,
numerari iubemus. Datum vii. Kal. April. CP. Lu-
cio V. C. Coss.

DE COMITIBVS REI
militaris,
TIT. XII.

1. Imp. *Valens, Valens, & Gratian. AAA.*
Ampelio P. V.

Qui contemplatione meritorum, dueto intra
provincias transmarinas strenuissimo milite,
primi ordinis comitiuam fuerint consecuti: re-
uerentia altissimarum dignitatum vires subiun-
gantur, vsque ad locum praesentem, qui proconsulatus
insignibus adornantur. Dat. iiii. Non. Jul. Nafonna-
ei, Modesto & Ariultheo Coss.

2. Imp. *Honorius & Theodosius AA.* Prif-
ciano P. V.

Eos qui sub comitiuam primi ordinis dignitate
peculiariter ad quamlibet provinciam, vel pro-
uincias defendendas milite credito auctoritate no-
stri numinis destinantur, & eos qui vicem illu-
strum virorum magistrorum militum susceperint
peragendam, ducibus qui praeter Aegyptum & Pon-
ticam in aliis provinciis administrauerint, adae-
quamus. Dat. xii. Kal. April. CP. Lucio V. C. Coss.

DE COMITIBVS, ET ARCHIA-
tris sacri palatii,
TIT. XIII.

1. Imp. *Honorius & Theodosius* Augusti
Prisciano P. V.

Archiatros intra palatium militantes, si comi-
tiuam primi ordinis nobilitauerit gradus inter
vicarios taxari praecipimus, siue iam pridem depo-
suerint militiam, siue postea deposuerint: ut in-
ter vicarios & duces qui administrauerint, & eos
qui comitiuam primi ordinis meruerint, nihil
interfuit, nisi tempus quo quis administrauerit, vel
comitiuam adeptus est insignia. Dat. xii. Kal. Apr. CP.
Lucio V. C. Coss.

DE COMITIBVS QVI PROVIN-
cias regunt,
TIT. XIII.

1. Imp. *Honorius & Theodosius* Augusti
Prisciano P. V.

Egubernacula sub iurisdictionis licentia comi-
tes quoque primi ordinis esse meruerint, vicarij
dignitatis post depositam administrationem priu-
ilegiis frui oportet. Dat. xii. Kalend. April. CP. Lucio
V. C. Coss.

DE PROFESSORIBVS QVI IN
vrbe Constantinopolitana docent, ex le-
ge meruerint comitiuam,
TIT. XV.

1. Imp. *Theod. A. & Valens, Cxf.* Theophilo P. V.

Rhematicos tam Graecos, quam Latinos, so-
phistas, & iurisperitos in hac regia vrbe pro-
fessionem suam exercentes: & inter statutos conu-
neratos, si laudabilem in se probis moribus vitam
esse monstrauerint, si docendi peritiam, facundiam
dicendi, interpretandi subtilitatem, copiamque
disserendi se habere patefecerint, & coram ampli-
simo iudicante digni fuerint aestimati: cum ad vi-
ginti annos observatione iugi ac sedulo docendi
labore peruenierint, placuit honorari, & his qui
sunt ex vicaria dignitate, connumerari. Dat. Id. Marti.
CP. Theodosio A. xi. & Valentiniano Cxf. Coss.

DE SILENTIARIIS, ET DECY-
rionibus eorum,
TIT. XVI.

1. Imp. *Honorius & Theod.* Augusto Vrfo P. V.
& AEmiliano com. ord. Pr. & Strate-
gio PP. Illyrici.

Decuriones nostri palatii post emensum fide-
liter obsequium, postque deposita sacramenta
militiae, electionem habeant, siue ex magistro offi-
ciorum, vel ut agentes, dignitatem consequi a no-
stra maiestate maluerint: siue inter viros illustres
comites domesticorum, videlicet inter agentes ta-
xari: vt tam in adoranda nostra serenitate, quam in
salutandis administratoribus, & reliquis praedicti
honoris priuilegiis, necnon in nostro consistorio
his honor omnifariam obseruetur. Dat. prid. Kal.
Nou. CP. Honorio x. & Theodosio vi. AA. Coss.

2. *Idem* Augusti Venantio PP.

Vnusquisque decurio vel silentarius a Tyro-
num equorumque praestantibus habeatur im-
munis: nullam collationem, quae plerumque posci-
tur, soluat: nihil his villa potestas iniungatur, aut ne-
cessitas imponatur.

3. Imp. *Theod. & Valens* Augusti Flauia-
no P. V.

Decurionibus & silentariis etiam si ad superio-
rem gradum successu meliore transcendunt:
omnia priuilegia, quae iam dudum diuorum
principum iudicio meruerunt, legis istius praec-
ptione nouerint esse firmata, non praedicta
quacumque generalitate pragmatica, nec angarias,
vel parangarias, siue paraueredos vlla eis amplif-
simae praecptionis imponatur auctoritas, sordidus
quoque muneribus, excoctione calcis, & superindit-
ti grauamine eos liberamus. Domo quoque eor-
um non tantum in hac sacratissima vrbe, sed in
qualibet alia posita ciuitate, immunes ab omni
hospitum cuiuslibet dignitatis inquietudine vin-
dicamus: permittimus eis veniendi ad comitatum li-
centia praeter euocatorij securitatem: multa decem
librarum auri iudicibus provinciarum, eorumque
officiis infestanda, si Ratusa nominis nostri credi-
derint esse commendanda, his addimus, vt cum opti-
tam quicquam acceperint, & inter viros illustres se-
natores

natores ceperint numerari: honore curiae sine aliqua
functione laetentur, immunitatisque gaudio plena
dignitatis laetitia potantur: vt dignitatem solam ha-
beant ex senatu, sub hac videlicet definitione, vt tri-
ginta tan ummodo numero ea priuilegia conse-
uantur. decurione, quoque tres, sed eos tunc demum
perpetui decernimus beneficiis superscribis, cum
per continuos tredecim annos inculpatas excubias
peregerint. Dat. ix. Kal. April. Rau. Aetio & Valerio
Coss.

4. Imp. *Zeno A.* Cofmz praeposito sacri cubiculi.

Ne ad diuersa tracti viri deuoti silentarij iudi-
cia, sacris abstrahi videantur obsequiis: sube-
mus eos qui quemlibet deuotissimum silentario-
rum scholae, vel eius uxorem ciuiliem vel etiam cri-
minatim pulvere maluerint: minime eum ex cuius-
libet alterius iudicio, nisi ex iudicio tantummodo
viri excellentissimi magistri officiorum conueniri.

5. Imp. *Anastasio A.* Antiocho praeposito
sacri cubiculi.

Iubemus clarissimorum silentiariorum praedictos
imilitia, est genitorum suorum in potestate sint
constituti: quacumque solatiarum, seu emolument-
orum, vel donationum, seu hereditatum nomine
per militiam vel quamlibet eiusmodi causam his
acquisita sunt, vel fuerint, iure castrensis peculij pos-
sidere, nec ea posse, vel parentes superstitibus sibi viui
care, vel auferre, vel etiam post eorum obitum fra-
tres, vel alios eorum heredes, quasi ad defunctorum
dominium pertinencia, in diuisionem deducere. nec
enim oportet labores eorum aliis fructum vel lu-
crum adferre. Hac naque ratione simul & contem-
platione, nec ipsam militiam vel suffragium quodeun-
que pro ea, vel ab eisdem viris deuotissimis silentia-
riis, vel a parentibus eorum, vel a quolibet alio da-
tum est vel fuerit, ab his patitur in successionem
defunctorum parentum conferri, seu nomine colla-
tionis in medium eisdem offerri pecunias, vel his
imputari. Ad hoc, de tutelis & curationibus eos ex-
cusari facimus: ne alienarum rerum administrati-
onem subire compellantur, qui propter nostra mini-
steria nec suis curam seu prouisionem diligenter de-
ferre possunt. insuper eorum liberos, qui dignitate
virosum spectabilium comitum seu tribunorum de-
corati sunt, vel fuerint, nullatenus nolentes admini-
strationem praefecturae suscipere, seu peragere: omni-
bus videlicet antelias priuilegiis in persona non
tantum in praesenti militantium, sed etiam postea ei-
dem consortio inferendorum, tam tempore militiae
quam post eam depositam obseruandis. Dat. Kal. Ian.
Joanne & Asclepione Coss.

DE DOMESTICIS, ET
protektoribus,
TIT. XVII.

1. Imp. *Valens & Valens* Augusti Eufignio P. P.
Domestici ac protektores, osculandi, cum saluta-
tionem, postquam in vicariis, tui culminis habeant potesta-
tem, postquam enim sacre legij similes erit, si his honori-
bus non defuerint, qui contingere nostram par-
tem signi sunt existimati. Dat. prid. Non. Mar.
Aetio A. xii. & Eutropio Coss.

2. Imp. *Theod. & Valens* Augusti Heliodoro P. V.

Primice-
tium vt
inter eos
dus ab eod
consulari,
cum ipsa lo
Id. Jun. CP.
hous quidem domesticorum & protektor-
umque scholae post adeptum tribunatum
spectabili dignitate perfruantur, qui duca-
tum meruerint: alij vero qui decem sive pen-
tem decem vsque numero subsequuntur,
id est clarissimatus dignitate perfruantur
sive decemprimorum accessione. Dat. xii.
Aetio & Valerio vv. cc. Coss.

3. *Idem* Augusti Sporatio comiti domesti-
corum pedum.

Si quis domesticorum nulla negotij publici ab-
strahente sollicitudine, nec ei per comitatum so-
lenniter, vt abesse, facultate concessa, per biennium
obsequijs serenitatis nostrae defuerit: reuorsum in
ordinem tractus inferiorem, quinque sequens, b
postponatur. Si vero triennium eius absentia con-
nuisse monstratur, vsque ad decimum locum pro-
dubio regredietur. Quod si quadriennio tenus absue-
rit, nouissimus colloceatur. Quinquennium autem si
fuerit diuagatus: ipso iam singulo spolians est. in-
dignum quippe est, desides a propriis tamdiu muniis
aberrantes (quos esse conuenit addiduos) numerari.

4. Imp. *Institianus A.* Vigili consulari & Patricio.

Lege pragmatica sine fine videtur praenitendum
lac constituendum credimus, vt si quis virosum
fortium praesentium domesticorum in equitum
schola secundicerij locum adeptus, diem interea si-
premum clausur: heredes eius non reliqui tantum
temporis quo eidem gradui superesse monstratur, ve-
rum etiam insequens anni, hoc est primiceriatus so-
latis ac emolumentis fruatur omnibus: vt quod ad
questum & compendium militumque fructum pro-
lixie pertinet, similis habeatur, ac si superflua parman
sisset ad finem vsque supremum.

DE PRAEPOSITIS LABORVM,
TIT. XVIII.

1. Imp. *Honorius & Theodosius* Augusti
Qui praepositi laborum nostro iudicio promo-
uentur, clarissimi sint inter alios: ita vt ex
consularibus habeantur. Nam & immunitate digni
sunt, quos nostri lateris edictatus illustrat. Dat. iiii.
Id. Nouemb. CP. Theodosio A. vii. & Palladio Coss.

DE PROXIMIS SACRORVM SCRIN-
iorum, caeterisque qui in sacris scriniis
militant,
TIT. XIX.

1. Imp. *Oratianus, Valens, & Theod.*
Augusti Cynegio PP.

Proximos memoriae, epistoliarum, ac libellorum,
atque dispositionum, ita vicariorum honore cu-
mulamus, vt inter eos merito dignitatis habeantur,
qui pro praedictis dioceseos sibi creditis temperarunt,
ex eo tempore ex quo eos splendor inopti proxima
tus ostendat: insequentibus praepositi, qui vicarias
postea administrauerint: & nullam iniuriam descri-
ptionis perhorrescant. Dat. prid. Kal. Maij, CP. Ho-
norio N. P. & Eudodio Coss.

2. Imp. *Valens, Theod. & Arcad. AAA.* Constan-
tino P. P. Galliarum.

In sacris scriniis nostris militantes, in provinciis
ordinarij vel spectabiles iudicis ad saluati onem
non arceantur, & inuiti in concessum accipiantur: sci-
turis vel principibus, vel corniculario, vel capi tibus of-
ficiali, ternas libras auri ex suis facultatibus erundas
si consistorium nostrum saepe ingredientibus, secre-
tarij iudicium non pauperit ingressus, aut reuerentia
non fuerit in salutatione delata, aut fedendi cum iu-
dice societatis denegata. Dat. vi. Id. Nouemb. Treuerijs
Timasio & Promoto vv. cc. Coss.

3. Imp. *Arcad. & Honor. AA.* Claudio P. V.

In scriniis palatii militantes, id est memoriae, episto-
larum, libellorumque, ac dispositionum, post viginti
annos transactae militiae si discedendum sibi esse de-
creuerint: consulari honore fulti, inter alios ha-
beantur: huncque honorem dignitatis teneant, qui ex
consularibus deferri consueuerunt: nec eos quisquam in-
iungendo aliquid vel iubedo possit ab imperio otio
separare. Dat. xv. Kalend. Mar. CP. Arcadio vii.

& Honorio III. AA. Coll.

4. Idem AA. & Theod. A. Epiphano P. v. Vbemus ut primum omnium sit eorum, qui in sacris scriiniis nostris, id est memoriz, epistolariis, libellorum, & dispositionum referuntur, secuta possessio, ab omnibus fordidis muneribus excusata: superinductum non timeant: venalium non petatur: solumque canonicz indictionis presentem tributum: ut labore dignitas acquisita, extraordinarium munus ignoret: nec ullam temonum pziatur iniuriam: eorum tyronumque pztationem nullus agnoscat qui vel adhuc in scriiniis militat, vel honorem proximi, & comitariam primi dispositionum, longi temporis sudore quaesivit. Et hzc quidem patrio- nis censuram deserenda. Quod autem omnibus constar deserri, adiectu alterius dignitatis perire non patimur: ut etia si pro superioris fortunz iudicio ad honore ornamenta processerint, vetera tamen eis scriiniis labdre privilegia quesita seruentur. Dat. Id. Octob. Rau. Honorio VII. & Theodosio II. AA. Coll.

5. Imp. Honor. & Theod. Augusti Faustino PP.

Peculiari perceptionis nostrz fauore pztamus, ut in scriiniis memoriz, epistolariis, libellorum que, ab exceptoribus vsque ad melloproximos, dignitatem clarissimorum honoremque percipiant. & sicut reliqui, qui in istdem scriiniis militant, liberum cum ordinariis iudiciis ingressum, secretarij, confessumque habere legibus meruerunt: ita hi quoque in quos hanc stipendiorum meritis clarissimatus conserimus dignitatem, cum spectabilibus etiam habere sese reuerentiam recognoscant: ut concedendi, ingrediendique secretarij sibi sciam a nobis licentiam contributam. Dat. VIII. Id. Iun. Rau. Lucio V. C. Coll.

6. Idem Augusti & Valent. A.

Pro biennio annum solum agere deinceps decernimus eos, qui in tribus scriiniis, memoriz, epistolariis, libellorumque ordine ac merito stipendiorum ad gradum peruenerint proximorum. Dat. VIII. Id. Feb. C. P. Theod. A. VII. & Palladio Const.

7. Imp. Theod. & Valent. AA. Nomo magistro officiorum.

Vnicuique qui in sacris scriiniis militat, sui loci merita seruari oportere constituimus: & vniuersos qui vltra numerum statutorum in istdem scriiniis militant, sui gradus respectu, per ordinem quem sortiti sunt, in deficientium statutorum locum (ut tamen vltimis sociantur) subire decernimus, scilicet ut nemini penitus liceat, cum sit posterior tempore, locum precedentis, ambire: nisi forte ab eo qui tempore vineitur, laborum comparatione superetur: ut quindecim primatum eiusdem scriiniij testimonio cum sacramenti religione subnixus precedentibus dignior iudicetur. Hanc quoque obseruationem extra filios proximorum volumus custodiri, etenim vnicuique proximo vnum de suis filiis qui temporis dumtaxat suffragio nititur, licet parum obseruasse militiam cognoscat: insequentibus tempore qui laborum meritis muniuntur, antea se posse decerni. Illa tamen qui locum statuti mereant: proximo quidem ducentos, quinquaginta solidos, melloproximo vero vel adiutori pro consuetudine vniuersusque scriiniij viginti aut quindecim solidos offerre pztcipimus. Quod si quis de super numerarij qui in statuti locu subire debuerat, ne pecuniam offerat, statuti etiam gradum reculare voluerit: sequenti tam offerende quantitate pzteditz, quam surrogandi licentia permittatur. Ita videlicet, ut si secundus vel etiam tertius vel alterius cuiuslibet numeri, in eadem excusationis voluntate durauerit: accedenti semper eadem copia, quam precedentem reculauerit, tribuatur. Hos autem qui ad statutorum ordinem progredi

noluerint, nec de suo gradu volumus remoueri: & cum vacauerit status locus, conditionem quam antea repudiauerint, id est & offerende pecunie, & adipsiscendi status locum, liberam habere pztcipimus facultatem.

8. Idem Augusti Nomo magistro officiorum.

Proximos sacrorum scriniorum, quos fides ac diuturnz obseruationis industria, literatque militi: comitem quinqueam dispositionum, quem probitas ac strenuitas merito commendant, completo tempore suz militz comituz facti nostri consistorij cingulo in diem vitz potiri (manentibus videlicet: iam dudum pztitis saluis privilegijs proprijs) decernimus. Quibus enim pietatis nostrz arcana merito committuntur: his pietas nostra vram cingulo supra d. etz comituz ornandam decorandamque decernit.

9. Imp. Leo A. Patricio magist. offic.

In sacris nostris scriiniis militantes, per commeatum non continuam pztitum ante conuentionem profecti, intra indultum temporis spatium erunt cum suis coniugalibus & liberis de conuentione securitab indictionibus etiam publicorum & civilium munerum etiam pot complete in militiam excusatione potiantur: super domibus quoque quas in pro uinctis possident, metatorum inolefia liberentur.

10. Idem Augustus Hilariano comiti magistro officiorum.

Hac parte statutos memoriales pztcipimus esse in scriinio quidem memoriz sexaginta duos, epistolariis vero triginta quatuor libellorum quoque triginta quatuor: antiquarios vero, qui habentur in scriiniis memoriz, nunquam minus esse quam quatuor. Supra scripti autem memoriales nullo modo simplici fungantur officio, nec genitis charis irreperint: ut non occupentur plura in vnum se com moda collaturis, nihilque reliquij restituri.

11. Imp. Anastasius A. Eusebio magistro officiorum.

Si quis in sacris nostris scriiniis, memoriz dispositionum, epistolariis & libellorum, status iam connumeratus, ab hac luce fuerit subtrahatur: ab eo quicumque, utpote vacante loco, de substitutis in statutorum consortio fuerit vltimus subrogatus, pro solatio vel suffragio proximi, definitam sacreque constitutioni diuz memoriz Theo. Iosij & Valentianij principum insertam quantitatem definiti heredes & successores, vel liberi eius seu creditoris, qui seruus cum mortuo pro statuti loco et acquirendo contraxerint, consequantur: ita scilicet ut si hereditas vel successio defuncti minime fuerit, suscepta vel adita, tales personz, id est creditores quidem contra ceteros pztrogatiua sibi seruat: liberi autem vel agnati seu co- ti, non hereditarij, sed priuilegij nomine simili me huiusmodi summam percipiant: sibi que petere ac dicare permittantur: nullius machinatione huius di nostra dispositione retrahenda seu violanda xime cum viros etiam pro tempore spectabil- rundem proximorum scriniorum, si quis eorum completum proximatuz actum morte pztueq ad heredes successorisque suos residui temp- xipatus solatia sine quadam immutatione p- tere non dubitetur.

12. Idem Augusti Celeri magistro officiorum.

In sacris scriiniis militantes, & parentes tres eorum, necnon liberos, ex sententia do uia: celsitudinis criminales & civiles, agentium excipere iubemus: insuper etia seu adscriptis, & seruis eorum in hac degente a dem beneficio potiri: fidei p- adiutoris viri, spectabilis proximi, vel vni- tis, committendz sita ut si in provincia e-

memorialis repetus fuerit, iuratori cautioni committatur: ut est non possideat immobilium substantiam, serui nihilo minus & coloni ad eam pertinente fidei eius tradantur.

1. Modum insuper sportularum, ad medio- erem deduci quantitatem: & executoribus de schola agentium in rebus attribuendis, vnum solidum singulos vsque ad finem negotij: proque ingressu in iudicio tuz magnitudinis quolibet modo faciendo, duos solidos: & pro editione gestorum exceptoribus dimidiam solidi partem: & si apud arbitrum negotium ventitari conigerit, ipsi quidem arbitro vnum solidum, & nihil amplius: excepto ribus autem eum obseruantibus, cum pro ip'o quod implere videntur ministris, quum pro editione gestorum seu relationis vel defensionis, partem solidi prabe- re sancimus: nec pro tempore virum spectabilem sibi patronum, vel executoris quibus immittendi huius sollicitudo iniuncta est, quicquam ab eis exigere seu pztrogare concedi: dimidia scilicet expen- sarum quas in iudicio tui culminis a memoratis personis pztberi statum, portione in iudicij provincialibus ab his agnoscentia: ita ut si de civilibus annonis, vel tutela seu curacione, vel noui operis nunciacione item eos subire contingat: in maiore quidem iudicio ad similitudinem sumptuum, quos in iudicio eminenti tuz dependere pcepti iunty ad vram clarissimum pztectum annonz, seu sici, pa- tronum vbiaricaz magnifice pztectuz, vel archi- lectos, pro modo eorum quz super arbitris, & liti- bus apud eos exercendis superius statuta sunt, sol- uentes expensis, nihil amplius agnoscere seu depen- dere cogantur.

2. Quz omnia custodi iubeamus, siue per se, siue per procuratores aut etiam defensores li- tes exercere maluerint. Hoc, si prolata scriptis senten- tia moniti sunt.

3. Si vero ex depositione seu aliter quis eo rum conuentus fuerit, nihil eum vel scriinio viri cla- rissimi adiutoris, vel cuiuslibet alij nomine sportula- rum offerre compellio: omnibus antelatis privilegijs, quibus postea per antea-ores dyorum principum sanctione, defendantur, in persona tant eorum qui adhuc militant, & qui postea eandem militiam for- citu sunt: quam eorum qui pzteditam militiam gra- du vacante iam deposuerint, vel postea deposuerint, seruandis: ut eorum commodum ipsi quoque vna cum vxoribus & liberis, colonis pzteterea & seruis pro- prijs, pztuantur.

4. Et quoniam in controuersis quas in iudi- ciis moueri conigerit, & qualitate litigatoribus volumus seruari, & aduersariis eorum: pro sumpti- bus & expensis similem antelatorum, beneficiorum pztrogatiua custodiri, propter hanc etenim cau- sam & viros deuotos memoriales non tantum agen- do in quolibet iudicio, sed etia adiones ab alijs inge- rendas excipiendo, privilegijs a nobis indultis potiri decernimus: his videlicet qui militiam virorum de- uotissimorum memorialium gradu solito deposue- runt: seu deposuerint, etia quietis amore per provin- cias domicilium fouere maluerint, omnibus nihilominus privilegijs, quz huiusmodi personis per sa- cratissimam legem nuper promulgatam a nostra li- beralitate pztita sunt, muniendis, & eorum commo- dis atque auxilio potituris.

13. Imp. Iulianus Augustus Proculo quaztori sacri palatii.

Comperimus diuinitus quidem pridem fuisse di- spositum, viros deuotos adiutores tuz magnitu- dinis, certos esse in numero, nec ad huiusmodi nomen vel oeram plures licitum esse adspirare: quam in scriiniis quidem sacre memoriz duodecim tantum: septenos vero in duobus reliquis scriiniis, id est, sa- cratorum epistolariis, sacrorumque libellorum: sed posterius licentiam temporis supra modum indul- gendo ambitionibus distulisse sui merita, ac mul-

titudine dignitate: ut inter memorialium & adiu- torum numerum non longum penz interit.

1. Sancimus itaque reduci eas reuocari statum ordinis terminum: non ut eximantur adiutoribus hi qui pztaxer pzteditam dispositio- nem in presentem exuberant: sed ut interea omnibus alijs interdicator ab adfectando hoc nomen, donec exeuntibus singulis ac recedentibus decretere possit vena conglomeratio, legitimique iam resideat numerus: non prohibendis viris deu- otis adiutoribus defistentibus ab eodem officio, cum vel ad laterculensis gradum in scriinio sacre memo- riz pztecti fuerint, vel secundum locum obtine- rint, in duobus alijs scriiniis, postquam proximi ierea bantur, licet nondum redacta sit quantitas pristina, tamen alios pro se quos elegerint surrogandos ad- iutores petere: qui posteriores erunt ceteris.

2. Illud etiam disponendum duximus, ut- pote nonnullis anterioribus exemplis subnixum, necnon iustitiz congruum, ut ab his, quibus concessum est adiutorum agmini pro se sociare, libellus offeratur viro illustri pro tempore quaztori, pten- daque eius subscriptio tempus, atque hominem, necnon etiam rem ipsam continens: id est quod inter adiutores ei quem pro se surrogat, inter pte- missam est: ordinandis videlicet huiusmodi adiutoribus pro ratione temporis quibus libelli potreti sunt: ut etiam si in memorialium matricula inferiora lo- co sit, qui prior in adiutoribus meruit: adiutor quid- dem habeatur superior: memorialis vero posterior: pro virisque ordinis modo vel discrimine, quod etiam in alijs quoque penz omnibus officiis obser- uari dignoscitur.

14. Idem Augustus Tatiano magistro officiorum.

Hac lege sancimus, si quando adiutores viri ma- gnifici pro tempore quaztoris sacri nostri pala- tij, in accusatione civilis causz vel criminalis ad- ducti fuerint: strictum iuris & integritatis congruum ordinem conseruari: ut si sine scriptis conueniendi- bus, nomen eius pztectis ore designatum esse su- ficiat. Sin autem scriptis in querimonia vbius adiu- torum aut plures forte serendi sint: monumenta sen- tentiarum in persona tantummodo conueniendi adiutoris pztcedentium, & equum & iustum initium futuro pztent certaminum.

1. Et quoniam probatioribus & exemplis potius quam indecorz conuetudini deceat indulge- ri: quod in vniuerso deuotissimorum scriinio libel- lensum cuiusque mponatur, id in adiutores sacre memoriz, sacrorum etiam epistolariis transfere- dum censemus: ut qui liberam proficiscendi licen- tiam pztrogatione conueatus indepi fuerint, si- ne qualibet stipendiorum aut emolumentorum de- ductiane peregre degant. etenim pro tempore viris clarissimis proximis & melloproximis, aut eorum adiutoribus, absentiz causa vel offerre de sito pro- prio, aut ex annonis seu stipendijs quicquam relin- quere cogendis: quamuis Ianuaris Kalendas indul- tum excedat spatium, & intra se festum diem con- tineat.

2. Ad hoc illud obseruari sancimus, ne alius adiutor pztaxer quamcunque ambitionem huius, qui in presentem sunt, vel post eorum deminutionem adatur, licet in veterem numerum redacti fue- rint.

15. Idem Augustus eidem.

Certe quidem sunt dispositiones nostri numinis, quas super adiutoribus viri illustris pro tempo- re quaztoris nostri palatii, quorum obsequio res a- giunt quaztoris, dedimus: quarum prima quidem ad supplicationem eorum ad adiutorum emissa, numero e- rum, qui erat illo tempore quo ptes nobis obtulerunt, neque aliquem eximi, ne que ad pztaxer, pzt-

terquam si quis eorum vel ad laterculensis gradum in scriinio sacre memorie, vel ad secundum locum in duobus aliis scriiniis, id est sacri epistolari, sacrorumque libellorum & cognitionum, prout eius fuerit. nam his licet de hinc ab adiutoris officio alios pro se, quos voluerint adiutores surrogare, vltimum locum in hisdem adiutoribus obtinere. licet superiorem in memorialibus habeant. Altera vero per sacram pragmaticam facta est, per quam excessu memorie viro Proculo suggerente precipimus illos etiam adiutores posse in suum locum alios inducere, qui per aliquem fortuitum casum minus implere suum officium valeant, veluti senium, vel morbum, vel aliam necessariam causam: quod ex ipsorum adiutorum petitione idem magnifice memorie Proculus ad nos retulit. Sed in presentia ab aliis memorialibus tam in scriinio sacre memorie, quam in ceteris duobus, sacrarum epistolarum, sacrorumque libellorum & cognitionum relatis adici compertimus, deminutionem eorum adiutorum impediri per memoratam pragmaticam sanctionem, & insuper venditionis quodammodo memorati officij locum introducum esse. quod ne de cetero fiat, presentem sanctionem ad tuam magnitudinem mitemus: per quam iubemus illis tantum permiffum esse secundum prius nostre serenitatis rescriptum alios in suum locum surrogare, qui vel laterculensis gradum in scriinio memorie, vel secundum locum in aliis duobus scriiniis adepti fuerint: secunda nostra sanctione super hoc capitulo de cetero cessante: nullaque danda licentia eorum adiutorum, preterquam si ad memoratos gradus ascenderit, alium pro se eisdem adiutoribus ex quocumque fortuito casu connumerare: vt eo modo ad veterem numerum eisdem adiutores redeant: & xii. quidem in scriinio sacre memorie, septem vero in aliis duobus sint, id est sacrarum epistolarum, sacrorumque libellorum & cognitionum. Illo videlicet obseruando, ne alius adiutor per quancumque ambitionem his qui in presentia sunt, vel post eorum deminutionem (licet in veterem numerum redacti fuerint) addatur. nam si permutationem, licet fortuiti casus inciderint, prohiberi disposuimus: multo magis prioribus manentibus alios introduci vetamus: ceteris scilicet anterioris sanctionis capitulis in suo robore permanfuris.

DE AGENTIBVS IN REBVS,

TIT. XX.

1. Imp. Arcad. Honor. & Theod. Augusti Anthemio magistro officiorum.

Nillus de schola agentium in rebus de cetero locum mortui conetur inuadere: sed is qui ordine stipendiorum, & laborum merito ad gradum militie sequatur, statim atque illum fata subduxerint, in eius premia percipienda succedat, omni obiectone cessante. Dat. prid. Kal. Jul. CP. Honorio A. vr. & Aristo Coll.

2. Imp. Honor. & Theod. Augusti Helioni mag. of.

Nvlli posthac sine nostre maiestatis auctoritate discingendi agentem in rebus, nulli eximendi pateat copia, nam probata schola, & animaduersione vereri iudicis, & nullam timere debet contumeliam vilitatis. Dat. xii. id. Nou. CP. Honorio x. & Theodosio vi. Augusti, Coll.

3. Imp. Leo A. Patricio mag. offic.

Matriculam agentium in rebus a tua celsitudine consecram admittentes, iubemus ne ducentarum plusquam quadraginta octo in singulis habeantur in posterum: & numerum centenariorum ducenti viri, quos vacante tempore gradus competentes admittent:

rint: parique modo biarchorum nome meritumque ducenti quinquaginta viri dumtaxat: preterea circitorum trecenti & equum quadringenti quinquaginta impleant. Sit in eternum illa quoque fixa stabilitaque tuz sublimitatis dispositio: vt si quis de numero ducentariorum, quos quadraginta octo quorannis esse censuimus, forsitan de luce migraverit: laborum eius fructum successores ab intestato vel ex testamento venientes, & luctum dispensent, & ita omnibus inter ceteros superstitibus solantur solatiis: tanquam si viuus, qui huc eadem diu sperauerat, sibi met vindicasset: qua de causa locum etiam eius successorum intuitu vacare conueniet. Nemo autem sine diuini probatoria, quam codices in sacro nostro scriinio memorie positi debeant inferendam accipere, militarium eiusdem deuotissimz scholaz stipendiis vel priuilegijs potiarur.

4. Idem Augustus Patricio mag. offic.

EX eo quo primum ducenz vel centenariorum gradum in schola agentium in rebus militantes moruerint, desinant in sacratissima videlicet ciuitate constituti alerius iudicij cuiuslibet auctoritate pulsari, vel in alio quolibet examine preterquam viri magnifici magistri officiorum, & cui forsitan ipse concesserit, actionibus sui quisque aduersarij responderet: quod multo magis in criminalibus causis obseruari decernimus. absurdum est enim, vt in eius saluum vel existimationem valeat quisquam proferre sententiam, cuius de nulla re possit pecuniaria indicare. Huius autem beneficij prerogatiuam subadiuuij etiam qui singulis inueniuntur temporibus, deseri iubemus: licet hanc in eorum persona moro quoque veteri seruari cognouerimus. vt tamen post depositum officium memoratorum, si non inter centenarios numerentur, communi iam lege responderent non ambigant. Prædictas autem omnes centenariorum personas in prouincijs repertas, concessa nunc specialia fori prerogatiua, (nisi publicæ executionis sollicitudo huiusmodi sit) vt prohibemus: eoque ordinariorum etiam iudicium pro veteri iure sententis obedire precipimus.

DE PRÆPOSITIS AGENTIVM IN REBVS,

TIT. XXI.

1. Imp. Leo A. Patricio mag. officiorum.

Agentes in rebus qui per ordinem consequi solent principatus insignia in vnoquoque scriinio fabricarum, & barbarorum: quatenus subadiuuarum sollicitudine per annum dumtaxat integrum procedentes gradatim subire hac in eternum valitura lege decernimus: exceptis videlicet vniuersis negotiatoribus quibuslibet mercimonium per se gerentibus interpositasve personas: cum eis ante sacratissimis constituti onibus interdictum sit militare: exceptis nihilominus his qui possessionum alienarum sollicitudinem procuracionemve susceperint. eos enim ad hec officia volumus aspirare, quorum labores, scholaz agentium in rebus testimonio comprobantur. Illi quoque sint ab hac liberalitate nostre mansuetudinis excludendi, qui cum scholaz eidem socientur, in sacris scriinijs quibus vir spectabilis primicerius & tertio ceteris præstant, adiuuantes eor publicarum chartarum tractatibus occupantur: & duobus officiis operam suam adhibere non possunt. nam præter emolumenta quæ de prædictis scriinijs consequuntur: principatus etiam solatio debent esse contenti. Quod si morbo vel ætatis senio capti & imperij huiusmodi rerum, vel quocumque alio vitio præpediti, per se memorati officij curam subire nequiverint: consideratis præcedentibus eorum laboribus, per substitutum chartularium eiusdem scriinii cui præfuturus est ipse, idoneum, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam peritiamque rerum habentem,

habentem, electione sua, suamque periculo facultatum, præfactum munus eos implere precipimus.

2. Imp. Anastasius Celeri magistro officiorum. Hæc saluberrima sanctione decernimus, agentes in rebus pro conventionibus, & modo sportularum executoribus præbendarum, pro quantitate sumptuum, quæ circa litigia sibi met ab aliis inferenda, vel à se contra alios per semetipsos, seu per ordines ad se procuratores exercenda, conuenit ab his agnosci: beneficijs quæ in sacro nostro militancibus ministerio iam pridem per diuinas sanctiones indulta sunt, perpotiri: & fideiussorem idoneum de eadem schola, non autem extraneum offerre compelli: ita tamen vt priuilegia quæ unque centenarii seu ducentarii, vel chartularijs, seu viris clarissimis principibus post depositam quoque militiam iam per dispositiones principales impertita, & nunc vique obseruata esse noscuntur, intacta inuolantque custodiantur: cum per absurdum perque temerarium sit, hanc nostre liberalitatem pietatis quatenus aucta interpretatione non ad augmentum anteriorum priuilegiorum: sed deminutionem conuenire concedi, simili videlicet forma pro maioribus & minoribus eorum, necnon etiam liberis sub eorum potestate constituti, nec aliam sortitis vel sortituris militiam, necnon etiam seruis ad eos pertinere, seruanda: ita vt in prouincijs quoque supra dictæ personæ degentes simili beneficio perfruantur: sportulas tamen & litium expensas protertia superius enarratæ quantitatibus parte soluturæ, de prædictis librarum auri condemnatione aliaque grauissima indignatione his ferendis, quicunque nostra iussa quolibet modo seu tempore violauerint, seu violari consenserint.

DE PRINCIPIBUS AGENTIVM IN REBVS,

TIT. XXII.

1. Imp. Gratian. Valentin. & Theod. AAA. Cynegio P. P.

Agentes in rebus post palmam laboris emeritis, principatus honore remuneramus, atque ideo officialis tam ad necessitates publicas quam priuatas non nisi à principe mittatur auctore: nullamque sine ipso cuiquam mandetur exhibitio personarum: etiam si intercessio in locis degentis officij fuerit impartita. Caularum etiam patronos ita volumus esse conuentos, ne ignorante principe vllam postulationem introducant: nec sub vnius persona suscepti, fraude quadam aliena negotia inferenda esse perentent, quod si fuerit definitio cõtempna, decem libras auri fisco nostro ab officio tuo iubemus inferri. Dat. prid. Kalen. Mart. CP. Honorio NB. P. & Euodio Coll.

2. Imp. Arcad. & Honor. Augusti Theodoro P. V.

Omnia citatoria, omnium scilicet caularum atque personarum, licet sint senatoriz dignitatis, ad principes specialiter reuocari precipimus: actus vero ceteros qui à sacratissimo coetu senatus tractari consueuerunt, censualem sollicitudine celebrari: nec aliquod præiudicium ex surreptione rescripto supplicibus inferri. Dat. xii. Kal. Jun. C. P. Olybrio & Probino Coll.

3. Imp. Honorio A.

Proconsularis apicis dignitatis adiectione prioribus agentium in rebus precipimus decorari. Dat. vii. Kal. Oct. Rau. Varana C. V. Coll.

4. Imp. Theod. & Valen. Valerio Magistro offic.

EX agentibus in rebus principibus domesticos in suis actibus probatam licet eos quorum fidem in istramque probatam sibi existimant, essi sæpe vdem officio fuerint ante persudati. Et si quis agentis in rebus post xv. annorum curricula, ob ad-

uerfam corporis valetudinem, militie finem minime valuerit expectare, sed ad honorariam ex principe dignitatem testimonio scholaz profuerit, hincdem cum priuilegijs muniri censemus, quibus hi qui ad principatus auctum progressi sunt, potiantur. Sed in salutationibus iudicium concessibusque priores eos qui per longæ militie metas ad principatus auctum peruenierint, etsi actus tempore posteriores sint, esse precipimus: nihil censuibus vel apparitoribus aduersus priuilegia eorum excogitantibus, tanquam in actu principatus fuerint verfat: vj cenarum librarum auri condemnatione contra eos proposita. Dat. iiii. Kalend. Feb. CP. Theod. A. xv. & qui fuerit auctiatus.

5. Idem AA. Cyro P. P.

EOs qui ordine transcurfa militia, post ducentarum ad desideratum principis peruenierint gradum, aut adiutores viri illustrijs magistri officiorum extiterint: cum inter honoratos ceperint numerari, vicariæ dignitatis titulis decorari censemus.

6. Idem AA. Nomo mag. offic.

Principes agentium in rebus, quos sæpe sæua pericula, vitæque interdum renuntiatio ad memoratum gradum adduxit: completo tempore militie sue comituz primi ordinis cingulo in dlem vitæ potiri (manentibus videlicet dudum præstitis saluis priuilegijs) decernimus.

7. Imp. Leo A. Nicoterio P. P.

Quicumque ex corpore cohortalium militum in schola agentium in rebus filium procreauerit: at equam ad metas militie sue perueniat, principatus honore decoretur: licet ipse post finitam militiam, vt pote liber, nulla debeat huiusmodi conuentione pulsari: filium tamen cohortati conditioni relinquat obnoxium. Si vero postquam adeptus fuerit principatum, ediderit filium, qui natus est etiam si in schola deuotissimorum agentium in rebus militiam sortitus non fuerit, ita liber sit ad securus, vt nec vllis cohortalis officij nexibus obligetur, quasi iam ex patre libero & ab hac conditione penitus alieno progenitus.

8. Imp. Zeno A.

Mvltis deuotissimz scholaz agentium in rebus aditionibus permoti, viros clarissimos eiusdem scholaz principes, qui sintis militie stipendijs exunt: quotiens ex maioris iudicis sententijs ipsi, vel eorum coniuges, aut liberi, vel serui, aut coloni, siue per se, siue per procuratores conueniantur, non amplius quam vnum solidum executoribus sportularum nomine præbere compelli: apparitoribus vicarijs seu præfidalis iudicij non nisi tertia parte solidi tantum præstanda: nullasque illis concussionibus auget, vexationibus in præbendis fideiussoribus ingeri, sed eos fideiussores quos locorum defensor existimauerit, dare ita videlicet, vt pro tenore generalium edictorum hi qui vel in sacratissima vrbe, vel in prouincijs immobiles possident facultates, adiutoriz cautioni, & substantiæ suæ credantur. Hoc etiam adiciendo, vt nunquam nisi ex sententia in scriptis prolata penitus moueantur. Ad similitudinem insuper aliorum officiorum, quotiens ciuiles vel criminales contra eosdem conuentiones mouentur, executorem quidem negotij vique ad finem litis ciuilijs seu criminalis, vnius esse solidi præstatione contentum: & pro insinuandis nostre serenitatis apicibus, vel simpliciter contra obnoxios eorum postulatione deponenda, binos solidos ab his vel coniugibus eorum præberi: vel quotienscunque exemplaria postulantur, hi quorum interez, accepto solido, quod petitur præbere non differant. Pro implendis vero monumentis vnde conueniendi tribuitur executoribus facultas: non vltra quam tres solidos, quibus compedit, impertiri precipimus: arbitrio vero non amplius quam solidum: & fisci patronis dimidiam

Solidi partem notariis verbis tertiam usque ad finem (sicut dictum est) causae praestare: super editione quoque chartularum solidi partem distindiam praebere. Quod si non apud arbitrium, sed in competentibus iudiciis maioribus cognitio celebretur: inducendi quidem negotij gratia non nisi quatuor solidos eosdem viros clarissimos erogare: gestorum vero excipendorum causa duos tantummodo solidos dare. & nullius ultra supra: riptas quantitates cuilibet alteri praestandi sumptus exactione vexari: his omnibus locum habentibus siue ipsi aliis item ingerant, siue ab aliis pulsentur.

DE CVRIOSIS ET STATIONARIIS. TIT. XXI III.

1. Imp. Constantinus A. ad Lollianum P.P. Curiosi & stationarii, vel quicumque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuncianda meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, nec citra periculum sui, si infontibus eos calumnias nexasse constiterit, cesset ergo prava consuetudo per quam carceri aliquos inmittebant. Dat. xi. kal. Aug. Med. Acc. xii. kal. Sept. Arbitrone & Lolliano Coll.

2. Idem A. & Iulianus Caesar ad Taurum P.P. Agentes in rebus, in curis agendis, & euectionibus publici cursus inspicientis, nostrorum memores praecipitum, credimus in omnibus velle profutura reipublicae: ideoque solos agentes in rebus in hoc genere iussimus obsequium adhibere: & non ab alio penitus officio. Hi vero perurgili diligentia prouidebunt, ne quis contra euectionis auctoritatem moueat cursum, vel amplius pertulet quam concessit euectio. Quisquis igitur aliquid tale perpetrare tentauerit, improbi coepti priuatur effectus. Demonstratur etiam iudicibus vel curiosis euectio, etiam si quis nobis iubentibus festinare memoret in obsequium necessarium, nec praeualeat contumacia vel dignitas. Ergo nummum iam vetatum expositi pro animalibus in cursu minimè constitutis. Quod si forte aliquis existimauerit perpetrandum: eius quadruplum quod accepit, inferre cogatur. Dat. xv. kalend. Maij, Mediolani, Constantino A. viii. & Iuliano Caesare ii. Coll.

3. Idem A. ad agentes in rebus. Per id tempus quo cursus tuendi sollicitudinem suscipietis, condemnationes praefectorum circa eos solos irritae sunt futurae, qui seruauerint honestatem: erga eos vero qui inhonestè, & contra decus seculi, vel honorem militiae verlabantur, non solum condemnatio mansura est, verum etiam grauior poena est statuenda. P.P. prid. kal. Decemb. Eusebio & Hypatio Coll.

4. Imp. Arcadius & Honorius AA. Marcello magis officio. Agentes in rebus singulos per singulas provincias mittendos esse censemus: quibus inspiciendarum euectionum tantum debeat cura mandari: ut nihil prorsus commune aut cum iudicibus, aut eum prouincialibus habeant: nec naues debebunt illicita concussione vexare: nec libellos aut attestaciones vel contestaciones litis gratia suscipere, aut in carcerem quemquam tradere, sed cursui solum vacare. Dat. kalend. Iun. CP. Olybrio & Probino Coll.

DE PALATINIS SACRARVM largitionum, & rerum priuatarum. TIT. XXI III.

1. Imp. Constantinus & Constant AA. ad Beronicianum Vic. Afric. Palatini pro captibus seu iugis suis tantum praestacionem atque obsequia recognoscant, extra-

ordinariis & fordidis muneribus & susceptionibus & temonariis oneribus liberari. Dat. Non. Maij, Constantin. Constantio iiii. & Constante iii. AA. Coll.

2. Imp. Valens & Gratian. Augusti Titiano Com. S.L.

Nullus thesaurensis, vel officialis comitis thesaurorum semel deprehensus euerfor, quocumque pacto aut repetat militiam suam, aut aliam sibi requirat per ambitum dignitatem, vel sese transferat ad aliam quam unquam militiam. Dat. viii. kalend. Febr. Antiochiæ, Gratiano A. iiii. & Merobaudæ Coll.

3. Imp. Gratian. Valens & Theod. AAA. Pancratio comiti R.P.

Prisco iam nunc ordine reuocato, de palatino potius officio ad regendum principatum officij comitis domorum per Cappadociam mittantur, quales comes etiam domorum, si inhonestum aliquid gesserit, vereatur. Idemque itaque singulis annis e numero mittendariorum ad hoc eligere debebis & mittere. Dat. prid. Non. Iul. Scopis, Aufonio & Olybrio Coll.

4. Idem AAA. Hesperio P.P.

Nihil omnino vllis iudicibus cum palatinis notrix clementia, quicumque a comitibus dirigatur, sit commune atque coniunctum: sed excepta reuerentia, quae non solum ab inferioribus, sed etiam a maioribus, & in prouincia de gentibus rectoribus prouinciarum debetur atque deseruit, suis quibusque necessitatibus obsequendat. Dat. viii. Id. Decembr. Sirmio, Aufonio & Olybrio Coll.

5. Idem AAA. Nebridio P.P.

Vidam postimpletum ordinem militiz palatinæ, quam gesserint, honorisque transfusum, ad exceptorum scriinia transferre nituntur. Hac igitur lege sancimus, ut nulli prorsus dehinc, ita autem relinquantur occasio, sed vniuersique eius scriinij, quem primum militando elegit, ordinem persequatur: nec in alterius loco fineri militiz requirat, qui iam proprij ordinis transerit principatum. Dat. v. Id. Octobr. CP. Merobaudæ ii. & Saturnino Coll.

6. Idem Augusti ad Probum P.P. Ab officiis palatinorum excellentia tua sciat ita penitus esse recedendum, ut neque ipsa postmodum licitum sibi credat isdem aliquid iniungere: & praeterea prouinciarum rectores prohibeat quicquam vltorius tale conari. Dat. vii. kalend. Nouembr. Mediol. post consulat. Merobaudi ii. & Saturnini.

7. Idem AAA. Trifolio Com. S.Lar.

Scriinis omnibus largitionum comitatus sum infra scriptas decernimus dignitates: ut his contenti, ambiendi sibi aditum interclusum esse cognoscant, etiam si speciale beneficium emendicatio suffragio quisquam voluerit impetrare. Annonas etiam iuxta definitum dignitatum modum volumus praestari: nec amplius quicquam praesumi.

8. Breuis, quas dignitates per singula scriinia officij sacrarum largitionum habere statuimus. Scriinij exceptorum perfectissimus ordinis secundij numero vnus, id est primicerius exceptorum vnus: ducentarij duo: id est tertiocerius, & quartocerius, centenarij vnus, id est primicerius instrumentorum: epistolares numero duo: formæ primæ numero triginta sex: formæ secundæ numero quatuor: formæ tertiæ numero tres. Scriinij numerorum perfectiss. ordinis tertij numero vnus: ducentarij numero vnus: centenarij numero vnus: epistolares numero duo: formæ primæ numero tres: formæ secundæ numero duo. Sacri scriinij tabellatorum perfectiss. ordinis tertij numero vnus: ducentarij numero vnus: centenarij numero vnus: epistolares numero vnus: formæ primæ numero tres: formæ secundæ numero quatuor. Scriinij canonum perfectiss.

ordinis tertij numero vnus: ducentarij numero vnus: centenarij numero vnus: epistolares numero duo: formæ primæ numero quatuor: formæ secundæ numero quatuor. Scriinij mittendariorum ducentarij numero vnus: centenarij numero vnus: epistolares numero octo: formæ primæ numero vii. formæ secundæ numero trigintatres. Scriinij aures perfectiss. ordinis tertij numero vnus, id est primicerius sacrae massae, numero vnus: item secundocerius numero vnus: ducentarij numero ij. id est tertiocerius, & quartocerius: centenarij numero vi. epistolares numero iij. Aurifices specierum perfectissimus numero vnus: ducentarij numero iij. centenarij numero sex: epistolares numero vii. formæ numero xvij. formæ secundæ numero iij. Aurifices solidorum ducentarij numero vnus: centenarij numero octo: epistolares numero sex: formæ primæ numero nouem: formæ secundæ numero xxx. Sculptores & ceteri aurifices centenarij numero vnus: epistolares numero v. formæ primæ numero sex: formæ secundæ numero xvij. Scriinij auri ad responsum perfectiss. ordinis primi numero vnus: perfectiss. ordinis secundij numero ij. ducentarij numero vnus: centenarij numero ij. epistolares numero ij. formæ primæ numero iij. formæ secundæ numero ij. formæ tertiæ numero vnus. Scriinij à militariibus perfectissimus ord. primi numero vnus: ducentarij numero vnus, formæ primæ numero vnus: formæ secundæ numero duo: formæ tertiæ numero iij. Scriinij vestis perfectiss. ordinis iij. numero ij. perfectissimus ord. ij. numero vnus: ducentarij numero j. centenarij numero j. epistolares numero ij. formæ primæ numero vij. formæ secundæ numero x. formæ iij. numero iij. Officialium sacrarum vestium ducentarij numero iij. centenarij numero iij. epistolares numero ij. formæ primæ numero xij. formæ secundæ numero x. formæ tertiæ numero vij. Deputati sacrae vestis perfectiss. ordinis numero ij. ducentarij numero ij. centenarij numero ij. epistolares numero ij. formæ primæ numero ij. Scriinij ab argento perfectiss. ordinis secundij numero j. epistol. numero j. formæ primæ numero sex: formæ secundæ numero ij. formæ tertiæ numero j. Scriinij à pecuniis perfectiss. ord. secundij numero j. formæ primæ numero j. formæ secundæ numero ij. formæ tertiæ numero v. Argentarij comitatensis ducentarij numero j. centenarij numero ij. epistolares numero ij. formæ primæ numero vij. formæ secundæ numero xxv. Barbaricarij centenarij numero ij. epistolares numero quinque, formæ primæ numero vij. formæ secundæ numero vnus. Dat. iiii. Id. Iun. Heracliz, Richomere & Clearcho Coll.

9. Imp. Theodosius & Arcadius. AAA. Nestorio Com. R.P.

Placuit iustè omnibus Mittendaris & Palatinis officiis profutura suggestio, quam insinuasti, ut ex isdem annis singulis ex ducentariis terni, ex centenariis habito prouisionis intuitu, cingulo liberentur. Dat. iiii. Id. Mart. C.P. Arcadio A. i. & Baustone V.C. Coll.

10. Imp. Theodosius & Arcadius. AAA. Nestorio Com. R.P.

Non aliter quilibet in officio sacrarum largitionum, vel priuatarum rerum cingulum militiz sibi sumendum existimet, nisi noxæ mansuetudinis adnotationem meruerit. Dat. prid. Id. Aug. An. Syrz, Stilichone ii. & Anthemio Coll.

11. Idem AAA. Nestorio Com. R.P.

Palatinos, qui sacrarum remunerationum rationem tractantes inculpantur, ad calcem terminumque militiz peruenientes, necnon etiam aduocatos & primicerios diuersorum officiorum praecipimus habere privilegia, quae super agentium in rebus scholasticis sunt mansuetudine constituta: scilicet ut à tyronum praebitione memorati reddantur exortes, ceteraque onera non agnoscant. Dat. vii. Id. Iun. Rau. post. cons. Honorij viii. & Theodosij V.A.A.

12. Idem AAA. Nestorio Com. R.P.

Ad similitudinem sanctionis, quam de proxima sacrorum promulgauimus scriiniorum, etiam in officio sacrarum largitionum atque priuatarum

rerum pro biennio annuum sub perpetua obseruatione praecipimus custodiri: ita ut & privilegia, quae huiusmodi officiis vel primicerijs sacris legibus deseruntur, integra illibataque seruentur. Dat. iiii. kalend. Iul. CP. Theodosio A. vii. & Valadio, Coll.

13. Imp. Theodosius A.

Viros deuotos palatinos non oportet in hac re litigare compelli, nisi de edificatione domorum & seruitutibus & annonis ortis videatur causa: in alijs vero causis tam pecuniarijs quam criminalibus apud viros illustres tantummodo comites suos respondere. rectoribus autem prouinciarum intra administrationis suae fines inter praesentes palatinos nec causis publicis occupatos cognoscere tam pro ciuili quam pro criminali causa permittimus: sic tamen ut non aliter criminalis sententia aduersus eos proferatur, nisi ex suggestione prouincialis iudicij vir illustris comes, sub quo militat, certioratus hoc ei permisit.

14. Idem AA. Eudoxio C.S.L.

Inter alias praerogatiuas, quas antea metuerant scholae societatis sacrarum largitionum, primicerius, & tres primicerij scriiniorum tribuni praetoriani, militari dignitate fruuntur: nulla eis ex cuiuslibet iudicij praerogatione in iungenda publica vel priuata necessitate.

15. Idem Augusti Florentio P.P.

Urbem viros deuotos palatinos rei nostri numinis priuatae, eisdem privilegijs decorari, quibus etiam palatini qui in sacris largitionibus deseruntur. Cum enim par similitudine militia sit, iustum & competens videtur isdem virumque officium privilegij gloriari. Primicerios itaque officij, tresque primates scriiniorum rerum priuatarum finito tempore militiz, inter tribunos militares praetorianos, saluis isdem praestitis privilegijs sacris constitutionibus, nostram clementiam adorare decernimus: ita tamen, ut nullam iniunctionem nullam sollicitudinem priuati vel publici negotij quolibet iudicario praerogato sustinere possint, sed excepta omni necessitate omniue fatigatione, indeptæ dignitatis honore potiantur.

DE STRATORIBVS. TIT. XXV.

1. Imp. Valens, Valens AA. ad Zosimum praedem nouæ Epiri.

Per omnes prouincias edictum generale misimus, ut stratoribus vnus tantum solidus probæ nomine posceretur, & in offerendis equis certam formam, statutam & ratam prouinciales nostri custodiendam esse cognoscant: quos etiam si se certo modo solidorum obnoxios fecimus, si quod stratores petere interdicitum est, illi dare stratoribus non timent. officium quoque grauitatis tuæ centum argenti libris multabitur, si sciens praedictam rem gestam fuisse, non illico eam fecerit iudicarij prodiderit. Dat. xiii. kal. Iul. Apollonij, Valentianio & Valente AA. Coll.

DE CASTRENSIANIS, ET ministerianis. TIT. XXVI.

1. Imp. Honor. & Theod. August. Naris. v. spectab. comiti & castrensi S.P.

In officio spectabilitatis tuæ secundum formam diuinalium responsorum post completum tempus praerogatum, id est biennium, prioribus decedentibus insequentes ad locum pro merito laborum stipendiis succedant, nec vlla licentia tri-

puatur his qui impletum deposuerint officium, nullo ad eandem militiam vel sollicitudinem remeandi. Dat. vi. Id. Feb. CP. Theodosio A. vii. & qui fuerit nuntiatus.

2. Idem AAA. Scholastico V. C. comiti & castrensi S. P.

SI quis primus, vel secundus, vel tertius formae specialiter inter statutos gradum exilitus valuerit impetrare: supernumerarius vltimus formae tertius in matriculis habeatur. Dat. prid. Id. Ian. C. P. Honorio xiii. & Theodosio x. AA. Col.

3. Imp. Leo & Anthemius AA. Ioan. comiti & magistro officiorum.

HI qui in schola vltis sacrae militariae, vel matres eorum vel uxores, criminales vel civilem licentiam contra se commouendam in nullo filio nisi in sublimitatis tuae suscipiant examine.

4. Imp. Leo & Zeno Mariano com. & magistro officiorum.

ANte omnia nullius penitus alterius iudicis minoris vel maioris sacri ministerio nostro deputatus (quorum officia sigillatim breuis subter annexus continet) nisi a tuae duntaxat magnitudinis sententia conueniri, vt in nullo penitus alterius iudicis foro pulsantur, nisi in tua tantummodo amplitudinis examine praebent aliquando responsum. Sed ne in hoc ipso iudicio enormibus molestantur dispensis, vel ex vudis conueniantur facile iudicis cuiuscumque mandatis: ipsis quoque sportulis & fideiussoribus modum constituimus obseruandum: ante omnia decernentes, ne quando sine scriptura vel interpellatione deposita, ac sententia prorogata tuae magnitudinis, eademque non edita, conueniri possint: conuentus vero non alium fideiussorem nisi actuarium, vel vnum ex primatibus tuae scholae executoribus pro responsione tuae, personae sine scripto praestare: siue per seipsum, siue per procuratorem datum in iudicio responsuri sunt: siue in causis ciuilibus appetantur, siue in criminalibus accusentur: nec vltra conuentionis nomine sportularum, quam vnum aureum executoribus vsque ad terminum negotij eos qui accepturi sunt, praecipimus semper esse contentos: in cognitionalibus vero gestis edendis, duos tantummodo praestari solidos. 1. Hec autem privilegia non in eorum tantummodo, sed in matrum quoque & vxorum personis valere, & ad integrum permanere: filiis quoque & maritis eiusdem fideiussionis nomine, si necessitas interpellationis exegerit, tradi: nec alios vades exigi: ipsosque dum militant, & post emensam militiam, cum his qui ex tempore prioris praestitae sibi pragmatice sanctionis eiusdem militariae stipendia implese noscuntur, omnibus privilegijs perfrui (cunctis nihilominus capitulis, sacris vltimis diuine recordationis Martiani, quos se inuuisse adferunt, vulturis: excepto hoc quod in diuersis iudicijs tunc respondere praecipit) hae sanctione decernimus. 2. Aduocato quoque fisci, exceptoribus etiam qui apud arbitros hoc viuunt officio, ab exordio incipiendo vsque ad terminum finemque negotij tertiam duntaxat solidi partem praebituros. In huiusmodi autem arbitrorum gestis edendis non vltra praestare, quam dimidiam solidi partem: & cum per prouincias constitutus, fideiussoribus conuentus caruerit, adiutorij tantummodo cautioni committitur: nec villo tempore nisi ex tua duntaxat magnitudinis sententia conueniri: exceptis tributariis & munerum iurisdictionibus, & criminibus quae in locis inquis, flagitari, & vindicari generalia legum praecpta constituunt, praecenti sanctione decernimus: viro clarissimo adiu-

core sublimitatis tuae in speculis constituto, ne quid ex his quae statuimus, aliqua subreptione violetur.

DE DECANIS.

TIT. XXVII.

1. Imp. Honor. & Theod. AA. Helioni Com. & mag. offic.

QUatuor qui ex corpore decanorum ad primum militariae gradum peruenierint, biennij spatio prioriteriatur gerant officium: neque vltimus cuiquam liceat in hoc immorari: vt omni gratia & ambitione cessante, post duorum annorum curricula succedant prioribus sublequentes. Dat. prid. Non. Nouemb. C. P. Theodosio v. xii. & Palladio V. C. Conf.

2. Imp. Theod. & Valent. Augusti Nomo mag. offic.

NOTae pietatis famulationibus adhaerentes decanos non oportet pro desiderio pulsantium ad alia pertrahi iudicia: sed viri illustres tantum magistris officiorum obseruare examen. Hoc namque modo neque mansuetudinis nostrae obsequia decipiuntur: & agentibus aduersus eos iure adhibetur responsum. ad exemplum itaque deuotissimorum scholarum nulli licere memoratos ad aliud iudicium trahere, & pulsatos priorum fidei scholae permitti praecipimus.

DE MENSORIBVS.

TIT. XXVIII.

1. Imp. Honor. & Theod. AA. Amilianom mag. offic.

PRimicerius mensorum biennio expleto agentis in rebus militis militiam fortitatur. Datum x. Calend. August. Ancyrae, Scilichone & Anthemio Conf.

DE PRIVILEGIIS EORVM QUI

in factis palatio militant,

TIT. XXIX.

1. Imp. Constantinus A. Palatinis bene meritis.

Palatinis tam his qui obsequijs nostris inculpata officia praebuerunt, quam illis qui in scrijnis nostris, id est memorijs, epistolarum, libellorumque versati sunt: procul vniuersas calumnias siue nominationes iubemus esse submotas: idque beneficium ad filios eorum atque nepotes ipso ordine sanguinis peruenire, atque immunes eos a cunctis muneribus sordidis & personalibus permanere, cum vniuersis mobilibus & mancipijs vrbane: nec iniurias eis ab aliquibus inferri: ita vt qui hoc contempserit, indifcreta dignitate poenas debitas exoluat. Datum xiii. Calend. Nouembr. Treueris, Volusiano & Anniano Conf.

2. Idem A. ad Rufinum P. P.

DE cubiculis nostris vacatione donatos, vel diuersis obsequijs palatinis, memoriales etiam qui in scrijnis memorijs, epistolarum, libellorum, sacrarumque dispositionum referuntur: nec non & si qui in viroque officio palatinorum comitatus, singularumque vrbium, & officio admissiois, & castrensis sacri palatij militant: privilegia volumus habere, vt nec ipsi, nec filij, nec nepotes eorum ad honores vel munera municipalia deuocentur: quibus omnibus condonamus ne exactorum vel turmariorum (quos capitularios vocant) curam subeant: vel obsequium temoniariorum, vel peraprotis, aut etiam tyronis praesentationem agnoscant. Nam beneficij nostris ita digni sunt, vt etiam censuibus vel personalibus vel corporali-

poralibus muneribus liberentur, & habeant castrense peculium, siue adhuc palatium obseruent, siue opata quiete conati sunt. Quibus omnibus privilegijs coniungimus agentes in rebus, licet militaribus videantur esse subacti. Dat. v. Calend. Maij, Sirmio, Constantino A. v. & Licinio C. C. Conf.

3. Imp. Gratianus, Valens, & Theod. AAA. Eutropio PP.

EX aula nostra discendentes viri, ab omnibus iniurijs habeantur impunes, numerariorumque sacris, vel rapaces quaeque, tanquam experientes & idonei non patiantur. Dat. xiii. Non. Feb. C. P. Eucherio & Syagrio vv. cc. Conf.

4. Idem Valens, Theod. & Arcad. Augusti, Piuiano P. V.

OMnes qui in palatio militando, diuersis actibus paruerint, volumus in tantum eius dignitatis cuius meruerint missionem obtinere insignia, vt his omnibus praesertim in ordine atque cōfessio, qui posteriori tempore regendas prouincias, dignitateque susceperint palatinas. Si quis autem temeraria usurpatione statuta violare tentauerit, sacrilegij poenam sustineat. Datum, Prid. Non. Iul. Med. Acc. xiiii. Cal. Sept. Honorio NB. P. & Eudodio Conf.

DE PRIVILEGIIS SCHOLARUM.

TIT. XXX.

1. Imp. Theod. Arcad. & Valens. AAA. Plectio Com. & mag. offic.

VIris spectabilibus comitibus scholarum, verberandi degradandive senatores ac ducentarios, licentiam denegamus. ea namque quae tali commotione digna sunt, ad tuae sublimitatis volumus referri notitiam. Insuper etiam domesticos eorum, non senatores, vel ducentarios centenariosque fieri decernimus: poena v. librarum auri plectendo, quisquis hanc diuinam iurisdictionem exerceat: scrijnio vero barbarorum, si tale qui vel attentari passum fuerit, vel attentatum contra legem non suggesserit decem librarum auri condempnationem plectendo. Illud etiam obseruari non sine ratione conueniens: is cui domestici officium per militariae gradum, vel quinquennij tempus interdicti censuimus, familiaritate comitis simulata, rem prohibitam alio nomine valeat usurpare. Dat. xvi. Calend. April. CP. Caro Conf.

2. Imp. Leo & Zeno. Augusti, Eusebio magistro officiorum.

HAec lege decernimus, vt qui in singulis scholis militat, quique post emensa stipendiorum curricula ad primiceriorum gradum perueniunt, & adiorata nostrae diuinitatis purpura, virorum clarissimorum comitum meruerint dignitatem: tam singulorum quam privilegij omnibus sibi met competentibus perfruantur: ac deinceps vsque ad finem vitae foro tuae celsitudinis tantummodo subiacent: nec ex alterius cuiuslibet sententia ciuile subire litigium cōpellantur. In criminalibus sane controuersis, & in publicis tribus ita etiam aduersus tales viros prouincias moderantium congruam iurisdictionem volumus obseruari, ne sub praetextu concessi privilegij, vel flagitiorum crescat auctoritas, vel publica vacillet vtilitas.

3. Imp. Zeno A. magistro officiorum.

QUotiens super causa ciuili vel etiam criminali ex sententia videlicet iudicij tui culminei scholae vel eorum coniuges (siue adhuc viuente earum mariti, siue post mortem eorum) a diuinate

constitutae sunt) matres, eorum in vdiutate permanentes, aut liberi qui non specialiter alterius iudicij iurisdictioni subiectam conditionem sortiti sunt, & serui ad eos pertinentes conueniuntur: minime eos easve extranei fideiussoris exactione vexari: sed pro consuetudine vetustissima & iugiter obseruata, numerarium suae scholae fideiussorem praebere iubemur: hoc videlicet obseruando, vt in criminalibus causis quinque alios primates ex triginta viris a primicerio vsque ad triginta retro numeratis, vna cum numerario volente scilicet & non recusante praebent fideiussores: aut recusantibus quinque (sicut dictum est) viros extraneos, in criminibus tantummodo publicis fideiussor vna cum numerario praebentur: ita vt exactoribus non amplius ab his quam vnus solidus, siue per se, siue per procurator respondere maluerint, praebentur.

In subeundis autem cognitionalibus certaminibus, quoriam causa fuerit arbitro delegata: pro contestatione litis vnum solidum, & pro definitione ab arbitro recitanda alterum vnum, & nihil amplius dari decernimus. 2. Quod si quilla in iudicio tui culminei ab ipsa contestatione litis, vel relatione iudicis, aut appellatione interposita ventilatur: pro incenda cognitione non amplius quam tres solidos, & chartarum, vel recitandorum in cognitionibus infra mentorum, nomine editionis, quinquaginta gestorum, duos tantummodo solidos dabunt. 3. Quotiens sane apud viros clarissimos prouinciarum moderatores, ex delegatione scilicet sententiae tuae magnitudinis contra viros fortissimos scholares, vel eorum coniuges, vel liberos, vel seruos cognitio celebratur: non amplius quam dimidiam partem consuetae sumptuum praebere decernimus: hoc etiam adiciendo, vt qui acceptis commeatibus ad prouincias profecti fuerint, vsque ad quinque mensium spatium, intra quod ipsis erit remeandi licentia, nullam penitus actionem super ciuili videlicet negotio (exceptis criminibus & tributariis sanctionibus) suscitent. Ne tamen ibi quoque, post quicumque scilicet commearius mensum, ex sententia iudicij tuae magnitudinis conueni, in exigendis fideiussoribus aliquid sententiae detrimentum: adiutorij eos cautioni iubemus committi. 4. Quotiens autem ex verbis, & sine vlla scriptis prolata sententia, iudicij fortissimae scholares, vel eorum matres, seu coniuges (vt dictum est) aut liberi aut serui moriantur, nihil pro ipsa executione sportularum nomine penitus eos, vel eorum matres seu coniuges, aut liberos (secundum praesentiam distinctionem) vel seruos praebere decernimus: Sed si talis sit negotij vtilitas, vt etiam sine scriptis consentientibus videlicet partibus super eo possit cogitari: exspectato sine scriptis (sicut dictum est) habenda cognitiois euentus, si deteriorum calculum reportauerint, sportularum nomine vnum tantummodo solidum executori praestabunt. Si vero causa qualibet habendam in scriptis cognitioem flagitauerit: in hoc necesse est casu, interlocutione in scriptis praesentanda, ea quae superius de quantitate sportularum decidendarum: que cognitionum disposita sunt, obseruari.

DE CASTRENSI OMNIUM PALATINORVM PECULIO.

TIT. XXXI.

1. Imp. Constantinus A. ad Seuerum P. V.

OMnes palatinos quos, edicti nostri iam dudum certa privilegia superfundunt, eum si quam, dum in palatio nostro migrantur, vel passimonia propria quaesierint, vel dominis nostris fuerint, coluunt: ea strenge peculium habere praecipimus. Quid enim est ex castrensibus, quam quod nobis concessis ac prope sub cōspectibus nostris acquiritur. Sed nec aliter hinc a puluere & labore castrorum, qui signa nostra committuntur, qui praesidio sunt semper adhibere: quos inter eos

& eruditos studis, iuuenum prolixitas, & expeditio- num difficultas exerceat. Ideoque Palatii nostri, qui privilegii edicti vti poterunt, pecunia sua praecipua retineant, quae dum in palatio nostro constituta sunt, aut labore (vt dicitur) proprio aut donatione nostra quaesierint, PP. x. Calend. Iun. Constantino A. vi. & Constantio Caesare Consi.

DE EQVESTRI DIGNITATE,

Tit. XXXII.

1. Imp. Valentinianus A. ad Mamertium P. P.

Equites Romanos secundum gradum post clarissimum dignitatem obtinere iubemus. Dat. Frid. Calend. Nouemb. Philippopoli, Divo Iouiano & Varroniano Consi.

DE PERFECTISSIMATVS dignitate,

TIT. XXXIII.

1. Imp. Iulianus A. ad Paternum Valerianum

Odiosis perfectissimatus fruentur, qui impetraverunt, si abhorreant a conditione seruili, vel sisco aut curis obnoxii non sint, vel si piores non fuerint, vel non in aliquo negotio confiterint, nec sibi honorem venali suffragio emerim, nec rem aliquis administraverint.

QUI MILITARE POSSUNT, VEL non possunt, & de seruis ad militiam vel dignitatem aspirantibus: & vt nemo duplici milita, vel dignitate & militia simul utatur,

Tit. XXXIII.

1. Imp. Severus & Antoninus Augusti Antonio.

Militiae nomen dare vultis: offerre vos his, qui probandi ius habent. Non autem ignoratis, eos, qui litis causa militiam appetierint, postulantibus aduersariis solui sacramento solere.

2. Imp. Dioclet. & Maximianus Augusti.

Non tantum deo rionum filiis, sed omnibus in fraudem ciuilium munerum nomina armatae militiae dantibus, fraudem prodesse displicuit.

3. Imp. Arcad. & Honor. Augusti, Mag. viriulque militiz.

Vra peritigli obseruare debet sublimitas tua, nro coloni vel saluantes aut vtro se offerentes ad militiam suscipiantur armatae, aut cogantur inuiti.

4. Imp. Leo A. Disocoro.

Maes omnino curialis vel cohortalis conditionis constituti, nullam armatae militiam in poterant arripant.

5. Imp. Iulianus A. mag. offic.

His quidem quibus indultum a senus demonstra- tur, quo binis aut ternis, pluribusve, mereantur singulis non conuictis ex praesca consuetudine, sed abscatis, atque discrepantibus, detur electio quem retinendum sibi potius censent, quem deserendum cognoscant, vt in eo quod optauerint firmiter maneat: eo quod despexerint, sine dubitatione repellantur. In posterum vero nemini prorsus facultas pateat eodem tempore plus quam vnius ordinis nomen as- scdere: interdicens in commune cunctis (vt dictum est) binis pluribusve militiis, nec dignitatem conium gere cuilibet alij cingulo concedendis, vt & qui supplicandum de re terna nobis existimauerint, poena seruum librum auri pro temeritate qua minus stru-

Quosa plestantur: & qui susceperint in sionem Augusti per surreptionem elicitam (quod nonnuquam cont. ngi) decem librum auri multa seruantur: nisi etiam, nec non officii quorum hoc interst, si non reuiterint, & hanc pragmaticam legem abiecerint, decem librum auri dispendio puniendis. Si quid autem contra hoc pepererit: sciant omnes, quod extra concessum admissum est, aut adum fuerit, vel notis conscriptum publicis, simile habeatur, ac si nec imperatrum nec pronunciatum omnino, nec inferri esset viliis matriculis: scituris etiam omnibus qui merentes in ordinibus armatis siue ciuilibus administrandas prouincias, seu gerendos quoslibet numeros, vel iam sunt seu decetero fuerint iussione nostra sortiti: & vt seruetur eis gradus, Augusta promeritiu sanctione, parum indulgentiam sibi licentiam postquam deposuerint solitudinem, & aut priori cingulo protinus persistendi, nullo vindicando titulo dignitatis, quam solitudo media praestiterit: aut recipendi splendorem, quem acquisierint administrationis obtentu, verum priore cingulo desistendi. Moneat tamen innata nobis clementia, liberum esse cunctis perspezimus, si militia qua decedendum est, inter eas habeatur, quas volentibus liceat distrahete: & in alios eam conferendi, & praetia consequendi, prout in iisdem agminibus consueuerit hactenus: excipiendis videlicet, nec deducendis in hanc perpetuo seruandam legem pragmaticam, his qui binas militias simul compositas, & sociali nexat consortio fuerint adsecuti: vt in viris deuotissimis scholaribus atque caedatis fieri moris est: nec non in viris deuotis laterculenibus & pragmaticariis, vel a secretis contingit: quos memorialium, aut etiam agentium in rebus adorat cingulum: & si quis finili stipendiorum iunguntur copula.

6. Iulianus A. Mennz praefecto praetorio.

Super seruis qui postea ad quandam militiam adspirare tentauerint, vel scientibus, vel ignorantibus dominis, praecipimus, si quidem ignorantibus his eam meruerint, licere dominis adire competentem iudicem, & suam ignorantiam (eo quod contrarium minime probatur) ostendere, eaque modo spoliatos eos militia in suam dominium trahere. Si vero scientibus his serui militauerint: cadere quidem eos non tantum dominio eorum, sed etiam omni patronatus iure: illos vero ingenos esse, si quidem vti les ad militiam eis datam visi fuerint, in ea durare: si vero minime idonei sint, ea priuari. Super illis autem seruis qui iam militauerunt, & adhuc in eadem militia perseverant, licentiam damus dominis intra triginta dierum spatium ab eo tempore connumerandorum, quo praesens sanctio diuulgata fuerit vel nostram adire clementiam, vel competentes iudices, & suam ignorantiam commendare, eosque in suam dominium recipere, quo tempore transacto, simili modo tam dominio quam omni patronatus iure cadere eos necesse est.

7. Idem A. Ioanni P. P.

Si quis seruum suum dignitatem habere, quem admodum militiam fuerit passus: spoliatur & dominio serui, & iure quod pertinet ad patronos. Cui enim serendum est, homines a nostra manu donationes accipientes, adhuc inter seruos haberi, & forte cum suis dominis nostram purpuram adorantes? In his itaque casibus, in quibus non milita, sed dignitas, volentibus dominis, seruis acquiritur, eadem iura seruentur, quae antea posita sunt: ne videatur nostra sanctio aliquid habere imperfectum. Sciant autem domini ad exemplum praeteritae nostrae constitutionis quae de huiusmodi seruis loquitur, quod nisi hoc intra triginta dies ex quo eis hoc fuerit notum, manifestauerint, & competentem iudicem adierint, & spoliare eos dignitatibus caruerint, dominium eorum & ius patronatus amittant: nobis deliberantibus postquam

pe, qui domino serui fuerint liberati, & inter ingenuos connumerati, si oporteat eos habere dignitatem vel ea quasi indiguo spoliari.

8. Constitutio desideratur. Eius sententia ex lib. 57. Basilicis haec est de offi. Cuiacio referente.

Hae Constitutio Graeca confirmat primam constitutionem huius sit. qua cauetur ne quis eodem tempore duas militias habeat, adiciens, ne quis aliam militiam habeat, & praeterea tribunus notariis adnumeretur, & exigit vt apud acta quisque deponat verum malit dignitatem, an militiam. Et in eam rem statuit tempus trium mensium, intra quos ex quo praesens constitutio promulgata fuerit, adeat quisque in vrbe Comitum priuatarum, in prouincis praesides, & sui voluntatem exponat. Quo tempore elapso, praecipit Constitutio, vt si plures habeat militias, vnam tantum retineat: si militiam & epistolae tribunorum notariorum tribunus tantum maneat: si militiam & Comitum dignitatem, militiam amittat: si militiam Comitum primi ordinis retineat, nulla pragmatica forma ex contrario locum obtinente. Quod si quis militiam habens fiat praefes prouinciae, & vt sibi gradus seruetur a principe promeritus sit, iubet Constitutio tunc gradum ei militiae seruari, nec vt eum dignitate ex prouinciae administratione conquisita. Quod si quidam virumque retinere audeant: & forte duplici militia utantur, veramque amittant. Desinit & in eisdem poenam viginti librum etiam si sacram formam huic Constitutioni contrariam obtinuerint, atque etiam in praesides qui eam susceperint.

NEGOTIATORES NE MILITENT, TIT. XXXV.

1. Imp. Iulianus A. Mennz P. P.

Os qui vel in hac alma vrbe, vel in prouinciis euidam ergasterio praesunt, militare de cetero prohibemus, exceptis argenti distractoribus qui in hac alma vrbe negotiantur. Hos enim, vt pote viles omnibus contractibus, armata quidem militia penitus abstinerent facimus: aliam vero quamcumque sine metu praesentis sanctionis posse sibi acquirere. Si qui vero negotiatores, quos omni militia prohibuimus, iam militauerint: eis licentiam damus negotiationem quidem relinquere, militiam vero retinere: scientibus, quod si postea negotiantes appareant, militia priuabuntur. Quod & in argenti distractoribus huius almae vrbis si armatae militiam iam sortiti sunt, tenere volumus: vt relicta negotiatione liceat eis in eadem militia durare. Negotiantes etenim post hanc sanctionem, huiusmodi militia priuabuntur: illis qui ad armorum exercitationem suam professionem conuulerint, minime prohibendis ad competentem suae professionis venire militiam, & huiusmodi negotiationem nihilo minus retinere.

DE RE MILITARI

TIT. XXXVI.

1. Imp. Antoninus A. Annz militi.

Stipendia & donatiua temporis, quo apud hostes fuisse te dicis, restitui tibi postliminio regresso, restituroque, non ture desideras.

2. Idem A. militi cohortis primae.

Viginti stipendia si implectis, sordida muuera militi vobis non indicentur.

3. Idem A. Iuliano.

Militis ignominia missi cum infamia notentur: nullis honoribus qui in egrae dignitatis hominibus deferri solent, vt possunt, habeant autem morales, vt velint, potestatem, praeterquam in eis locis, in quibus specialiter arguentur.

4. Imp. Alexander A. Defunctorum in deseruione bona confiscari diuus Marcus & Antoninus pater meus constituit.

5. Imp. Gord. A. Valentino & aliis militibus. Vm allegatis septem annos in deseruione egisse maritum sororis vestrae, & indulgentia nostra esse restitutum: non tamen desideratis, vt id tempus, ac si in castris fuerit, habeatur. Proinde excepto eo tempore, quod ad desertores pertinet, restitutus et indulgentia nostra, residuo militare debet: ideoque nec stipendia temporis quo in deseruione fuerit, exigere poterit.

6. Idem A.

Smel causaria missis militibus, inauratio non solet concedi obtentu recuperatae valetudinis melioris: quando non temere dimittantur: nisi quos ceteri medicis denuntiantibus, & iudice competente diligenter examine, vitium contraxisse.

7. Idem A.

Rustra veteris ne nota, que propter delictum militare intercessit, existimationem tuam iam veterani lassisse videatur: maxime cum nec ex eo delicto, quod in paganorum potest cadere personam, notatos milites, post missionem placuerit esse famulos.

8. Imp. Philippus A.

Causaria missus, nulla existimationis macula adspersitur.

9. Imp. Constantinus A. & Caesar.

Si quis barbaris scelerata factione facultatem depredationis in Romanos dederit, vel si quis alio modo factam diuulserit, viuis comburatur. Datum 11. Calend. Maij, Senero & Rufino Consi.

10. Idem A. Titiano P. P.

Quicumque militum ex nostra auctoritate familiaritas suas ad se venire meruerint, non amplius quam coniuges, liberos seruos etiam de peculio castrensium emptos, neque adscriptos censibus, ad eisdem excellentia tua dirigi faciat. Datum 11. Calend. Iun. Limenio & Catullino Consi.

11. Imp. Gratianus, Valens, & Theodosius.

Tribuni vel milites nullam euagandi per possessiones habeant facultatem: sed cum signis propriis in mansionibus solitis ac publicis maneant. At quis tam necessaria scita contempserit: de eo, ac tribuno eius ad nostram scientiam rectorum ac defensorum relationibus protinus referatur: quatenus seuerissime in eos animaduertatur. Dat. 11. Id. Apr. Richomere & Clearcho Consi.

12. Idem AAA. Richomere comiti & Magistro vtriusque militie.

Cum supra virentes fluminum ripas omnis legionum multitudo consistit: ideo prouida auctoritate decernimus, vt nullus omnino immundo sive sordidatis fluentis commune posculum polluat, neque ablucendo equorum sudores deproperans publicos oculos nudatus incesset, sed procul a cunctorum obtutibus in inferioribus partibus fluuioiurq hoc ipsum faciat.

13. Imp. Arcad. & Honor. AA. Romuliano P. V.

Nemo miles ex his, qui praesentes diuino obsequio nostrae clementiae deputati sunt, & qui in hac alma vrbe praesente comitatu concessi sunt, quae de aliis numeris vel legionibus sunt: vel sibi vacet, vel aliena obsequia sine nutu principali peragere audeat. qui autem in huiusmodi facinore fuerint conuicti: militia ex utriusque consentanea luere compellantur. hi vero qui in priuato obsequio militem retinere fuerint reperi, quinque libris auri militae nomine seruiantur. 14. Si vero quisquam missus

Sus à numero, vel à tribuno ad comitatum serenitatis nostrae pervenerit: (aliter enim eos hoc facere vetamus) illico se viris illustribus comitibus, sub quorum regimine constituti sunt, offerre festinet: & causis protectionis exponat, ut & responsum caeleste mereatur, & citam remeandi accipiat facultatem.

2. Si quos autem milites per provincias relictis propriis numeris passim vagari praesides earum cognoverint, correctos faciant custodiri, donec de his clementiae nostrae auribus intimetur, & quid tibi fieri oporteat, decernamus. Dat. Caes. Febr. CP. Honorio A. IIII. & Eutychiano Consi.

14. Idem AA. Stilichoni magistro militum.

Contra publicam vilitatem nolumus à numeris ad alios numeros milites nostros transferri. Sciant igitur comites vel duces quibus regenze militiae cura commissa est, non solum à comitatensibus se palatinis numeris ad alios numeros milites transferri non licere: sed ne ipsi quidem, seu de comitatensibus legionibus, seu de castris ripariensibus, caesariensis, ceterisque, cuiquam eorum transferendi militem copiam attributam: nisi hoc Augusta maiestas publicae vilitatis gratia fieri iusserit: quia honoris augmentum non ambitione, sed labore ad vnumquemque convenit denegare. quod si quis contra fecerit, per singulos milites singulas auri libras à se noverit exigendas. Datum XIII. Calend. Apr. Med. Stilichone & Aureliano Consi.

15. Imp. Leo A. Aspari magistro militum.

Milites, qui à republica armantur & aluntur, solis debent vilitatibus publicis occupari: nec agrorum cultui, & custodiae animalium, vel mercioniorum quaerui, sed propriae munis insudare militiae, nullum praeterea ex militibus post hac praedictis obsequiis vacare magnitudo tua patiarur: sed frequentes in numero suo esse iubet: ut armorum quotidiano exercitio ad bella se praeparent. Quod si quis ex militibus iudicibus vltos militum tam divinis quam regis, vel priuatis domibus se possessiombus, diuersisque aliis obsequiis contra interdium serenitatis nostrae ereditur deputandus: sciat se ab eo qui contra vetitum fecerit, & ab eo qui ausus accipere militem fuerit, per singulos milites singulas libras auri protinus exigendas. Datum Prid. Nou. Iul. CP. Leone A. Consi.

16. Idem A. Dioscuro.

Militares viros, civiles curas arripere prohibemus: aut si aliquam huiusmodi sollicitudinem forte susceperint, & militia statim & privilegii omnibus denudari decernimus, formidantibus his motum nostrae serenitatis, qui temeritate saluberrimis statutis obuiam ire tentauerint.

17. Imp. Zeno A. magist. milit.

Neminem in vilo numero equitum vel peditum, vel in quolibet limite, sine nostri numinis sacra probatoria in posterum sociari concedimus, consuetudine quae hactenus tenuit, antiquata, quae magisteriae potestati vel ducibus probatorias militum facere, vel militibus adtingere licentiam tribuebat: ut hi tantum in numeris vel limitibus militent, qui à nostra diuinitate probatoriae consecrati, viros autem eminentissimos pro tempore magistros militum, necnon & viros spectabiles duces, si suppleri numero pro his qui fatalibus fortibus deciderint, necessarium esse putauerint, veritate à seuffa, per suggestionem suam nostrae mansuetudini declarare, qui & quanti, & in quo numero vel

limite debeant surrogari: ut ita demum, prout nostra sederit maiestati, diuina subnotatione subnixi militiam foriantur, officio quod tuz sublimitatis actibus obsecundat, centum librarum auri dispendio feriendo, si ex aliqua parte, quae statuit nostra serenitas, fuerint violata.

18. Imp. Anastasius A. Ioan. Magist. mili. praesentalium

Tam collatores & prouinciales, quam fortissimos milites prout oportet, gubernari, minimèque lesionem aliquam seu dispendium perpeti, proferantes, esse necessarium propeximis, dicatissimos milites, qui de diuersis praesentalibus numeris per Orientis partes noscuntur consistere, virorum spectabilium ducum insonibus obedire: ut quicquid emerit quod pro communi securitate curandum est: hoc protinus, utpote militari praesidio in proximis locis constituto, competens possit mereri remedium: ita videlicet, ut etiam agentibus causis criminaliter quam ciuilitate, praesatis milites iam non apud magnificam magisteriam per Orientem potestatem, vel ex sententis seu praecipionibus eius, sed per interlocautiones seu dispositiones tunc excellètius sedis, sub cuius iurisdictione consistunt, quàm eorum ducum respondeant. 1. Et scilicet obseruando, ut ad responsum, quem de officio tuz sublimitatis huc vsque ad praesentem magisteriam per Orientem potestatem moris erat destinari, viris spectabilibus ducibus in huiusmodi mittatur, tam per se, quam per adiutores suos: eosdem iudices obseruare, & iurisdictiones eorum implere curaturus: licentia ei non deneganda & ad responsum qui de officio alterius viri excellèti magistri militum praesentalium pro hac nostra dispositione destinatur, in locis in quibus apparitionis tuz sublimitatis ad responsum non contigerit reperiri, suam sollicitudinem pro emergentibus maximè causis peragere: cuius etiam illi qui de altero officio mittendus est, praebemus facultatē, ut non tantum pro adiutores suos, ad responsum sed etiam inuicem se adiuuando, nec publicis, nec priuatis causis vel executionibus abesse videantur. ad singulos enim duces ad responsum de apparitionibus nostris non perpeximis oportere destinari: ne per multitudinem eorum qualibet machinatione dāna contra milites nostros augeri coningat. 2. Ut autē omnifariam tam publice commoditati, quam fortissimis prospiciatur militibus, sportularum nihilominus exactionem merito censimus moderandam: & iubemus nec ipsi ad responsum, nec adiutoribus eorum pro criminalibus seu ciuilibus causis, etiam si ex publicis causis descendere, vel ad publicam causam pertinere dicantur, licere aliquid plus quam vnum solidum à singulis vel nolentibus vel spontanea voluntate offerentibus suscipere militibus: ita ut si vniuersitas numeri seu principiorum monenda sit, duplicata quantitate tantummodo sportulas accipiant: in his etenim causis nec plures quam duos primates, quorum nomina semel ac primum gestis interuenientibus fuerint publicata, patimur conueniri: syndico videlicet prout consuetudo deposuit, legibusque cautum est, ordinando.

3. Hoc quoque adiecto, ut pro omnibus quibuslibet expensis faciendis ingressus in iudicio duciano vnum tantummodo solidum, nihilque amplius milites vel syndici litigantes pendere compellantur: ut huiusmodi solatium ad commodum ad responsum, & eius adiutorum & exceptorum proficiat: nihil sibi usurpare, vel suo nomine possidere, vel viris deuotis principibus qui ducianum obseruant iudicium, vel ducianam apparitionem, de praesatis libris concedendis: ita videlicet, ut super litis expensis, in personis etiam eorum quicumque milites pulsare maluerint, eadem forma seruetur.

4. Erit autem arbitrij aequitatis virorum spectabilium ducum, pro qualitate negotiorum vel

quantitate quae deuotissimis militibus ab aduersariis eorum ingeritur, vel suam audientiam interponere litigiis, vel eorum discussionem dicatissimis principibus seu arbitris in locis degentibus committere. 5. Quibus viris spectabilibus ducibus & eos obseruantibus ad responsum, seu adiutoribus eorum curae sit si quando ad eosdem duces milites accesserit fuerint, vel de locis in quibus constituti sunt, moueri praecipit, ne quolibet modo curiales seu collatores quibusdam afficiantur dispendiis: ita scilicet, ut pro militibus inspicendis quodcumque voluerint: viri spectabiles duces etiam praesentales deuotissimos milites adhibere, non inmodicam multitudinem eorum tempore pacis conuocare procurent.

6. Si uero etiam necessitate poscente milites ad alia perveniant loca, laesionibus contra curiales seu collatores nihilo minus modis omnibus abstineant: & si tam in cundo quam redeundo triginta tantum dies oporteat eos praesentibus suis expensas sibi praebendas (collatoribus seu curialibus minimè pragruandis) suscipere non cessent, nisi autem vltiore tempore in aliis locis necesse sit eos commorari: expensas eis vltioris (ut dictum est) temporis ad quae pervenerint loca ministrari. 7. Quoniam uero comperimus quosdam remerario animo atque iniquo proposito, antequam tempore certos de memoratis militibus tam in iudicio sublimitatis tuz, quam apud excellètam magisteriam per Orientem potestatem, in accusationem deduxisse: eosdem eodem tempore ad diuersa quoque protraxisse iudicia: diuersisque super iisdem personis iustitiamque causas & negotiis prolatas fuisse sententias: ne postea nihilominus tante contra milites nostros insidiae, tantaque confusio querelis quas eis ingeri contigerit, generentur: nemini liceat apud sedem magnitudinis tuz accusationem contra militem seu milites praesentales deponere, conventionemque oblatam, eundem vel eosdem criminaliter vel ciuilitate per iustitiam virorum spectabilium iudicium vel ducum inquietare antequam negotium ex priori actione priorique conventionem finem legitimum sortiantur.

8. Idemque versa vice obseruari, ut si quidem miles seu milites praesentales prouisione viri spectabilis duci inculati ac admoniti fuerint: inculcatori licentia denegetur agenti postulationem seu accusationem in iudicio tuz sublimitatis contra eundem militem vel eosdem milites deponere: nec si eundem vel eosdem tam criminaliter quam ciuilitate obnoxios esse firmaverit, facultatem eidem agenti superesse: & separatis intentionibus suis, pro criminalibus quidem tuz celsitudinis iudicium, pro ciuilibus autem viri spectabilis ducis sublimitatem, seu versa vice, occupare.

9. Si quis uero ad huiusmodi tam audacissimum, tamque aequitati contrarium conamen profuerit: eum pro pecuniariis quidem negotiis, iactura litis, & damnorum quae vitio eius contigerunt, solutione percilli: pro criminalibus autem quasi calumniatorem conuictum, legum aculeos sentire. 10. Dispositiones autem antelatas, non ad imminuendam potestatem magisteriae per Orientem administrationis, sed pro tuitione locorum, ac securitate publica noscitur praestitisse: cum non dubium sit, ipsos etiam duces, quibus fortissimi praesentales milites parere praecipit sunt sub eadem excellèta potestate esse constitutos.

DE CASTRENSI PECULIO militum, & praedictianorum.

TIT. XXXVII.

1. Imp. Alexander A. Prisciano.

Si in potestate tua filius tuus fuit eo tempore quo quxdam nomine eius cuncti: ea tua esse non dubitatur. Peculio autem castrensi cedunt res

mobiles quae eunt in militiam, à patre vel à matre alijve propinquis vel amicis donatae sunt: item quae in castris per occasionem militiae quaeruntur: in quibus sunt etiam hereditates eorum qui non alias uoti esse potuerunt, nisi per militiae occasionem, etiam si res immobiles in his erunt. Matris autem hereditas quamuis in militia delata sit, ad peculium castrense non pertinet. In castrensi uero peculio praedictum donatum non esse constat: quamuis empti ex castrensi peculio praedia, eius conditionis efficiantur.

2. Idem A. Felici.

Filius familias alienationem nullius rei sine voluntate patris habet, nisi castrense peculium habeat.

3. Idem A. Feliciano.

Errat qui tibi persuasit, quod nexu paternae potestatis, iure sacramenti solutus es. Manent enim nihilominus milites in potestate parentum: sed peculium castrense proprium habent: nec in eo vllum ius patris est.

4. Imp. Gordianus A.

Ubi allegas te à fratre tuo eodemque commilitone in eisdem castris institutum heredem: successorem eius potius in castrensi peculio tuo, quam patri tuo cuius in potestate es, per te quaestam uideri, ratio est. Etenim peregrinationis laborem sociatum commilitij eius, & ob eundem munus consortium affectioni frateris nonnulli addidisse, quinimo vice mutua chariores inuicem sibi eos reddidisse credendum est.

5. Imp. Diocletianus & Maximianus AA.

Intelligis, alio qui militauit, defuncto, peculium eius penes patrem remansisse: non hereditatem patri quaerit.

6. Imp. Theodosius & Valens AA. Zoilo PP.

Ubi castrensi peculij tam scriuarii, quam exceptores, ceterosque qui in officio tui culminis mercedi licentiam habere noscuntur: ac si in legione prima adiutrice nostrae reipublicae militent, inuolutum habere praecipimus.

DE EROGATIONE MILITARIS ANNONAE. TIT. XXXVIII.

1. Imp. Constantinus & Iulianus Cæs. Heliopoli.

Repetita consuetudo monstrauit expeditionis tempore buccellatum ac panem, vinum quoque atque acetum, sed & lardum, carnem etiam ueruecinam milites nostros ita solere percipere: in duobus diebus buccellatum, in tertio die panem: vno die vinum, alio die acetum: vno die lardum, biduo carnem ueruecinam. Datum XVI. Kal. Iun. Hierapoli, Constantino X. & Iuliano Cæs. IIT. Coll.

2. Imp. Iulianus A. Secundo P.P.

Vicesimo non amplius lapide milites sibi iubemus paleas conuolare. Dat. V. Kal. Octob. Aedesa, Iouiniano & Varroniano Coll.

3. Imp. Valens & Valens AA. ad Victorem mag. militum.

Oenaticorum nomine milites & eorum superinstantes nihil pepitit à prouincialibus accipere audeant. Sciant etenim milites quod oportet eos commoda sua quae in annonarum perceptioe adipiscuntur, accipientes, extrinsecus detrimētis prouinciales non adficere. Dat. VI. Kal. Ian. Bonamansone, Diuo Iouiano & Varroniano Coll.

4. Idem AA. ad Auxonium P.P.

Sicut fieri per omnes limites salubri prospectione praecipimus, species annonariae vicinioribus limitibus à prouincialibus ordinibus ad castra conferri, sed in veteranis castris con-

Rituti milites, duas alimoniarum partes ibidem de conditis sumant: nec amplius quam tertiam partem ipsi vehere cogantur. Dat. v. Non. Maij, Mar- sianop. Valentiano NP.P. & Viçore C. Cof.

Actuarij, nisi expleto triginta dierum spatio, pttacia authentica confestim tradiderint species quas ex fiscalibus conditis dissimulauerint excludere, vel numero eius ratiocinia pertractant, si per se derunt erogare de propriis facultatibus, vel militibus ipsis, vel fiscalibus horreis addicantur inferre. Dat. vi. April. Sirmio, Valentiano & Valente AA. Cof.

Fortissimi ac deuotissimi milites annonas & capita singulis diebus, aut certe competenti tempore, id est priusquam annus elaboratur, de horreis consequantur: aut si perceptionem suam ac si debitam, studio voluerint protelateid quod competenti tempore minime perceperint, sicut nostri commodis vindicetur. Datum prid. Non. April. Antiochiz, Gratiano A. III. & Merobaud. V. C. Cof.

Nvlli militarium pro his annonis quæ in provinciis delegantur, repudiata ad tempus spejerum copia, & inopie occasione taptata, pretia licet postulare: ita vt si quis propter anni abundantiam suscipere oblata neglexerit, ac postea impositis pro necessitate rerum pretiis, repudiata taxaverit: neque id quod contra hanc legem expevit, sinatur exigere: neque id quod accipere dissimulaverit, consequatur. Dat. III. Kal. Aug. CP. Theodosio A. III. & Abundantio v. C. Cof.

Provincialium commodis nos convenit subuenire. Ad omnium itaque numerorum siue vexillationum aut etiam scholarum tribunos, vel viros illustres comites sublimitas tua faciat pervenire, vt meminerint sanctorum militibus iustis capitibus praxtandum, iuxta legem divi Valentiani: nec tamen ad oppidum deferendum. Dat. xvi. Kalca. Jul. Arcadio III. & Honorio III. AA. Cof.

Excellentia tua erogationis per susceptores factæ modum quantitate breuium conferri perficiat, ita vt quo die numerus datum sit, diligentius exploratur: ac si quid amplius aduarias vel optiones accepisse constiterit, quam breuium datorum scripiis nostris veritas continet, memorati in duplum reddere compellantur: susceptores ea summa imputanda, quam semel flagitantibus eodem erogasse monstrauerint: nam ad illustres quoque viros magistris virisque militie sacri apices curruerunt, quibus pronida sanctione decreuimus, vt breues ante indictionis principium summa fide ac veritate confecti, ad nostra scripia dirigantur, secundum quos a susceptoribus erogatio celebretur. Dat. viii. Kal. April. CP. Honorio A. III. & Eutychiano v. C. Cof.

Vbemus per omnes provincias euocatis numeris ac militibus a Nouembri mense de nouello vino annona dari: quoniam veteris dispendiosa videtur erogatio. Dat. Kal. Iun. Honorio A. III. & Eutychiano v. C. Cof.

Pinatoribus, id est exactoribus militariæ annonæ, nullum sit cum provincialibus commercium: ita vt a ducibus vel officio provinciali omnis summa debiti postuletur intra anni spatium conferenda. Dat. prid. Kal. April. Mediol. Vincentio & Fruita Cof.

Septem diebus per quos tribuni praxtoriani emolumenti gratia solentur scellaturæ nomine

species consequuntur: species resistentes non aliter adherentur, nisi vt in foro rerum venalium distrahuntur. Dat. v. Id. April. CP. Arcadio A. VI. & Probôv C. Cof.

Repetita censemus, vt si quis militum interclusam specierum exactionem refricare tentauerit, vel ad rationes statutas ausus fuerit immutare: tam vir speabilis dux, centum librarum auri, quàm eius etiam officium pari condema: tionis summa quatiatur, adiecta sacrilegij pena, quæ diualem scitorum violatores palam insequitur. Dat. x. Kal. April. CP. Honorio VIII. & Theodosio III. AA. Cof.

Scholaribus quibus laborum intuitu regendos numeros dedimus, de xraris annonis singulos solidos per opinatores, caballationis quoque rationem pro administrato tempore debitam quando militibus erogatur, sine mora præberi oportet: vel si quis eorum antequam accipiat, in fata concesserit, quod ex viraque causa ei debeatur, hereditibus eius restitui. Datum XIII. Kal. Decem. Constantio & Constante vv. CC. Cof.

Annonas omnes quæ vniuersis officiis atque sacri palatii ministeriis, & sacris seriniis caterisque cunctarum administracionum dignitatibus adolent delegari, quæque hi qui ad earum exactionem mittuntur, pro cupiditate & libidine sua grauius ex provincialium visceribus eruebant: ad similitudinem militum quibus xraræ præbentur annonæ, ad xraræ præcipimus: vt omnibus supra designatis emolumenta debita in preiis dispositio tui euoluntis pro publica utilitate taxati præcipiat erogari. Dat. xvi. Kal. Mart. CP. Aselepiodoto & Mariniano Cof.

Vbemus per hanc diuinam dispositionem eos, quibus ex officio tua sublimitatis militarium meritorum seu cuiuslibet præstationis committitur erogatio, in primis iurare pro iustitiae ratione iniunctam sibi sollicitudinem peracturos: & secundum præsentem saluberrimam nostræ dispositionis obseruationem solatium (sicut dictum est) publicum erogator manu sua sine villo dolo & fraude singulis militibus enumeret: quatenus vnusquisque miles accepto per suam manum solatio, ipse cum aduarij de negotiatione aduariis permessa secundum rationem agat iustitiae: hoc videlicet obseruando: vt pro singulis solidis aduario, siue statim, siue post vnum duobus seu amplius annos restitutum fuerit debitum, minus quidem vno tremisse, pro temporis scilicet breuitate pacifici liceat, amplius autem quam vnum tremissem nullus aduarius pro quoquo tempore seu annorum spatio pacifici penitus permittatur, nec vlla possit aduarius machinatione pro temporis prolixitate vnus quantitatem tremissis excedere.

Si qua tamen inter aduarij & militem super pactione, vel negotiatione tempore erogationis emerit dubitatio: iubemus eadem militi dandas pecunias ab erogatore principis dari, & secundum hætenus obseruatam consuetudinem eadem pecunias vel ab erogatore principis, vel ab aduario retineri: quatenus causa apud deuotissima principia, propositis sacrosanctis scripturis inter aduarij & militem tractetur: vt ex omni parte nullum damnum sub quacunque occasione (præterquam id quod eum ex iusta & permessa aduariis negotiatione debere constiterit) patiatur. Super his vero quos datis fortè commeatibus abesse contigerit, hoc volumus obseruari: vt pecunias quæ erogandæ sunt, vsque ad triginta milites, quos tantummodo datis commeatibus

bus dimitti sacra constitutio continet, apud deuotissima principia sequentur: illorum scilicet tantummodo militum, quorum intra triginta commeatibus viros constitutorum actuarius tempore erogationis pyracia, vt pote habita super passione, protulerit, quatenus cum iidem redierint milites, causa apud deuotissima principia secundum præstatum modum tractata, vtriusque partis indemnitati similiter consulatur. Non danda pro tempore tribuno licentia triginta virtis amplius sub commeatibus occasione dimittere. Sin vero saluberrimam constitucionem offendendo, amplius quam triginta viros datis commeatibus tribunos dimittere ausus fuerit: pecunias quidem quæ post prætorum triginta viros numerum per comatus dimissis militibus erogandæ fuerant, publice rationi erogator nõ dubitet reportandas.

Sciat verò tribunos præter iam constitutas super huiusmodi facinore interminationes, sese de propriis facultatibus singulis militibus, quibus ultra numerum triginta viros sub nomine commeatuum eos dimittere causa non consequendi publica solatia dederit: quicquid ob iniquam dimissionem amiserint, soluturum. Nec prius idem tribunos ab eodem decedat numero, nisi omnes huiusmodi milites, id est quos post permissam triginta viros quantitatem, commeatibus nomine dimiserit, indemnes in hac parte atque illætos reddiderit. Hoc etiam adiciendo vt sub gestorum testificatione tam decem ex deuotissimis principis primates eorum videlicet, quam vnusquisque caput scholæ iuratus deponat sub presentia sua rem sicut superius dispositum est, fuisse subsecutam, & sub obtutibus suis vnquemque militem solatium suum manu sua ab erogatoris dextera suscepisse: & huiusmodi gesta relatione à viro clarissimo tribuno, vel deuotissimis principis intra tres menses mittenda, ex quo profectus fuerit, numerandos, ad nostram referat pietatem.

Hoc videlicet ante omnia curando, vt pro tempore erogator, postquam datus fuerint ex publico pecuniæ, intra duos vel tres menses, seu quatuor, pro qualitate scilicet spationum, commissam sibi sollicitudinem erogationis non dubitet faciendam: vel si vterius apud se pecunias publicas, differendo erogationem, ausus fuerit retinere, sciat se modis omnibus damnum quod ex negotiatione miles sustulerit, ex propriis facultatibus militibus soluturum. Sciantibus his qui præfatæ dispositionis obseruationem suæ in differenda ultra sigillatim definitum temporis spatium erogatione, siue in qualibet alia parte fuerint egressi, non solum sese militie cinguli amissionem, verum etiam facultatum quoque suarum publicationem pro tanto subituros sagitio: & insuper erogationum quoque sollicitudinem ab officio tua celsitudinis, si imperatoria fuerit violata dispositio, ad alios transferendam.

Si verò idem officium simul atque huiusmodi fuerit à quolibet facinus perperatum, ad notitiam nostræ mansuetudinis, vel certe ad scientiam illustrissimæ magisterie referre curaueris potestatis, vt eiusdem apparitionis periculo tale sagitium principales minime possit aures latere: quatenus ex omni parte eodem delicto reuelato, quicunque saluberrimam nostræ constitutionis vel pietatis ordinationes ausus fuerit violare, interminatas minime possit penas euadere: ita vt singulis militibus qui non obseruato in eorum persona tenore dictæ dispositionis læsi fuerint, liceat sacratissimum nostrum per vnum fortè, vel etiam binos milites pro omnibus verba facturos petere commeatum: & porrectis precibus, quod contra nostram dispositionem passi sunt, approbare: eoque factis, haruitis violator imperatoris dispositionis supplicij percussatur.

Illud præterea omnibus modis obseruari designamus, vt erogator omnes pecunias quæ moris militibus vsque ad diem mortis eorum debi-

ta fuerant, secundum iam datam diualem dispositionem vxoribus vel liberis eorum non dubitet ministrandas.

Vm sepe contingat propter quasdam maximas & inexcusabiles rationes, quibusdam ad custodiam vel ob aliam huiusmodi causam milites deputari, vel etiam iam deputatos esse, & non conueniat hoc modo publicum aliquod damnum seu dispendium sustinere: iubemus, si qui fortissimi milites ex quocunque numero, curijs, vel quibusdam corporibus, vel sacrosanctis ecclesijs, vel alijs personis pro custodia (vt dictum est) vel tali alia causa à nostro numine deputati sunt, vel fuerint, ne per eorum translationes, circa annonarum vel capitum eis præbendorum erogationem publicis rationibus quædam læsio ingeratur: eandem rem de proprio personam seu etiam personas, cui vel quibus deputati sunt vel fuerint, hæc modis omnibus agnoscere, hoc tantummodo de publico pro iisdem annonis & capiti præbendo & imputando, quod in locis ex quibus præfati milites perueniunt, seu peruenierint, imputabatur: vel si ante latam præstationem supradictæ personæ recusauerint, eisdem milites nõ recedere de suis locis, vel eos qui recesserint, sine quadam mora ad ea redire: hoc omnifariam custodiendo, vt nemo deuotissimorum militum cuiusque personæ seu corpori sine speciali nostræ serenitatis iussione scriptis proferenda deputetur: officio tuæ celsitudinis, si hanc nostræ mansuetudinis formam, quotiens super militibus quibusdam deputandis aliquid statutum fuerit, gestis insinuare, & quid eos quibus dati sunt, prout nobis placuit, agnoscere oportet, itidem publicare minime curauerit: tam dispendium quodcumque publicum hoc ex causa sustinerit, ei de proprio propter desidia sua, tanto magis conuenientiam, dependere cogendo: rectoribus nihil minus provincialiarum, & apparitoribus eorum, si statuta nostra violauerint, seu violari concesserint, eiusdem condemnationis solutione percussentis.

Constitutio iubet vt in regionibus retineantur in primis ea quæ militibus eroganda sunt, atque ita deinde procedant reliquæ causæ sicuti. Nec enim oportet solas transmissiones vrgere, & erogationes militares negligere. Et si hanc constitutionem præstes violauerint aut municipia vel quilibet alius tractator publicorum, vt de suo militibus pecunias exoluant, & hoc amplius multam C. librarum auri.

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet vt in regionibus retineantur in primis ea quæ militibus eroganda sunt, atque ita deinde procedant reliquæ causæ sicuti. Nec enim oportet solas transmissiones vrgere, & erogationes militares negligere. Et si hanc constitutionem præstes violauerint aut municipia vel quilibet alius tractator publicorum, vt de suo militibus pecunias exoluant, & hoc amplius multam C. librarum auri.

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

Constitutio iubet, si milites propriis angarijs minime dant operam personis quibusdam auxilij gratia deputati vel per commeatum dimissi, vt aduarij eorum stipendia in speciebus non accipiant, ne corruptantur, sed in auro, facta specierum æstimatione secundum rationem mensæ, & iurando præfatis à tribunis & vicariis & domesticis & aduariis & optionibus, à quibus etiam si iusturandum dederint, ratio postea nihilominus & si qua in re, peierasse inuenti fuerint, duplura exigetur. Sed & si milites ad xraræ sibi velint annonas, eandem in pretio rationem mensæ seruati si species dari, vt eas accipiant quas regio parit, arbitrio religiosissimi Episcopi & clarissimi defensoris ciuitatis, Rufus si aduarij à milite emertit annonas eius, & eas accipiat à collatore quasi sibi concessas, rationem mensæ seruati, nisi malit collator species ipsas inferre. At si velint sua sponte collatores vendere quædam militibus, id non prohibemus, etiam si ex eo lucrum facturi sint minorem specierum quantitatem præbentes quam exigat ratio mensæ publicæ. Ne tamen ea propter liceat ciuibus lædere collatorem, puta si curia sine eiusque cum milite perperam conventionem

inierit prabendarum specierum, ne cogatur collator secundum eam conventionem species inferre. Quia vero plerique ex chartulariis fortissimorum numerorum vel federatorum coeunt sibi frumentum, pretia à fisco accipientes iuxta nundinationem quæ mensa continetur, sibi autem quasi iam ante comparatas species retinentes, ideo iubet Constitutione quis collator inuitus eorum coemptioni parere cogatur. Sed si quis sua sponte eis vendere velit, ne excedant illi pretia mensæ in quantitate ea, quæ annonarum nomine militibus præbenda est. Nam etiam extrinsecus quantitatem specierum eo pretio emere prohibentur sicut milites. Quæ omnia demonstrabit futura retractatio, qua quantum apparuerit sibi quemque vindicasse, in tantum damnabitur in duplum: ita ut simplum fisco habeat, simplum actor. Omnibus quoque militibus personis quibusdam deputatis secundum rationem mensæ adrentur annonæ & capita, nec petantur species nisi à volente: eo qui quid ante dictorum temerare ausus fuerit, maximum periculum subituro, siue tribunus sit, siue vicarius, aut domesticus, aut actarius, aut optio, aut numeri princeps, aut officialis magistri militum: si quid horum contigerit non bona fide tractari, & id confestim minimè denuntiauerit. Retractatio enim quicquid aduersus constitutionem acciderit, coarguet & iudicabit.

DE EXCOCTIONE ET TRANS-
latione militarium annonarum,

TIT. XXXIX.

1. Imp. Arcad. & Honor. AA. Stilichoni Com. & mag. vtriusque militiæ.

Opinatores quibus species in diuersis prouinciis delegantur, contra omnem consuetudinem à nullis consentientibus familiis excoctionem panis efflagient. Illustris igitur auctoritas tua novam usurpationem congrua auctoritate repellat: ut cum opinatores in prouincias delegantur, vetus consuetudo seruetur. Datum Id. Septemb. Med. Theodoro v.C. Conf.

2. Idem Augusti Adriano P.P.

In excoctione buccellati quod deuotissimis militibus conuenit præparari, in translatione etiam annonæ, nullius excipiat persona: videlicet ut nec nostra quidem domus ab his habeatur immunis. Et si quisquam (quod non opinamur) implere quæ sunt præcepta neglexerit, in procuratorem eius seuerissimè vindicetur: ita vti huiusmodi contumaciæ dominum consecum esse constiterit, quadruplum id quod pro eius capitatione poscitur, posthabita dilatione soluetur. Dat. ix. Kalen. April. Romæ, Honorio A. vi. & Aristeneto Conf.

DE MILITARI VESTE,

TIT. XL.

3. Imp. Valentinianus & Valens Augusti Auxonio P.P.

Omnem canonem vestium ex Kalendis Septembris ad Kalendas Aprilis nostris largitionibus tradi præcipimus: proposita poena rectori prouinciæ vel eius officio condemnationis quæ iuxta iustitiam videbitur. Dat. xiiii. Kal. Decembr. Martiianopoli, Valentiniano & Valente Conf.

4. Imp. Valens, Grat. & Valentinian. AAA. Modesto P.P.

Prouinciæ Thraciarum per xx. iuga seu capita conferant vestem, Scythia & Misia in xxx. iugis

seu capitibus interim annua solutione dependant per Aegyptum & Orientis partes in tricenis terminis iugis: per Asiam vero & Ponticam diocæsima ad eundem numerum in capitibus seu iugis annuæ vestis collatio dependatur: ita ut per Orientem prouinciæ in titulo auri comparatitij quod per iugationem redditur, compensationis gratia perfruantur: exceptis Osroëna, & Isauria. nam earum demum constat aurum comparatitium minimè debere. Dat. v. Id. Aug. Hierapoli, Gratiano A. iiii. & Merobaude v.C. Conf.

3. Imp. Arcadius & Honorius AA. Martiano Com. S.L.

Fortissimis militibus nostris per Illyricum non binos tremilles pro singulis chlamydis, sed singulos solidos dari præcipimus. Dat. xvi. Kalend. Febr. CP. Arcadio iiii. & Honorio iiii. AA. Conf.

4. Imp. Honorius & Theod. AA. Asclepiodoto P.P.

Militaris adratio vestis à collatoribus exigatur, sacratissimis videlicet largitionibus inferenda: ita ut quinque eius partes fortissimis militibus clementer nostræ absque vlla vel ipsorum, vel publica incommoditate, pro eadem contextione suscepta, minoribus gregariisque militibus in ipsa quam maximè eos desiderare constiterit, specie præbeatur. Datum vii. Id. Mart. CP. Asclepiodoto & Mariniano Conf.

DE METATIS, ET EPIDEMETICIS,

TIT. XLI.

1. Imp. Valens, Theod. & Arcad. AAA. Theodoro mag. offic.

Si quis metatorum nostrorum manum qua deputatas singulis quibusque domus denotant, & postibus hospitium nomen adscribunt, delere non dubitauerit: ad instar falsi reus, constituti huius auctoritate teneatur. Datum vi. Kal. Nouembr. CP. DN. Theodosio A. iiii. & Abundantio v.C. Conf.

2. Imp. Arcad. & Honor. AA. Ofio mag. offic.

In qualibet vel nos ipsi vrbe fuerimus, vel in qua hi qui nobis militant, commorentur: omnium tam metatorum, quam etiam hospitium iniquitate summoa, duas domus propriæ domus, tertia hospiti deputata, cætenus intrepidus ac securus possideat portiones, ut in tres domo diuisa partes, primam eligendi dominus habeat facultatem: secundam hospes quam voluerit exequatur: tertio domino relinquenda. Plenum enim æquitate atque iustitia est, ut qui aut successione fruitur, aut emptione vel extrusione gaudet, eandem præcipue iudicio suam partem teneat & relictam, Ergasteria vero quæ mercimoniis deputantur, ad prædictam diuisionis iniuriam non vocentur, sed quæta sint & libera: & ab omni hospitium iniuria defensata. solis dominis conductaribusque deferuiant. Sane si stabulum (ut ad solet) militari viro in tertia domus parte defuerit: ex ergasteriis (nisi id dominus qualibet occasione prouiderit) pro animalium numero, vel domus qualitate deputabitur. Illustribus sanè viris non tertiam partem domus, sed dimidiam hospitalitatis gratia deputari decernimus: ea dumtaxat conditione obseruata, vt alter ex his (si libet, atque maluerit) diuisionem

arbitratia æquitate f. fiat, & alter eligendi habeat optionem. & si nullum perpetuo quod iustissimus perseueret: ita ut viginti librarum auri, qui illustrissima sunt præditi dignitate, sicut nostro se penam illamros esse cognoscant: ceteri vero militia sciant se esse priuandos, si generale præceptum amplius usurpando quam iustissimus, reprehensibili temeritate violauerint. Datum vii. Id. Februar. CP. Honorio iiii. & Eutychio Conf.

3. Idem AA. Vincentio PP.

Vnâs iudices scire volumus, à prætoris ordinariorum iudicum his presentibus abstinentiam. Dat. xvi. Kalend. Febr. Mediolan. Stilichone & Aureliano vv. cc. Conf.

4. Idem AA. Euliano mag. offic.

Abricentum domibus vbiicumque constitutis omnem molestiam hospitium præcipimus amoueri: quod & Antiochenis, & cæterarum ciuitatum suburbis similis domorum exculatio præbeatur, absente scilicet sacro comitatu. Dat. xi. Kalend. Febr. CP. Stilichone & Aureliano Conf.

5. Imp. Honor. & Theod. AA. Ioanni PP.

Deuotum possessorem ab omni inquietudine liberamus. Primo igitur omnium ad nullum prædium publicum vel priuatum domus nostræ, vel cuiuscumque iuris vllis metator accedat, si à quoquam fuerit destinatus. Licentiam enim domino, actori, ipsi que plebi seruitas nostra commisit, ut eum qui præparandi gratia ad possessionem venerit, expellendi habeat facultatem, nec crimen aliquod pertimescat: cum sibi arbitrii vltionis suæ sciat esse concessum: recteque sacrilegum prior arceat, qui primus inuenit. Administrantem vero, eiusque officij proceres, quorum præcepto inhibita personam ad agrum aliquem destinauerit, in tempus proferri debere censuimus. Solam sanè hospitalitatem sub hac obseruatione concedimus, ut nihil ab hospite quod vel minimum vel animalium pascuis necessarium creditur, postuletur: omniumque sit acceleratum iter atque continuum, nec vlli liceat residere: ne diuturnitas commanentium vlla ex parte prædium vexet. Decem etiam librarum auri multa feritur, quisquis administrator, rogator, apparitorve vllus, militans scilicet, vel iter agens vlllo in loco aliquo ad hospite postulerit. In tantum enim inhiberi sceleratum morem iubemus, ut ipsis quoque præbeatibus impunitum esse non patiamur, si quid sponte contra præceptum nostrum probati fuerint obulisse. Datum prid. Id. Iun. Raven. post consulatum Honorij viii. & Theodosij V. AA.

6. Idem AA. Adriano procur. Africæ.

Hoc prospectum est, ut in sa iusta hospitalitatis præbitio tolleretur, nec balneum quisquam à domino ædium postulet. Dat. v. Non. Mart. Rau. Constantiano & Constante Conf.

7. Idem AA. Eustathio PP.

Deuotissimos milites ex prociectu redeuntes, vel proficiscentes ad bella, in sacratissimæ vrbs singulae turres in pedepianis suis suscipiant. Datum v. Non. Mart. CP. Honorio iiii. & Theodosio x. AA. Conf.

8. Imp. Theodosius & Valens, AA. Helioni mag. offic.

Rehiatrics nostri palatii, necnon vrbs Romæ, & magistris literarum, pro necessariis artibus, vel liberalibus disciplinis, necnon picturæ professores (si modo ingenij sunt) hospitali molestia quoad viuent, liberari præcipimus. Dat. xiiii. Kalend. Sept. Hiero & Ardabure Conf.

9. Idem AA. Nomo mag. offic.

Omnis qui metata in suis domibus præstant, siue hospitia præbeuerint metatoribus, siue

quolibet pacto satis eis fecerint, nullam vel pensionem vel discussionis domus gratia molestiam sustineri cogantur. Deinde neminem volumus cuiuslibet loci vel ordinis in hac florentissimæ vrbe domum propriam excusantem metatum sibi in alienis ædibus priuilegio militiæ vindicare. quod & in prouinciis obseruari oportet. cæteris vero quibus illustris dignitas sub cingulo vel citra cingulum pro suo solo honore delata est, excusandam ædium licentiam penitus denegamus. Hoc iuris etiam in his præcipimus obseruari, quos ipsa quidem administrationis conditio spectabiles nouit: honor tamen additus à nostra liberalitate reddit illustres: Scituris omnibus quod si quis cum cingulo perfruatur, & excusationem ita propriæ domus impetrauerit, ut à pensione etiam portione tertia siquæmunis, & militiæ causa metatum in alienis domibus sibi crediderit vindicandum si quidem honore præditi excusationis ius habeat, carebit legum priuilegiis, quas fraudare conatus est. Si vero inter eos quibus nulla suffragatur dignitas, numeretur, centum librarum auri sacratissimis largitionibus pendendarum illatione multabitur. Datum xvii. Kel. Febr. Constant. Theod. A. Conf.

10. Imp. Valentinianus & Martinus AA.

Hæc lege sancimus, ut si quis consularem ac patriciam mererit dignitatem, tres domos proprias dum superest, habeat hospitium immunitate securis, heredes vero eius filij, aut pater, aut mater, nepotes aut frater, aut soror, aut vxor, duarum domorum suarum excusatione potiantur. Si quis vero consulatum modo gloriaur, duas semis domos suas immunes habeat: post fata vero eius memorati heredes vnâ semis domum suam habeant nullis hospitium prægrauatam. Pari priuilegio perfruatur cum memoratis heredibus, qui solius patriciæ dignitatis sine consulatu decoratur insignibus, præfectori vero, nec non & magistri militum duas domos suas habeant, quoad vixerint, hospitibus liberatas. Heredes vero eorum memorati vnâ defendant domum suam si mili excusatione munitam. Magistri vero officiorum, vel quæsteres vnâ semis domum suam quoad vixerint, habeant hospitium onere liberatam. Heredes vero eorum præditi vnâ ab hospitibus iure defendant. Comites autem domesticorum, & prætorum, & sacrarum largitionum, & rerum priuararum, & vir spectabilis primicerius notariorum, singulas domos suas ab hospitium graumine, dum viuunt, gaudeant esse securas. Memorati vero heredes eorum mediam partem vnus domus suæ sciat excusatione muniti: residua vero partis dimidiæ tertiam portionem hospitibus deputandam esse cognoscant. Si qui illustres honorarias dignitates quascumque sine actu caletus impetrauerunt, æquo animo suas domos hospitibus post hanc legem pendant pro tertia quæ legibus præfinita est, portione: exceptis videlicet ergasteriis quæ in plateis vel angiporis esse noscuntur, quod in omnibus domibus quæ hospitales sunt, obseruari iubemus ita ut nemo vel ex sacro rescripto, vel ex diuina annotatione, seu pragmatica sanctione contra hanc legem vti possit excusationis auxilio his omnibus quæ per hanc legem constituimus, in hac æterna vrbe obseruandis.

11. Imp. Zeno A.

Decem post primicerium tribunos in domibus quas in hac regia vrbe possident, metatorum iustissimus vacationem mereat.

12.

NE quid præses dum per prouinciã obseruat, hac specie exigat à prouincialibus, ne illos hospitium grauet, vel ut eis habeat arma co-

le m.
fil. 1. l. 14.
Lij. leuda. furent ady p. et
deultes. et ne jamaiz tenude
donner en que de q. une plus de la
moitie de l'ama. et laube. et ne
demurant libre. et on ne peut
pas faire de chose. et ne se
le m. et le l. de la ma. et on.

cedat. Qui secus fecerit, ut dignitate bonisque adem-
ptis exilio perpetuo damnatur.

DE SALGAMO HOSPITIBVS
non prestando,

Tit. xlii.
1. Imp. Constantinus A.

NE quis comitum vel tribunorum, aut praeposi-
torum, aut militum, nomine salgami gratia cul-
citra, lignum, oleum a suis extorqueat hospitibus,
sed nec violentibus hospitibus in praedictis speciebus
aliquid auferat: sed sine prouinciales nostri ab hac
praebitione securi: comitibus, tribunis, vel certe praepo-
sitis, militibusque graui vexationi subiaccntibus.
Datum v. Id. Octob.

DE COMMEATV,

Tit. xliii.

1. Imp. Constantinus & Constant AA. Leontio P.P.
NE cui liceat praepositorum vel tribunorum co-
horum, vel vicariorum & familiarium eorum
tempore expeditionis quocumque genere cuiquam
de militibus a castris atque signis, vel his etiam locis
in quibus praetendant, discedendi commeatum dare.
Si quis vero contra hanc legem facere ausus fuerit,
& militem contra interdictionem commeatum dimi-
serit eo tempore in quo Barbarorum incursum exti-
terit, & tunc cum praesentes in castris atque apud si-
gna milites esse debeant, quifquam abserit: capite
vindictetur. Da. xiiii. Kal. Maij. Scuro & Rufino Coss.

2. Imp. Gratianus, Valens & Theod. AAA. Syagrio
mag. offic.

QUicumque de scriulis, aut agentibus in rebus,
vel etiam ex officiis palatinis, his videlicet qui
sacrarum & prinarum remunerationum comitibus
obsecundant, sex mensium spatium supra diem com-
meatus, aut iustionem euectionis abserit: is in infe-
riorem locum, quinque antelatis praeterioribus, de-
uoluitur. Is vero qui anni vacationem arbitrio pro-
prio, iudicarij praecipio oblitus assumperit, a decem
post se militibus transfatur: ac deinde cum iam
aliquis desidia quadriennio officium proprium ad-
ire neglexerit, quadraginta de sequentibus praeteratur
qui vero nec post quadriennij quidem tempus: mi-
litantem non immerito matriculis auferatur. Da.
Kal. Octob. Auronio & Olybrio Coss.

3. Imp. Honorius & Theodosius AA. Hausoni com.
& mag. militum.

SI quis sine commeatu aliquo annum in penatibus
propriis, vel in quibilibet locis desidia quiete
transegerit, decem sequentibus postponatur. in quo
vero biennalis culpa deprehenditur, viginti sibi ante
postibus congemiscat: tertius autem annus triginta
praeteratos iure desebit: ut quartus exemplo matricu-
lae nullam veniam derelinquat. Da. prid. Id. Jun.
Rau. post consulatum Honorij viii. & Theo. v. AA.

DE TYRONIBVS,

Tit. xliiii.

1. Imp. Valens & Theod. AA. Modesto PP.
Nullus tyro vagus, aut veteranus, aut censibus
obnoxius, ad militiam accedat. Datum xiiii.
Kal. Octob. Hierapoli, Valentin. & Valente iii. AA.
Coss.

2. Imp. Gratianus, Valens & Theod. AAA.
Vifquis alieni iuris mancipium in tyracino
militis scribi curauerit: conuictus ac proditus
auri libram arario nostro cogatur inferre, mancipio
scilicet domino (si factum ignorauerit) reddendo.
Da. Id. Maij. Tyro Metropoli, P.P. Beryto, Anto-
nio & Syagrio Coss.

1. Imp. Honorius A.
TYrones in scholis loco semper posteriore ponan-
tur: nec enim patimur quenquam ceterorum
gradum obtinere, nisi cui & laborum assiduitas, &
stipendiorum proficitas suffragantur. Datum vii. Kal.
Decemb. Rau. Basso & Philippo Coss.

DE LITTORVM ET ITINER-
um custodia,

Tit. xlv.

1. Imp. Honor. & Theod. AA. Eustathio PP.
Aluberrima sanctione censemus ne merces illicitae
ad nationes barbaras deferantur: & quocumque
que naues ex quolibet portu seu littore dimittuntur,
nullam concussionem vel damna sustineant: ita ta-
men ut earum naucleri deponant in quam prouin-
ciam iuri sunt: ut hoc manifestato, nulla contra eos
postea indignatio seu concussio quocumque proce-
dat. Da. xiiii. Kalen. Octobr. CP. D.N. Theodos. A.
ix. & qui fuerit nuntiatas.

DE DESERTORIBVS, ET OC-
cultatoribus eorum,

Tit. xlvi.

1. Imp. Gratianus, Valens & Theod. AAA. Syagrio PP.
SI quis forte desertorum agro rebove susperit,
Saque apud se diu passus fuerit delitescere: actor
quidem vel procurator loci qui hoc sciens prudens
que commiserit, capitali supplicio subiugatur: domi-
nus vero si huius rei confusus fuerit, praedij in quo
latuerit desertor, amissione puniatur. Si quis autem
desertorem prodiderit, mediocri loci ingenus im-
munitate potatur. Neque solum de his loquimur
qui proximis signis felicibus applicati, militiae rudi-
menta timuerunt: verum etiam qui suspensis mili-
taribus degenerem larebram praebuisse monstrantur.
Desertor autem habeatur, quisquis belli tempore
aberit a signis. Horum qui sponte processerit pecca-
ti, anterioris supplicium non timebit. Sin vero agi-
tiosa ignavia delitescat: per eum in cuius domo fue-
rit inuigilantibus extrinsecus quoque officiis publi-
cis, ubique correptus, seueritati iudicis offeratur,
degeneris mortis gladium subiturus. Sin autem re-
ctor prouinciae propositam seueritatem vel gratia, vel
dissimulatione distulerit, patrimonij atque existima-
tionis damno subiciatur: & in officij primores capi-
tally vindictetur. Datum Id. Jul. Romae, Gratiano
vi. & Theodosio i. AA. Coss.

2. Imp. Arc. Theod. & Honor. AAA. Adriano PP.

SI desertores inuenti, resistendum, atque armis op-
pugnandum putauerint: tanquam rebelles in ipsis
temeritatis suae conatibus opprimantur: ita tamen ut
prouinciarum iudices sollicita cautione disquirant,
ne sub falsarum tractatoriarum nomine, desertionis
suae crimen defendere moliantur: nec suppositus &
commentitius epistolis euadendi habeant facultatem.
Da. vi. Kal. Mart. Rau. Theod. A. i. & Rumoride Coss.

3. Idem Augusti, Longino PP.
VI relictis militibus castris, se ad depradatio-
nem vel latrocinium conulerint, seueritatem
iudicis non euadant. Da. ix. Kal. April. Rau. Arca-
dio A. vi. & Probo v. c. Coss.

DE VETERANIS,

Tit. xlvii.

1. Imp. Constantinus A.
VM intraissent principia, & saluatus esset a pra-
cedis, & tribunis, & viris eminentissimis, accla-
matum est. Auguste Constantine, Deus te nobis ser-
uet, vestra salus nostra salus, vere dicimus, iurati di-
cimus. Aduanti veterani exclamauerunt: Constantine
Auguste

Auguste, que nos veteranos factos, si nullam indul-
gentiam habemus? Constantinus Augustus dixit: Ma-
gis magisque conuecteris meis beatitudinem auge-
re debeo quam minuire. Viatorum veteranos dixit
Muneribus & oneribus vniuersis locis conueniri no-
sumus. Constantinus Aug. dixit: Apertius indica-
que sunt maxima munera quos contumaciter gra-
uant. Vniuersi veterani dixerunt: Ipse perspicis. Co-
stantinus Augustus dixit: Iam nunc magnificentia
mea omnibus veteranis id esse concessum perspicis
sit, ne quis eorum in villo munere ciuili, nec in operi-
bus publicis conueniatur, nec vlla collatione, nec a
magistratibus, nec vidigalibus, in quibuscunque nun-
dus interfuerint, vllam ob venditionem proponen-
dam dare debeant. Publicani quoque (ut ad solent
agentibus supplere) ab eisdem veteranis amoueantur:
quiete post labores, suos pereniter persuantur.
Fisco quoque nostro eadem epistola interdiximus, ut
nullum omnino ex his inquietet: sed sicut eis eme-
re & vendere, optimis negotiis pecuniam arachare, &
mercimonia agitare: nec solum integra beneficia eor-
um sub seculi nostri otio & pace persuantur, sed
etiam nullo munere ciuili, id est corporali seu per-
sonali vel deponatorio onere eos asfici concedimus.
Da. Kalend. Mart. Ciuitate Belouocorum, Constanti-
no A. vi. & Constantio Cx. Coss.

1. Idem A. Maximo.
Prouidendum est, ne veterani qui praetoria di-
gnitate consulati, aut honores varios pro meritis
suis consecuti sunt, incongruis pulsemur iniuriis.
quod si quis in hoc crimine fuerit deprehensus: re-
tores prouinciarum pro iurisdictione sua examina-
tes factum, pro sui qualitate eos coercent. Da. xiiii.
Kalend. Jun. Treueris, Ianuario & Iusto Coss.

2. Idem A. Eusebio P.V.
VETERANI qui ex negligentia vitae nec rus colunt,
nec aliquid honestum peragunt, sed latrocinis
sele dederunt: omnibus veteratorum priuilegiis
exuti, poenis competentibus a prouinciarum rectori-
bus subiciantur. Da. xiiii. Id. Aug. Constantio A. vi.
& Constante ii. Coss.

3. Imp. Honorius & Theodosius AA.
Nullus eorum qui sacramentis inharete deserit,
vel volens permittatur, vel iniustus militare co-
gatur, seu stare iudicium sententiae: quae non his ob-
seruatis laze fuerint, nullam firmitatem habentibus:
nisi forte reperitur ibi tempore militiae, cepta cog-
nitione. tunc enim velut necdum cingulo deposito,
sub militari iudice rem tradari sinique praecipit:
nisi principali beneficio specialiter indulto qui
dam ex his sese defendant.

DE FILLIS OFFICIALIUM MI-
litarum, qui in bello moriuntur,

TIT. XLVIII.

1. Imp. Constantinus A. Eusebio.

HI qui ex officialibus quorumcumque officio-
rum geniti sunt, siue eorumdem parentes ad-
huc sacramento tenentur, siue iam dimisi sunt, in
parentum militiam vocentur. Datum prid. Non. Aug.
Basso & Ablabio Coss.

2. Imp. Gratianus, Valens & Theod. Augusti,

Filio: primipilarum patetiam sequi conditio-
nem oportet.

SI quis quocumque modo militans in bello mori-
atur, filius eius si uans sit, vel ex multis maior na-
to, statim in locum eius succedat, & easdem annonas acci-
piat si pater usq. ad Biarchi duraxat graui peruen-
erit. Quod si altior obtinerit, (veluti dicenarij aut
centenarij) filius eius fiet tantummodo Biarchus.

Manifestum autem est, maiorem partem, in quem elu-
modi solatium conferatur, fratrum saerum curam
habiturum.

DE OBLATIONE VOTORVM,
Tit. XLIX.

1. Imp. Arcadius & Honor. AA. Basilio P.V.
Vando uotis communibus felix annus aper-
tur, in vna libra auri, & solidis obryzatis princi-
pibus offerendi deuotionem animo libenti suscipi-
mus: statuente, ut deinceps sequentibus annis vni-
cuiusque sedulitas principibus suis talia inferat
semper & deferat. Datum xix. Non. Mart. Med. Oly-
brio & Probino Coss.

DE NUMERARIIS, ACTVARIIS, ET
chartulariis, & adiutoribus, scriuariis, & excepti-
ribus, sedis excelae, caeterorumque iudicum tam
militarium quam ciuilium.

Tit. I.

1. Imp. Constantinus A. ad Veronicianum Vis. Africae
& fraudulentum numerariorum propo-
situm, qui diuersis obsequiis rectoribus obsequium
tur, ita inhibendum est, ut antea sancimus, nunc ite-
dem sancimus, conditioni eos subdi (tormentorum)
& eculis atque lacerationibus subiaccere. Da. xiiii.
Kal. Jun. Optato & Paulino Coss.

2. Imp. Valens & Valens AA. Clearcho.
VI numerarij appellari consueuerant, consula-
rium atque praesidium, dumtaxat tabularij post
hanc nostram sanctionem vocabuntur: scientes in
tormentis esse subiectos, nisi iudicibus, vel his qui
prouentis nostro iudicio ad prouincias uenerint, vel
exactoribus debitorum aut reliquorum nomen &
modum frequenter ingererint sub actorum testifi-
catione: quos scire oportet, cum his qui debitores
sunt, sese ad solutionem esse retinendos, nisi omnia
debita ipsi fuerint indicantibus persoluta. triennij
tamen spatio tabulariorum decet tempus omne con-
cludi. Da. xiiii. Kal. Mart. Constantin. Valens & Va-
lens AA. Coss.

3. Idem Augusti Rufino PP.
Numerarios amplissimae tuae sedis cingulum ha-
bere, & militis ordinem tenere iubemus. Da.
prid. Id. Dec. Parisiis, Valentin. & Valente AA. Coss.

4. Imp. Gratianus, Valens & Theod. Augusti omni-
bus rectoribus prouinciarum.
IN prouinciis singulis duo numerarij, qui & tabula-
rij, collocentur: quod ad vnum fiscalis arcae ratio-
cinium, ad alterum largitionales pertinere tituli in-
beauerit: hoc scituri, quod si ex alterius quocumque
adibus ad alteram partem illicita fuerit usurpatione
translatum: is qui culpam iudicis dissimulatione te-
xerit, grauisimo sit supplicio subiugandus. Da. xiiii.
Kal. April. CP. Antonio & Syagrio Coss.

5. Idem Augusti Principio PP.
EXceptores omnes iudicibus prouincialibus obse-
quentes, qui nec cohortalem militiam sustinere
videntur, neque a fisco vllas consequuntur annonas
absque metu dare coacti operam, etiam si decurio-
nes sint, minime prohibemus: dummodo munera
propriae ciuitatis agnoscant, & peractis secundum
morem exceptionis officio, ad propriam sibi curiam
redeundum esse non nesciant. Da. xiiii. Id. Decemb.
Aquilaiz, Arcajo A. & Baurone Coss.

6. Imp. Arc. & Honor. Augusti Seuro P.V.
NE diutius ad cunctorum perniciem aduarij nu-
merariorum conserui, adiuuentur, illustri au-
toritate tua cunctos ex numerariis actuariorum so-
cietate praecipiat abstinere, atque ab eorum commu-
nitione discedere, quod si hoc moniti custodire negle-
xerint, bisdem poenis se quibus aduarij, seu ambi-

ant subiacere. Dat. xiii. Kal. Jun. Niciz, Honorio A. 111. & Eutychniano Coll.

7. Imp. Theod. & Valent. Augusti Hierio P. V.

Actuarius tam classium urbis Constantinopolitanz, quam Thymelz, equorumque curulium ciuitatum diuersarum, non aliter nisi vt consueuerat manus sanxerit principalis, sublimitas tua precipiat ordinari, quod si quis talis sub tua fuerit iudicatione conuictus, profecto irritis his, quz vetita contrectauerit, etiam congruam indignationem incurrat. Dat. x. Kal. Jul. Nicomediz, Theod. xii. & Valent. 11. AA. Coll.

8. Idem Augusti Protogeni P. P.

Scriniarios vel numerarios officij magnitudinis tuz iubemus nullatenus in posterum aut mutua pecuniam sumere, aut polliceri cuiquam pro publicis expensis cogi, quos nullam post depositam militiam in quietudinem sustinere volumus.

9. Imp. Leo. inn. & Zeno Augusti.

Nemini licere deinceps iubemus, in quacunq; militia connumerato, sollicitudinem aduarij subire: vel post depositam eandem cura ad militiam adspirare: quatenus inter priuatos agens, omnique militari priuilegio deandatus, nihil nundinationis vel fraudis circa commendanda ratiocinia quibus obnoxius est, tentare valeat.

10. Imp. Zeno Augustus, P. P.

Nilli scriniario liceat pro tempore numerarios plus qua quaternis vicibus, nec his tamen continuis, adiutare. Idemque hoc super chartularijs in pzbenda pro tempore numerarijs opera obseruari decernimus, ita vt adiutorum quide, bichij, chartulariorum vero vnus anni intervallo continuatio interdipatur: nulla adiutoribus ad chartulariorum sollicitudine qua semel designati sunt, decedendi da licentia: ita vt Orientalis quide tractus, & tempore numerarijs no nisi ab his scriniarijs qui inter triginta viros a numerario retro numerandos, Asianz vero dioceseos numerarijs non nisi ab his qui intra quinquaginta a numerario similiter retro numerandos inueniuntur, Ponticiz vero & Thraciz dioceseos passim, & pro suo libito ex omni multitudine elegendorum adiutorum tribuatur facultas. ¶ Omnia sane communitoria, vel pzbceptiones, aut euectiones, seu quzlibet publica instrumenta no solum adiutoribus, verum etiam provinciz illius de qua disponitur, tractatori inspicendi, itidemque subscribendi, aliorum quoque qui vna cum eo tractant, in eadem subscriptione mentione habenda, necessitatem incumbere. ¶ Si quid autem sine hac obseruatione ex Orientali, vel Asiatico, vel Thraciano scrinio fuerit emissum, falsi suspicionem non careat: exceptis publicis instrumentis quz a scrinio Ponticiz dioceseos emittuntur, quod in iisdem instrumentis solum numerarium eiusdem dioceseos eiusque adiutorem & chartularium subscribere magnitudo tua disposuit: ita vt si quid huius legis fuerit violatum, numerarij quidem tam gradus sui quam solennitatum seu soltorum vnuerfi vnus anni iacturam: adiutores vero quinquaginta librarum auri, & chartularij quindecim itidem librarum auri poenam subeant.

11. Idem Augustus Catoni magist. milit.

Officio tuz magnitudinis datis precibus postulate, vt numerariorum actus non in biennium, sed in vnum annum statuatur: nostra pietas huiusmodi petitionibus annuens, dispositionem quz super biennio promulgata fuerat super vno tantummodo anno reuocauit.

12. Imp. Anastasius Augustus PP. Illyrici.

Per hanc diuinam pragmaticam sanctionem decernimus, quod antea tribunus pratorianis, dum dignitas eis qui in scrinijs seu gradibus officij

tuz celsitudinis deponunt militiam, pzbebatur, & custoditum fuisse dignoscitur, super hoc honore quoque comitatus dignitatis eis impertiri: vt sententia pro sine forum militiz proferenda, dignitatis etiam mentionem contineat. Hoc quoque tantummodo, & sine speciali codicillorum vel diuorum apicum sanctione ad eandem dignitatem adipiscendam, & priuilegia eam sequentia sufficiant: ita tamen, vt primi ordinis comitiatum per interlocutionem eiusdem potestatis, mereantur hi, id est cornicularij, & chartularij, primiscribij, & numerarij scriniij Macedoniz & seriniij Daciz, & seriniij operum, & seriniij auri. Hoc eodem in his etiam qui post nouellam dispositionem diuz memoriz Zenonis quz de eisdem pennis loquitur, & de eisdem personis, deposuerunt militiam, obtinente.

DE CURSV PUBLICO, ET ANGIARIIS, & PARANGARIIS,

TIT. LI.

1. Imp. Constant. Augustus Titiano.

Quos qui publico cursui deputati sunt, non lignis vel subibus, sed flagellis tantummodo agitari decernimus: poena non defutura contra eum qui aliter fecerit. Datum prid. Id. Maij. Sabino & Rufino Coll.

2. Idem Augustus Acyndino PP.

Præsidibus, & rationalibus, ceterisque quibus propterea res publica & annonaz & alimenta pecoriibus subministrat, vsurpandi parauerit licentia derogetur. Sed nec per aliam viam eundem quisquam habeat facultatem, nisi per quam cursus publicus stare dignoscitur: excepta videlicet ea sublimissima sede, cui cursus publicus, & proficiscendi per eum licentia & vbi ratio exegerit, pzoest. P. P. xv. Kal. Mar. Constantino A. vii. & Constantio Cæf. Coll.

3. Imp. Constant. Augustus Tauro PP.

Euectiones ab omnibus pestulentur, & tam iudicibus quam custodes publici cursui minime transire patiantur antequam seriem euectionis aspexerint. Quod si quis putauerit resistendum, & sine euectione iter facere detegitur, vel vltra tempus quod euectioni insertum est, publico cursui vti conatus sit: vbi repertus fuerit, ibidem iubemus retineri: & si quidem dignitate pzeditus sit, de eius nomine ad prout dentiam tuam, & ad illustrem virum comitem, & magistrum officiorum referri: aduersus vero ceteros prouinus indignatio competens exercenda est, quos sinceritas tua pro loco gradusque militiz ibidem coerceri posse crediderit. Dat. viii. Kalen. Jul. Medio Iani, Constantio A. viiii. & Iuliano Cæf. Coll.

4. Imp. Iulianus Augustus.

Parhippum eum videri, & habendum esse, qui vsurpato vno vel duobus veredis, quos solos euectio continebit, alterum tertiumve, extra ordinem commoueat. Nihil autem interesse debet, nec ad crimen vocari, verum agens in rebus suo itinere, an multo nis subingando modo euectionis datz formz licentiam non excedat. Dat. v. Id. Sept. Mamertino & Neuita Coll.

5. Imp. Valens & Valens Augusti.

Si quis per publicum rursus iter faciens, cuiuscunque dignitatis vel militiz, ab itinere recto diuerterit, poena in eum compertens proferatur.

6. Idem Augusti & Gratianus A.

Euectionum copiam senarij cum proficiscendi ad nos necessitas fuerit, serenitas nostra largita est: ita tamē, eū aut a nobis euocatur, aut a clementino stre veneratione discedit. Si quis ergo posthac contra vetitū sibi cursui publici illi clementie pzbentiam pserit, motum in se nostre mansuetudinis excitabit. 7. Idem Augusti.

In omni-

In omnibus protactis veredorum quarta pars reparatur. stabula autem vt impensis publicis exstruantur, contra rationem eorum provincialium sumptu, in quorum locis stabula constituta sunt, citius arbitremur apparanda, & vtilius sit tam publico, quam his, quos stercus animalium pro suo solatio habere concedimus.

8. Imp. Valentinianus Gratian. & Valens Augusti Floro Com. R. P.

Vt agendi itineris possit esse moderatio, leni vredi per dies singulos ex vtraque parte dimittitur: poena quinquaginta librarum auri minime defutura contra eos qui statuta nostra neglexerint.

9. Imp. Gratian. Valens & Theod. Augusti P. P.

Vt libris facilius euectionis copiam denegamus: ita id tantum nostro munim, & tuz sedi, necno viro illustri magistro officiorum sit referuandum: cum neque pzedico urbi, nec magistris militum, nec ducibus, nec vicariis, nec cuiquam alij ppter memoratas duas potestates a nobis hoc concessum sit. His enim tantum ambulandi facultatem iudices ex suo arbitrio pzbenturi sunt, quos in transmissio nem publicarum functionum persecutores videri constitutos: scilicet, si defensionem nostram excesserint, se quidem viginti quinque auri libris, officia vero quinquaginta esse multandos. 10. Idem AA. Philagio.

Gravissimæ poenz acerbitate pzbentia, euectionum contra stus, animalium quoque publicorum merces, & euectis & distrahengis coercionem prohibemus.

11. Idem AA. Cynegio.

Vt nullus euectione vtatur priuatus, tametsi valuerit impetrare.

12. Imp. Valens, Theod. & Arcad. AA. Cynegio.

Quoniam veredorum quoque cura pari ratione tractanda est: sexaginta libras auri stella eū frenis, sexaginta itidem auerta non transeat: ea conditione, vt si quis pzbentia moderantibus imperatorij libramenta transcendit, eius stella in frustra cedatur: auerta vero sibi iuribus deputetur, exceptis auri centenariis; quz necessarium est ab hippocomis in solis faculis reportari.

13. Idem Augusti Floro.

Non patiamur hippocomas per eos qui veredis vtatur, indigna spoliacione vexari. siquidem nonnulli veredarij saga eorum dicuntur auferre, vel pzbentia. quo circa per omnes iudices: & curiosos miserabilis remoueat iniuria: scientibus cunctis, quda si obseruata non fuerit nostra sanctio, non solum damna relascire, verum etiam notam & multam qui neglexerit, subire cogetur.

14. Idem AA. Potamio.

Publici cursus exhibitio secundam locorum celsitudinem vel curialibus vel cohortalibus debet committi, vel his qui suo periculo ab eminentissima pzbentia sub competentis cautela excipiunt.

15. Imp. Arcad. & Honor. AA.

Si quis vel pro vna mutatione, veredum superduendum esse crediderit, in quadruplum superduorum animalium pretium sibi iuribus inferat.

16. Idem Augusti Remitheo duci.

Hi tantummodo vtendi cursus publici facultas concessa est, i qui legati de diuersis gentibus ad nostram clementiam properate festinant.

17. Idem Augusti Lucentio.

Nemo multoem mutationibus deputatum, vel per sollicitationem, vel per receptionem subtrahere audeat, decem libras argenti poenz nomine inferre se formidans.

18. Idem Augusti Messalæ P. P.

Animalia publica dum longè maiore ac perisoi,

quo pretio pabula xstimantur, per mancipis atque apparitores aperte vexantur, ne id contingat, sublimitas tua disponat, vt nec pabula mutationibus defint, nec provinciales vltra quam iustitiz finit ratio, pzbentur. Dat. xv. Kal. Decem. Stilichone & Aureliano Coll.

19. Idem Augusti & Theod. AA. Septimio Procur. Afric.

Comperimus prouinciales & pabula & pecuniam pro cursu equorum curialium solenni ratione conferre, & extrinsecus etiam paraueredorū onere pzbentari. Prouinciarum igitur rectores procurent, ne vnuquam cursus publicus veniat in querela, & occasio deceptionis curiales vel prouinciales animalia indebita pzbentare compellat. Dat. vii. kalend. Apr. Rau. DN. Theodosio A. 1. & Rumerido Coll.

20. Idem AA. Anthemio.

Nemo ducum ingressus semel prouinciam suam postmodum in itineribus faciendis cursu atque angariis ipse sine suum vtatur officium, sed expeditionem militarem iumentis, proprijs exequatur. De cohortalibus etiam officiis eadem lege sancimus, ne quis ex his per prouinciam suam discurrens, verede vti conetur in posterum, cum sacra prohibitum sanctione cognoscat. Quod si quis ducum, vel apparitorum, vel cohortalium officiorum temerario animo ea quz decernimus, contemnenda putauerit: per singula animalia quibus vltus fuerit, singularum librarum auri illatione multabitur. Dat. xiii. Non. Aug. CP. DD. NN. Honorio vii. & Theodosio 11. AA. Coll.

21. Imp. Theod. & Valentin. AA.

Vt nullus penitus cuiuslibet ordinis seu dignitatis, vel sacrosancta ecclesia, vel domus regia tempore expeditionis excusacionem angariorum seu parangariorum habeat.

22. Imp. Leo A. P. P.

Vt sum ambularem ab omni Orientali tractus necnon ab his ciuitatibus aliarum regionum, quarum instructio tui culminis meminit, tolli amputarique decernimus: ita tamen vt in transitu fortissimorum militum quando nostra serenitas dispouerit ex alijs ad alia eos loca deduci, euectionesque animalium secundum consuetudinem a nostra fuerit serenitate consecuti, & in armorum confessione quam translatione seruata consueuimus, in professione quinetiam legatorum, animalium dominis qui ea solent accepta mercede locare: pzbentia pensio, atque tui culminis imputeur, tractorias videlicet animalium super memoratis causis nulli alij iudici, cuiuscunque sit dignitatis, nisi tuo tantummodo culmini, faciendi licentiam patere decernimus.

23. Imp. Anastasius A.

Iubemus nemini licere cuiuscunque scholæ, vel officij, vel militiz seu conditionis per totius Orientalis tractus partes: ob quamcunque causam proficiscenti seu redeunti, supra vnum veredum vnumque paraueredum, cum euectione tamen iudiciali mouerent: specialis et pzbentia sit nostre serenitatis quantitatem animalium continens euectio: exceptis proculdubio his qui pecunias publicas deuehunt: cum in hac parte sine nostra quoque speciali auctoritate tanta conueniat animalia moueri, quanta transeundæ pecunie summa & eius cultio deposcit: quinquaginta librarum auri his feriendis condemnatione, quicunque nostra iussa quolibet modo seu tempore violauerint, seu violare concesserint.

DE TRACTORIIS, ET STATIUIS.

TIT. LII.

1. Imp. Theod. Arcad. & Honor. Augusti.

Tractoriz cum statiuis solijs, tantummodo

biduum tempus accipiant: nulli vero penitus cum necessarii sibi personis prebeantur, nisi his tantummodo, qui animalia atque equos sacro usui necessarios prosequuntur: ita tamen ut his dimissis in tractoriarum corpore, quinque dierum numerus adscribatur, ut nullus ultra hoc temporis spatium ad residendum in quo libitum fuerit locos, copiam nanciscatur. Dat. vii. kalend. Septemb. CP. Arcadio Ant. & Rufino Coss.

DE APPARITORIBVS PRAEFECTORUM PRATORIO, & PRIVILEGIIS EORUM,

TIT. LIII.

1. Imp. Valentin. & Valens AA Mamertino P.P. Praefecturæ cornicularios, qui annis singulis ex eunt, post transactos corniculos nostram adorare purpuram volumus: quo honore perfunctis, cum iam missionem tenuerint, liberum otium damus, ut ad susceptionem vel cuiuslibet necessitatis officii minime deoventur. Dat. iii. kal. Feb. Med. Valentin. & Valente AA. Coss.

2. Idem Augusti Zosimo praefidi Epiri noui. Praefectianos ad perniciam provincialium exactionibus in prouinciis, vel potius lucris & quaestibus suis sese immiscere vetamus: praeterea vel horreorum genere custodiam, vel curiarum ius atque arbitrium sibi praesumere his denegamus. Horum si quis praesentis legis temerator existat, volumus cum competenti motu & indignatione percelli. Dat. xiiii. kal. Dec. Mediolan. Valentin. & Valente AA. Augustis Coss.

3. Imp. Theod. & Valens Augusti Zoilo P.P. Cornicularij & primi scribij, numerarij insuper qui in officio tux sublimitatis per ordinem obsequij militie terminatis, desideratam laborum equiem fortuntur: pro multis erga rempublicam sudoribus, ab omnibus indictionibus tam militarium quam ciuiliu iudicium semper habeantur immunes, & ciuiliu tantum iudicium, non etiam militarium iurisdictioni subiaceant. Haec sanctio addendum esse censemus, ut si quis praefectianus dum militati vel post depositum cingulum, sine testamento quod legibus comprobatur, nullisque ab intestato successoribus derelictis, facti munus impleuerit, omnes eius patrimonij facultates prouisione magnifice tux sedis non sicut iuribus, sed arce tui culminis rationibus vindicentur. Scriuariis autem & exceptoribus, ceterisque qui in officio tui culminis merentur: cum in legione tantummodo in causis in quibus pulsantur, tux celsitudini deputamus. In prouinciis vero commorantes, rectoribus earum eos respondere iubemus, nisi publicum officium aliquod eis iniunctum sit.

DE APPARITORIBVS PRAEFECTORUM VRBI,

TIT. DIIII.

1. Imp. Gratian. Valentinian. & Theodos. AAA. Principio P.P.

Praeter eos qui de officio eminentium praefectiu, numero stipendioum & curricula euolutis, vrbisque praefecturæ serenitatis nostrae annis singulis attingere purpuram veneratque praepri sunt, nulli prorsus eorum qui prouincialia officia peregerint: tranquillitatis nostrae muricem adorare sit liberum, omnium suffragiorum obreptione cessante. Dat. xiiii. kalend. Octob. Aquil. Arcadio A. & Buvone V.C. Coss.

2. Imp. Theod. & Honor. AA. Palladio P.P.

Quicumque illustri vrbis sedis apparitor clandestina fraude pistorem concusserit, accusatus atque conuictus, perpetui panis scij nexibus addicatur. Dat. vii. kal. Ian. Ray. Honorio A. & Constantio II. V.C. Coss.

DE APPARITORIBVS MAGISTRO- rum militum, & privilegiis eorum.

TIT. LV.

1. Imp. Valentinian. & Valens AAA. ad Arzemiolum conuenerunt.

Qui sese in officijs magistrorum equitum ac peditum militare monstrauerint, ab omni nominis iniuria excusentur. Dat. xiiii. kal. Octob. Aquil. Acc. xvi. kal. Nouemb. Salerni, Diuo Iouiano & Varroniano Coss.

2. Idem AA. Mamertino P.P.

Qui in officio magistrorum equitum ac peditum militiam sortiti sunt: ordinis sint militaris.

3. Imp. Valentin. & Theod. AA. Basio P.P. Probari apparitores magistræ potestatis neque curiales in aliquo officio, neque cohortales, neque censibus adscriptos volumus.

4. Idem AA. Apollonio.

Umerarios viroium illustrium magistrorum militum tam praesentialium quam Orientalium, qui ordine & stipendiis militis fuerint decorati, exeutes, tribunis praetorianis partibus militaris, sudoribus eorum beneficium deserentes, sociari praecipimus: ita videlicet, ut post completam militiam ab omnibus indictionibus tam militarium quam ciuiliu iudicium semper habeantur immunes, principatus vero, munere functos, tribunis vigiliu militariibus aggregari volumus.

5. Imp. Anastasius magistro militum.

Eos qui in officijs vestris merentes, statutorum tantummodo numero inserti sunt, fori praescriptione muniri, ceteros vero qui supra huiusmodi numerum militare noscuntur, quasi nec militantes, & apud illustriissimas praefecturas, & apud clarissimos prouinciarum retores de quolibet passari, & conueniri, & sine cinguli praescriptione respondere negotio sancimus.

DE APPARITORIBVS PROCONSULIS & LEGATI.

TIT. LVI.

1. Imp. Valentin. Theod. & Arcad. Augusti ad Flauium Proconsulem Africæ.

Officio quod tuis meritis obsecundat, non curialem quemquam, nec ex ceteris corporibus volumus aggregari: at si qui erunt inter apparitores huiusmodi, restitui eos munis debitis mori iubemus.

2. Imp. Arcad. & Honor. AA. Dominatori Proconsuli Africæ.

Apparitioni tux & legatorum quadringetos censuras deputandas de his dumtaxat, quos esse sibi detractos respublice membra non queruntur.

3. Imp. Arcad. & Honor. AA. In proconsulari prouincia officium proconsularis postulet quod exigere consuevit, nec alicui se partibus impudenter intreat.

DE APPARITORIBVS COMITIS Orientis,

TIT. LVII.

1. Imp. Theod. & Arcad. AA. In officio comitis Orientis non amplius quam sexcenti apparitores habeantur, quos quidem publicis necessitatibus nouimus abunde suppetere.

DE COHORTALIBVS, PRINCIPALIBUS, CORNICULARIIS, & PRIMIPILARIS.

TIT. LVIII.

1. Imp. Constantinus Augustus edicto suo ad Afros. Mores stationarij neque super exactionem audeant, neque carcerem habeant, neque quicquam percipere

personam, licet pro manifesto crimine, apud se habeat in custodia, sciens quod si tale fuerit commissum, capite puniendus est. PP. vi. Id. Maij, Karthag. Constant. A. iiii. & Licinio iiii. Coss.

2. Imp. Constantinus & Constant Aug. Taurio P.P.

Nihil iudicum quemquam sine sacra probatione probare audeat, vel prouehere. Excipiimus tamen officia prouincialia rursus publici sollicitudinem sustinentia. nec enim tanto numeri administrum denegari publica permittit uisitas. Dat. vii. kal. Ia. Med. Acc. viii. Id. Iul. Datiano & Cereale Coss.

3. Imp. Valentin. Valens, & Grat. AAA. Festo consulari Syrix.

Solita cohortalibus Syrix privilegia, quae a Diuo Diocletiano porrecta sunt, atque concessa, nos quoque porreximus: iubemus eos non ad sollicitudinem bastagæ, non ad fundionem nauiculariam deuocandos, non inuios curialibus censibus adscribendos: verum per solam functione transfata, praerogatiuam his recusatibus offerimus. Dat. vi. Non. Octob. Valentin. & Valente AA. Coss.

4. Idem AA. & Gratianus A. Probo P.P.

Officia eorum prouinciarum tux magnificentiæ literis volumus admoeri, ut susceptis in officio proprio vel probatos, cohortium nomine, vel legionum privilegiis existimare inferendos. Dat. xvi. Id. Iun. Modesto & Arintho Coss.

5. Idem AA. Modesto P.P.

Quicumque per Orosocnam primipilariis maiore latatur numero filiorum, unum loco suo ueluti hereditario iure substituit, alterum pro amore patriæ, & defenzæ curiz tradat obsequijs: ceteris qui uoluerit militia prouisurus. Sin autem duos tantum procreauerit: cohorti satisfacere cogatur, & curiz. Quod si unum procreauerit, eundem ordini patriæ restituat, nullo contra hanc formam beneficio ualitur. Damus sane licentiam tam patribus eorum, quam ipsis qui huius legis auctoritate ciuitatum obsequio aggregantur, ut si quos cupiales patrociniu principium inuenierint excusari, in medijs praerantur: & ipsi similibus officiis deputati, parenti impetratis.

6. Imp. Grat. Valens, & Theod. Augusti Neotherio P.P.

Si apparitor defugerit criminis, edictum quo reuocari possit, adiecta conditione legibus subsequatur: cui nisi fuerit satisfactum, merito in latitantem a iudice pro qualitate peccati sententia profertur. Veniam enim talibus non permitimus, nec indulgendis crimina subleuamus. Dat. prid. Id. Iun. Med. Arcadio A. & Baurone Coss.

7. Imp. Valentin. Theod. & Arcad. Augusti Tauriano P.P.

Ordinariorum iudicum apparitores, qui vel speculatorum vel ordinariorum attingerint gradum nullo annorum numero, nulla stipendioum contemplatione laxentur, priusquam primipili passum digesta ratione compleuerint. Quod si ante debitum locum, qui huius functioni habeatur obnoxius, vel ægri corporis laborem, vel defessæ senectutis extrema ad impetrandam quietem crediderit praetendenda, non prius oio condoneatur, quam omne quod primipilo debetur, expenderit. Eos etiam qui pro sceleribus suis solum militie cingulo addicuntur infamiz, ne integro pectore sub hac occasione laxentur, ita condigne uisioni eos volumus subiicere, ut functioni quoque quæ extrema militie debetur, nihil ex eorum facultatibus subtrahatur. Dat. iiii. Non. Maij, Med. Timasio & Promoto Coss.

8. Imp. Arcad. & Honor. AA. Euthymio Vic. Afiz.

Spectebus primipilaribus adgerendis eadem pretiostrum taxatio seruetur, quæ in venalibus publicis

poterit reperiri. Dat. v. kal. Mar. CP. Arcadio iiii. & Honorio iiii. AA. Coss.

9. Idem Augusti.

Petrus, Ilyrican in quo plurima ac maxima necessitatibus expediti centeni numero singulis iudicibus obsecundant: nec ultra hunc modum vel ad militiam ullus adspiret, vel conuenientia iudicum persequeret. Ash-bendi autem sunt ad huiusmodi ministeriorum obsequia, non illi qui vano militie nomine immania luera sequeuntur, sed qui necessitatem officij sollicitudinibus debitis exequantur.

10. Idem Augusti & Theod. Augustus An hemio P.P.

Quicumque charta, vel tabulas, vel quodcumque aliud ministerium cohortalis operauerit, non ante accedere permittatur, nisi eius nomen mariculis receptum primitus fuerit: eia propositis his, qui contra statuta celsitua crediderint suscipiendos aliquid, ut quodlibet eis officium iniungendum. Dat. x. kal. Apr. CP. DD. NN. Honorio vii. & Theodosio ii. AA. Coss.

11. Imp. Honor. & Theod. AA. Antheonio P.P.

Si quis ex grege cohortalium, urgente crimine sine datione stipendij fuerit exemptus, aut otio traditus quiescit: abus inuoluetur, aut si ad pristina sacramenta precum uisitatione maluerit repedere: iudicium nostræ maiestatis oraculum, amplissimæ tux sedi offerat allegandum. Dat. xiii. kal. Mart. CP. Honorio x. & Theodosio v. AA. Coss.

12. Imp. Theod. & Valens Augusti si Lidoro P.P.

Si cohortalis apparitor, aut obnoxius cohorti, ad illam adspirauerit dignitatem: spoliatus omnibus impetrati honoris insignibus, ad statum pristinum reuocetur: liberis etiam in tali eius conditione susceptis, fortunæ patriæ mancipandis. Quod si quis ex his aulus fuerit uis affectare militiam, nulla praescriptione temporis minuiatur, praeter tam scilicet, quæ ex triginta annis colligitur: sed ad conditionem propriam restitatur: nec ipse, vel liberi eius post talem ipsius statum procreant, quod cohorti debetur, valeant declinare. Sed nec ad aliam cohortalium vel cohortalium filius audeat adspirare fortunam, cui maiorum suorum exempla prauidicant.

3. Sed etiam cunctos, qui diuersarum rerum negotiationibus detinentur, ut peritas scilicet, vel gemmarum argenti que uelut uenditores, apothecarios etiam, ceterosque illustres pliarum mercium, quibus atque erga rebus adherentes, iudicium a prouincialibus officiis remoueri: ut omnis honor atque militia a contagione huiusmodi segregetur. Dat. iiii. Non. Apr. Constantinop. Iliido, & Genat. Coss.

13. Idem AA. Florentio P.P.

Nillum ex primipilaribus, nullum ex principe cohortalis officij, vel ad aliam posse militiam adspirare, vel ministerijs sibi contra publicam uisitationem blandiri, vel ad quamlibet aliam dignitatem ad prauidicium praeriti status accedere concedimus: Quod si contra hanc tam saluberrimam formam, vel responsa celsitia, quodam militiis aut dignitas audacter eliciatur: pro ingestis haberet, etiam si speciali adnotatione nostræ indulgentiæ eam obriuisse uideatur: nec adfectionem ei quoquo modo patere, qui se memoratis artibus publice uudet commoditatis subtraheret: sed statim ciuitatis, unde oriundus est, curia tradi praecipimus.

14. Imp. Leo A. Constantino P.P.

Quisquis cohortalibus adhuc obsequijs obligatus, vel regimen prouinciz, vel cingulum cuiuslibet militie vel dignitatis quoquo modo meruerit: ante omnia contra licitum uisitationis impetratiue careat, etiam si ultroque nostra uisitatione ius gerendæ prouinciz, vel militie

sen dignitatis cuiuspiam sibi idauerit fuisse delatum. dehinc vniuersis solatis conditionis quam spreuerat defraudatus, ne quid eorum omnino per se vel per interpositam personam possit acquirere, primipili tantum munus implere cogatur, mox curatibus civitatis in qua hatus est, in diem vix suae fundionibus inhiat, scilicet, ut etiam hi qui post impleram talem militiam quolibet militie dignitatisve genus affectauerint, curiae patrie suae restituantur. Dat. vi. Kal. Ian. CP. Leone A. IIII. & Probiano Cos.

DE APPARITORIBVS PRAEFECTI ANNONAE

TIT. LX.

1. Imp. Valens, Gratianus & Valens Augusti.

Apparitores vrbis praefecturae annonario officio se non inferant: sed apparitorum emulatione secreta ministerio suo annonae praefecturae fungantur.

2. Imp. Arcadius & Honor. AA. Praefectus annonae canonem qui ad officium suum pertinet, per compulsores suos exigat: cum officio suo retineatur obnoxius, qui ad implendum canonem deuotionis suae exactorem non ostenderit.

DE DIVERSIS OFFICIIS, ET APPARITORIBVS IUDICII, & PROBATORII EORVM

TIT. LXI.

1. Imp. Valens, Valens, & Gratianus Augusti Severo mag. militum.

Si quando praefectus praetorio, vel vicarius, aut rector provinciae significauerit eum, qui chartis ac rationibus publicis inuenitur obnoxius, ad praepositum castrorum ac militum transire: retractus illi assignetur officio, a quo ad necessitatem praestandi rationibus debeat, in reiecti vero locum is potissimum destinetur cui meritorum adspiratione insignia. Dat. x. Kal. Ian. Gratiano A. III. & Probo Cos.

2. Imp. Gratianus, Valens, Theodosius & Arcadius. AAAA. Eufignio P. P.

Nvllus ex his quos claruerit militia resolutos, indebita denuo sacramenta sine Augusti assensu suscipiat. Si quis autem id per obreptionem forte meruerit, quinque librarum auri multetur in commodo. Dat. prid. Id. Jul. Med. Honorio NE. P. & Eudocio Cos.

3. Idem AA. & Eufignio P. P.

Nvllus apparitor amplitudinis tuae, vel de officiis palatinis ad eam provinciam ex qua oriundus est, vel in qua collocaverit laudem, vel qui iam in huiusmodi officio fuerit commoratus, obtentu publicae necessitatis, vel executor privati negotij dirigatur. Etenim officij tuae celsitudinis primicerius tres libras auri fisci vilitatibus sine dilatione persoluet, si statuta fuerint temerata. Apparitor vero qui huic se muneris passus est deputari, militia spoliabitur. Hae vero poena etiam caeteris irrogata est, ut si domesticus, aut protector, aut factor, vel agens in rebus, vel palatinus viri quoque officij, vel ad eandem provinciam, in qua natus est, vel ad eam in qua collocaverit laudem, cum huiusmodi usurpatione perrexit: matriculis quidem exemptus ipse qui se voluerit mitti, auri libram vnam fisci vilitatibus inferre cogatur. ad iores vero officiorum, & palatinorum, ac numerariorum comitum illustrium virorum, siue aenarij, libras auri fisci iuribus soluant, nisi statuta fuerint custoditi. Dat. II. Non. Dec. Med. Honorio NE. P. & Eudocio Cos.

4. Imp. Theodosius, Arcadius & Honor. AAA. Vi vel exigua rei familiaris substantiam habet, militare in apparitorum numero non vetetur.

5. Imp. Honor. & Theod. AA. Gratiano P. V.

Quicumque apparitores ob culpam vel negligentiam fuerint iudicatio discendi, iam ad nullam militiam habeant facultatem adspirandi: nec ex rescripto his vllus aditus referatur, quos epagnit poene grauisime subiugari, si contra iahbita quoque sacratissimis constitutis adspirare contempserint. Dat. VIII. Kal. Aug. Rau. Honorio I. & Theod. AA. Cos.

6. Imp. Theod. & Valens Augusti Hierio P. P.

In his officiis, id est virorum spectabilium procon- sularis Asiae, comitis Orientis, praefecti Augustalis, & vicariorum, quos etiam monimus sub xxx. inter- mitione librarum auri, nemo aliter admittatur nisi cum emissa sacri serinij probatoria consecrauerit. Quod si quis tali sub tua fuerit abdicatione con- uictus: protectio irritis his quae venia contrectauerit, etiam congrua indignationem incurret. Dat. 7. Kal. Jul. Nicomedie DD. NN. Theod. XII. & Valente II. AA. Cos.

7. Idem AA. Anatolio mil.

Ad splendidiorem priuilegia militiae, posteaquam priorem continuo labore compleuerint, eos venientes admittimus, qui ea voto adipsendum hono- ris crediderint expectanda: non eos qui studio exerci- diae cupiditatis ambierint, ut velut in meliori fortuna possit, aut ea scelera quae prius commisisse doceantur, occultent aut alia deinceps possint impune com- mittere.

8. Imp. Leo & Zeno AA. Ioanni mag. offic.

Viros spectabiles duces, eorumque apparitores, necnon limitaneos, castrorumque praepositos, tantummodo ex sublimi tui iudicij lenientia conueniri, nec aliis subiaceat iudicibus praecipimus: illu- stribus scilicet ac magnificis viris, magistris militum consuetudine ac potestate, si qua ad limites aliquos Orientis, Thraciarum, & Illyrici, ex longo tempo- re haecenus obtinuit, referantur.

9. Idem AA. Hilario magistro officiorum.

Probatorias memoriam & agentium in rebus, caeterorumque nihilominus apparitorum praetorianae per Orientem amplissimae praefecturae, eorum etiam qui in diversorum iudicum officiis numerantur, ex sacris probatoris solito more militiae sacra- menta sortiri decernimus: non passim, nec licenter, solis auctoritatibus, vel sacrarum militum literarum exemplaribus, sed ex authenticis tantum sacris probatoris manu nostra subscriptis, & nostro arbitrio praestandis, ita ut nullus his dolus aut fraus possit annecti. de his etiam qui sunt verae & catholice fidei, iubemus admitti. Alter vero militum, nisi ex his sint quos solis auctoribus apparitioni aggregari vetusta consuetudo perdocuit, de cetera fraude cuius- cumque accusandi studio, non solum mendaciter carere militia, sed & proscriptiois stylium subire decernimus, & bonorum omnium amissione multamus.

10. Idem AA. Erithrio P. P.

Haec sanctione decernimus, ut in posterum nemini licentia sit edendi exemplaria his, qui sociati sunt cuiusque militiae, quam sint diuini probatoris ad- missi non possunt, sed periculo primarum vniuersi- usque officij ipsas authenticas sacras, quae diuinae pietatis, continent annotationem cum subscriptione administrantium, sub quorum iurisdictione consti- stunt, his qui militare valent, praestari: exemplaribus videlicet eorum, cum subscriptione eorundem iudicum apud singula quoque officia, prout conuenit reseruandis. Quamuis autem manifestum sit de huius- modi probatoriarum obseruatione excepta esse caeterorum iudicum officia, tamquam de vlla et ignorantiae relinquatur occasio, omnium officiorum, quibus necesse est per sacras probatorias militiae sociari, notitiam in sacris apicibus subdendam esse censuimus. Sub

Sub hac igitur obseruatione omnes qui siue in hoc sacro palatio nostro, siue in aliis quibuscumque officiis deinceps militare cupiunt, qui tamē (ut dictum est) non possunt pro tempore sacrarum constitutionum, vel veteri consuetudine, nisi praecedentibus sacris probatoris militiae sociari, sicut subiecta notitia demonstrat, adipsam praecipimus, scientibus his qui ex aliqua parte praesentis notitiae serenitatis legis formam conuenientia vel negligentia quadam colludere tentauerint, non tantum amissione bonorum omnium, sed etiam capitis periculo, vitiope crimini falsitatis obnoxios, se et ipso esse praesentendos.

Et est notitia haec: Serinij memoris probatoris agentium in rebus, palatinorum sacrarum largitionum, rerum priuatarum partis Augustae. Item serinij sacrarum epistoliarum huius officii virorum illustrium praefectorum praetoris Orientis & Illyrici, & vrbis, officij proconsularis Asiae & Achaiae, officij comitis Orientis, officij praefecti Augustalis, officij comitis diuinarum domorum, officij vicariorum Thraciae, Ponti & Asiae & Macedoniae, & Thesaurarium classis. Item serinij sacrarum libellorum sic officij virorum magistrorum militum vtriusque praefecti Orientis & Illyrici, inuitatorum, admissionalium, memorialium, omniumque paedagogorum, cellariorum, mensurarum, Lampadariorum eorum qui in sacris serinij deputati sunt, decanorum partis Augustae, & cursorum partis Augustae, officij virorum spectab. ducum Palaeestinae & Mesopotamiae, nobilis comitis Phoenicis, Corinthiae, Syriae, & Augustae Euphratenensis, Arabiae, & Thebaidis, Libyae, Pentapoleos, vtriusque Armeniae, vtriusque Ponti, Scythiae, Mysiae primae, secundae, Daciae, Pannoniae, officij vitarum spectabilium comitis Aegypti, Pamphyliae, Lyconiae, & Pisidiae.

DE EXECUTORIBVS, ET EXACTORIBVS

TIT. LXI.

1. Imp. Arcadius & Honor. AA. ad prouinciales & ad proconsules.

Nvllus per diuersas prouinciarum partes aut palatinus exactor accedat, aut illustrium virorum apparitor vagaretur, vel militaris terror inferret formidinem: hac lege sancimus, ut omnes memorati intenti sint ad prouincias, rectorem, & cum eo agant: illo insistente, disponente, & agnoscante, & suo periculo rem peragant, & implentur. vltima. Datum xvii. Kal. Jul. Mediol. Olybrio & Probino Cos.

2. Idem AA. Andromacho P. V.

Quicumque ex palatio nostro cuiuslibet tituli ad prouincias conueuerit, compulsor, exactor, admonitor, portitorve praepositi, agens in rebus, vel palatinus vel apparitor illustrium potestatum: hoc tantum potestatis arripit, quod mandatum curiae suae specialiter apponitur, nec quod iniunctum alteri fuerit, collegij iure praesumat: ne dum hoc sibi iniuicem inuicem officij licentia partiantur, agant rursus, quod singulis credebatur. Dat. pridie Id. Jul. Mediol. Olybrio & Probino Cos.

3. Imp. Honorius & Theodosius AA. Palladio P. P.

Sive ex praetoriano officio, siue illustri comitum sacrarum largitionum, necnon & rei priuatae nostrae militiae, vel ex quacumque apparitione ad quancumque necessitatem profigandam quis fuerit destinatus. sciat se intra anni metas debere collectis rationibus ad proprium iudicem remeare, eique suam efficaciam ostendere, & quid in eius instantia exactum fuerit, quid in debitis habeatur, & penes quos resederit, vel cuius culpa, aut qua causa in eadem prouincia fuerit derelictum. Quod si exacto spatio anni in eius regionis vicis, praedator insidians, deprehensus fuerit remorari: tunc absolutus eingulo militiae abiciatur, primoribus eius militiae decem librarum auri multa proposita si redire disti-

mulat: & per vices officiorum ligatus ferris nexibus, cura prouincialis officii ad debitum mittatur examen: nec ei liberum sit, ut hoc se priuilegio aut occasione defendat, quod sibi aliud negotium, vel aliam necessitatem post iniunctam esse causetur, cum huiusmodi licentiam auferamus in eadem prouincia continuare exactorem. Dat. x. Kalend. Octob. D. N. Theodosio A. VII. & Palladio Cos.

4. Idem AA. Ioanni P. P.

Nvllam possessionem alterius pro alienis debitis publicis vel priuatis praecipimus conueniri. Datum v. Id. Jul. Rau. Honorio XIII. & Theod. x. AA. Cos.

5. Imp. Honorius & Theod. AA. Volusiano P. P.

Contra nostra praepcepta si quisquam venito temerario ausu exactorem audebit, licebit prouinciae moderatori eundem correptum ad sublimitatis tuae iudicium sub prosecutione dirigere, & licebit prouinciali, si probetur obnoxiosus executor contra vetitum exactorem sibi vindicans, temeritatem legitime repellere.

6. Imp. Zeno Arcadio P. P.

Sancimus, ut eum cui ex iudicio tui culminis quo- scumque modo, siue studio numerariorum aut tractatorum, vel ipsorum iussu, qui pro tempore amplissimae tuae sedis administrationem suscipiunt, exactio publicorum pecuniarum iniungatur, minimē prius liceat aliam sollicitudinem gerendam suscipere, quam reuersus inuicta sibi causae responsura praebuerit. Si tamen ita fors tulerit, ut in ea prouincia ad quam exequendi causa publici negotij aliquis proficiscitur, aliqua quoque causa sit exequenda, non prohiberi vnum eundemque exactorem ab hac vrbis regia proficiscentem, duorum simul, non plurium negotiorum executionem suscipere: dum ipsi quoque tertii non sine iungendi licentia: antequam de superioribus responsum portauerit. Executoribus hiis qui secundam, siue simul duas, vel etiam tertiam causam passi fuerint exequendam suscipere, non solum einguli & bonorum suorum amissionem, verum etiam perpetui exilij supplicium subituris. Bandem hanc poenam numerarum quoque & eius adiutorum, ad quorum curam quod violatum est pertinet, formidare.

Vllibet executor diuinae iussione praetorianae praepcepti id prius insinuate praesidi debet, ut is inquirat an sit in eo vitium aliquod falsi, aut legibus aduersum aliquid, an per obreptionem imperatorem sit. Excurio autem sit scripto vel sine scripto propositis sacris Evangelis, & praesentibus possessoribus omnibus, & vna cum praeside inquirentibus, qui & o- pem executori ferent, si res digna videatur. Sed si quid manifestum in ea falsi vel illegitimi deprehenderit, suspendat exactorem, & relationem mittet ad principem peragentem in rebus, vel ad sedem eius a quo res processit. Et interim executor quidem cautionem praestabit pro rei qualitate: reus personalem se sibi puta, idque sine vlla impensa. Debet enim executor indemnem eum prestare quem conuenit, si temere forsitan eum conuenit: quam cautionem nisi praestiterit, impune ab eo quem conuenit, repellitur. Praes ipse vel alius ad quem iussio dirigitur, cautionem exigit ab executeore pro rei qualitate. Sed & si poterit quos executionem repellere, & repulerit, debet praes executorem restituere, & ab reo cautionem exigere personalem, & rem deferre. quod si negligat, tam ipse quam suum officium, siue ad quem iussio missa sunt, de suo indemnitate conuenio praestabit durante vel deposito magistrati. Constitutio excipit eos qui nomine tributorum obligati sunt. Quod si pretio victi praesides non inquirant, qua de re superius diximus inquirendum esse, etiam si negligentia hic tantum argui videatur, & rei familiaris damnum patientur & magistratu eiciantur, & circa salutem periclitabuntur. Omnis autem lex Praef. praetorio prius insinuari debet, deinde in prouinciam transmitti: & portitori dari aureos

sex, præfide durante per omnes ciuitates suæ pronin-
eiz legem promulgari sine vlla impentia præfidis vel
defensoru vel portitoris. Et si quis ex ea re quid per-
ceperit, in duplum tenetur, & magistratus dignitatem
amittit officialis officium.

DE LVCRIS ADVOCATORVM,
& concussionibus officiorum
seu apparitorum,
TIT. LXII.
1. imp. Constantinus A. ad Æliadum pro-
consulem Africæ.

Si quis à ducentariis, vel ceterariis vel fisci aduoca-
tis læsum se esse cognoscit, adire iudicia, & proba-
re iniuriam non moretur: vt in eum qui contumtus
fuerit, competentis fuerit vindicetur. Dat. Kalen.
Nou. Treuer. Constantino A. IIII. & Licinio IIII. Coll.
2. Idem A. Eubulidæ Vic. Africæ.

Præter solennes & canonicas pensitationes, multa
à prouincialibus indignissime postulantur ab of-
ficialibus & scholasticis, non modo in ciuitatibus
singulis, sed etiam mansionibus, dum ipsi & anima-
libus eorundem alimoniz sine pretio ministrantur.
Prouinciales itaque cuncti iudices tueantur, nec in-
iurias multas transire permittant. Datum. IIII. Kal.
Iul. Leonio & Saluatio Coll.

3. imp. Arcadius & Honorius AA. Pom-
peiano Procon. Africæ.

Quotiens compulsor arguitur in depraedatione
conuictus, etiam non consulta clementia no-
stra poenam subeat legibus competentem. Dat. prid.
Kalend. Ian. Med. Stilichone & Aureliano Coll.

4. imp. Honorius & Theodosius AA. Adriano PP.

Vriabilibus & nauiculariis, omnibusque corpori-
bus ita subueniri volumus, vt nihil apparitori-
bus vnuerforum iudicium liceat, quod ad prædam
prouincialium pertinet.

DE PRIMIPILLO,
TIT. LXIII.

1. imp. Valerianus & Gallienus AA. Domitio.

Commoda primipilatus post administrationem in-
cipiunt deberi. & si is qui ea percipere debuit,
prius rebus humanis eximatur, hereditibus petitio sal-
ua sit.

2. imp. Dioclet. & Maxim. AA. Alexandro.

Oblentu nominis primipili, ciuiles actiones ad a-
lios iudices transferendæ non sunt.

3. Idem AA. Domno.

Vtilitas publica præferenda est priuatorum con-
tractibus, & ideo si constiterit fisco fauissimum
esse ob causam primipili, poteris obligatam tibi
possessionem dotis titulo petere, vt satis dori fieri pos-
sit.

CODICIS DOMINI IVSTINIA-
NI SACRATISSIMI PRINCIPIS

ex repetita prælexione,

FINIS.

4. Idem AA. Dionysio.

Quoniam ex sola primipili causa liberos, etiam si pa-
tribus heredes non existant, teneri diuus Aue-
liam. sanxerit si neque successisset patri vlt. o, nec
quicquam ex bonis eius tenuerit: consequens est à pa-
tribus creditoribus vos non conueniri.

PUBLICÆ LÆTITIÆ VEL CON-
sulium nunciatores, vel insinuatōres constitutio-
num, & aliarum sacrarum vel iudicialium litera-
rum, ex descriptione, vel ab iniuris ne quid acci-
pant immo licium,
TIT. LXIII.

1. imp. Grat. Valent. & Theod. AAA. Floro P.P.

Quicquid nostrorum vnquam nuntari coepit
prosperorum, vt bella si desinunt, si ornatur
victoriz fastus, si honor datus fuerit regalium, vel
consulium vel traherum, compositæ pacis erit
offerenda tranquillitas, si sacres vultus inhiantibus
forte populis inferimus, hoc sine immo-
dico pretio nunciari excipit sanctissimum esse iube-
mus castissimum: indigentibus non numerariis esse
præbenam: indices statim esse sollicito, ne turpi
colludio quærat ex miseris pretium g uiorum.
Quod si id sacrilega fuerit dissimulatione viola-
tum, & accipientem pudoris fortunarumque maue-
bit excidium, & cogentem par æna multabit, & of-
ficiam utingit a librarum auti vexatione quaerit.
Dat. IIII. Non Feb. CP. Merobande II. & Saturnino
Coll.

Constitutio vult singulas prouincias insinuatori-
bus sacrarum literarum vel generalium Consti-
tutionum vel publicorum commoitoriorum vel tra-
ctarum sex dumtaxat solidos dari, & ab eo qui am-
plius acceperit, quadruplum reddi, hoc inhi-
bit præfide ex Episcopo & prouincialibus ciuitatis, omni-
que tam ciuili quam fiscali administratione, nisi velt Ep-
iscopus in principis indignatione incurrere. Præfide
bonis & dignitate & ciuitate multari. Curet autem
officiam nec descriptionem fieri ex iis causis vltra
sex aureos, nec ab iniuris, & ab accipiente quadru-
plum inferri. At cum ciues seipfos volumi describere
operis publici vel frumenti coemendi causa, &
hoc sibi concedi à principe petunt. nihil oportet læ-
di ex hac causa, ne sacerdotum indignationem ean-
dem incurant, præfides digitatem amittant & publi-
centur: officium in corpus torqueatur, nisi principi
demonstrant, quicquid contra hanc constitutionem fac-
rit admissum, nosse enim descripi resistere descri-
bentibus: vel si nequeant resistere, licet eis inuoca-
re præfidem, & deferri principi. Sed non oportet par-
tes ciuitatum vel sinotas vel susceptores ex reditibus
quos habent in manu, quidquam præbere, sed eor-
um quantitatem destinare necessitati seruare de-
bet. Quod si præfides violarit, de suo eos reditus imple-
bit. Fisci enim & ciuiles res immittunt seruare
necesse est.

IN NOMINE DOMINI DEI

NOSTRI IESV CHRISTI, INCI-
PIT LIBER CONSTITVTIONVM

Nouellarum DN. Iustiniæ sacra-
tissimi principis perpetui
Augusti.

COLLATIO I.

DE HÆREDIBVS ET FALCIDIA,

TITVLVS I.

NOVELLA CONSTITVT.

PRIMA.

Imperator Iustinianus Augustus Ioanni gloriosissimo
sacrarum per Orientem prætoriorum præficio,
iterum ex consule & patricio.

PREFATIO.

Occupatis nobis circa totius
reipublice curas, & paruum
nihil eligentibus cogitare,
sed quatenus Perse quidem
conquiescant, Vandali verò
cum Mauris obediunt, &
Carchedonij antiquam re-
cipientes habeant libertate,
Tzani autem nunc primùm
sub Romanorum facti republica, inter subiectos ha-
beantur: quod nondum hæcenus, nisi sub imperio
nostro, & dicit Romanis Deus) incurrunt etiã propriæ
solicitudines à nostris subiectis semper natiã: qua-
tam quidem singulis damus competentem formam.
Quæcũque verò frequetã quidem potuitur per par-
tes auxilio, possibilia tamen sunt scripta lege, vt cõ-
munem omnibus præsent (in quibus opus habent)
vilitatem: hæc oportere putauimus & lege sancire,
& trahere subiectis per se iuuantia, & nõ semper iul-
sione imperatorij egentia. ¶ Semper igitur no-
bis importuni sunt, alij quidem nos pro legatis reli-
gis nõ tamen præfide adeunt: alij verò pro liber-
tatis: alij ob aliud quiddã: quod transmittentes qui-
dem hereditates dari quibusdã aut fieri constitu-
runt: in leuote autem & res adeunt, & eas percipiunt:
& quod est iustum, non faciunt: cum vtique etiam à
veteribus legislatoribus dictũ sit, cõpetentes deficiẽ-
tium dispositiones, quæcũque non repugnant legi-
bus, omnibus modis impleri. Sed quoniã ita postas
leges iam plerumque negligas inuenimus: reparare
eas iudicauimus oportere: & tam viuẽtibus præbere
ex eis cautels, quã morientibus, hinc exhibere ho-
norẽ. ¶ Primũ itaque illud est cogitandum, quia

testantibus aliis quidẽ necessitatẽ imponit lex distri-
buere quandã partẽ personis quibusdã, tãquam hoc
secundum ipsam naturã eis debeat, quale est filiis
& nepotibus, & paribus atq; maribus: interdũ verò
etiã fratribus, & si quam huiusmodi personã, aut in
iis quib; ex nobis sunt, aut ex quibus nos sumus, em-
merauerunt leges. Aliis autẽ nulla cõstitit necessitas
partẽ dare quãlibet propriẽ substantiæ: sed sua potestas
eis largitur, ad quoscũq; testator voluerit, p̄oferẽda.
Si heres legata solvere uoluerit.

CAPVT I.

Hic igitur à nobis præordinatis, sancimus eos qui
hab aliquibus scripti sunt heredes, aut meruerit
fideicommissa, per vniuersitatẽ sortas, aut per speciẽs,
aut legatum: necessitatẽ habere quæcũq; testator &
honorans eos, disposuerit, omnimodo ea cõplere, si
quod præcipitur, legitimum sit, aut si non illud aliqua
lex prohibeat, vel si non fiat ab eo qui honoratus est,
tamen ratũ esse expressẽ iam demonstrat. ¶ Si quis
autẽ non implens quod dispositũ: sed dum cõpetat cã
qui honoratus est, quod relictum est, etiã ex decreto
iudicis admonitus, anã totum proraxerit, nõ agens
hæc quod præceptum est, si quidem aliquis illorum
fuerit, qui necessario ex lege præcipiunt, in plus au-
tem quã quod lex ei dare vult, scriptus est heres:
tantum accipiat solum, quantum lex ei dari secũdum
quartam ab intestato partem concedit: aliud verò
totum auferri. Et si quidem etiam alij quidam scri-
pti sunt heredes: accrescere illis secundum partem
institutionis quæ vnicuique distributa est. Si verò
nullus alter sit heres: aut sint quidem scripti qui-
dam, non autem adeant hereditatem: tunc quod au-
feratur, adiciatur aliis rebus: & licentia præbeat &
legatariis, & fideicommissariis, & seruis libertate,
honoratis, adire, & hæc acquirere: ita vt omnibus
modis quod præceptum est, per testatorem im-
pleatur: cautione videlicet prius ab eis facta, secũ-
dum quod personarum vel rerum receperit modus:
quia res accipientes, agunt in eis quæ recte vo-

luerunt testatores. Si vero nullus horum, de quibus testamento memoria facta est, veluerit adire: hoc est, coheres, aut legatarius, aut fideicommissarius, aut seruus libertate honoratus: tunc ad alios quos lex ab intestato vocat, post eum quidem qui scriptus est, & legitima per hanc legem parte exclusus, deferri res: & similiter praebentes cautionem, quia complent, quae testamento continentur. Inordinatum vero nihil neque confusum nec in his fieri volumus: sed primus secundum ordinem vocatus, post eum qui iam exclusus est a lege nostra, ita vocatur prior: deinde qui post illum est: ita de cetero, donec ultimus reliquus locum faciat etiam alicui exterius venientium, & adire, & quae relicta sunt implere: post quos etiam fideum, si voluerit, ponimus. Et in legatariis & fideicommissariis hunc esse volumus ordinem, ut datur licentia additionis priori per vniuersitatem fide commissario: aut, multis existentibus, maiorem partem habenti: quoniam & in similitudinem heredis consistit: & maxime apud nos, qui Trebelliano soli dogmati dedimus in talibus fideicommissis locum: Pegasiani circuitione odio habentes, & expellentes. Si vero aut non fuerit quisquam per vniuersitatem honoratus: aut fuerit, sed noluerit agere quod iustum est: ad eos qui maioribus propriis legatis aut fideicommissis honorati sunt, huiusmodi venire fiduciam: sic quoque seruis dari tempus qui libertate honorati sunt, & adire, & liberis tantum esse, & res percipere, & complere quae iusta sunt, cum praedicta dudum cautione. Si vero nulla fuerit legatario: & inchoante quidem a substitutis legatariis: terminante vero in fisco. Et nullus hanc legem duram habeat, tanquam relicta priuatus, sed considerans quia omnibus hominibus terminus vitae est mors: & non solum ab aliis ipse se percipere contempletur, sed cogi et quia & ipse aliis moriens imperabit: si non huius legis mereatur auxilium, nihil horum quae cum omni studio disposuerat, ad effectum perducet. Non enim iis qui sub nobis, neque qui nunc solum sunt hominibus, sed omni etiam post hoc currenti temporis legem ponimus.

De lege Falcidia

CAP. II.

Hinc nobis ingressa est cura & quaedam consideratio Falcidiae legis, quae etiam inuitis testatoribus, si expendantur res, per legata, praebet etiam retinere heredes quantum eis impleat quartam substantiae. Et hic enim repugnare quidam videntur voluntati deficientis, & incumbere legi talia permitteat. Sancimus igitur (quoniam tuenda nobis vbi que est deficientium voluntas) heredes si voluerint hac vtilitate potiri, puram seruae legis potestatem: & non per ea quae forte subscripserint aut maligantur, introducere perentem Falcidiam: cum vti quo si nihil malignati essent, non forte competeret.

Fiat igitur inuentarium ab herede metiente ne forte non habeat post debita & legata Falcidiam, secundum modum & tempora per quae dudum sancimus, quando homines excepimus ex damno rerum suarum, in additionibus stantes onera vti que ad substantiam relictae mensuram: lo adiecto solo, ut oporteat huiusmodi heredem qui non creditorem solum sed etiam legatarios & fideicommissarios veretur, & metuit non damnificari solum, sed letiam non lucrari, conuocare omnes legatarios & fideicommissarios, quantumque in eadem ciuitate sunt constituti, aut quosdam pro eis agentis: si forte personarum, natura, aut dignitas, aut qua-

rit, aut etas, aut quilibet necessitas facultate eis non dat ad inuentarium presentia. Si vero abint ali qui, interesse testes in ipsa ciuitate, fide dignos, & possidentes substantiam, & optime opinionis existentes, non minus tres: (tabularis enim solis, quantum ad hoc coepit, non credimus) coram quibus conuenit fieri inuentarium: ita ut superuenientibus legatariis & querentibus forsitan subreptum aliquid rerum, aut non manifestatum, licentia sit non solum per seruatorum examinatione causam querere, (nam etiam hoc exauimus per prolatam dudum a nobis in seruilibus examinationibus obseruationem) sed etiam per iusurandum. heredis & iusurandum testatum dicentium se & assidue his quae gesta sunt, & vidisse quae tunc agebantur. & in nullo confisos esse facta ab herede malignitatis: sicque in iis quae relicta sunt a testatoribus, inuenire veritatem: nisi forte praesentes legatarij omnes aut quidam constitutione sibi promissa voluerint venire, nec adesse inuentario: tunc enim licentia erit heredi etiam non aduentibus legatariis contenti esse testium praesentia, & facere descriptio: reposito etiam sic legatariis & iusurandum heredis, & seruatorum examinatione. & his omnibus obseruatis habere ex Falcidia praedictum. Sic enim non videbitur neque legem ita haec eius approbatum minuire, neque iniustitiam facere morienti. Si enim omnino quidem sibi vult aliquos fieri heredes, & habere quandam consolationem ex sua successione, & arbitratur sufficientem se habere substantiam, non tamen hoc cause veritas offendit: certum est quia non hae contrarietas est sententiae morientis, sed ignorantiae putitas illius.

Si vero non fecerit inuentarium secundum hanc figuram, sicut praediximus, non retinebit Falcidiam: sed complebit legatarios & fideicommissarios: licet purae substantiae morientis transcedat mensuram legatorum dato. Et hoc dicimus non nostram minuente legem quam posuimus, ut nihil de proprio damnificetur heredes creditoribus: sed dabit eis poenam exactio suae malignitatis, cur transcederit leges ex quibus caute omnia agens, nihil poterat damnificari, sed ex diuerso etiam quae sunt ex Falcidia lege lucrari. Haec autem dicimus: vbi errans testator de sua substantia hoc egit: aut forte cum debuisset etiam ampliore quantitate heredi relinquere, pro minore disposuit. etenim etiam hoc errantis sententiae est & non purae & integre designationis. Si vero expressim designauerit non velle herede retinere Falcidiam: necessarium est testatoris valere sententiam, & aut volente eum parere testatori, forsitan etiam quaedam iuste, & pie relinquenti: lucrum non in percipiendo, sed solummodo pie agendo habent: & non videri sine lucro huiusmodi esse hereditatem: aut si parere noluerit, eum quidem recedere ab huiusmodi iustificatione, locum vero fieri (sicut dudum praediximus) substitutis, & coheredibus, & fideicommissariis, & legatariis, & seruis & iis qui ab intestato sunt, & aliis, secundum prius a nobis inuentam in talibus viam.

De legatorum exauratione

CAP. III.

Non autem dabimus licentiam heredi mensuram substantiae subtiliter agnoscenti, soluere quidem mox ab initio quibusdam integra legata, & ad plenum sententiam testatoris seruare, (quod etiam praecedentium nos dicimus constitutiones) ab aliquibus autem retinere velle: neque ex parte vero eam minuire: sed omnino non errantem circa substantiae quantitatem, sed agnoscentem & mox sequentem sententiam testatoris, per omnia eam sequi, & non ad peiora perititit, neque enim hoc ferit pure se exactis heredi. Sed neque concedimus eis ab ini-

to scientibus quidem, & incaute soluentibus, postea lites percipientibus inferre, & recipere velle ab eis quodcumque conigerit exoluisse eos. Oportet enim ante actionem cogitare, & agere, & non cogitantem recte, deinde transferri ad induccionem: nisi forte iusta quaedam causa hoc introduxerit, inopinabili quodam re alieno apparente, quod minuat substantiam, & locum receptioni faciat.

Ut legata intra annum moris omnibus praestentur.

CAP. IIII.

Ilud quoque prospeximus, ne tempus fiat longum in talibus quaestionibus. Nullam enim talium quaestionum aut litium transcedere anni tempus sancimus: necessitatem imponentes omnino intra annum post additionem & legata solui & quae a testatore sunt relicta, compleri secundum sui naturam, & omnia agi quae cumque prius ediximus. Inuitium autem aucto damus, sicut prius iam diximus, admonitionem ex iudiciali decreto. Anno enim per culpam heredis transacta, tunc ille quidem cadat relictis, alij vero ad hae venient quos prius vocauimus.

Supillis autem & minoribus aetate, nihil nostra praedicta lex. Est enim eis si quidem etiam secundum dictas a nobis causas laedantur, duplex quoddam subsidium: & per restitutiones, & per viam contra negligentes tutores vel curatores. Non autem excipimus a lege neque patronatus successiones. & ibi enim legitima eis seruata parte, quam nos definitimus, quicquid ultra hanc eis relicta fuerit, & aliquid a libertis periti fuerint, illi complere deinde noluerint: hunc ordinem tenere sancimus, quem inchoantes faciam nostram hanc constitutionem diximus, ita ut legalis quidem pars maneat apud eos pura talibus: reliqua vero veniat secundum viam a nobis nunc apertam in talibus: maxime quoniam in ipsa de iure patronatus posita a nobis constituitur, ad similitudinem potest ingenuorum, etiam libertinitates ordinauimus. Quia vero duplex est testamentorum modus, aut in scriptam delatus dispositionem, aut in non scriptam voluntate: hae omnia obtinere similiter, & secundum eam obseruationem, & in non scriptis testamentis, & in omni vltima voluntate sancimus, & in omni vltima, sine priuata, sine militari, sine sacerdotali, sine imperiali, sine aliterius cuiuslibet. Communem namque omnibus hominibus hanc legem ponimus.

EPILOGVS.

Haec nos, ut committere omnibus profint hominibus, scripsimus: quatenus & viuentes relictis patiantur, & deficientes cum securitate moriantur: scientes quia lex etiam sepultis administrabit: & quaeque illi disposuerint, ad effectum ipsa perducet. Quamobrem (quoniam communis hae vtilitas omnibus est hominibus) sunt quidem a tua eminentia hinc praecipua cunctis declarantia legis virtute, dirigantur aures & per prouincias in omnibus gentibus quae dudum fuerunt, & nunc a Deo per nos sunt adiectae principatui Romanorum. Metropolitani vero iudices hae sumentes (sicut dudum sancitum a nobis est) vnicuique dirigant ciuitatem: nullusque manebit non audiens legem, quae neque in paupertate viuere, neque mori in anxietate, permittit. Dat. Kal. Ian. Cons. Flauio Belisario viro clarissimo consule, Indictione decimatertia.

DE NON ELIGENDO SECUNDO habentes mulierum alienatione & iure anagnipialis donationis: de fidei commissionibus earum eius sunt.

NOVELLA CONSTITVTIO II.

Imperator Iustinianus August. Hermogeni glorios. magistro sacrorum officiorum, xca. iul. & patricio.

P R A E F A T I O.

ET ante nos legislatoribus Romanis continuam legislationis occasionem emergentium causarum dabat varietas: & nos omnem partem legislationis ornantes, re: publice: cunctam penè correctionem, aliquando quidem pro egentium interpellationibus, aliquando vero in maiusculis quæstionibus celebravimus: & multas leges hinc subiectis nostris conscripsimus: quale est quod etiam nunc emergens ad hanc nos vocavit legem. I Gregoria enim supplicavit, dicens, habuisse se dudum virum, & duos fecisse filios, masculum & feminam, & exiisse quidem maritum: plurimum vero à filio experta favorem, existimavit oportere, ne relinquere eum sine remuneratione, nec extra competentem honorem dimitteret. Igitur antenuptialem donationem, licet non veniens ad secunda vota, tamen restituit & dedit filio: qui tamen non vivens ei permansit, sed abiit ex hominibus antequam ad secundas venire vellet nuptias mater: & lex tam antiqua quam nostra vocavit ambas & filiam & matrem ad minoris successione. Et si quidem in prioribus mater nuptiis permansisset, nulla quæstio fuerat: sed illa quidem ad virum descendit secundum, vsum fructum qui fuerat omnem habens antenuptialis donationis: (sic enim eam etiam omnem donavit, ut usus quidem apud eam remaneret, proprietatem autem fieret apud filium) omnem vero proprietatem filia percipere minabitur, non secundam, quantum heres erat fratris, sed secundam quantum pater dederat matri, dicens nullam fiduciam habere matrem ad secunda vota migrantem, proprietatem habere donationis quacunque ratione: verum mater nequaquam hoc antenuptialem esse donationem omnino affirmabat, sed permixtam iam rebus filij, & tanquam hereditatis, non adhuc tantum donationis existentis, competere ei sex vnciarum & proprietatem & vsum habere. Et non solum hoc dubitabatur, sed etiam de ipsa hereditate fratris contra eam filia reluctabatur, matre quidem petente eius hereditatem pro media parte, secundum quam eam nos ad hereditatem filij vocavimus vna existente sorore, mortente (verò) filio, cum ea vocata: filia vero obtinere hereditatem fratris, valde fortiter ex prioribus sanctionibus insistente, & dicente quia mater si quidem ad secundas nuptias non venisset, redè vindicaret hereditatem filij: venientem vero ad virum alterum, omnino privari iis quæ ex paterna substantia filius acquisivit: quia si post secundas nuptias filius mortuus esset, vnde cunctaque acquisita esset ei substantia, ipsa esset domina: hæc constitutionibus ambabus volentibus quæ talia decernunt, mater quidem valde crudeliter habere constitutiones illas, & indignas clementia nostrorum temporum affirmabat: veruntamen vna est à nobis posita constitutio, dicens hanc non subditi constitutionibus prioribus, atque matres quidem nondum ad virum secundum venientes, cum filijs vocari: quæ vero secundis copulantur nuptiis, nequaquam hæc autem etiam aliquid adesse peregrinum: se enim in filium largitatem conferentem occasione electionis, rursus de donatione potius recepisse videri, quam sic simpliciter lucrum irrationalabile habere. Hæc nos diu perscrutantes, & omnem talium electionum & hereditatum contemplationem considerantes, oportere credidimus communem super his scribere legem, secundum quam & præsens quæstio suscipit terminum.

C A P. I.

Prospeximus itaque non confusum hoc electionibus indifferenter relinquere, sed humiliter dare ordinem causæ: matre semel ad secundas nuptias veniente, lucrum mox omnium filiorum proprietatem antenuptialis fieri, donationis: & nullam esse licentiam matri alios quidem filiorum eligere, alios autem exhonorare: quoniam omnibus simul secundis nuptiis fecit iniuriam. quapropter & in præsentem proprietatem antenuptialis donationis tota ad filiam veniet: vbi apud matrem donec adveniet, servando, & secundum nostram constitutionem, (si quidem mater præmoriatur) filij tota antenuptialis donatio competet. si vero filia, manet quidem apud matrem lucrum ex pacto non existentium filiorum, reliquum vero erit filij: & mortuus hoc transmittet ad suos heredes qui ex lege vocantur.

De alienatione dotis aut propter nuptias donationis extraneo facta.

C A P. II.

Hoc autem quod sit quidem semper, expressis vero nondum lege determinatum est: hoc ad melius incrementum, & interpositionem danus huic legi, nam si consilio forte, sed alicui extraneo mater adhuc secundas non experta nuptias, parte autem antenuptialis donationis, aut aliquam ex ea, vel totam donet. aut per alium forte alienet modum, deinde ad maritum veniat secundum: palam est quia superuenientibus secundis nuptiis alienatio evacuatur: nec hoc omnibus modis, sed in suspensio & alienatio & evacuatio manet. nam si manserint superstitibus filij, evacuabitur omnino quod factum est: lege, proprietatem antenuptialis donationis ad filios deducente, & non respiciente mulierem si quid egerit in læsionem filiorum. Si vero præmoriatur omnes matris filij, erit contractus firmus non in totum, sed secundum partem non existentium filiorum. quod nos introduximus primis, & statimus super de hoc scribentes legem. Et secundum quandam quidem partem erit contractus firmus, secundum quandam vero infirmus apparebit: hoc est, secundum hoc quidem quod permanet apud matrem occasione pacti filiorum non existentium, valdebit: secundum hoc vero quod transmittitur ad filij successores, infirmus erit: ut si mater sola filio succedens inveniatur, omnis contractus rursus firmus erit. I Quia vero contra binos, pene communes & viri sunt & mulieris: ille quidem in dote ad secundas veniens nuptias perdit. si sustinebit: hæc autem in antenuptiali seu propter nuptias donatione. Et hæc lex in vtraque sit posita persona, hæc & de electione & de alienatione & de lucro sanctis.

De successione si filius in statu mortuus fuerit, & qualiter secundum nuptias ad filiorum hereditatem vocentur.

C A P. III.

Quoniam igitur reliquam, si exigitare de hereditatibus filiorum, pro quo etiam præsens est dubitatio: oportere credimus generali lege & præsentem quæstionem dirimere & determinare, & in futuro modis omnibus dare d. c. i. q. o. e. Et sancimus alias, res post antenuptialem donationem ad filios venientes, si quidem filius masculus, aut femina forte testatur, secundum legem venire ad scriptos heredes: hic matre non prohibita scribi à filio herede. sed etiam contra testamentum ei datis allegationibus, si forte filius eam prætermiserit, aut irrationaliter exheredatam fecerit. Si vero intestatus decesserit, referens illius partes, si quidem habuerit filios proprios, ad filios vocantur. si autem non habuerit quidem filios proprios, et fra-

strorum vocatio & matris vna cum fratribus (secundum quod à nobis sancitum est) ad hereditatem venientis, & eam firmè habentis, siue ad secundas vellet venire nuptias, siue non. Nec enim maioret penas aduersus mulieres quæ ad secundas veniunt nuptias, facimus: neque ex hoc eas ad necessitatem deducimus amaram, & nostrorum temporum indignam, ut metu castarum nuptiarum (licet secundæ sunt) ab his quidem abstineant, & descendant ad quasdam interdittas permixtiones, & forsitan etiam ad servorum corruptiones: & quoniam non licet legaliter casè vivere, contra leges luxurentur. Nequaquam igitur valere volumus, neque in quinto libro Codicis cognominis nostræ pietatis positam constitutionem decernentem de hereditatibus filiorum quos matres ad secundas nuptias venientes viderunt præbeentes, atque in sexto libro eiusdem conscriptionis sub Titulo Tertulliani, quæ de mulieribus disputat secundis quidem nuptiis iunctis, ante secundam tamen copulationem filios amittentibus: sed vocetur ad filij hereditatem. modis omnibus mater cum fratribus, & hanc habeat firmè, nihil ex secundis lædenda nuptiis. quod & in subiecta quæstione quæ legem hanc movit, & obicitur, & mater vna cum filia succedat hereditati: aut etiam succedens hanc irrefragabiliter habeat: nihil ex spe secundarum lædenda nuptiarum, sed domina eiusdem hereditatis cum filia absolute consistens. Optimum itaque est, atque laudabile, & dignum oratione, ut mulieres ita se honestè tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt, remaneant immolatum mortuorum, & huiusmodi mulierem & miramur pariter & laudamus, & non procul à virginitate ponimus. Si autem non vo.uerint, (cùm forsitan & iuvenis hoc non patiantur, ut possit contra ferocem naturæ resistere) non est torquenda propter hoc: nec interdicens sunt ei communes leges, sed ad viri alterius veniat nuptias honestè, & omni luxuria abstineat: & fruat successione filiorum. Sic enim eos adhuc amplius diliget, & non quasi quosdam odibiles respiciet, pennis subdita sit amaris. Sicut enim patres si ad secundas veniant nuptias, non fraudamus filiorum suorum successione, nec quilibet est lex aliquando tale dicens: sic neque matres priuabimus filiorum successione, si matres ad virum veniant secundum, licet ante nuptias secundas aut post secundas filij moriantur. Alioqui ex absurditate legis, licet præmoriatur filij omnes non relinquentes filios aut nepotes, nihilominus supplicium manet: & non succedit eis mater, nec si sine filijs moriantur: sed inhumanè ab eorum expellitur successione, frustra quidem pariens, frustra simul & nutrens, propter legales nuptias subiecta pænis: & succedent quidem illis aliqui ex longa cognatione: mater autem irrationaliter expellitur. Quapropter & ipsa succedat filijs: & sit hæc lex clemens & mitis, matres filijs concilians. Colligentes igitur huius legis partes, sancimus, quoniam matrem (secundum quod iam dudum diximus) assimilamus pari in antenuptiali donatione: & ipsam sustinere quidem penas, sicut sustinet pater dote. In hereditatem autem filiorum sine tergiversatione veniant & pater & mater secundum subiectas vtrique casus quæstiones. Proinde quod patres habent siue ad secundas venientes nuptias, siue non: hoc etiam matres habeant: voceturque mater ad filij hereditatem, siue iam ad secundas venit nuptias, siue postea veniat.

Antenuptiali vero donatione, ad secundum veniens co. sortium, neque secundum quantum heres existet filij, fruatur: sed hoc filiorum sit suum lucrum, eis à lege datum, & non videatur esse pars hereditatis filij, sed adhuc antenuptialis donationis non abiiciens naturam. Quæ competit tenere etiam circa eas quæ nunc iam sunt viduarum mulierum, & præpositis successione filijs: & quæ nondum ad se-

undas veniunt nuptias, licet postea veniant. Quod igitur hic habetur, sic omni tempore sancitur.

De administratione donationis propter nuptias si mulier ad secundas nuptias transierit.

C A P. IIII.

Aliud vero quiddam occasione secundo nubentium mulierum & antenuptialis donationis adicere prioribus bene se habere credimus. Præcis namque constitutionibus, præbeant electionem mulieri quæ ad secunda vota descendit, si vellet accipere ante nuptias donationem, secundum quod ei permittunt pacta & exponere filijs cautionem quia moriens hæc restitueret: siue cum non valet dare cautionem, aut nollet forte, manerent quidem res apud filios antenuptialis donationis, soluerent autem ei etiam tertiam partem celestium vltur: nos ex quæstionum emergentium varietate moti, quoniam inuenimus minores in hoc periculum patientes, antenuptiali donatione in pecuniis existente: & alios aurum quidem non habentes, coactos autem omnia paterna vendere, quatenus exsolueretur antenuptialis donationis debitum, ad eos vtrique secundum legem antenuptiali donatione veniente: propterea iudicavimus oportere hunc dari ordinem causæ, ut si quis contulerit res secundum antenuptialem donationem: si quidem omnes immobilis sint, maneat harum usus apud matrem: & ipsa eum colligat, & non resuatur neque exigat filios pro harum æstimatione vlturas: sed & diligentiam earum habeat, sicut lex iubet vsum quidem existentibus dominis: & custodiat eas secundum leges antiquas filijs superstitibus: aut si omnes moriantur, secundum nostram legem in casum quidem non existentium filiorum, matri reliquum vero filiorum hereditibus conservandum. Si autem omnis forte consistat in pecuniis, aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio, tertiam vlturarum partem percipientem matrem cum cautione iam definita, non eligere à filijs aurum, nisi forte idonea sit viri substantia, & habeat aurum & argentum & vestem, & quicquid conscriptum fuerit matri. tunc enim electionem matri dabimus, siue voluerit res percipere, & præbere cautionem: sine iustarum quam diximus vlturam accipere & secundum priores leges, & secundum nostram. Si vero permixtae sint res, & donatio ante nuptias aliud quidem in pecuniis, aliud vero in immobilibus habeat rebus: immobilia quidem modis omnibus, manere apud matrem, ut alimentum habeat inde: porro de mobilibus hæc valere quæ sancimus prius, si essent in rebus mobilibus omnia antenuptialis donationis consentientia.

De dote scripta & non numerata vel prestata.

C A P. V.

Illud quoque dudum acerbè quidè sancitum. Karo, laudem in iudicio examinatum, existimamus oportere clara lege complecti, & tradere vlti, & deducere ad iudicia, pro communi positum adiutorio. Si enim coniungantur aliqui alterutris cum dotis & antenuptialis donationis documentis: deinde vir quidem antenuptialem præbeat donationem, mulier autem scribat dotem, aut ipsa præbeant eam, aut dante patre, aut quolibet extraneo: postea appareat matrimonij tempore dos non data marito, sed sustineat onera matrimonij, & matrimonium morte viri solvatur: non est iustum omnino mulierem dotem dantem marito antenuptiale accipere donationem. Si autem etiam non totam dedit dotem: & ipsa pro tanto exigat donationem, & in quantum dederit dotem, & qualitatis eam & iustitiam sumus amatores,

quam in omnibus aliis & in confortiis volumus obincere. Quapropter quæ mulier nil omnino dat, nil omnino percipiat. quæ verò minus quàm profecta est dedit, tantum recipiat solum, quantum obtulit, sitque etiam hoc optimum in præfenti lege incrementum, plurima decernente, quæ semper in dubitatione sunt, vix autem modo ad legislationem deducta. Hanc autem valere volumus legem & in casu dante ei principium, & in pendentibus litibus & in omnibus de cætero provenientibus.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, tua sublimitas operi effectuique contradiere festinet, & manifesta vniuersis per programmata propria faciat, quatenus, in omnibus civitatibus quas nostra ditio continet, hæc valeant, & certa omnibus fiant, secundum quod à nobis dispositum est.

VI DETERMINATVS SIT NVMERVS clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ, & cæterarum ecclesiarum Constantinopolitarum.

TIT. III.

NOVELLA CONSTITVTIO III.

Imper. Iustin. Aug. Epiphano sanctissimæ & beatissimæ Archiepiscopo regie civitatis & universali Patriarcha.

PREFATIO.

Vdum quidem cõmuni & generali lege & ad tuam beatitudinem & ad reliquos sanctissimos patriarchas scripta, de ordinatione venerabilium episcoporum, & reverendissimorum clericorum, nec non mulierum diaconissarum, & ut non amplius sint ab antiqua mensura qui ordinantur, dispositum: quod nobis videbatur bene se & competenter habere, & regularum sacrarum dignè: præfentem verò legem specialem ad tuam beatitudinem scribimus, de numero reverendissimorum clericorum qui in hac urbe sunt, disponentes. Quia enim penè nihil immensum bonum est: competens est neque ordinationes quæ super reverendissimis clericis sunt, aut super reverendissimis diaconissis, fieri tantas, ut illorum expensæ sanctissimæ ecclesiæ incidat in causam multorum maximorum, & paulatim ad novissimam inopiam deponatur. Novimus enim propter huiusmodi occasionem, huius regie civitatis sanctissimam maiorem ecclesiam nostri imperij matrem, debitis inquietari maioribus, & non aliter valentem. scire singulas erogationes reverendissimis clericis, amequam aurum non parvum sumat mutuum, faciens tam hypothecas quàm pignorum dationes in optimis suis prædiis rusticis & suburbanis. Propter hoc igitur perspeximus nosmetipsos deponere ad huiusmodi causæ inquisitionem, & agnoscere quemadmodum prius se habuerit, quidque longitudo temporis adinuenerit. Inuestigantes igitur illud vndique, invenimus quoniam singuli horum qui sanctissimæ ecclesiæ ædificaverunt in hac felicissima civitate: non pro ædificio solummodo cogitaverunt, sed etiam ut expensas sufficientes darent à se factis venerabilibus omnibus: & determinarent quantos quidem competens esset presbyteros per unamquæque ecclesiã, quantosque diaconos masculos atque feminas, & quantos subdiaconos, & rursus cantores, atque lectores & ostiarios constitui: & super hæc etiã oratorij expensas definiturum: & redditus proprios dederunt sufficientes his quæ à se constituta sunt: si quis autem hæc multitudine, nequaquam amplius penitus excedi valentes. Et quidè pe-

manerunt usque ad multum tempus talia conseruatas & donec hoc fuit, durauerunt sanctissimarum ecclesiarum domibus quæ sufficerent. Cui verò Deo amabiles episcopi ad aliquorum preces semper respicientes protraxi sunt ad ordinationum multitudinè: aucta quidè est expensarum quantitas ad imensitatem multã: creditores autè vndique, & vstræ, & nouissimè neque creditores inueniuntur propter incredulitatem ista causæ: sed alienationes cum necessitate, & contra leges, & causæ indecentes, & neque propria dignitate operatio: ut ex hac nimietate, neque prædicia neque suburbana sufficerent hypothecis & pignoribus: neque creditores propter hoc inuenirentur, sed ad inopiã descenderent nonissimã: & nec ipsis ministris emolumentum dare sufficerent: sed ad viã omnium infelicissimã causã descenderet, quantum rerum omnium creditoribus cederet: quod etiã dicere piget nos: & quemadmodum non fiat, prouidemus. Nã si non aliquis ferret libenter eum quæ ultra substantiã suã expendit, quomodo non & de his nobis est cogitandum? Non enim oportet ad mensurã expensarum quærere etiã possessiones, (hoc enim simul ad auaritiã impetatur quæ perducit) sed ex his quæ sunt, expensas metiri. Quapropter competenter etiã de his, sanctimus, & immentitè excludimus, certè medicinæ causam tradentes.

Ut numerus clericorum qui nunc est, maneat, & de futuro numero clericorum Constitutio sollicita maioris ecclesiæ.

CAP. I.

Sancimus igitur eos quidè qui hæcenus sunt in sanctissimã maiore ecclesiã & reliquas omnes venerabiles domos, & reverendissimos clericos, & mulieres diaconissas, & ostiarios manere in quo sunt schemate (non enim quod est, minus, sed de futuro providentes hæc sancimus) reliquos verò tempore nulla fiat ordinatione, donec ad antiquum numerum instituti ab his qui sanctissimas ecclesias ædificauerunt, reuerendissimorum clericorum quantitas redigatur. Sed quoniam pridè eum reverendissimorum clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ regie nostræ civitatis determinatus est numerus, & valde brevis erat: utpote una existente sanctissimã ecclesiã: postea verò & venerabilis domus sanctæ gloriosæque virginis & Dei genitricis Mariæ iuxta sanctissimam maiorem ecclesiã viciniam posita, ædificata est à pie memorie Verina, & veneranda domus sancti martyris Theodori à speratio gloriosæ memorie dedicata est: erat autè etiã venerabilis domus sanctæ Helenæ, quæ sanctissimæ maiori ecclesiæ caputia est: propterea religere numerum ad antiquum figurã impossibile est. Non enim sufficienter tantis ecclesiis paucis contentes: quoniam quidè non propriis clericos, neque una quidè harum trium habeat basilicã, sed communes sunt & sanctissimæ maioris ecclesiæ, & earum: & omnes circueuntes secundum quandã ordinè & circũ ministeria in eis celebrant: deinde etiã plurima multitudine, & ex antiquis hæreticis ad sanctissimã maiorem ecclesiã deducta, gratia quidè magni Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, laboribus autè & immutationibus nostris oporteat plures quam à principio ad præfens officij ministeriũ definiti.

Quapropter sancimus non ultra sexaginta quidè presbyteros in sanctissimã maiore ecclesiã esse, diaconos autè masculos centum, & quadraginta feminas, subdiaconos verò nonaginta, lectores autè centum & decem, cantores viginti quinque: ita ut sit omnium numerus reuerendissimorum clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ in quadringentis viginti quinque: & insuper centum existentibus his qui vocantur ostiarij: in sanctissimã si quidè maiori ecclesiã huius sanctissimæ nostræ civitatis, & per tres venerabiles

biles domos vnitatis ei, tanta clericorum sit multitudo: nullo quidem horum qui nunc sunt, excludendo: licet multo plurium sit numerus ab his qui à nobis nunc determinati sunt: nullo autem de cætero adiciendo in vnoquoque ordine in his qui nunc sunt: donec ad hunc numerum mensura redigatur.

Ne liceat clericis de matre ecclesiæ in maiorem per patrociniũ transire.

CAP. II.

Quid quoque adiciendum est, ut quod hæcenus indecenter fiebat, nequaquam in republica geratur, id est in illis reuerendissimorum clericorum designari quidem in his quibus ordinati sunt sanctissimis ecclesiis aut hic, aut in prouinciis deservire: ad sanctissimam vero matrem ecclesiã & venerabilem eius matrem per patrociniũ quodlibet accedere: quod de cætero omnimodo fieri prohibemus. nam si super venerabilibus monasteriis prohibemus ex alio monasterio ad aliud transmigrare: multo magis neque reuerendissimis clericis hoc permittemus. licet & negotiationis habere demonstrationem huiusmodi horum desiderium iudicantes. si verò & aliquando talem quandã migrationem tua beatitudo aut per tempora imperium fieri perspexerit non aliter hoc agi, antequam ad prædictum à nobis numerum causa redigatur, ut migratio in officium deficientis fiat: & non supra numerum aliquid omnino excedatur. hoc enim nulla machinatione, neque ex aliquo modo fieri sinimus. Et hæc quidem de sanctissimã maiore ecclesiã. In aliis autè omnibus ecclesiis, quarum expensas sanctissimã maior ecclesiã facit, sancimus nunc quidè existentibus manere similiter eos etiam sub schemate: de cætero vero nullum ordinari, antequam ad statutum vniuersi quæque ecclesiæ (ut vocant) quod antiquum ordinatum est ab ædificatoribus ecclesiarum, presbyterorum, diaconorum masculorum atque feminarum, subdiaconorum, atque lectorum, nec non cantorum & ostiariorum numerum redigatur, & nullus, in medio penitus adiciatur. Nòque ipsi caueamus tale aliquid agere: & ordinandos mittere: nullumque nostrorum iudicium tale aliquid agat, nostram formidans legem: & licentia sit beatissimo archiepiscopo & patriarchæ huius regie civitatis ordinationi contradicere, licet iussio de palatio veniat. nam & qui præcipit, & qui præcipitur, sub ecclesiastica erunt multa si tale aliquid egerint. Sed neque in aliis ecclesiis quæcumque emolumentum & expensas non habent à sanctissimã maiore ecclesiã, competens est multitudinè intrinsece ordinandorum in ipsis neque transcendere de cætero constitutam à principio etiam super illis mensurã: ne forsitan etiã qui in eas creantur in multitudinem incidentes imensam, & accedentes sibi met à pie agentibus redditus diuidentes, & exinde usque ad mensuram eorum non sufficere videntur, in maximã angustiam incidat. Si verò ultra mensuram definitam in sanctissimã maiore ecclesiã siue alia ecclesiã ordinet qui per tempora fuerit sanctissimæ maioris ecclesiæ sanctissimus episcopus, & venerabilis eiusdem ecclesiæ economi erogationem ex ecclesiasticis præbuerint redditibus: ipsi quoque de sua & propria facultate præbeant expensam, & qui hæc expendere eos permiserit beatissimus patriarcha. Sciant enim, quia si quid tale egerint, licentiam damus & sanctissimi patriarchæ qui post tale aliquid agentes fuerint, & posterioribus economis, & omnibus reliquis reuerendissimis clericis talia persequari, & facta prohibere, & indicare imperio: ut illud cognoscens, præcipiat ex substantia hæc agentium economorum, aut etiam permittentis archiepiscopi hoc sacris sanctissimæ ecclesiæ. Quapropter ne rursus forte fiat aliqua rei cõsuetudo atque tumultus: causa ad nos

suram à principio constitutam redacta, tunc ordinare liceat: in tantum ut non transcendatur definita mensura, neque numerus transeat aut fiat quædam circa hoc calliditas. Non enim illud patitur omnino fieri, ut dicatur quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta præbere. hoc enim est rursus confusionem efficientiũ, & imensã adiectione secunda collegia constituentium, deinde etiam plurimas habebit ea res circumventiones, ut alias sibi met via avaritiæ inueniant pro alimentorum expensis. Et hoc igitur agi penitus, etiam sub multa quæ vocatur ecclesiastica, prohibemus: maxiam utilitatem hanc esse putantes, ut sanctissimã maior ecclesiã neque debitis subiciatur, neque angustietur, acque perpetuo deficiat, sed semper abundet.

De reliquis ecclesiis redditibus in pios usus & personas vtrè egerent per patriarchas & economos erogandis.

CAP. III.

Sicut autem de his expensam determinauimus, ita congruet pro tempore sanctissimum patriarcham & reuerendissimos economos considerare ut aliz expensæ quæ sunt ex ecclesiasticis redditibus, circa pios erogentur usus, & Deo placentes: & illis hæc ministrentur, qui pro veritate egerint, & non habent aliunde alimentorum occasionem. Hoc enim dominum Deum placat: & non patrociniis & studiis hominum ecclesiasticas expensas hominibus locupletibus distribuant. ita ut inde inopes necessaria non mereantur. Sciunt autè Deo amabiles economi, & qui nunc, & per tempora futuri sunt: quia si quid præter hæc egerint: & diuinis supplicis subicebunt: & ex sua substantia indemnitate sanctissimæ procurabunt ecclesiæ.

EPILOGVS.

Beatitudinem igitur tuã quæ ab initio & ex infantili pæne ætate in sacro omni ordine & schemate sanctissimã ordinasti ecclesiã, quæ & ex sacro vtrique genere descendit, hæc custodire continè sancimus: scientè quia non minor nobis cura est horum quæ sanctissimis ecclesiis profunt, quàm ipsius animæ. Datum decimo septimo Kalend. Aprilis Domino Hilario viro clarissimo Consulè.

DE FIDEIUSSORIBVS ET MANDATORIBVS, SPONSORIBVS, & SOLUTIONIBVS, TIT. IIIII. NOVELLA CONSTITVTIO IIIII. Imper. Iustin. August. Ioanni glorios. præfati. sacrorum præf.

PREFATIO.

Legem antiquã, postquam quidè olim, vsu verò necessimus quemadmodum non approbatã, per causas autè semper exquisitas atque necessarias apparentes, rursus reuocare, & ad republicam reducere, bene se habere putauimus: non simpliciter eã sicut iniebat, ponentes: (erat enim quædam eius pars omnino non discreta) sed cum competenti & Deo placito distribuentes augmento.

Ut creditores primo loco contentians principalem.

CAP. I.

Si quis igitur crediderit, & fideiussorem an-mandatozem aut sponsozem acceperit: is non primum aduersus mandatozem, aut fideiussorem, aut sponsozem accedat: neque negligens, debitoris intercessoribus molestus sit: sed veniat pri-mum ad eum qui aurum accepit, debitumque con-traxit: & si quidem inde receperit, ab aliis ab-

neat. quid enim ei in extraneis erit? a debitore comp-
 leto? Si vero non valuerit a debitore recipere aut
 in partem, aut in totum, secundum quod ab eo non
 potuerit recipere, secundum hoc ad fideiussorem, aut
 sponsores, aut mandatores veniat, & ab illo quod
 reliquum est, sumat. & si quidem presentes ei confi-
 stant ambo, & principalis, & intercessor aut manda-
 tor aut sponsores hoc omni seruetur modo. Si vero
 intercessor, aut mandator, aut qui sponsores se sub-
 iecerit, adfit: principalem vero abesse contigerit: ac-
 ceptum est, creditorem mittere aliud, cum possit
 mox intercessorem, aut mandatores aut sponsores
 exigere. Sed & hoc quidem curandum est a nobis
 possibili modo. non enim erat quoddam hic anti-
 quae legi datum pro sanatione remedium: quamuis
 Papinianus maximus fuerit, qui hoc primus in-
 troduxit. probet igitur intercessorem, aut sponso-
 rem, aut mandator: em: & causae praesidens iudex det
 tempus intercessori (idem est dicere, sponsores &
 mandatori) volenti principalem deducere: quatenus
 ille prius sustineat conventionem: & si ipse in vi-
 zium subsidium seruetur: sitque solatio intercessori,
 aut sponsores, & mandatori in hoc quoque iudex.
 fideiussoribus enim & talibus prodesse sanctum est,
 ut illo deducto, interim conventionem liberentur qui
 pro eo in molestia fuerunt. Si vero tempus in hoc
 indultum exceperit (conuenit namque, etiam tem-
 pus desinere indicantem) tunc fideiussor aut manda-
 tor, aut sponsores exequatur litem, & debitum exigat
 contra eum pro quo fideiussit, aut pro quo ma-
 datum scripsit, aut sponsores suscipit: a creditoribus
 actionibus sibi cessis.

*Alterum themis prioris capituli. Ut res apud alium
 constituta non possint vindicari priusquam
 personalis actio exercitata.*

CAP. II.

Sed neque ad res debitorum quae ab aliis detine-
 tur, veniat prius, antequam transeat viam super
 personalibus contra mandatores, & fideiussores, &
 sponsores: sique ad res veniens principalis debitoris,
 siue ab alio detineatur, & detinentes eas conue-
 niens, si neque inde habuerit satisfactionem, tunc
 veniat adversus res fideiussorum, & mandatorum, &
 sponsores: (idem enim est dicere) vel si quosdam
 habuerint homines ipsi sibi obligatos, & qui
 hypothecariis actionibus sibi teneri possint. Contra
 principales tamen & existentes apud eos res siue
 personalibus siue hypothecariis, mox siue ambabus
 vii voluerit: omnem ei damus licentiam quae du-
 dum a nobis data est, & viam & ordinem in aliis
 personis casibusque sanctam. Et non solum hoc in
 creditoribus dicimus: sed etiam si quis emerit ali-
 quid ab aliquo, deinde acceperit eum quem vocant
 confirmatorem, & moueatur in aliquo venditionis
 conventio contra venditorem facta: non adversus
 confirmatorem mox emptor accedat, neque tenen-
 tem aliquid rerum venditoris, sed adversus vendito-
 rem prius, & sic ad confirmatorem, & tertio loco
 contra detentorem: eadem etiam hic existente diui-
 sione super praesentibus & absentibus, quam dudum
 in fideiussoribus & mandatoribus & sponsores ac
 creditoribus causa debitorum sancimus: similiter
 obtinente etiam in aliis contractibus in quibus fidei-
 ussores aliqui, aut mandatores, aut sponsores acci-
 piuntur: & in ipsis principalibus ex utroque latere, &
 in hereditibus eorum, & successoribus, antequam si qui-
 dem lex haec valeat rursus, & cum huiusmodi iusti-
 tiis: atque diuisione nostros subiectos foueat.

*De sponsores. Ut debitore apud aut pecuniam
 numerat. prius non habente, addicatur
 creditor res eius.*

CAP. III.

Quod autem de cetero humanis auxiliariis cu-
 ris: licet quibusdam creditoribus non forte sit
 gratum, a nobis tamen propter clementiam sancitur.
 Si quis enim mutauerit aurum, debitoris substi-
 tutus credens: at ille ad restitutionem auri non sit ido-
 neus, substantiam autem immobilem habeat, verum
 creditor ardeat aurum omnimodo querens: illi ve-
 ro non sit facile, neque vlla mobilis substantia: (da-
 mus enim creditori licentiam volenti immobiles
 res accipere pro auro) sed si nec quisquam emptor
 immobilium eius rerum adfit, creditore frequentate
 etiam diuulgante quoniam si biant debitoris res,
 & ob hoc terrente adire volentes emptorem: tunc
 in hac quidem felicissima ciuitate gloriosissimae
 nostrae republice Iudices secundum vicinque con-
 cessam a lege & a nobis iustitiam in provinciis
 autem gentium praesides praeparant subtili xrima-
 tione facta rerum debitoris, dari secundum quanti-
 tatem debiti possessionem immobilem creditoribus
 cum tali cautela, cum qua debitor dare possit.
 Rerum vero datio sit huiusmodi: quae cumque quid-
 dem meliora sunt, dentur creditoribus: quae vero dete-
 riora, apud debitorem post debiti solutionem ma-
 nere sinantur. etenim non erit iustum, danam qui-
 dem aurum, recipere autem aurum non valentem,
 sed coactum suscipere possessionem immobilem,
 non saltem meliora rerum debitoris percipere: &
 per hoc habere consolationem, quia si aurum non
 recipit, aut alia rerum quae portari possunt, tamen
 licet ei possessionem non inutilem habere. sed hoc
 quidem clementia quadam clara legis. Agnoscat
 autem creditores, quia etsi hanc non scripsimus
 legem, necessitatis ratio ad hoc causam perduceret.
 Si enim non sit idoneus pecuniarum debitor, nec vi-
 lus emptor sit: nihil aliud facturus erat quam pro-
 priis bonis cedere, & rursus res ad creditorem me-
 rito venientes, aurum percipere non valentem. quam-
 obrem quod cum iniuria & effectu acerbo perduce-
 ret creditorem & debitorem: hoc nos clementer si-
 mul & legaliter decedentes, & infelicibus debitoribus
 auxiliamur, & acerbis creditoribus non appare-
 bimus duri, causam eis deputantes: ad quam si per-
 manerent inobedientes, tamen modis omnibus ad-
 uenirent. Si itaque creditor paratus est praeparato
 quendam emptorem: necessitatem habere debito-
 rem hoc agere, praesentem huiusmodi cautionem
 arbitrio iudicantis, quale omnimodo est dare pos-
 sibile. vndeque enim ita creditoribus prouidendum
 est, ut non debitoribus grauentur. ¶ Et absolute
 creditorem ponimus, antiquitas sequentes leges,
 omnem qui actionem habere contra aliquem po-
 test, licet non sit mutuum gestum, sed alter quidem
 contractus consistat: argentiarium quippe sponso-
 ribus propter utilitatem contrahentium in ordine
 moderno durantiibus.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur a nobis pro cautela subiecto-
 rum sancita sunt, cognoscens tua eminentia, solem-
 nibus programmatibus & hic & in omni ditione
 fieri manifesta procurat: ut etiam inter gentes ag-
 noscant subiecti, quanta fuerit nobis pro illorum
 utilitate prouidentia. Dat. ante diem xv. i. Kalend. J.
 April. Indi. x. i. i. Consulatu Flauij Bilisarij v.
 Clariss.

DE MONACHIS,
TIT. V.

NOVELLA CONST. II. V.

*Imp. Iustin. Aug. Epiphano sanctissimo & beatis-
 simo Regis urbis felicissime archiepiscopo
 & universali patriarchae.*

PRAEFATIO.

Conuersationis monachalis vita sic est ho-
 nesta, sic commutare nouit Deo ad hoc ve-
 niente.

nientem hominem, ut omnem quidem humanam
 eius maculam detergat, purum autem declaret, ac
 rationabili naturae decorem, & plurimam secundum
 meatem operantem, & humanis cogitationibus celsi-
 orem. Si quis igitur futurus est monachus perfe-
 ctus, indiget & diuinorum eloquiorum eruditione
 & conuersationis integritate, ut tanta dignus factus
 sit mutatio. Credimus igitur & nos explanare
 quod agendum ab eis, & decetatores eos veros ad
 sacram viam constitutere: & ita nobis intentio pre-
 sentis est legis, ut post illa quae de sanctissimis epis-
 copis sancimus, & quae de reuerendis clericis
 dispositum: neque quod monachicum, extra quod
 competuit, relinquamus.

De monasteriis & eorum adificatione.

CAPVT I.

Illud igitur ante alia dicendum est, ut omni tem-
 pore & in omni terra si quis edificare venerabile
 monasterium voluerit: non prius licentiam esse hoc
 agendi, quam Deo amabilem, locorum episcopum
 aduocet. at ille manus extendat ad caelum, & per o-
 rationem locum consecret Deo, signans in eo salutis
 nostrae signum: (dicimus autem adorandum & hono-
 randum vere crucem) sique inchoet edificium:
 bonum vique quoddam hoc & decens fundamen-
 tum ponens. Hoc itaque principium pie venerabi-
 lium monasteriorum fabricae fiat.

*De monachis inuicem profitentibus non sa-
 tum videntibus.*

CAPVT II.

Hinc autem nobis etiam de singulis monachis
 cogitandum est, quo conueniat fieri modo: &
 vtrum liberos solum, an etiam forte seruos: eo quod
 omnes similiter diuina susceperit gratia, praedicans
 palam, quia quantum ad Dei cultum non est masculus
 neque femina, neque liber, neque seruus: omnes
 enim in Christo vnam mercem percipere. Sancti-
 mus ergo, sacras sequentes regulas, eos qui singula-
 rem conuersationem profitemur, non prompte mox
 a reuerendis praesulis venerabilium mona-
 steriorum habitum percipere monachalem: sed per
 triennium totum (siue liberi forte sint, siue serui) to-
 lerare, non dum monachicum habitum promeren-
 tes: sed tonsura, & veste eorum qui laici vocantur,
 vii, & manere diuina addiscentes: eloquia: & reue-
 rendissimos eorum abbates requirere eos siue liberi
 sint, siue serui, & vnde eis desiderium vitae singularis
 accesserit: & discutes ab eis quia nulla maligna oc-
 casio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos qui
 adhuc docentur, atque mouentur: & experimento
 percipere eorum tolerantiam & honestatem, non e-
 nim facilis est vitae mutatio, sed cum animis sit labo-
 re. ¶ Et dum triennio toto ita permanerint,
 optimos semetipsos & tolerabiles aliis monachis &
 praesulis demonstrantes, hos monachicam promereri
 vestem atque tonsuram: & siue liberi sint, siue ca-
 lumnia permanere: siue serui, penitus non inquietari,
 migrautes ad communem omnium (dicimus autem
 celestem) dominum: & arripiantur in libertatem.
 Nam si multis casibus etiam ex lege hoc sit, &
 talis quaedam libertas datur quomodo non praena-
 lbit diuina gratia talibus eos absolute vinculis: Si
 vero intra triennium venerit quisquam, & aliquem
 horum qui conuersationem professi sunt, trahere
 tanquam seruum voluerit: hoc quod nobis nuper ex
 Lycia nunciavit Zosimus Deo amabilis, vir famosis-
 simus in conuersatione, & prope vicissimum & cen-
 tessimum aetatis aegens annuum, pollens autem & ani-
 mi virtutibus, & corporis operationibus, tanta quae-
 dam in eo gratia Dei floret. Si quis igitur, (sicut pre-
 diximus) intra triennium veniat aliquem in seruutu-
 tem trahens volentium & perdurantium, vii seruetur

monachi, & dicat quoniam abripuit quasdam res, &
 propterea recurrit ad monasterium: sancimus eum
 non prompte agere, sed primo probare pro veritate
 quia seruus est, & pro furto forsitan, aut vita mali-
 gna, aut vitii pessimis fugerit quidem propter suum
 vitium, ad monasterium autem venerit. & si qui-
 dem verax ostendatur, & apparuerit propter eius-
 modi causam monachicam simulans conuersatio-
 nem, aut propter turpitudinem vitae forte diffugiens,
 & non pro veritate sanctimoniae habitum concu-
 piscens, hunc reddi domino cum quibus forsitan ab-
 ripuit, si tamen haec res etiam in monasterio fuerint.
 etiam vero qui dominus approbatur, dare ei iustu-
 randum, quia nihil mali ei faciet, & suscipere atque
 eum reducere domum. Si vero is quidem qui di-
 cit se esse dominum, nihil tale probauerit, & appa-
 reat is qui in talibus accusatur, ex ipsa conuersatio-
 ne honestus ac mitis, & forsitan testimonium habeat
 aliorum, quod etiam apud dominum consistens dis-
 ciplinatus fuerit, & honestatis amator: & si nondum
 forte completum est triennij tempus, tamen etiam
 sic maneat in venerabili monasterio, trahentium a-
 speritate liberatus. Triennij vero semel expleto tem-
 pore, iudicatus quia monastica dignus est honestate,
 maneat in monasterio. Nequaquam enim da-
 mus licentiam, vlli penitus pericrurari quae eius
 sunt: sed siue liber, siue seruus sit, manere cum
 in conuersatione volumus, nam est vitium in priori
 ab eo forte gestum est vita, (humana enim natura
 quodammodo labitur ad delicta) tamen sufficit ad
 mediocre purgationem peccatorum, & ad virtu-
 tis augmentum, triennalis temporis testimonium.
 ea vero quae rapta sunt, etiam si apud quoscumque
 inueniantur, modis omnibus reddantur prisco do-
 mino. Si vero seruitij necessitatem effugiens, ten-
 tauerit monasterium, quidem derelinquere, aliam
 autem vitae sectari figuram: licentiam damus domi-
 no & trahere eum: & prohiberi fortunam, inter ser-
 uos habere. non enim iniuriam patitur tantam
 ad verum seruitium trahitur, quantum ipse iniuria-
 tus est Dei cultum refugiens. & haec quidem de
 fortuna horum qui inter monachos profiteri vo-
 lunt, sancimus.

*De monachis communiter habitantibus &
 dormiant.*

CAPVT III.

Cogitandum vero est quomodo ipsi habitantes
 & degentes monachice philosophiae certatores
 dignos esse ostendamus. Volumus enim nullum
 monasterium sub ditione nostra constitutum, siue
 plurimorum hominum est, siue paucorum: mona-
 chos qui ibi sunt, diuisos ab alterutris esse, & pro-
 priis habitationibus vii: sed communiter quidem eos
 comedere sancimus: dormire vero omnes in com-
 muni: vnoquoque quidem in propria quadam stratura
 iacente, in domo vero vna collocatos: aut si forte non
 sufficit ad multitudinem monachorum domus vna, in
 duas forsitan aut plures, non tamen seorsum & apud se-
 metipsos, sed in communi, testes alterutris sint ho-
 nestatis & castitatis: neque ipsum somnum desidio-
 sum habeat, sed meditantem boni ornatum, propter
 increpationem respicientium: nisi tamen quidam eorum
 in contemplatione & perfectione degentes, vitam remo-
 tam habeant in hospitio: (quos vocare anachoretas,
 id est, discedentes, & hesychastas, id est, quiescentes,
 consueverunt, tanquam a communione ad meliora
 exceptos) alioqui alios quibuscumque inter multi-
 tudinem conuersatio est, in iis quae vocantur cenob-
 ia, id est, communi vita, esse volumus. sic enim zelus
 eis ad virtutem crescit, & maxime inueniunt, si cum
 senioribus constituantur. fiet enim seniorum conuer-
 satio, inuentus educatio perfecta: & sic sint in cenob-
 iis suo proprio abbati obediens, & traditam sibi
 conuersationem inculpabiliter obseruantes.

De monacho qui monasterium dimiserit. CAP. IIII. Siquis autem forte semel dedicatus, schematicque spiritus, deinde a monasterio discedere voluerit, & priuatam fortassis eligere vitam: ipse quidem sciat quam pro hac dabit Deo satisfactionem: res autem quasque habuerit dum in monasterium intrabat, eas dominij esse monasterij: & nihil penitus eiiciat.

De viro vel muliere qui queat solitariam vitam appetit. CAP. V. Illud quoque decernimus: qui in monasterium intrare voluerit, antequam monasterium ingrediatur, licentiam habere, suis vii quo voluerit modo. Ingre dientem namque simul sequuntur omnino res: licet non expressim, qui introduxerit eas, dixerit: & non erit dominus earum ulterius villo modo. Si vero filios habuerit: si quidem contigerit iam eum res aliquas donasse eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occasione conuulisse, & faciunt hanc quartam ab intestato eius substantiam: nullum in reliquis rebus habeant participium filij. si autem nihil eis donauerit, aut minus quarta: postquam abrenuntians conferuatus fuerit inter monachos, nihilominus quarta debeat filijs, aut supplementum, si contigit eos iam aliquid accepisse, aut etiam quatenus totum eis detur. Si autem vxore habens, deinde eam relinquens, in monasterium ingrediatur: & dos mulieri seruetur, & ex morte pactum, (quod in alia nostra sancimus constitutione) omnibus quae super monachis de his dicta sunt, & in mulieribus in monasterium ingredientibus, valituris.

De monacho monasterium dimittente. CAP. VI. Si vero relinquens monasterium, ad quandam veniat militiam, aut ad aliam vite figuram: substantia eius etiam sic in monasterio (secundum quod a nobis prius dictum est) remanente, ipse inter officiales clarissimi provinciae iudicis statuatur: & hunc habeat mutationis fructum, vt qui sacrum ministerium despexit, tribusualis terreni obseruet seruitium.

De monacho qui de vno ad aliud monasterium transiit. CAP. VII. Si vero relinquens monasterium in quo conuersationem habuerit, ad aliud transeat monasterium: etiam sic quidem eius substantia maneat, & vindicetur a priori monasterio vbi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reuerendissimos abbates non suscipere eum qui hoc egit. Arronea namque talis est vita monachica, nullatenus tolerantis proxima, neque constantis & persistentis animae, sed iudicium habentis circumsatae, & aliunde alia requiruntis. Ea propter etiam hoc prohibent Deo amabilem episcopi & archimandritae nuncupati, monachicam honestatem secundam regulas sacras conuersantes.

Ne monachi vxorem ducant aut concubinam. CAP. VIII. Siquis autem monachicam profitentium conuersationem maritum clericum ordinationem: maneat etiam sic puram seruans conuersationem, quod si facti clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire praesumant: quippe in tali gradu constitutus inter clericos, qui ei vxorem ducere permittat: (dicimus autem gradum eantorum aut lektorum, alijs enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdiximus, aut concubinas habere, aut luxurijs tradere vitam) excludatur modis omnibus a clerico, tanquam prior conuersationem & solitariam confundens vita: & priuatus sit de cetero: ad militiam quidem, aut ad aliud officium venire non praesumens nisi voluerit dudum a nobis interminatus subiacere poenis: ipse autem apud semetipsum degens, & agnoscens qualem praeter hoc dequis sit magno Deo satisfactionem.

De electione & creatione abbatum, & ut constitutio sit eorum tam monachis quam saecularibus. CAP. IX. Ordinationem vero abbatum (si quando contigerit egere monasterium abbate) non per ordinem reuerendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui post primum est, mox abbatem fieri: nec qui post illum secundus est, neque primum, aut reliquos (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed Deo amabilem locorum episcopum percurrere quidem consequenter per omnes, (non enim ex honorandum est omnino tempus, & ex eo ordo) & eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus, & dignus praesulatu eorum, hunc eligere: eo quod humana natura talis est, quod neque omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter nouissimos constitui quidem sint: sed procedat quidem secundum gradum praecedentis inspectio: qui vero prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas sit, & ordinem simul & virtutem suffragantem habens. Oportet enim eos qui discernunt quod melius est a peiore, aliquid quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari iubere, & paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius accedere.

Quaeque tamen a nobis in omnibus quae prius & quae nunc prolata sunt, sacris nostris constitutionibus sunt sancita de clericis, aut monachis, aut monasterijs, hanc communia ponimus & in masculis & in foeminis, & in monasterijs & aseceterijs: non differentes quantum ad istos masculum aut foeminam eo quod sicut praediximus, vnum omnia in Christo consistant. EPILOGVS. Hec igitur omnia sanctissimi patriarchae sub se constituit Deo amabilibus metropolitibus manifesta faciant: ad illi subiectis sibi Deo amabilibus episcopis declarent: & illi monasterijs Dei sub sua ordinatione constitutis cognita faciant: quatenus per omnia Domini cultura inaneat vndique incorrupta. Imminere enim maximae poenae ista transgredientibus: dicimus autem de caelo: quae necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostrae si quidem reipublice iudices si hae eis nuntientur: omnibus student modis ea quae sacris regulis continentur, quas nostra sequitur lex, ad effectum perducere procurare. Nam nec illos deserit poena hae negligentis. Quae propter sequentem hanc tuam sanctitatem decet omnibus sub se positus sanctissimis metropolitibus hanc facere manifesta. Dat. x. i. i. i. Kalen. April. Constantinopoli, Relisario viro clarissimo Cos.

QUOMODO OPORTEAT EPISCOPOS & reliquos clericos ad ordinationem adduci, & de expensis ecclesiarum. TITVLVS VI. NOVELLA CONSTITVTIO VL. Imp. Iustin. August. Epiphano archiepiscopo & patriarchae Constantinopolitano. PRAEFATIO. Maxima quidem in omnibus sunt dona Dei, & superna collata clementia sacerdotum, & imperium: & illud quidem diuinis ministrans: hoc autem humanis praesidens ac diligentiam exhibens: ex vno eodemque principio vtraque procedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit stultius imperatoribus, sicut sacerdotum honestas: cum vtrique & pro illis ipsi semper Deo supplicent, nam si hoc quidem inculpabile sit vndique, & apud Deum fiducia plenum: Imperium autem recte & competenter exornat traditam sibi rempublicam, erit con-

sonantia quaedam bona, omne quicquid velle est, humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem: quam illis obtinentibus, credimus quia per eam maxima nobis dona dabuntur a Deo, & ea quae sunt, firma habebimus: & quae nondum habemus venerunt, acquiramus. Bene autem vniuersa geruntur & competenter, si rei principum sit decens & amabile Deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum obseruatio custodiantur, quam iusti & laudandi & adorandi inspectores & ministri Dei verbi tradiderunt apostoli, & sancti patres custodierunt & explauerunt.

De episcopi ordinandi moribus vitae, honestate, & fortuna. CAP. I. Sancimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, dum quisquam sequenti omni tempore ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius eius vitam, secundum sanctum apostolum, si honesta & inculpabilis & vndique irreprehensibilis sit, & in bonis testimonium habeat, & sacerdotem decens: 1. ¶ Et neque ex officiali aut ex curiali veniat fortunatus: tamen ex nouella aetate (secundum quod iam dispositum est) in monasterio constitutus fortuna liberetur: quatenus tamen prius substantiam reddens curiae. 2. ¶ Neque enim idiota, ex iis qui vocantur laici existens, ita mox ad episcopatum ascendat: nec imaginariam suscipiat ordinationem, tanquam modo quidem idiota, mox autem clericus, deinde paruum aliquid tempus praeteriens, episcopus appareat. 3. ¶ Et neque vxori alij copulatus: sed aut in virginitate degens a principio, aut vxorem quidem habens ex virginitate autem ad eum venientem, & non viduam, neque seiuictam a viro, neque concubinam. 4. ¶ Neque filios aut nepotes habens neque cognitos legi, neque illi odibiles aliqui qui praeter hoc aliquid agit: & ipse cadet sacerdotio: & qui eum ordinat, foris episcopatum sedabitur, hanc legem offendens. 5. ¶ Sed neque pecuniis oportere emere sacerdotium ei permitimus: solum vero eum respicere Domini Dei culturam volumus: & non plurimum humanis cogitationibus distrahatur. 6. ¶ Sed neque ineruditus existens sacrorum dogmatum, ad episcopatum accedat. 7. ¶ Prius autem ad monachicam vitam profectus, aut in clero constitutus non minus mensibus sex, vxori tamen non coherens, aut filios aut nepotes habens. Hoc enim omnimodo super Deo amabilibus episcopis querrimus: sicut etiam prius duabus nostris constitutionibus hoc sanctum est: per quas dudum coherentes vxoribus, non perferuntur, omne praeteritum relinquentes, de cetero autem nulli permittentes a positione legis vxorem habentem, italem imponi ordinationem: quam legem etiam nunc renouamus: ne forte si praeter hoc aliquid fiat: & ipse cadat sacerdotio, & ordinationem similiter excludi procuret. Igitur ordinandus episcopus, aut ex monachis, aut ex clericis sit etiam in huiusmodi vita testimonij boni, vita bonus & honestus, & gloria fruens bona: & hoc fundamentum pontificatus deponens suae animae. 8. ¶ Sed etiam sic eum constitutum, & ad episcopatum praeparatum, competens est venerabilis & vndique probatus legere regulas ante ordinationem, quas recta & inuoluta nostra suscipit fides, & catholica Dei apostolicaque disposuit & tradidit ecclesia: & dum ex frequentium earum lectione transierit qui ad ordinationem deducitur, tunc is qui ordinationem impositurus est, interroget eum si sufficiens esse custodire & agere quae sacrae regulae sancierunt. Et si quidem ille declarauerit & dixerit praetercepta sacrarum regularum non se valere seruare: nullo modo ei ordinationem imponi, si vo-

ro susceperit, & dixerit quia quantum homini est possibile, complebit hanc quae his continentur, tunc monere eum, & dicere quia nisi hanc obserauerit, & a Deo alienus erit, & cadet a iam dato honore: & neque civiles leges delictum inultum relinquentes: quod a praecedentibus nos imperatoribus & a nobis ipsis recte dictum est oportere sacras regulas pro legibus valere. & si etiam sic permanerit cautam amplectens: tunc super his professionibus vnumquemque sacram suscipere episcopatus ordinationem.

9. ¶ Et hanc non pecuniis emere, neque per rerum aliquarum donationem suscipere, sed puram percipere, & sine mercede, & tanquam a Deo datum: nam si etiam alia omnia habeat villia quae prius a nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus videatur episcopatum etiam emisse, sciat se & ab episcopatu casurum, & hoc munus retribuendum ordinanti: vt & ille episcopatum amittat, & a clero cadat: & vtrique causa talem praestet retributionem, vt & hic quidem non adipiscatur quae sperabat, ille autem etiam quae habebat, amittat: veruntamen pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis, sanctissimae assignandis ecclesiae, siue episcopus sit accipiens, & propterea a sacerdotio cadens: siue etiam quilibet alius in clero constitutorum, nam & illi aquam imponimus poenam: vt ab ordine quem inter sacerdotes habuerit, cadat, & reddat aurum, aut res quae ordinationis occasione datae sunt, iniuriam passum quantum ad ipsum ecclesiae. Si quis autem extraneorum sit, non in clero constitutus, qui aurum aut rem aliquam propter patrocinium ordinationis accepit: & maxime, si administrationem aliquam gerat: habebit quidem ipse a Deo poenam, & succedent ei de caelo supplicia. Veruntamen etiam illud quod datum est, totum ablatum ab eo, sanctissimae ecclesiae omnibus reddatur modis in duplum. Insuper etiam si quam administrationem habet, ea cadat, & perpetuo exilio condemnatur. Illud quoque sciat apertè qui pecuniis aut rebus alijs emerit praesulatum: quia si prius diaconus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad sacerdotium veniat: non solum cadat episcopatum, sed nec prior ei relinquetur ordo, presbyterij forsitan, aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud, vt pote decernit indignè concupiscens: & omni sacerdotali excludetur ordine. Oportet autem in ipso ordinationis tempore eum qui imponit eam, illi coram omni fidei populo sanctissimae ecclesiae hanc omnia praedicere, vt agnoscens eum omnia quae prius dicta sunt a nobis habere, ad sacram eum deducat ordinationem, vt etiam ille coram omnibus hanc audiens, non solum habeat Deum timorem, sed etiam coram omnibus denunciationem & professionem erubescat.

10. ¶ Si quis autem talis quidem esse putetur, & ad episcopatus ordinationem transeat, contradicat autem aliquis, atque dicat confcium se esse allicuius illicitorum eius: non prius mereatur episcopatus ordinationem, quam examinatio quaerimoniarum fiat, & appareat vndique innocuus. Quod si etiam post huiusmodi contradictionem, non passus is qui ordinationem facit, legitimam examinationem imponi cause; curat ad ordinationem, sciat, quod ab eo sit, pro nihilo esse. sed & is qui contra legem facit, cadat sacerdotio: & qui sine probatione imponit ordinationem, & ipse quidem similiter cadet sede sacerdotali: reus autem erit Deo, qui praecipue omnium querrit sanctorum sacerdotum puritatem. Si tamen is qui ordinationi contradicit, aut examinatione facta probetur calumniator, aut in ipso principio, neque in examinatione persistere confidat: segreget istum in perpetuum a sacra communione is qui ordinationem facere vult: vt non ipsa falsitas impunita sit. Sicut enim bonam gloriam in eo qui ordinandus est, querrimus: ita etiam calumniam in eo qui frustra accusauit, punimus.

Si vero nemo accusauerit omnino, aut in totam denuncians examinationem non faciat, aut facta examinatione demonstrare (sicut praediximus) non valuerit accusationem veram: tunc oportet eum, qui per tot vias inculpabilis apparuerit, accedere ad venturam ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa & meliora cognoscit praceptorum, & non incurrit ad vitam impunitam huiusmodi eruditus animo, verbo, & opere corporis & sapientia.

Ne episcopus ultra annum extra ecclesiam suam degat.

CAP. II.

ET illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilium episcoporum foris a sua ecclesia plus quam per totum annum deesse audeat nisi hoc per imperialem fiat iussione: (tunc enim solum erit inculpabile) sacratissimis patriarchis vniuersiuique dioceses compellentibus Deo amabiles episcopos suis inhzere sanctissimis ecclesiis: & non longo itinere separari, neque in peregrinis demorari velle, neque sanctissimas ecclesias negligere, neque annum excedere, quem & ipsi propter misericordiam constituimus. Si vero ultra annum errauerit & dereliquerit, & non ad episcopatum remauerit proprium, neque imperialis aliqua eum (sicut praediximus) detineat iussione si quidem sit metropolitae, circa ecclesiasticam dispositionem segregatum, regionis illius patriarcha reuocet quidem cum legitimis in clamationibus, seruans vbi que sacrarum regularum obseruationem. Si vero maneat per omnia inobediens, expellatur a sacro episcoporum choro: & alium introducat huiusmodi & reuerentia & verecundia & honestate dignum. Si vero non metropolitae, sed aliorum episcoporum aliquis sit, qui errauerit: haec omnia a metropolitae fiant. Nemo enim eorum talem suscipiat occasionem, si dixerint propterea proprias derelinquere ecclesias, propterea quod litium causas, aut aliarum rerum propriarum, aut ad sacras ecclesias respicientium circumlustrant, & hic constituti adherent, aut in aliis veniant locis. Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine, quam necesse est episcopum habere, ministeria lustrent peregris, & expendant, & neque vllum sanctissimis ecclesiis lucrum, neque vllum praebere iuuenem, neque secundum quod deest sacerdotem, proprium habere habitum: praesertim cum liceat si quaedam sunt lites sanctissimis ecclesiis propter quas has occasiones afferunt: hoc per eos qui sub ipso sunt religiosi clericos, aut apocrifarios, aut economos mouere, & petitiones ad imperium dirigere: imperare autem sperata. Propterea sancimus, si quando propter ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sacrarum ecclesiarum, (quos apocrifarios vocant) aut per aliquos clericos huc destinatos, aut economos suos notam imperio facere, aut nostris administratoribus, ut impetrent quod competens est: & non hoc Deo amabilibus episcopis erroris, & absentiae, & sanctissimis ecclesiis laesionis occasionem fieri, tam in prouincia ecclesiasticis rebus per absentiam eorum neglectis, quam etiam hic expensis multis ab ipsis factis, nec non peregre habitatione non habili constituta, & vndique causa nullum iuuenem, magis autem laesionem, ecclesiis sanctissimis inferente.

Ne episcopi ad comitatum principis accedant absque iustitiae litteris.

CAP. III.

NON autem aliter aliquem Deo amabilium episcoporum praesumentem, dirigere se ad hanc felicissimam ciuitatem, priusquam (si quidem episcopus sit) litteras acceperit proprii metropolitae ad impe-

rium: & quae secundum diuinas regulas probabilia vocantur testimonium perhibentia necessitate eius presentiae. Si vero metropolita sit qui praesentiae litteras sumat eiusdem diocesis patriarchae, eius praesentiam necessarium esse dicentes: & sic oportet imperatorem libere hunc praesentari, & non temere & sine conscientia metropolitae aut patriarchae proficisci, pro eo quod hoc dicitur inter dictum est regulis: ut huc aduenientes non praesentent per semetipsos se prius pronuntiare ad imperium: sed primitus aut ad Deo probabilem patriarcham proficisci, aut ad vniuersumque diaconum ex quo sunt apocrifarios: & cum ipsis conferant causas propter quas venerunt, & ingressi ad imperium eorum, & deinceps imperiali persui aspectu. Neque quam imperanti assuerint, liceat qui in personabus episcopis, aut per eos qui vocantur refrenari, i. sanctissimae maioris ecclesiae, aut per religiosos apocrifarios eiusque diocesis, aut sanctissimae patriarchae, suggerere se imperio, & promittere responsum celebriter: ut si aut iusta ad imperio perierint, & accipiant, aut si non ista quaerant, velociter reuertantur vnde profecti sunt.

SECUNDA PARS LEGIS.

De clericis quales eligendi sunt.

CAP. IIIII.

HAEC autem de amabilibus episcopis secundum diuinas constituentes regulas, & religiosos clericos cum multa fieri inquit one secundum diuinas regulas, & boni testimonij viros ordinarimus, licet omnino scientes, & eruditos constitutos. Litteras enim ignorantes, omnino nolumus neque vnum ordinem suscipere, clericorum videlicet, presbyterorum, & diaconorum, tam sacras orationes docentium, quam ecclesiarum & canonum legitimum libros: ordinari nem sine querela & inculpabile, & sine aliqua contradictione & datione pecuniarum aut rerum suscipiente. Neque enim eos volumus omnino officiales aut curiales constitutos suscipere ordinationem, nisi secundum leges quas super his posuimus pridem, quas & hic nunc confirmamus: ipsos autem ordinatos sacra praesentia in conspectu totius populi suscipere, propter has ipsas causas, propter quas hoc ipsum agi etiam super Deo amabilibus episcopis sancimus.

CAP. V.

NEque autem secundas habentem aut eum qui habuerit nuptias, ordinari in diaconum aut presbyterum, neque si mulieri coniugatur secundum, & proprium virum derelinquit: sed neque si concubinam habeat, si d & ipsam vxorem, si cum castitate & ex virginitate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus, diligimus, quam cum castitate viuere, aut cum vxoribus non cohabitantes, aut vnius vxoris virum qui vel fuerit, vel sit, & ipsam castitate eligentem, primum principium & fundamentum manifestum secundum diuinas regulas & residuum virtutis constitutam. Si autem aliqui presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat vxorem aut concubinam, aut palam, aut occulte, sacro statim cadat ordine, & deinceps idiota sit. Quod si & lector secundum ducat vxorem propter quaedam, & hoc forsitan irrecusabile necessitate, nullatenus ad altiorem accedat gradum, neque per suatur gradu maiori in sacerdotio: maneat autem in eodem gradu perpetuo: sed non ad tertias veniat nuptias. Satis est enim si ad secundas. Si vero aliquid tale egerit, & ad secundas veniens nuptias, ad maiorem gradum venire festinauerit: exinde idiota erit & laicus, omnino sacro ministerio cadens. Pudice etenim nobis per omnia pertinet viuere. Si enim tales constituti in qui in clero adducuntur, ordinentur: facilius eis ad episcopatum accessus erit.

ex multis vitiis facilius inueniantur qui adducantur ad primum gradum sacerdotij digni.

De diaconis minoribus 50. annis non ordinandis.

CAP. VI.

QUANTA igitur super venerabiles clericos a nobis dicta sunt, haec etiam super Deo amabilibus diaconis agi volumus: ut neque ipse citra obseruationem fiant: sed primum qui lem eis etatem neque nouellam esse neque crescentem, neque ex hac ad delinquendam salientem: sed super mediam constitutus etatem, & circa quinquaginta annos secundum diuinas regulas agere: neque sacram promissionem dationem: & aut virgines constitutas, aut vnius viri que fuerant vxores. non enim permittimus neque secundas contrahentibus nuptias, neque vitas habentibus non dicimus reprehensibilem, sed neque suscipiam omnino, ad sacrum venire ministerium, & adorandi ministrare baptisimatibus, & aliis addele secretis que in venerabilibus ministerijs per eas rite aguntur. Si vero quaedam necessitas fiat, & minorem hae etate quam dicimus, ordinari diaconissam contigerit: liceat eam in aliquo venerabilium a sacrorum ordinari, & in illo habitare. Nequaquam viris admixta constituta sit: neque suo arbitrio habitans: sed vix separata & medioeris, & a conueniente multitudine bonum testimonium habens. Volumus autem & ipsas que ad ordinationem perducuntur diaconissas sine ex viduitate, sine ex virginitate, non cum aliquo coherentes aut cognatorum, aut eorum quos appellant dilectos: (satis enim nominibus vtentes, magna suspitione suam replent vitam) sed aut solae habitant, aut cum parentibus solis & filijs, aut vti & fratribus: aut cum collegiis de quibus si quis suspicari aliquid praesumpserit malignum, ipse suspicari simul & impius forsitan putabitur. Et si dicatur tale aliquid de aliqua earum que in diaconissarum ordinationem ingredi vult, quod alicui cohaerere sub imagine quidem bonae appellationis, magna vero suspitione: non oportet huiusmodi mulierem perducere omnino ad ordinationem diaconiae. Nam si ordinetur, & tale aliquid egerit, & cohaerere alicui cum praedicto nomine aut schema, eadem quidem a diaconia: & ipsa & ille subiecti erunt huic legi & reliquis que corruptores puniunt. Oportet enim omnes que ordinantur venerabiles diaconissas, tempore ordinationis & moneri, & sacrorum audire mandatorum praepara coram reliquis que dudum sunt venerabiles diaconissae: & ipse Dei timorem habent, & adhaerentem sacris mandatis fiduciam: timere autem & confundi sacro cadere ordine: scilicet quod si praesumpserint aut erubescerent ordinationem, aut derelinquentes sacrum ministerium ad nuptias venerint, aut aliam omnino elegerint vitam: ipse quidem obligatae efficiuntur mortis: & substantia earum applicabitur sanctissimis ecclesiis aut monasterijs in quibus sunt. Qui vero eas aut vxores accipere aut corrumpere praesumpserint: obnoxij quidem & ipsi gladio erunt: substantia autem eorum applicabitur sacro. Si enim in antiquis legibus, virginibus illis que in eorum errorem vocabantur, mortis iacumbat damnatum corruptis: quomodo non magis nos in iis que a Deo glorificantur, definimus, pudicitiam (quae quam maxime mulieres exornat) conferuari volentes, quam diligentissime a venerabilibus diaconissis, ut quod deest naturae, custodiant, & quod debetur sacerdotio, continent?

De clericis in aliam vitam formam transferentibus.

CAP. VII.

SEmel autem secundum hoc factos diaconos aut presbyteros, nullo modo derelinquere sacerdotium, quod non solum in presbyteris & diacono-

fancimus, sed etiam si subdiaconus aut forte lector fiat aliquis, hunc relinquere pristinum schema, & ad alteram migrare vitam: scientem quia si tale aliquid egerit, (secundum quod a nobis iam sancitum est) aut in curiam cum subaptia, aut sub inopia degens ad officialem deponetur formam.

TERTIA PARS LEGIS.

De expensis ecclesiarum, & clericorum in diuersa situatiae non facienda.

CAP. VIII.

SED neque effusas competit fieri de cetero reue- rendissimorum clericorum ordinationes. quod enim haecenus gestum est, licet corrigi oporteret, tamen propter tempus finimus: de cetero autem non propter hoc fieri, neque ad damnum sanctissimarum ecclesiarum venire sancimus. Quae cumque igitur oportebat de tali modo in sanctissima maiore ecclesia huius nostrae regis ciuitatis, & sub ea constitutis sanctissimis ecclesiis, & aliis que hic sunt, fieri, hac speciali lege complexi sumus. In omnibus autem que foris sunt locis, sancimus, si quis cum constituerit ab initio & edificauerit ecclesiam, definitiue ordinationum mensuram, tamquam secundum eam expensas constituens: non prius ordinari quemquam in eadem ecclesia, nisi ad numerum a principio definitum eius mensura redigatur. Si vero hoc non fecerit, ipsa vero ciuitatis ecclesia ministrat emolumenta & sibi & aliis ecclesiis: tunc nos promptum sit augere illi clericos, neque propter aliquas forte compassionem aut beneficia ex hoc eam sumptibus praegravare: (non sunt enim hae pia, neque sacerdotibus digna) sed ex quibus Dominus dederit Deus, ex iis que possibilia sunt administrare, aut antiquam conseruare consuetudinem, nihil penitus innovantem. Vnde competit Deo amabiles patriarchas & metropolitae huius habere prouidentiam, & eos quidem qui haecenus sunt, sine in scientate in quo sunt clericos: metiri vero vniuersiuique ecclesiarum virtutem: & ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se constitutas ecclesias ordinare, & metropolitae hoc ipsum a sanctissimis patriarchis commouitis facere, illos autem alios omnes sub se positos episcopos ad mensuram hanc deducere: & studere non ultra expensas clericorum ordinationes, scimus enim quantae sanctissimae ecclesiae propter hanc ordinationem, & alterius expense effusionem, inopes facta sunt. Et quia aliquas earum: vix quidem, tamen liberati sumus: quaedam vero adhuc oneratae iacent, ex tali releuari angustia non valentes: ideo hoc prouideant sanctissimi patriarchae & metropolitae, & reliqui Deo amabiles episcopi, ut nos que ab eis aguntur discentes, approbemus eos qui nostram legem in litteris positam apud semetipsos ostenderunt operibus adimpleri.

EPILOGVS.

QUAE igitur a nobis sancita sunt, & sacrum ordinem statimque custodiant secundum sacrarum regularum obseruationem & virtutem, de cetero conseruent perpetuo integra & sanctissimi patriarchae vniuersiuique diocesis, & Deo amabile: metropolitae, & reliqui reuerendissimi episcopi atque clerici, vbi que Dei culturam & sacram disciplinam custodientes inuolant, postea imminente hae praeruaricanti, quo penitus alienum sit a Deo, & imposito sibi sacerdotij ordine, nam velut indignus hoc excluditur. Licentiam vero vniuersis damus, caeterumque sint officij vel conuersationis, respectantibus aliquid horum praeruaricari, nuntiare nobis, & ad imperium quod semper est: ut nos qui hae secundum sacrarum regularum explanationem, apostolicamque traditionem constituimus, decentem etiam indignationem praeruaricantibus inferamus: etiam his videlicet que